

**Fortunati Crellii Vindicatio, qua responsiones et argumenta
pro vera Christi in Eucharistia præsentia Contra Gregorium de
Valentia allata, ab illius criminatione vindicantur.**

<https://hdl.handle.net/1874/423059>

**Dit boek hoort bij de Collectie Van Buchell
Huybert van Buchell (1513-1599)**

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Wegens onderzoek aan deze collectie is bij deze boeken ook de volledige buitenkant gescand. De hierna volgende scans zijn in volgorde waarop ze getoond worden:

- de rug van het boek
 - de kopsnede
 - de frontsnede
 - de staartsnede
 - het achterplat

**This book is part of the Van Buchell Collection
Huybert van Buchell (1513-1599)**

More information on this collection is available at:

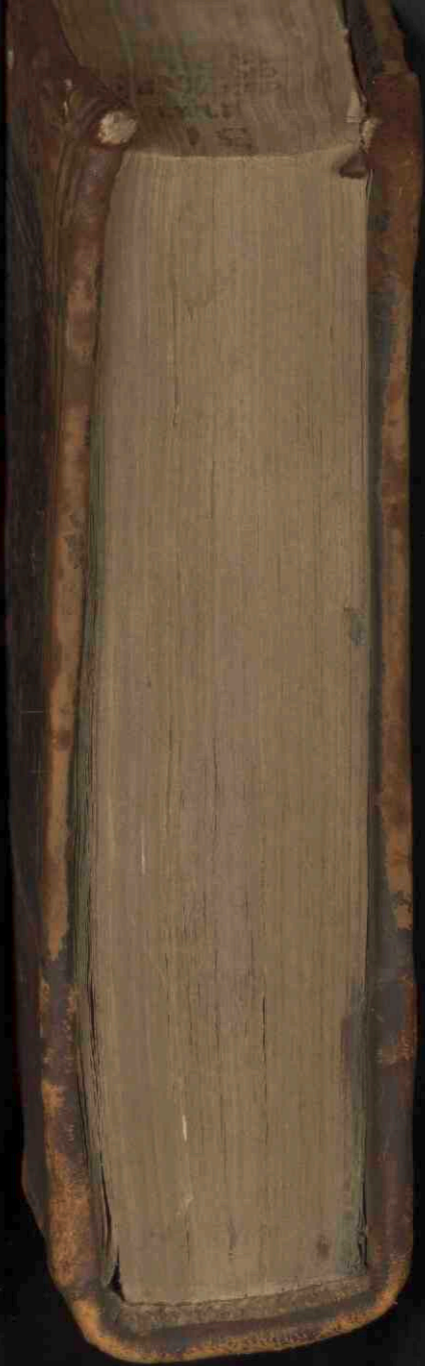
<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Due to research concerning this collection the outside of these books has been scanned in full. The following scans are, in order of appearance:

- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

...
... Contra ...

E. 1.
86

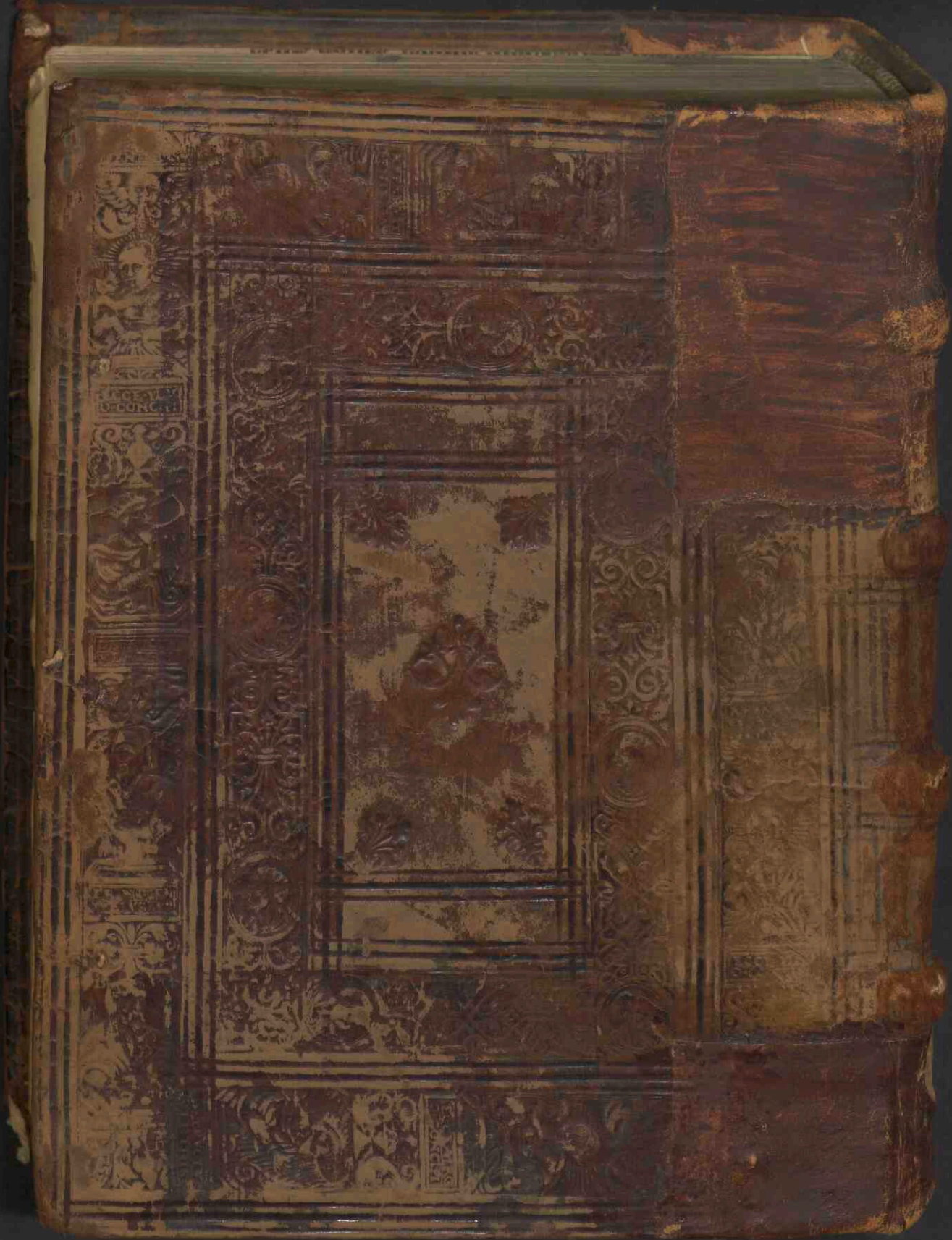

31

1111

Christoph
C... ..
1111

et ipse lignum digne dicitur dolere. nec quia in
ter pugna sub spe baculi. Et dicitur sic. quod fallat et
deceptat pro. cum proferat spem ligni. Hoc vulgus
pro nomine oros vocat. i. acutos. Unde et apud me
dicos acutus morbus oreo vocatur ab ori quod est unum

86

Doloro ras. i. dolore habere vel pati dicitur a dolore. Et dicitur

Dolorosus. a dolore ras dicitur dolorosus factus. plenus
dolore et comparatur. Vide in doleo les.

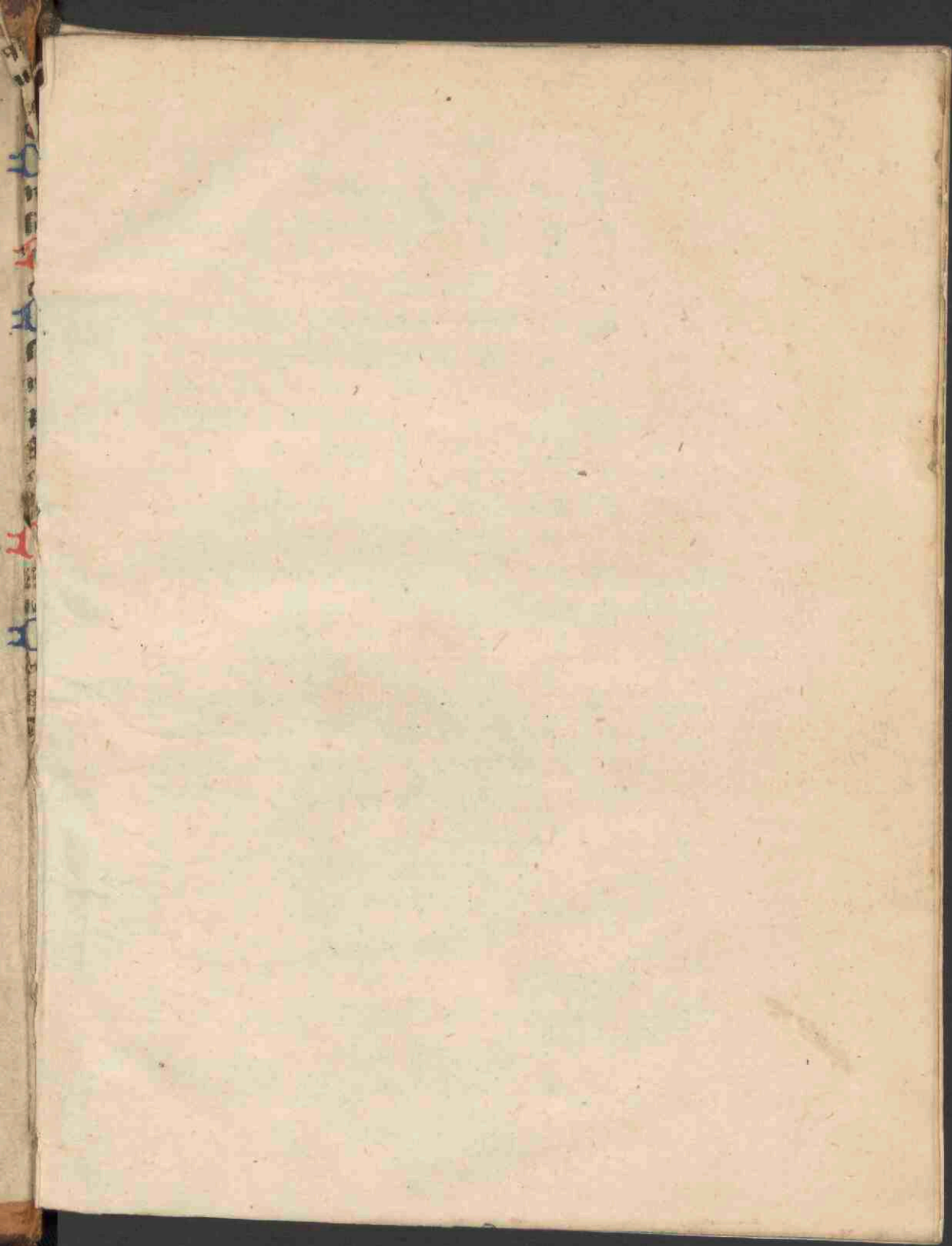
Dolosus. a dolere dicitur dolosus factus. per dicitur. i. in
fraudem ducit. Dicitur deceptat

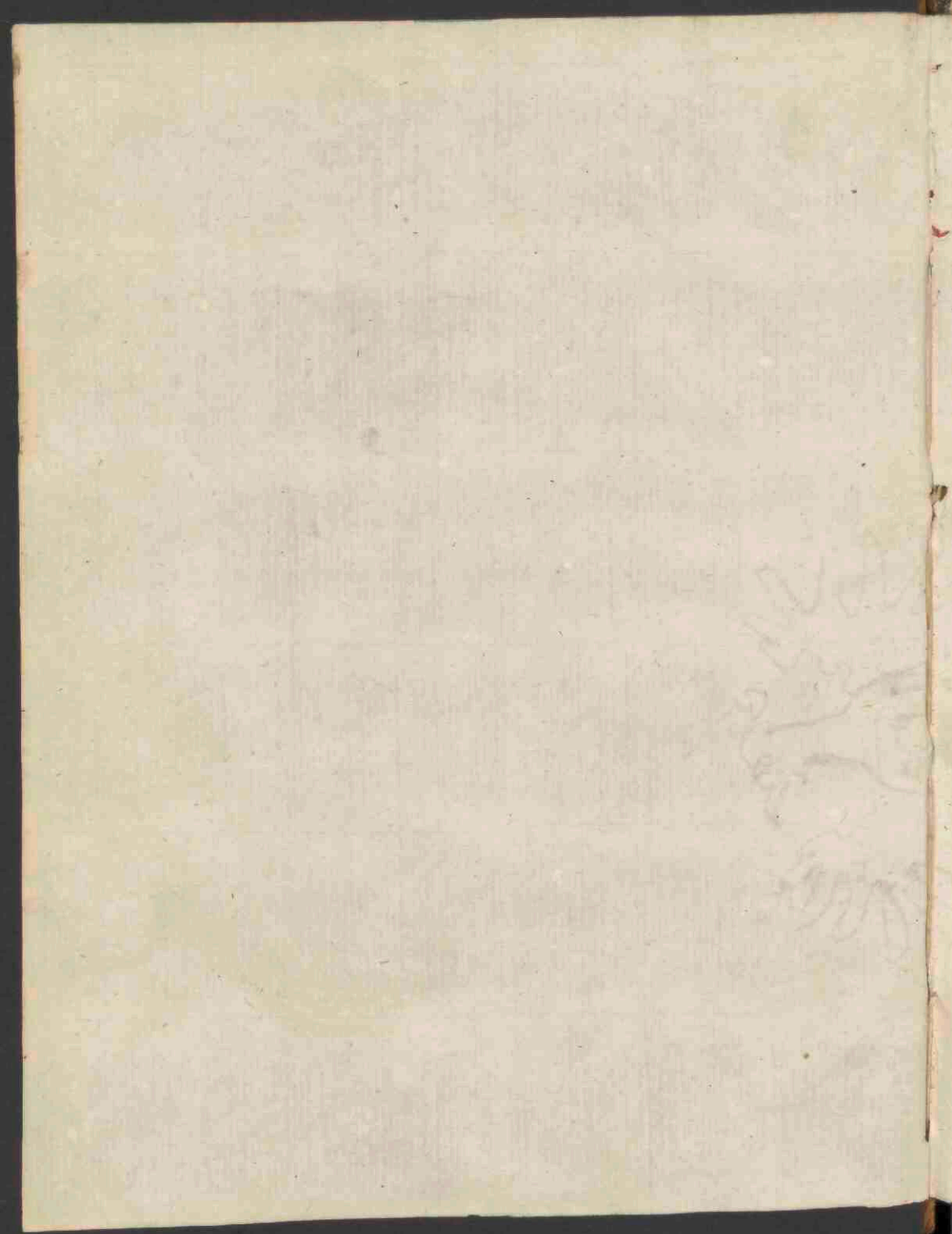
Theologia
Quarto n°. 86.

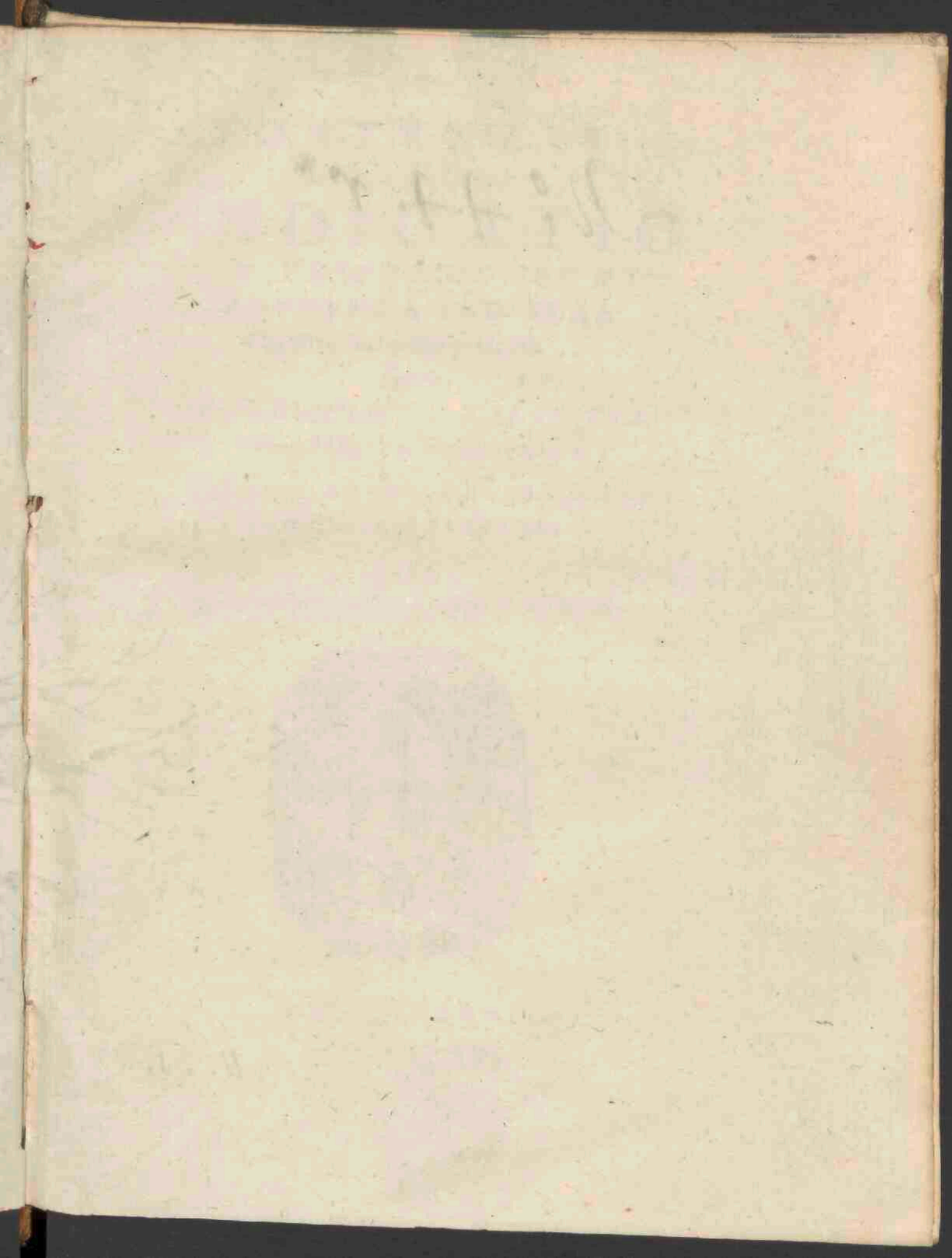
et moribus adornat. Et
tatis occulta malina.
hoc dolumine. mo idem
iat a prima coniugatione

Dolus li masculini generis. i. fraus malicia occulta bla
dis sermionibus adornata. calliditas mentis. Et dicitur
a dolore quod dolorem inferat. Vel dicitur dolus a deludo
quod delas quod deludat et deceptat. Et fit dolus. i. o.
in fide loco. vel telo. fraus contra fidem mutuata.
Et est dolus cum aliud agit aliud silat. et cor de.

Domatus. generis neutri. Et dicitur quod subdolus.
tectum dicitur pro etiam doma dicitur tectum vel etiam accu
sum quod non tegit. Physiologus. De quibus pilis eius
fiat sub domate fumus. Regum 2º liº caº 6º dicitur
domatum fistulas. Et appellantur domatum

N° 44. r*

N. 32. I.

N. 51. III.

0. *No 4* 1

FORTVNATI
CRELLII
VINDICATIO:

QVA RESPONSIONES ET
ARGVMENTA PRO VERA
Christi in Eucharistia praesentia

Contra

GREGORIUM DE VALENTIA

allata, ab illius criminatione vindicantur.

AD AMPLISS. ET NOBILISS. BASILIENSIS
REIPUBLICAE SENATVM.

Tertull.

Ex domo Bucerii

Viderint quibus nouum est quod sibi vetus est.

HEIDELBERGAE.

clō 12. xic.

FOR T M N A T I
B E R L I N

V I N D I C A T I O

EX ASSERPTIONE
AR GUMENTA PRO VERA
Causa...

DE G O V I N O D E V A L E R I A

AD H A N C P A R T E M
P A R T I M

...

...

...

...

...

AMPLISSIMIS ET NOBILISS:

Viris, Basiliensis Reipublicæ tum Consuli-
bus, tum Senatoribus: Dominis
Clementissimis,

FORTVNATVS CRELLIVS *Philosophus*
Salutem.

INTER ceteras causas, Amplissimi & nobilissimi Viri, cur hunc meum librum vobis dedicarim, non postrema est quam aduersarius mihi suppeditauit. Cùm enim is suum illum Friburgensibus, vicinis vestris, offerret: laudare eos, qui mos est istorum, nō potuit, quin alios & in his vos quoque, vituperaret, apostasiam, turpisque defectionis accusaret.

Non ignoro, vobis non deesse tum in Ecclesia & Schola, tum in ipso Senatu viros, qui calumniam hanc depellere facillè possint: sed cùm illud ipsum doctrinæ caput, ob quod aduersarius meus totam Helvetiam in crimen vocat, luculenter præfens liber explicet: & tum ab istius, tum aliorum, cavillationibus vindicet: rem neque me, neque vobis, indignam me facturum putauit, si vobis, Magnifici Viri, cum primis eum dedicarem.

Illud igitur quidem, vtri vestrū, vos ne, an vicini illi vestri, quod aduersarius iactat, Euangelio Christi pareant, & in fide, quæ clarissimis Euangelij verbis, de sanctissimo Eucharistiæ Sacramento, tradita est, perseuerent, liber meus abundè docet: utri verò felices sint prædicandi, illi ne qui Babylone manent, an potiùs qui Babylone egressi, maturèque sunt egressi, age parumper despiciamus.

Quæstio vetuse est, & à varijs variè disputata, quisnam tandem Antichristus & hostis ille sit, qui peculiariter Ecclesiæ Sanctisque bellum facturum esse perhibetur.

Non me fugit, Antichristi nomen latè patere, omnesque tum Christi, Christianique nominis, tum veræ doctrinæ hostes in sese continere: sed Scriptura talem, inter ceteros, nobis hostem depingit, qui non totum orbem Christianum promiscuè, sed Ecclesiam singulariter & Sanctos, cœtum illum qui in illius apostasiam non vult consentire, idque sub Ecclesiæ titulo, depopulaturus sit, ferro, flammaque persecuturus.

*Daniel. 7. &
8.
Apoc. 11. &
13.
2. Thes. 2.
cap. 7.*

*Apoc. 13. &
17.
2. Thes. 2.*

Apoc. 13.

Hic hostis à Daniele, exiguo illo cornu, quod inter decem quartæ bestię cornua exurgit, & ceterorum aliqua comminuit: à Iohanne, bestia septicipite, meretrice, meretrice simul & bestia septicipite, in qua meretrix equitatur, Babylone, quæ sedes est meretricis: ab Apostolo, homine illo scelesto, qui supra omne se numen extollit, significatur: sed non sine magno discrimine: quod priusquam explicemus, paucis ostendemus, præpotentis istius hostis & Antichristi non alteram illam Ioannis & bicornem bestiam, quod plerique putarunt, sed hanc septicipitem typum & imaginem esse.

Exiguo igitur illo Danielis cornu hostem istum denotari, tum ex eo liquet, quòd non vniverso Christianorum orbi, sed Sanctis, & illis dumtaxat bellum facturum dicitur, qui à doctrina, quam ex ore Altissimi acceperunt, recedere nolunt: tum quòd inter cornua quartæ bestię exurgit, in quarta bestia hæret, cornu quoddam quartæ Monarchiæ & Romani Imperij est: quod de Turca dici nullo modo potest.

Apoc. 13.

Iam verò quæcunque de hoc cornu à Daniele referuntur, ea omnia, iisdem planè verbis, à Iohanne septicipiti bestię tribuuntur: quòd os blasphemum habeat: quòd Sanctis bellum factura: quòd eos superatura sit & conculcatura: idque mensibus quadraginta duobus, seu temporibus tribus atque dimidio.

Ex quo luce meridiana clariùs liquet, eundem septicipite bestia nobis Antichristum & Sanctorum depopulatorem ob oculos poni, qui paruo illo Danielis cornu representatur.

Neque sanè videre possùm, si bestia septiceps Italicum illud Romanorum Imperium sit, quo pacto vnicum duntaxat è septem illius capitibus vulneratum, immò quo pacto vulnus istud curatum curandum è dici possit: cùm Imperium illud, testibus vel istius opinionis affectatoribus, planè deletū sit, nec ampliùs vnquã instaurandum.

Apoc. 13.

Non magis verū erit, quod de altera, de bicorni bestia dicitur, eam omnem potestatem prioris bestie, coram ipsa, ipsa scilicet adspiciente, summaque cum voluptate adspiciente, executuram. Num enim priscum illud, & quod olim Gentilium idololatria sese contaminauit, Romanum Imperium bicornis hodie bestie facinora videt, practicas artesque mirabiles nouit?

Apoc. 13.

Sed quid clariùs illo, quòd magna illa meretrix, quæ super aquis & Babylone confedit, non in bicorni, sed in septicipite bestia equitat, septicipitem, non bicornem, regit, & instar equi, pro libidine, incitat, & quo vult inclinat, septicipitis, non bicornis, cornibus & vngulis Sanctos petit atque conculcat? Quid item clariùs illo, quòd septiceps ista bestia non minus quàm bicornis, & falsus illius propheta, illustri demùm illo Christi aduentu est debellanda?

Apoc. 17.

Antichristum igitur & hostem illum nobis hæc bestia representat: qui postremis hisce temporibus Ecclesiam vndique, terra marique, est adoriturus, eamque miserè diuexaturus: donec elapso illo, quod à Deo constitutum est, tempore, sermoneque Dei completo, calitus reprimatur, & funditus deleatur.

Apoc. 17.

Quid igitur, inquis, sibi vult bicornis illa bestia? Hæc

aliud quoddam & posterius nobis siue regnum, siue principatum & corpus denotat: quod eodem cum Ecclesia modo, idque coram oculis alterius bestiae aget, quo altera, septiceps, bestia agit: quam ob causam eandem cum illa mercedem auferet: quia vtraque bestia, septiceps & bicornis, siue bestia & mendax ille Propheta, caelesti auxilio debellata, in stagnum illud ignis, quod sulphure ardet, conijcietur: vt ab vtrâque tandem liberata Ecclesia, de vtrâque, in hoc quoque Mundo, triumphet. Plura de hac posteriori bestia, nunc non lubet scribere: quam sicut non obscurè mihi jam dignoscere videor: ita qui sequentur rectius eam intuebuntur.

Apoc. 19.

Apoc. 20.

Supereſt, vt discrimen illud, quod inter paruum Danielis cornu, inter hominem illum scelestum & meretricem, & inter totam bestiam septicipitem, esse diximus, paucis perstringamus.

Bestia totum illud Antichristianum regnum est, quod Ecclesiam persequitur, Sanctos altissimi bello perenni diuehat. Hoc regnum Moderatorem habet: à quo nõ secus, atque equus ab equite, regitur, & pro arbitrio atque libidine illius agitur & inclinatur: qui meretrice in bestia equitante, repræsentatur: & meretrix atq; foemina, quantumuis vir sit, nuncupatur, quòd causa sit Regibus & Principibus viris, vt execrabili & spiritali sese polluant scortatione.

Apoc. 17.

*1. Thes. 2.
Dan. 7.*

Idem Moderator & equus scelestus illo Apostoli homine, paruo Danielis cornu denotatur: quæ causa est, cur idem vtrique, paruo illi cornu hominique scelestus, & toti bestiae tribuatur: quia sicut bestia bellum factura Sanctis à Iohanne perhibetur: sic idem planè facturum cornu illud à Daniele dicitur: & sicut Iohannes bestiam lethaliter vulneratum, longè verò post demum trucidatum iri scribit: sic Apostolus, hominem illum scelestum, bestiae Moderatorem,

ratores, spiritu primùm oris Domini conficiendum & grauiter vulnerandum, demum autem illustri eius aduentu penitus abolendum esse docet.

Hinc difficile non est videre, vtrum Antichristus iste regnum sit, an vnus duntaxat & singularis homo. Vtrūque est: regnum integrum: & homo singularis: regnum, si bestiam, quæ & decem, vt quarta Monarchia, cornua habet; & septem præterea capita, quæ in vnicum hominẽ non cadunt, spectes: homo singularis, si meretricem & Rectorem illius contempleris.

Ac quia regnum istud nec ita citò debellabitur: nec vnquam suo illo Governatore destituetur: qui illustri demum illo aduentu interibit: idcirco Governator iste sic indiuiduum & singulare est, vt successores habeat: estque tum probabile, tum Scripturis consonum, postremum in hoc ordine omnium fore sceleratissimum: qui idcirco peculiariter ab Apostolo, articulo θ , θ $\alpha\nu\theta\rho\omega\mu\omicron\varsigma$, θ $\psi\omicron\varsigma$, θ $\alpha\nu\omicron\mu\omicron$, denotetur. Quamuis articulo sua vis manet, etiam si pariter omnes sint scelerati: cùm Governator iste semper vnus & singularis homo sit.

Bicornis illius & ancillãtis bestię eadem ratio est. Prophetam habet, Rectorem & instigatorem: qui successores habet: è quibus extremus astutissimus procul dubio & sceleratissimus omnium erit.

Quòd si iam circūspiciamus, & in præsentem, tum Ecclesię, tum Reipublicę statum intueamur, aliud profectò regnum nullum inueniemus, cui quæ memorata sunt, & bestię tribuuntur, conueniant, quàm regnum Pontificiũ, nec alium illius Rectore, quàm Pontificem Romanum.

Quis enim quæso ille est, qui per fas & nefas, è medio sublatos omnes cupit, quot quot execrandum illud Missæ sacrificium, detestabilem illam idolomaniam, qua terræ fructus pro Deo adoratur, amplexari nolunt? nonne Romanus

manus Pontifex? Quorum opera scelestum hoc suum in-
stitutum exsequitur? nōne Regum & Principum Ponti-
ficiorum? Cuius instinctu & mandatu Reges & Princi-
pes isti militem conscribunt, exercitum terrâ mariq̄ue in-
struunt? nōne Romani Pontificis, qui eos inani spe la-
ctat, aliena, quæ in sua potestate non habet, Regna & prin-
cipatus eis distribuens? Quis quæso ille est, qui in Hispa-
nia, in Anglia, Gallia, Belgio, vbique terrarum, ferro &
flamma in omnes vindicauit, vindicareq̄ue porrò, quam-
uis frustra, conatur, qui Palladium illud exoculari no-
lunt? nōne Romanus Pontifex, & quæ ab illo agitur
bestia? Quis denique ille est, qui sedem Imperatorum,
magnam illam urbem, quæ imperium habet in Reges ter-
ræ, occupauit? nōne Romanus Pontifex? nōne Roma
illa vrbs est? nōne Babylon, quod antiquissimus etiam

contr. Iude. Tertullianus vidit, Romanæ vrbs figuram portat?

contr. Mart.
lib. 3. Regnum ergò Pontificium septiceps illa bestia est:
Pontifex purpurata fœmina: ad cuius nutum cornibus
bestia petit. Hæc bestia decem cornua habet, & septem
capita: quia regnum conflatum est ex quarta Monarchia,
& exteris Regibus atque principibus. Hæc bestia blasphemum
os habet, blasphemis turget: quia ex aureo illo me-
retriciis poculo, quod execrabili idololatria exundat, po-
tauit & potat: quia Missam, & detestandum Missæ sacrifi-
cium, *βδέλυγμα* trās substantialionis (hoc enim illud Lupæ
poculum est) approbavit, approbat atque defendit. Hæc
bellum nefarium omnibus mouet, omnes vbique concul-
cat, qui ex impuro Lupæ poculo bibere, transubstantia-
tioni subscribere, itaque à fide deficere nolunt. Hæc vincit
& vincet (quid enim vnica cum tot victorijs compara-
ta strages?) quoad exactum fuerit præscriptum illud à Deo
tempus. Hæc vnà cum Scorto illo Sanctorum Christi q̄ue
Martyrum sanguine ebria est. Hæc vnà cum Lupa & fide-
li illo

I
li illo Parastata, falso Propheta, bicorniq; bestia, caelitus
repressa, sempiternis tormentis subiicietur.

Quod si hic istius, tum meretricis, tum bestiae, futurus
est exitus: si peccatorum & plagarum illius participes fu- *Apoc. 18.*
turi sunt quicumque Babylone sive Româ non egrediun-
tur: felices ter & amplius omnes eos qui egrediuntur, &
Romanæ idololatriæ valedicunt: felices Basilienses, feli-
cem totam illam Heluetiam, quæ egressa est, & iam olim
impuris istis apostatis renunciauit: infelicissimos autem *Apoc. 17.*
& iterum infelicissimos omnes illos, vbi cunque terrarum
sint, qui aurei illius poculi vino obruti, ex ebrietate illa
non expurgiscuntur, terrore splendoreque poculi, & me-
reticis dementati, cum bestia perire, sempiternisque
supplicijs adiudicari malût, quàm cum agno in æternum
imperare.

Hæc de intestino illo Sanctorum hoste paucis, pro epi-
stolæ ratione: cetera clarissimo viro, Theologo sine-
rissimo, Ioh. Iacobo Grynæo relinquens: in quo vtrum
eximiam eruditionem, an pietatem singularem, admi-
rer, ignoro.

Nunc ad vos, Magnifici Domini, veniendum esset,
aliorum more. Sed virtutes vestras, insignem pruden-
tiam & diligentiam in rebus, domi forisque, bello & pace
adminstrandis, singularem in complectendis literatis
humanitatem, in Scholis & Ecclesijs rectè constituen-
dis & producendis studium & amorem, res denique præ-
clarissimè gestas, seu, quod amplius est, fidè & pietatem,
nouit cum Rheno Tiberis & Arar, nouit totus Mundus:
quæ si prædicare vellem, potius forsan obscurarem, quàm
illustrarem. Benè valete: & in album eorum me referte,
qui benè mereri de vobis cupiunt.

Hadelberga, Idib. Sextil. 1588.

A

P R Æ F A T I O .

DRIVS QVAM ad Gregorium venio: & disceptationem meam ab illius criminatione vindico: paucis instituti mei rationem places exponere. Triennium iam est, cum commentitium istius, quâ ad nos, fundamentum confutavi: idq. nullo modo mei ostentandi, ut iste mihi exprobrat, sed solius veritatis asserende, causa: qui non ignorabam, Gregorium istum, sicut de Ubiquistis triumphabat, ita de nobis quoque triumphatis, ni responderetur, gloriaturum. Confutavi igitur illud: & confutavi modeste: virtutem in hoste quoque commendans: sed tantum abest: ut modestia mea quicquam apud ferocem istum Hispanum effecerim: ut quò ego modestior sum: eò Hispanus iste sit impudentior. Res non ita insolens. mendacium enim veritatem ferre non potest: nec quicquam est: cui minus cum veritate conveniat, quàm mendacio: quæ causa est, cur iusta defensione destitutum conuictus etiam & lapidibus sese tueatur.

Hinc etiam est, quod vanissima Ubiquitati æquior sit iste Gregorius, quàm solida veritati. Ubiquitatem enim, & id generis alia, cum Ubiquistis disceptans, placidus est: nobiscum autem de Eucharistia disputans, adeo furit & irascitur: ut aliis nos titulis & encomiis ornare non possit, quàm ut ineptos nos vocitet, indoctos, stupidos, insanos, mendaces.

Scilicet hæc istius Societatis modestia est, & larvata sanctitas: & hæc Theologica respondendi ratio. Atqui meminisse istum, saltè illius sui socij, Rosenbuschij, præcepti oportebat: quo præcipit: ut Theologorum scripta non fætoribus & cõviciis, sed instar myropoliõrum optimis quibusque fragrantissimisq. referta sint odoribus.

Esi itaque Gregorium istum eodem, quo ille tum me, tum magnos illos viros, Zuinglium, Oecolampadium, Calvinum,

Martyrem, Bezam, tractat, excipere modo possem: ne tamen similis istius sim, stultog, secundum stultitiam respondeam: age denuò, qua par est, modestia, veritatem ab istius cauillationibus vindicabo. Simul operam dabo: ut cuius appareat: uter nostrum, egone, quod Gregorius in sua prefatione iacet, an potius iste Gregorius, mala fide agat, ineptus sit, indoctus, intricatus.

Ceterum, cur isti denuò respondeam, eadem causa est, quæ fuit, cur illi primum responderem: Cur autem è tribus illis, quos nunc edidit libris, tertium duntaxat ex professo refutem, id facio: tum, quòd hic duntaxat ad me nominatim & ex professo pertinet, ceteris duobus ad alios, eosq, diuersos, qui me patrono haud quaquam egent, spectantibus: tum, quòd nihil ferè, nisi nugas, fabulas, & miracula commentitia, millies iam refutata, continent: tum, quòd plurima eadem cum iis sunt, quæ inter nos disceptantur, & quæ, istis ruentibus, simul ruent: tum, quòd non pauca ex illis quoque libris, pro oblata occasione, huc arcessenda nobis erunt: tum denique, quòd, si libros illos ex professo refutarem, mea non suo, sed alieno, loco propugnarem: itaque vel idem aliquoties repetere cogerer: vel mea non satis viderer vindicare. Ac quia Gregorio placuit, disceptationem meam quinque capitibus complecti: placet quoque nobis, totidem & iisdem hanc nostram absoluerè vindicationem.

R. E.

RESPONSIONES ILLAS
VINDICANS: QVIBVS TRIA GRE-
GORII PARERGA SVNT
profligata:

N vestibulo suæ disputationis de medio tramite Gregorius iste gloriabatur. Scripsit enim, errorem Pontificium, seu ut ipse loquebatur, Ecclesiæ Christi, puta, Romano Pontificiæ, confessionem mediam esse inter sententiam nostram, & errorem Vbiquisticum, de præsentia corporis Christi. Cùm enim Vbiquistæ illud vbique diffundant: nos autem in cælo duntaxat iam illud, & vnò quidem tempore in vno duntaxat loco esse credamus: effici videtur, Pontificios medio gradi tramite: qui illud nec vbique, nec in vno duntaxat, sed in pluribus locis, in cælo & Eucharistia, simul esse profitentur.

Vt ostenderem, Gregorium istum, in hoc medio tramite perquirendo, non satis fuisse circumspectum, primò respondi, si verum esset, quod Vbiquitaria Apologia præ se fert, cùm generalem Vbiquitatem se tradere negat, locum non habituram mediam Gregorij confessionem: cùm, extremo labascente, mediocritas simul quoque labascit. Simul adieci, me hîc Gregorium vrgere nolle: quòd, et si verbis generalem Vbiquitatem Vbiquistæ diffitentur, re ipsa tamen eam statuunt, & inculcent.

Quid ad hæc noster iste Goliath? *Venio in spem, inquit, Fortunate, fore, vt causam contra te in hac omni disceptatione obtineam.* quî sic Gregori? *quandoquidem*

inquit *primum mihi à te obiectum crimen, tu ipse diluís*. E-
 quod verò, Gregori, crimen tibi obieci? num incon-
 stantiam Vbiquitariæ doctrinæ, vel illius ignorantiam, ti-
 bi obieci? an potius ita credulum te iudicavi, qui prote-
 stantibus Apologetis fidem sis adhibiturus? nihil minus.
 obieci tibi, quòd non satis vigilaris, & circumspèctus fue-
 ris: quia, si circumspèctus, in hoc tuo tramite constituendo,
 fuisses: cautione & anticipatione aliqua vsus fuisses, ea
 scilicet, quam nos tibi ostendimus, eos quidem id præ se
 ferre: aliter tamen & sentire, & docere. Hoc si fecisses: lo-
 cum non habuisset mea reprehensio: quod eò magis tibi
 faciendum erat: quòd nosti, si modò nosti, Philosophum
 crebrius, in re quoque manifestissima, Philosophica uti
 cautione: hanc solùm ob causam: ne non satis circumspè-
 ctus fuisse videatur. Sicut igitur Apologetis fidem adhi-
 bendam esse negavi: ita te non prorsus excusavi: manet q̄;
 firmum, te non satis fuisse circumspèctum: qui quod ob-
 iici tibi poterat, non præuidisti.

Secundò respondi, si maximè extremum istud firmum
 sit: non tamen solam Pontificiam opinionem mediam
 esse: quòd complures Lutherani sint: qui corpus Christi
 nec in cælo tantùm nobiscum, nec ubique cum Vbiquitari-
 is, sed in cælo & Eucharistia simul ponant.

Ad hoc Gregorius, *nihilò magis hoc est contra me.*
nec enim ego scripsi, nullos Lutheranos profiteri hac de re con-
fessionem, vllò modo, mediam inter vestrum errorem Cal-
uinisticum, & alterum illum Vbiquisticum: sed affirmavi certè,
confessionem Orthodoxam Ecclesiæ Catholicæ esse mediam inter
utrumque errorem, tanquam inter duo extrema.

Affirmaſti, & affirmas iterum, Ecclesiæ Christi, seu
 Orthodoxam Ecclesiæ Catholicæ Cõfessionem mediam
 esse. Vel itaque sola media est: vel non sola. si hoc: non est,
 quòd de medio tramite gloriaris: cum vobiscum iis com-

munis

munis sit, qui ab Ecclesia, vestra opinione, sunt extorres: sin illud: Lutherani illi Ecclesia sunt, & de Ecclesia: qui medio cum Ecclesia tramite gradiuntur.

Stertis autem cum cōcedis, eos aliquo modo mediam hac de re confessionem profiteri. ad rem enim præsentem quod attinet, non aliquo tantum, sed omni, si verum est quod tu contendis, modo mediam confessionem profiterentur: quia non de modo præsentia, sed absolutè de præsentia corporis Christi, an in vno duntaxat, an in omnibus, an in multis locis præsens sit, quæstio est: id quod tu ipse mox confirmas: cum in extremæ meæ responsionis cauillatione scribis, de obiecto, seu quibusdam locis, Ecclesiam affirmare, quòd in ipsis tantum sit corpus Christi. Non modus itaque præsentia spectatur: sed locorum simpliciter sit comparatio.

Manet iterum firmum, Gregorium nec antè, nec jam, cum Lutheranos ad Catholicam Ecclesiam admisit, circumspectum fuisse. Sed fortè etiã mox Vbiquitarios admittet, à nobis edoctus, vtramque, tam *παυσανίας* quàm *in discept. p. 26.*

Extrema mea responsio, eaque solida & perfecta, fuit, duo contradicentia medium non admittere. patet ex harum rerum Magistro. Cum itaque duo singularia enunciata, cuiusmodi sunt, corpus Christi vbique est: corpus Christi non est vbique: item ista, corpus Christi vno eodemque tempore in vno duntaxat loco est: corpus Christi vno eodemque tempore non est in vno duntaxat loco: contradicentia sint: affirmavi, medium hic statui non posse: & tam eam opinionem, qua multis in locis simul statuitur, quàm illam, qua vbique diffunditur, extremitatem esse: aliam enim locorum in se, & extra enunciationem, cōsideratorum rationem esse: aliam in enunciatione: sicut alia subjecti vel attributi seorsum ratio est: alia, quâ alterum

1. post. cont.

13. 5. phys.

cont. 26. & 8.

phys. cont. 41.

rum

rum alteri attribuitur, siue totius enunciationis.

Ad hæc Gregorius iste, dupliciter sententiã aliquã spectari posse: vno modo, ex parte ipsius assensus, hoc est, vt in assensu siue conceptu (sic iste loquitur) mentis, affirmante vel negante consistit: altero modo, ex parte sui objecti, hoc est, vt affirmat vel negat aliquid de hac aut illa re: priori modo nullam sententiam, ab alijs per affirmationem vel negationem discrepantem, mediam inter illas esse posse: posteriori mediam esse posse.

Hic iste, vt luci tenebras offundat, enunciatum, de quo inter nos quæstio est, sententiam vocat: attributum obiectum. Noui quidem, Aristotelem obiectum subiectum alicubi nominare: sed vbi attributum, siue *κατηγορηματικόν* obiectum vocet, hoc verò non memini.

Distinguit igitur iste inter enunciatum, prout mente concipitur, seu, vt ipse loquitur, prout in assensu siue conceptu mentis, eoque vel affirmante, vel negante, consistit, & inter enunciatum, prout aliquid de aliquo affirmat aut negat.

Inepta distinctio. nōne enim aliquid de aliquo affirmat aut negat, & vt affirmans & negans aliquid de aliquo mente concipitur, si spectetur, prout in conceptu mentis affirmante vel negante consistit? nōne enunciatum omne, siue *περὶ φερόμενον*, siue *ἐνδιάθετον*, aliquid de aliquo affirmat aut negat? nōne obiectum quoque bifariam considerari potest: quã in mente & notio quædam est: & quã extra mentem est? Quantò rectius crassus iste Logicus fecisset, si dixisset, enunciatum duplici ratione considerari posse: vno modo, vt in mente, altero, vt extra mentem est, prolatum, vel scriptum: Vel, vnum & idem enunciatum duplici modo cōsiderari posse: ratione totius enunciati, & omnium eius partium habita: & ratione solius attributi. Distinctio itaque Gregorij inepta est.

CAPVT PRIMVM.

Sed ineptius longè quod subiicit, si priori modo, quàm mente concipitur, enunciatum spectetur, nullum enunciatum inter duo medium esse posse: eò quòd nulla notio, siue, vt iste loquitur, nullus conceptus mentis, qui ab aliis per affirmationem aut negationem discrepat, ab vno minus distet quàm ab alio: siquidem à quolibet summè & extremè, per distantiam contradictionis, distat.

Hic tot errata ferè, quot verba. Vt perspicue deprehendantur, exemplo rem declaremus. Duo ista enunciata, Omnes Hispani superbi sunt: Nulli Hispani superbi sunt: tum, vt extra mentem & prolata sunt, tum vt in mente, menteque concepta sunt, medium habent, Quidam Hispani sunt, vel non sunt, superbi. eodem modo vnicus locus & omnia loca tam in mente, quàm in oratione, medium habent, quædam loca. Causa est, quia verba notionum, seu, vt Aristoteles loquitur, affectionum animi, notæ sunt, notiones rerum. notiones itaque res, verba notiones consequuntur: & quod de verbis verum est, id de notionibus verum est: quod de notionibus, de rebus & idcirco quidem tum de notionibus, tum verbis, verum est: quia verum de rebus: quas tum notiones, tum verba cõsequuntur. Si itaque res cõtrariæ sint: medium habent: quia contraria medium habent: & quia res contrariæ medium habent: etiam earum notiones id habent, & notionum notæ, verba, & orationes. Falsum igitur est quod ait Gregorius, nullam sententiam, vt mente concipitur, inter alias mediam esse posse, falsum itidem, quamlibet sententiam, vt mente concipitur, à quolibet extremè, contradictionibusque distantia distare: cum rerum contrariarum notiones contrariæ duntaxat, non contradictionis distantia distent, qua solæ contradicentium rerum distant notiones.

*de Interpr.
cap. x.*

Liquet ex his, qua fronte mihi Gregorius Aristotelem

non intellectum obiiciat. quin iste rerum istarum profusus ignarus est. ait Aristotelem, cum contradictionem medium habere negat, de contradictione loqui, ex parte notionum, quâ mente concipitur. ergo ne, Gregori, putas, contradictionem, prout extra mentem est, medium habere? Video te, ne quidem quid medium sit, nedum quid sit medium habere, intelligere.

Medium est quod inter duo opposita interuenit: & sicut opposita duplicis generis sunt, simplicia, & coniuncta siue enunciata: ita medium quoque geminum est, simplex seu vnica res: & coniunctum, seu enunciatum. exemplum illius, album: nigrum: medium inter hæc, puniceum &c. exemplum istius: Omnes homines literati sunt: Nulli homines literati sunt: medium inter hæc, Quidam homines literati sunt. Medium autem habere, vel recipere illa duo dicuntur, quæ ita sibi vicissim opponuntur, vt non necesse sit, alterum inesse vel verum esse. ita non sequitur, istud album non est, ergò nigrum: & è contrario. potest enim puniceum esse, cæruleum. eadem enunciatorum ratio est. Duo contraria enunciata in materia contingenti medium habent: quia non alterum verum, alterum falsum, sed vtrunque falsum: quo fit: vt tertium interueniat, quod veritatem continet, & inter verum & falsum discriminat. Contradictionis, eiusque tum simplicis, tum coniunctæ, alia ratio est. Cum enim contradictionis altera pars perpetuò vera sit, altera falsa: nullum plane medium admittit. Sic inter ista duo, doctus: non doctus: itidemq; inter ista duo, omnes homines literati sunt: quidam homines non sunt literati: medium aut tertium enunciatum nullum intercedit, quod inter verum & falsum discriminet; quia hæc ita pugnant: vt perpetuò alterum verum sit, alterum falsum. Hæc contradictionis natura est. Hoc ore pleno Philosophus, vt de interpretibus taceam,

raceam, pronunciauit, cū dixit, *Contradictio autem oppositio est, quæ per se medium non habet, & alibi, Contradictionis autem nullum medium est.* Dices ne igitur amplius, Gregori, duo Contradicientia medium habere, Aristotelem quæ, cū medium illis negat, ex parte duntaxat notionum id illis denegare? Nonne vides, *ἄσπυδον πόλεμον* inter duo contradicientia esse? Nonne quoque iam didicisti, sententiæ prolata, & mente conceptæ, ad rem præsentem quod attingit, eandem esse rationem?

1. Post. conse.
13.3. phys. cōt.
26.

Stat itaque fundamentum nostrum, tota quæ nostra, qua medium Gregorij tramitem dissecimus, ratio: Duo enunciata contradicientia medium nullum admittunt: Duo enunciata singularia, quibus idem de eodem affirmatur & negatur, cuiusmodi sunt, corpus Christi vno tempore in vno duntaxat loco est, corpus Christi vno tempore non est in vno duntaxat loco, contradicientia, & vi contradictionis prædita sunt: quare medium non admittunt: cuius cōsectarium est, vanissimam esse mediam Gregorij confessionem.

Sed, inquit iste Gregorius, ego ex parte obiecti, hoc est attributi, siue ratione locorum, in quibus Christus suo corpore esse perhibetur, sententiam Catholicam mediam affirmavi: id quæ rectè: quia sic reuera media est: & quia antiqui quoque Patres, Ambrosius, Basilus, Nazianzenus, simili modo, ex parte obiecti, sententiam Ecclesiæ, de vnitæ naturæ, personarum autem in diuinitate trinitate, mediam inter sententiæ Iudæorum & Gentilium pronunciarunt. Simul me perstringit, quod nesciens quam vim haberet, confessus sim, quædam loca medium quiddam esse inter vnicum, & omnia vniuerse loca.

Ego verò non nesciens, Gregori, sed probè, quam vim haberet, sciens, illud affirmavi: vt sibynam tuam, nondum iactam, repellerem: ostēderem quæ, me magis, quàm

te, fuisse circumfpectum: qui iaculum meum non præu-
disti. Obiectum tuum nihil ad rem. De integris enuncia-
tis, non de solis obiectis vel attributis, quæstio est. A firma-
ui, & affirmo: inter duo contradicentia enunciata, cuius-
modi quoq; sunt, cum de vno & eodem indiuiduo idem,
citra ambiguitatem, affirmatur & negatur, aliud enun-
ciatum medium non esse. Siue enim dicas, corpus Chri-
sti, puta, *σωματικῶς*, vt simpliciter corpus est, in multis lo-
cis est, siue, corpus Christi in omnibus locis est, contradi-
cis illi, quod est, corpus Christi in vno duntaxat loco est:
quia aliud nihil dicis, quàm, corpus Christi non est in vno
duntaxat loco: quod illius est contradictio. Ex parte verò
obiecti, vel solius attributi, enūciatum aliquod inter duo
medium esse, non est ipsum enunciatum inter enunciata
medium esse: sed duntaxat attributa inter se, vt extrema,
quæ medium recipiant, comparari posse: id quod attributis,
non quàm attributa & in enunciato sunt, seu ratione
enunciationis competit, sed per se & seorsum, extra enun-
ciatum consideratis.

Nihil itaque Patribus illis, quos citas, inuuaris. nō enim
medium enunciatum inter duo contradicentia statuunt:
sed simpliciter inter *πλὴθεον* Græcorum, & inter blasphe-
miam Iudæorum, qui filium Dei negant, vt Basilii loqui-
tur, vel vt Nazanzenus, inter *δῆμον θεῶν*, & inter *πενίαν θεό-
τητος*, Deorum turbam, & penuriam deitatis, Ecclesiæ de
vno & trino Deo seu Patre & filio confessionem medio
quodam loco ponunt. Ambrosius autem ita quoque lo-
quitur: *Assertio autem nos: v. e. fidei hæc est, vt vnum Deum ef-
se dicamus: neque vt gentes filium separemus: neque vt Iudæi
natum ex patre ante tempora, & ex Virgine postea editum, de-
negemus: neque, vt Sabellius, Patrem confundamus & Ver-
bum: vt eundem Patrem asseramus & filium: neque vt Photi-
nus, initium filij ex Virgine disputemus: neque vt Arius plu-
res*

*Homil. cont.
Sabel. &
Arr.
Homil. de
Nat. Dom.
Lib. 1. de fid.
cap. 1.*

res credendo, & dissimiles potestates, plures Deos, gentili errore, faciamus. Quid his cum nostra controuersia?

Quòd si omnino vis, contra apertam veritatem, ipsamet enunciata medium recipere, si eorum attributa medium admittant: scito, te ne hac quidem ratione prostratum tuum tramitem erigere posse. Tam enim nos, quàm vos & Lutherani, & rectius quidem quàm vtriq; vestrum, seriò credimus & docemus, Christi corpus, vno eodemq; temporis articulo, in cælo simul & in terra, in quàm plurimis terræ locis, in quibus Eucharistia ritè celebratur, præsto esse, vereque, & quâ ad substantiam, à fidelibus manducari. Vbi nunc media tua confessio? Vbi alterum, quod comminisceris, extremum? Nec enim in ipsamet absoluta præsentia (nam & nos, vt modò dicebam, Christi corpus, quâ ad substantiam, de quo postea, in cæna præsens esse fatemur) sed in modo præsentia, & manducationis, medius trames est constituendus. In defectu peccant, qui Christi corpus, quâ ad vim duntaxat & effectum, præsens esse, manducarique docent: in exuperantia, qui corpus Christi *σωματικῶς*, vt corpus est, carne & sanguine præditum, in & sub pane, vel panis specie, manducari tradunt: Medio tramite illi soli gradiuntur, qui neque solam vim aut effectum corporis absentis, nec ipsum corpus, vt corpus, corporeo modo, quo in cælo iam duntaxat est, præsens esse manducarique, & manducandum esse cum Capernaitis arbitrantur: sed qui illud reuera & sua substantia præsens esse, vereque percipi docent, sed quâ traditum, eoque, quâ *νοητὸν* & *πνεῦν* corpus est, fide, nō ore, apprehendendum. Sed de primo parergo satis. alterum sequitur.

Scriptit iste Gregorius, tam nos, quàm Vbiquitarios, potissimum causæ nostræ præsidium in hypostatica duarum Christi naturarum vnione collocare. respondi, hoc de nobis falsissimum esse. Probat cōmentum suum Gre-

gorius, rationem, inquiring, à natura veri corporis humani ducitis: ergo in hypostatica vnione præsidium sententiæ vestræ collocatis. nego consequentiam. aliud enim est, à natura veri corporis, etiam illius, quod hypostaticè cum Dei Ratione vnitum est, rationem ducere: aliud ex ipsa hypostatica vnione. ne minimum igitur quidem, nedum potissimum, in vnione præsidium collocamus.

Sed analyfin, & analyseos, & totius Logices imperitissimus, me docere vult iste Gregorius. *Audi igitur, inquit, singulare, vt appellas, non Dei, sed Dæmonis organon.* Verè singulare Dæmonis organon audio, Gregorium. audiam nunc etiam, quo pacto Calvinus sit argumentatus. *Placuit, inquit iste ex Caluino, Christum fratribus per omnia similem fieri, excepto peccato. qualis est nostra caro? nõne certa sua dimensione constat, qua loco continetur, qua tangitur, qua videtur? & cur, inquit, non faciat Deus, vt caro eadem plura diuersaq; loca occupet? insane. quid à Dei potentia postulas, vt faciat simul esse, & non esse carnem? & iterum, ea verò est carnis conditio, vt vno certo loco, vt sua dimensione, constet. ea conditione carnem induit Christus: cui, teste Augustino, incorruptionem quidem & gloriam dedit: naturam & veritatem non abstulit.* hæc ex Caluino. De suo subiicit, *Vides ne, Fortunate, argumentantem Caluinum ex modo & conditione vnionis hypostaticæ?*

Sicut antè, Gregori, singulare Dæmonis organon audiui: ita nunc illud ipsum video perfidiose Caluini verba truncare: vt alia illius ratio, quàm sit, esse videatur. Lectorem moneo: vt ipsum Caluini locum, quem breuitatis causâ huc non transcribo, inspiciat. reperiet, Gregorium istum & initium, & cum primis medium, argumentationis Caluini fallaciter præteriisse: ne vis ratiocinationis appareret.

Posteaquam Calvinus dixisset, non de potentia, quam
nimis

lib. 4. Inst.
cap. 17. sect.
24.

nimis abruptè *συνοίας* patroni abutuntur, sed de voluntate Dei, quaestionem esse: sic deinde contra *συνοίας* patronos argumentatur: Quod Deus voluit illique placuit, id factum est: Christum fratribus per omnia, peccato excepto, similem fieri, Deus voluit, illique placuit: ergo fratribus, quâ ad carnem, similis factus est per omnia, peccato excepto. Maiorem & minorem in Caluino habes. hinc aliud argumentum deducit, à natura carnis nostræ sumtum: Qualis nostra caro est, ad naturam & essentiam quod attinet, talis etiam est caro Christi: Nostra caro certa sua dimensione constat, loco continetur, tangitur, videtur: ergo & Christi. Sola minor ponitur. Verùm quia modo conclusæ rationi obiici poterat, Deum sua omnipotentia efficere posse, vt eadem caro plura diuersaque loca occupet, vtque nullo loco contineatur: respondet, hoc pacto ratiocinans: Deus sua potentia non facit, vt caro simul sit & non sit caro: ergo neque facit, vt diuersa loca occupet, vt loco non contineatur. antecedens in illis verbis est *Insane*, &c. consequens in obiectione continetur. Antecedens confirmatur: Deus non facit, vt lux simul lux sit & tenebræ: ergo neque, vt caro simul sit & non sit caro. antecedens ibi, *perinde ac si in stes*. probatur, quia lucem lucem esse vult, tenebras tenebras: exigeréque, vt lux lux sit & tenebræ, aliud nihil est, quàm ordinem diuinæ sapientiæ peruertere. Post hæc primi enthymematis antecedens aliis verbis, & non nudum, iterat, carnem igitur carnem esse oportet, Spiritum Spiritum, vnumquodque qua à Deo lege & conditione creatum est. hinc idem ferè, quod primo enthymemate conclusit, hoc pacto efficit: Vnumquodque ea lege & conditione est, qua à Deo creatum est: Carnis ea conditio est, hoc est caro ea lege & cōditione à Deo creata est, vt vno certoque loco, vt sua dimensione, vt sua forma, constet: his itaque constat. Maiorem & minorem

in Caluino habes. Extrema sectione denuò Lutherana m diluit obiectionem. Obiici poterat, rationem allatam, de carne quidem concludere: sed non de carne Christi: huius enim aliam rationem esse: quòd à Christo, seu filio Dei, in vnitatem personæ sit assumpta. respondet, non aliam Christi quoque carnis rationem esse: quòd eàdem conditione, quæ carnis conditio est, certo scilicet loco, sua dimensione, sua forma constans sit assumpta. probatur ex Augustino: quia sicut gloriam hac vnione consequuta est: ita naturam & veritatem non amisit. Hæc Caluini ratio est. ita Caluinus, sic alij argumentantur: ex natura veræ carnis & corporis: non vnione hypostatica. Tunc, Gregori, analysis in me doceas? Nonne vides, non nos ex vnione rationem ducere: sed rationem ex ea ducentibus ora obturare? Vter nostrum mentitus est? vter quæ dicit & scribit non intelligit? Prestola mur autem tibi, dum quod de Scriptura polliceris, præstes. haecenus enim id nondum præstitisti.

Ne putridum istud Gregorij fundamētum solum rueret, alia duo, illius scilicet fulcra, simul rueri voluit. Scripsit, nos ita cælo vniq̄ue loco Christi corpus includere: vt extra illum nusquam, vllò modo, præsens id esse dicamus. dixi, calumniam esse. respondet, *Quasi verò non intelligeres, tu Fortunate, de quali nam Christi presentia loquar &c. loquor de presentia corporali & reali, in propria vel sub aliena specie. hanc Christi presentiam in sacramento à vobis negari, testis erit hæc tota nostra disceptatio.*

Infanis ne Gregori? hæccine tibi idem sunt, nullo modo vsquam præsens esse: & non hoc modo & præsentia, quam vos fingitis, præsens esse? de modo præsentia, quem nos cum Scripturis statuimus, suo loco. Hoc alterum est.

Alterum est, quòd commentitiū illud, ex vnione sumptum argumentum, duplici nos ratione confirmare scripsit: quarum altera sit, quòd ne per absolutam quidem

Dei potentiam fieri queat, vt vnum aliquod corpus amplius quàm in vno loco præfens sit eodem tempore: altera, quòd præfentia in vno tantùm loco vnum ex naturalibus corporis attributis sit. Ac quia prior ratio non argumenti consequentiam, sed vel antecedens, vel potius consequens ipsum, probat: visus mihi est vtràque ratione antecedens argumenti probare velle, quod hoc erat: Natura humana sic diuino verbo hypostaticè vnita est, vt nihilominus ex vero corpore constet, veriq; adeo corporis proprietates & naturalia attributa retineat: idcirco scripsi, posteriorem rationem cum antecedente concurrere, idem eodem confirmari. Quia verò iam paulò prudentius enthymema suum construit: geminamque suam rationem consequentiæ rationem esse dicit: age, & hoc, quàm rectè dicatur, paucis despiciamus.

Argumentum Caluini tui, inquit iste, huiusmodi est: Christus veram carnem humanam, & naturalibus suis proprietatibus affectam, induit: ergo Christi caro vnico tantùm loco continetur.

Ne huiusmodi quidem est, Gregori, nedum hoc. non ita ratiocinatur, non ita probat Caluinus: sed eo, quo nos docuimus, modo considerentur illius verba. Verbis illis, *ea conditione carnem induit*, nihil probat: sed exceptionem excludens, quod vniuersè de carne conclusit, ad Christi quoque carnem accommodat: & in summa hoc dicit, etiam Christi carnem certo loco, sua dimensione, sua forma, vt vt in vnitatem personæ assumpta sit, constare: quòd vnio gloriam quidem illi contulerit: naturam autem illius non abstulerit. Atque hoc ipsum tu ipsemet, veritate coactus, in priori tuo enthymemate & scripto, pleno ore affirmasti, cum scripsisti, *natura humana sic diuino Verbo hypostaticè vnita est, vt nihilominus*, &c. audin' vocem, *nihilominus*? nostin' quæ illius vis sit? tanta veritatis vis est. En-

thymema itaque tuum cum gemina tua probatione in Caluino nobis ostende. Sed ostendes, vbi Tolettus tuus suos in Aristotele syllogismos monstrabit: ad Calendas scilicet Græcas. nonne verò vides, si maximè id, quod fingis, Caluini argumentum esset, eum tamen non ab vnione, sed à carnis veritate, seu à carne quidem vnita, sed non quâ vnita, sed quâ vera caro est, argumentari?

Supereſt tertium Gregorij parergon, Iudaicum illud Quomodo. Obiiciunt isti nobis impium Iudaismum & Capernaismum: quòd de execranda sua idololatria quomodo quæramus. respondi, eos nihil contra nos probare: quòd vel ex maiore in prima particulari ratiocinentur: vel *ὁμολογίας* fallaciam admittât: idque propterea: quòd interrogatio ista quomodo pluribus modis accipitur. Ac tametsi mihi satis erat indicasse, eam non vnico duntaxat modo sumi: tres tamen percensui: quos cùm Gregorius iste non vidisset, duos tantum me percensere existimauit: quæ causa est, cur me pugnancia scribere dicat.

Ego verò, Gregori, cùm interrogationem istam, Quomodo, Patribus cum hæreticis depugnâtibus, & ipsi quoque Christo, familiarem esse scripsi, interrogationē istam intellexi, non vt pia admiratio est, cùm discendi studio cōiuncta, quomodo à Sanctis in Veteri & Nouo testamento vsurpata est (quid enim Christus, & à quo, disceret? quid itidem Patres ab hæreticis?) sed vt aduersarium vrget & premit. Duo igitur illis verbis quomodo complexus sum: quod vel ex eo colligere poteras, quòd de extremo Capernaitarum quomodo verba faciens non scripsi, *alterum igitur, sed aliud igitur*. Quòd autem duo diuersa quomodo in vnum quasi conieci: id tui ingenij explorâdi causa feci: & feci secutus Aristotelem: qui crebrius duas & tres rationes in vnū coniicit, vt vnica ratio esse videantur. Si exempla desideras: Cōmentarium meum in Acroasin consule.

Vt itaque plana res sit, & plana vestri *Quomodo vanitas*, sic habeto. Interrogatio ista, *Quomodo ad rem presentem* quod artinet, tribus cum primis modis vsurpatur: vt pia admiratio est, cum discendi studio coniuncta: vt aduersarium, sicut alia quæuis interrogatio, vrget & premit: vt execratio est, quæ aliquid detestatur: quæ execratio gemina esse potest, veritatis, & mendacij. Primo modo vsurpara simpliciter pia est: altero, partim pia, partim impia: pia, si orthodoxus hæreticum vrgeat: impia, si hæreticus orthodoxum: extremo, itidem pia, & impia: pia, si mendacium & idololatriam quis detestetur: impia, si veritatem primi modi exemplum illud Deiparæ est, *quomodo iderit?* *Luc. 1.* alterius illud Christi, *quomodo ergo David spiritum eum Dominum suum dicit?* *Matth. 22.* item illud Tertuliani, *quomodo ergo legimus, quæ impossibilia apud homines, possibilia apud Deum?* *de resur. carnis.* Tertij, inpiam quidem, illud Capernaiticum, *pium autem nostrum.* *Joh. 6.*

Ex his responsio patet ad vestrum *quomodo*: Qui interrogant *quomodo*, impij sunt Capernaitæ: Calvinistæ interrogant *quomodo*: ergo. Negamus consequentiam: quia fallacia est homonymiæ. Vt enim maior Vniuersalis sit, de impio execrationis *quomodo* accipiatur necesse est. Quia verò minor non de impio & Capernaitico execrationis, sed vel de Christi & Sanctorum Patrum, quo aduersarius premitur, *quomodo*, vera est: vel certè de *quomodo* execrante: sed pio: quo idololatricum commentum execramur: apparet, captionem esse *ἐπιωνυμίας*, qua nihil efficitur. patet hinc, me pugnantiæ neque scripsisse, neque scribere. patet, me non mentiri, neque sine mente loqui, cum scribo, nos Sāctorum Patrum *quomodo* vsurpare. patet, cur Deiparæ *quomodo* memorem. patet, cur non consequatur, Nostrum *quomodo*, quo vestra idololatriæ *βδελύγμα* detestamur, pia admiratio non est cum

lib. 1. cap. 3.

discendi studio coniuncta: quare Capernaiticum illud est. Quod porro sic argumentaris, Capernaiticum Quomodo est illud, quod est cum indignatione & execratione mysterij verbis Christi testati: Vestrum quomodo est huiusmodi: Capernaiticum igitur: eo inscitiam & malitiam tuam prodis. Minorem enim negamus, non mysterium, Christi verbis testatum, sed illius corruptelam & perversionem, mendacium vestrum, detestamur. Quod verò te supra probasse scribis, nos mysterium, Christi verbis testatum, excrari, falsissimum est. nunquam, & nusquam, id probasti: nec vnquam, vel vsquam id probabis: vt insequens nostra, qua institutionis verba disceptabimus, demonstrabit disceptatio. Cetera quæ effutiisti, nihil ad rem, nunquam, & nusquam, negavi, verbis illis, *hoc est corpus*, præsens Christi corpus significari, Emblemata tua tua sunt.

CAPVT II.

RESPONSIONES ILLAS VINDICANS, QVIBVS ARGVMENTA,
pro *πλάχυσια* allata, profligata sunt.

PRIMO omnium scripsi, monstrosum istorum commentum, quo fingunt, Christi corpus sub speciebus sua quidem affectum esse quantitate, sed non, vt belli scilicet isti rerum & verborum Magistri loquuntur, quantitatiuè, è Scripturis non haberi: naturam veri corporis abolere: contradictionem implicare. Contrarium Gregorius iste monstrare conatur: ac è Scriptura quidem illud colligi, sic ostendit: *Si ipsum Christi corpus, sua quantitate præditum, est re ipsa præsens sub speciebus pa-*

nis & vini in Eucharistia, omnino est in illis non commensuratur. sed totum in illis totis, & totum in qualibet illarum parte: At Scriptura docet verissimum esse illud prius, vt manifestè ex verbis, hoc est corpus meum, & hic est sanguis meus, supra de lib. 1. monstrauimus: igitur ex Scriptura etiam habemus, verissimum esse posterius. Connexum in præsentia non moror: minore nam nego. institutionis verbis eam neq; primo libro monstrasti: neque hoc tertio monstrabis: quod suo loco patebit. Manet itaque, portentum vestrum è Scripturis neque haberi, neque colligi.

Naturam veri corporis prodigioso isto dogmate non aboleri, duobus modis probat: altero, quòd etsi diuinitus alius quidam alicubi subsistendi modus, qui supra naturam corporis est, Christi corpori competat, hoc tamen modo alter, qui corpori vi & naturâ corporis conuenit, vt scilicet circumscriptum sit, vt que locus illud dimetiatur, à corpore non separetur. *Circumscriptio enim & commensuratio in loco, inquit iste, non qualicumque modo, sed quatenus est quidem ex vi & natura corporis, proprietas est naturalis corporis sicut τὸ γλασικόν hominis.*

Cerrissimus sum, Gregori, nescire te quid dicas. quid enim sibi vult illud tuum quatenus, *quatenus naturalis proprietas veri corporis est: quatenus est quidem ex vi & natura corporis?* intelligis. ne quam vim particula ista *quatenus* habeat? nõne restringere id, cui adiicitur, solet, & aliquid excludere? ens, quatenus ens, subiectum est primi Philosophi. ens, quatenus mobile, non quatenus ens, subiectum est Naturalis. homo, quatenus homo, *γλασικόν* est. homo, quatenus animal, sentit, vis. ne itaque circumscriptioem duobus modis considerari posse, quatenus veri corporis proprietas est, & quatenus non est veri corporis proprietas? ergò τὸ γλασικόν quoque, par & impar, & omnis affectio per se, duobus modis considerabitur: qua-

tenus affectio & proprietas est, τὸ μελασικόν quidem hominis, par autem & impar numeri: & quatenus non est affectio vel proprietas. eadem enim omnium ratio est. quis igitur ille modus est, quo par & impar numeri, τὸ μελασικόν hominis, circumscriptio corporis, proprietas est: quis ille, quo proprietas non est? quatenus denique circumscriptio ex vi & natura corporis est, & quatenus ex ea non est? quatenus τὸ μελασικόν ex natura hominis, & quatenus non ex hominis, sed Arcadici pecoris natura est? Quid tibi vis hæreticis istis obstrepita culis? quid itidem illis, quæ subilicis, *nam nusquam est non commensuratiuè*, puta, corpus Christi, *ex vi quidem & natura sui corporis: sed vi atque potentia divina supra hanc naturam sui corporis?* Vis ne circumscriptionem ita, & tunc demùm, veri corporis essentialem proprietatem esse, cùm alicubi propria vi, vi corporis est; cùm autem alicubi est non vi corporis, sed potentia diuina, circumscriptionem illius proprietatem non esse? Sed vnde id probas? Nónne essentialē accidens essentialē ex necessitate sequitur, semper inest, & ne cogitatione quidem à subiecto est separabile? Nónne τὸ μελασικόν homini ob rationem inest, siue hominis, siue bestia, more degat? nónne par & impar numero, eò quòd ex vnitatibus collectus sit, siue in auro, siue plumbo, siue bobas, siue afinis sit? Non ergo ratione modi, quo corpus subsistit, circumscriptio illius proprietas est: sed ratione essentialē, ratione trinæ dimensionis, quam ex necessitate sequitur: adeo, vt essentialē & natura corporis aboleatur, nisi loco sit circumscriptum: de quo iam iamque plura. An non proprietas, vt pote effectum, posterior eo est cuius est proprietas? an corpus proprietatem istam, vt loco contineatur & circumscribatur, idcirco habet, quia vbi est, ibi loco circumscribitur, vel quia ibi est ex vi & natura corporis: an idcirco ex vi & natura corporis locoque circum-

scriptum est, quia hoc illi proprium est, atq; ita proprium, ut sine eo corpus esse non possit? Circumscriptio igitur, essentialis corporis accidens, & cum eo corporis essentia aboletur, si corpus alicubi non circumscriptum fingatur: quacunque tandem vi præsens esse fingatur.

Ad 2^{am} q^uæstionem, quam intempestiuè huc arcessis, te nihil iuuat ad distantiam prouoco. ac sanè aliam illius, aliam circumscriptiois, rationem esse, ne tu quidè diffiteris: cum scribis, circumscriptioem intimam, id est, *διωκτικήν*, quòd loco contineri corpus possit, siue, ut tu loqueris, ordinem, aptitudinem, & potentiam, corporis ad circumscriptioem in loco, à veritate corporis separari non posse. Contra verò tam pati posse, quàm pati, tam *διωκτικήν*, quàm actus, à corpore glorioso separatur.

Scire itaque debes, Gregori, circumscriptioem corporis absolutè, quâ corpus, corpus scilicet Mathematicum est, non Physicum, proprietatem & accidens esse: quia corpori ob trinam dimensionem, non ob materiam & accidentia physica, competit: & accidens non commune, sed per se secundo modo, esse: quod non deperit, nec quâ ad *διωκτικήν*, nec quâ ad actum: nisi ipsamet corporis deperat essentia: pati verò, velut ægrotare, sanari, variare, interire posse, non corporis Mathematici, sed Physici & naturalis, & naturalis quidem in glorij, quod hîc sub Luna est, affectiones esse: quo fit, ut cum corpus naturale siue psychicum Spirituale sit, in glorium gloriosum, & cælis omnibus sublimius, etiam affectiones illæ, quæ psychico & in glorio corpori competebant, in spirituales & gloriosas commutentur. Pati itaque posse, similesque proprietates, à corpore separantur: quia in glorium gloriosum fit, Psychicum spirituale: locus & circumscriptio non separantur: quia corpus, ut corpus est, trina dimensione præditum, corpus manet, & in Spiritum non immutatur. Intel-

ligis, Gregori, quo pacto vera corporis natura aboleatur, si circumscriptio actu ab eo tollatur: quæ tamen non aboletur, si ab infirmitatibus, & huius vitæ conditionibus, vindicetur. Sed hac de re plura capite tertio.

Alter modus, quo idem Gregorius ostendere conatur, nihilo melior est, nec multum ab isto discrepans. *Ne aboleretur quidem*, inquit iste Gregorius, *neccessario veritas corporis Christi, etiam si circumscriptio ab illo separaretur, quatenus proprietas corporis est. atque ita multò minus iam aboletur, quãdo hoc, non fit.* De tuo *quatenus*, Gregori, dictum est: nunc antecedens negamus. probas, *Circumscriptio enim in loco non est intrinsecum & essentielle quiddam vero & quanto corpori: cum sit quiddam posterius.* Quod corpore posterius est, id ei internum & essenziale non est: Circumscriptio quiddam corpore posterius est: ergo ei non internum & essenziale.

Nego consecutionem, quia sophisma est homonymiæ. Maior de posteriore tempore duntaxat vera est: minor de posteriori naturâ: quomodo Categoria Situs & Vbi posterior est Categoria Substantiæ & Quantitatis. Quòd si per posterius quoduis posterius, & tempore, & naturâ posterius, intelligis: maiorem negamus. Quòd si denique concludere vis, circumscriptionem in loco internum & essenziale corpori non esse: eò quòd essentialiam corporis non constituat: totum argumentum concedimus. Sed hinc nequaquam sequitur, circumscriptionem corpori nullo modo internam & essentialem esse.

Circumscriptionem, vtque loco corpus contineatur, accidens esse per se secundo modo, & ad corpus se habere, vt π̄ γελαστικόν ad hominem, par & impar ad numerum, rectum & curuum ad lineam, priori scripto demonstraui: & tum ex eo perspicuum est, quod corpori ob trinam dimensionem competit, quam necessario comitatur: vt pleno

pleno ore Philosophus affirmavit: tum ex innumeris Phi-
 losophi locis, quibus docet, omne corpus ex necessitate in
 loco esse, sicut in omni loco necessariò corpus est: locum
 & corpus aequalia, neutrum altero vel maius, vel minus
 esse. Hoc accidens, quod per se est secundo modo, accidens
 cum sit: utique pars essentialis non est, nec essentiam sub-
 iecti constituit: essentialitamen nihilo secius est subiecto:
 quia sicut inter subiectum & attributum primi modi ne-
 xus est essentialis & definitionis: sic inter subiectum & at-
 tributum secundi nexus est essentialis & definitionis: quia
 non magis hinc attributum absque subiecto definiri po-
 test, quam in primo subiectum sine attributo. Ac quia
 vtriusque modi subiecta & attributa essentialiter, vt defi-
 nitio & res definita, cohærent: idcirco tum Commenta-
 tor aliquando tres duntaxat per se modos memorat: tum
 Philosophus primis duobus per se modis vnum duntaxat
 ex accidente opponit: significare volens, eos, etsi docendi
 causa in duos tributi sint, vnum tamen reuera duntaxat
 modum esse: qui illa enunciata comprehendat: inter quo-
 rum partes nexus est essentialis. Sicut ergò primi modi at-
 tributa neq; *dividues*, nec actu, separari à subiectis suis pos-
 sunt, nisi subiectum euertatur: ita secundi quoque modi
 neque *dividues* nec actu separari possunt: quia eodem, quo
 illa, nexu cum subiectis cohærent.

Ac sanè vel discrimen illud quod inter hoc accidens, &
 accidens commune est, id nos docere poterat. Sicut enim
 commune accidens est, quod adesse, vel abesse, potest ci-
 tra subiecti interitum: ita hoc est, quod citra illius inter-
 itum abesse non potest. hoc enim est per se & non ex acci-
 dente esse.

Liquet hinc, etsi circumscriptio corporis pars essentialis
 non est: eam tamen nihilo secius corpori essentialem
 esse: cum ei per se insit secundo modo.

Liquet, accidens istud, quod per se est secundo modo, rectè à Commentatore essentialiter appellatum esse: quia cum subiecto essentialiter cohæret. Hæc plana sunt, Gregori. nihil hîc intricatum: nihil inuolutum: quia veritas lucem amat: vestra autem intricata sunt, inuoluta obscura: quia mendacium lucem odit & fugit. Hæc egregiè, vt Damascenum, & alios Patres mittam, intellexerunt Tertullianus, Cyrillus, Augustinus. sic enim Tertullianus, *dans autem locum bono & malo, corporalia ea facis, faciendo localia: quia quæ locum habent, prius est vt corporalia sint. denique incorporalia proprium locum non habent, nisi in corpore, cum corpori accedunt.* Quicquid itaque corporatum est, id in loco est. sic Augustinus, *nam spacia locorum tolle corporibus, & nusquam erunt: & quia nusquam erunt, nec erunt.* Ita Cyrillus, *nam si verè sectionem & partitionem diuina natura, vt illi dicunt, reciperet: intelligeretur & corpus: si autem hoc: & in loco omninò, & in magnitudine & quantitate: & si quanta facta esset: non effugeret circumscriptionem.* En subiectum, quantum: & accidens illius essentialiter, circumscriptionem: quod tam arcto cum suo subiecto nexu cohæret: vt si Deus ipse quantus esset, circumscriptus etiam esset: quod argumento est: accidens istud nec physicè nec hyperphysicè tolli, nisi subiectum simul tollatur.

Hinc omnia, quæ tum hîc subiicis, tum post afferes, facile diluuntur. falsum est, omne prius sine quouis posteriori, Dei potentiâ, conseruari: quæ essentialia non discerpit: quia nunquam suæ rationis instituta conuellit. falsum est, circumscriptionem actu à corpore, vim ad ridendum ab homine, separari posse. Quem ad modum enim par & impar a numero neq; *δυνάμει*, nec actu, separari potest: quod numerus numerus esse desinat, si nō actu par aut impar sit: ita circumscriptio à corpore, vis ad ridendum ab homine, neque *δυνάμει*, nec actu, separari possunt: quod corpus
corpus

1. Post. com.
31. 1. cal. com.
1. 5. & alibi.

Contr. Her-
mog.

ad Dard.

de Trinit.
alia'og. 2

corpus, & trina dimensio, homo homo, & ratione præditus, esse desinat, nisi corpus actu circumscriptum, homo actu sit *γελαστος*. Causa est, quòd eadem primi & secundi per se modi ratio est: cùm vnus reuera modus sint. Vbi ergo numerũ nobis dederis, Gregori, qui actu par aut impar non sit; etiam corpus dabis, quod actu non sit circumscriptum.

Ad extremum monēdus h̄c es, Gregori: vt, antequam Categoriarum aut Logices imperitiam aliis obiicias, ad Scholas Grammaticorum te conferas, & ab illis prima Grammatices elementa discas. es enim admodum imperitus Grammatices: qui discrimen inter adiectiua nomina, & aduerbia illa, intrinsecus, extrinsecus, nondum didicisti. Quid ergò nobis Logicum, quid Philosophicum, quid Theologicum, de te polliceamur?

Maneat ergo firmũ, portentoso vestro modo, quo Christi corpus in hostia non circumscriptum, per substantiæ modum, totum in tota hostia, & in quauis hostiæ parte, ponitis, veri corporis naturam aboleri & funditus everti: maneat denique firmum, eo contradictionem, eamque multiplicem, implicari.

Nam quod de duplici quantitatis modo garris, id contradictionem non modò non tollit: sed etiam auget: & præter vanissima & impudētissima impudentissimorum Sophistarum obstreperacula, quibus luci tenebras offundere volunt, nihil plane continet. Ais, *duplicem esse modum Quantitatis: alterum intimum & essentialem ipsi, qui consistit in hoc, vt per eam partes substantiæ corporeæ minime sint inter se confusa, sed alia extra alias, in ipso quidem corpore, vt collum extra humeros, caput extra collum &c. iuxta hunc modum dicere aliquod corpus quantum alicubi esse non per modum quantitatis, implicatio contradictionis esset. sed hac nos non dicimus. Afferimus enim, corpus Christi in Eucharistia secundum se qui-*

dem esse sua quantitate extensum, & habere alias extra alias partes. alter modus quantitatatis est ei accidentalis & extrinsecus: qui existit in quadam coextensione quantum loco. inxta hunc modum nos dicimus corpus Christi quantum esse in Eucharistia, non per modum quantitatatis, videlicet accidentalem. hoc autem minime contradictionem implicat.

Intelligis ne verò, Gregori, quid dicas, aut quid dicaris? Aut quis quæso sanæ mentis est, qui non videat, Sophistas istos in hæretico suo modo excusando velut murem in picce hærere, & quò magis expedire se conantur, eò magis sese implicare?

Dicunt isti, corpus Christi sub hostia, & quavis illius parte, quantum quidem esse: sed non quantitatiuè. respondi, eos contradicentia dicere: quòd idem de eodem affirmant & negant. Qui enim quantum alicubi, non vt quantum est, siue non per modum quantitatatis, qui modus est circumscriptionis, vt vel ex Cyrillo liquet, esse dicunt: ij rem eandem quantam simul esse aiunt & negant. aufer enim quanto modum, sine quo quantum quantum non est: & quantum ipsum sustuleris. Gregorius autem iste simplici hac contradictione, qua quantum alicubi esse dicitur, sed non per modum quantitatatis, non contentus, eam excusando geminat. ait enim, corpus Christi sub hostia tum quantum esse, tum per modum quantitatatis: itaq; per modum quantitatatis simul, & non per modum quantitatatis: per modum essentialem: non per modum accidentarium. nõne verò hæc meræ contradictiones sunt, ipsa vanitate vaniora effugia, Scotisticis tenebricosiores distinctiones, sine teste, sine ratione, ab ista collunie in huc solum finem confictæ, vt negligentibus (simplicibus enim non imponit) oculos præstingeret?

Sed multis modis erras Gregori, geminū istum Quantitatis modum comminiscendo. erras, cum formam & essen-

essentiam quanti, modum illius appellas. erras, vel certè malè loqueris, cùm essenziale illius accidens itidem modum nūcupas. Prior enim ille tuus essentialis modus, quod corpus, siue corporea substātia, partes extra partes habet, & vt Aristoteles loquitur, trina dimensione prædita omnique ex parte extenta est, ipsamet corporis essentia est: posterior, vt corpus loco æquale, id est, circumscriptum locoque contentum sit, essenziale illius accidens. perinde igitur loqueris, ac si dicas, hominis duos modos esse: alterum, vt ratione: alterum, vt vi ad ridendam præditus sit. erras, quòd posteriorem modum, hoc est, essenziale accidens, separabilem statuis, & accidēs hoc in ordinem communium accidentium redigis: quo simul corporis essentiam euertis: & contradictionem inuoluis: quia corpus corpus simul esse ais & negas: vt ex illis liquet, quæ modò de huius accidentis natura diximus. erras, quòd nihil essenziale esse putas, nisi quod pars est essentia, & essentiam rei constituit.

Quæ de candore subiicis, eiusdem sunt farina: & sicut contradictionem, quam ego obieci, nō tollunt: sic ad rem nihil planè faciunt. Quòd albor, siue candor, aspectum dispergat, seu vt tu loqueris, visum disgreget, id candoris natura est & essentia, non modus essentialis. Da iam accidens essenziale: & non magis, quàm ipsamet essentia, separari à candore poterit. Quòd de candoris extensione scribis, vanum est: itidemque quod inde exstruis. Negamus enim essenziale accidens à subiecto suo separari: & quemadmodum separari nequit, nisi forma separetur: ita communicari cum nulla re potest: nisi forma cū ea communicetur. Quòd cùm ita sit: contradictionem manifestam inuoluitis, cùm Christi corpus quantum quidem sub hostia statuitis: sed non vt quantum, aut quanti modo, sed modo substantia simplicis, vt totum sit in tota hostia,

& in quavis illius parte: aliudque nihil dicitis, quam album album esse per modum nigroris, nigrum nigrum per modum candoris: & in summa lucem lucem simul esse & tenebras, corpus corpus & Spiritum.

Vbi enim tu, Gregori, didicisti, & vnde probas, totum in toto & in quavis parte totum esse simplici substantiæ accidentarium esse, quantoque communicari accidentarie posse?

Totum in toto & in quavis parte totum esse, proprium est Spiritus & substantiæ simplicis, non corporis humani. humano corpori proprietatem istam assigna: & essentiam Spiritus illi assignaris, corpus atque carnem in Spiritum transformaris, contradictionem implicaris: quia rem eandem carnem simul esse dicis & Spiritum. Adeo ne cæci estis, vt videre non possitis, hæc duo, vt Christi corpus in Eucharistia secundum se, vt tu scribis, sua quantitate extentum sit, & partes extra partes, situque discriminatas habeat, alibi collum, alibi ventrem, & vt totum in tota hostia, & in quavis minima parte totum sit, simul stare non posse? Habet-ne ibi partes extra partes, alibi collum, alibi ventrem? ne Angelicus quidem intellectus profundum istud assequatur. Quod si situ discriminatas partes in hostia, Christi corpus habet (situatas enim situ naturali Thomas appellat) quæ causa est, cur ibi non vt in loco sit & circumscriptum? Nonne quicquid situm est, id in loco est? nonne situs loci est consecrarium? nullus vnquam hæreticus tam hæreticum, tam subtile, tam multiforme, nobis corpus obtrusit: iam sine quantitate: mox cum quantitate, sed sine modo quantitatis: iterum cum quantitate, & quantitatis modo: sed non omni: totum sub tota hostia: sed sub nulla illius parte, priusquam frangatur, totum: iterum totum sub tota hostia, & sub quavis illius parte totum. agnoscin', Gregori, Romanæ tuæ Eccle-

Apud Dionys. Carthus. in 4. lib. sentent. distin. 10. quest. 1. Vide Dionys. Carthus. in lib. 4. sent. dist. 10. quest. 1.

clesiæ constantiam & consensionem?

Atque his satis superque planum me fecisse puto, quos & quantis contradictionum labyrinthis se inuoluant miseri isti Antichristi emissarij. Superest, vt argumentum quoddam Gregorij, quod velut extremam manum esse voluit, paucis dissipemus. *Id omne*, inquit, *Deus potest facere, quod sine repugnantia & contradictione potest intelligi: at vt essentiali rei alicuius sit detracto & variato quocunque illius accidente, quod sit ea posterius, & extra illam, sine contradictione potest intelligi: igitur potest diuinitus fieri, vt quauis essentia sit absque quocunque illius accidente, ac etiam, vt alio quodam modo accidentali sit affecta.* Negamus minorem. Verum quidem est, ratioque concludit, de accidente communi, quod citra subiecti interitum tam abesse, quam adesse potest: sed non de accidente essentiali, siue per se secundo modo. Causam audiuiisti.

Euerso fundamento erroris Pontificij de præsentia corporis Christi in Eucharistia, & præcipuis illius fulcris: difficile non erit, cetera quoque omnia, tum fulcra, tum quæ super fundamentum ædificata sunt, quippe quæ iam maxima ex parte iacent, demoliri.

Argumentum I.

Primum Gregorij pro *πλῆθοςία* argumentum erat, Christi corpus, vno eodemque tempore, in pluribus locis diuinitus esse posse: eò quòd aliquando in pluribus, in cælo simul & in terra siue prope terram, diuinitus fuerit. ac in cælo quidem & in terra simul aliquando Christi corpus fuisse, ex sessione ad dextram, & visionibus illis, quibus Apostolo visus esse Christus dicitur, ostendere conabatur: ex sessione quidem, illud ex quo in cælum assumptum est, nullo temporis momēto cælo abfuisse, vel abfuturum esse: ex visionibus autē, illud in terra, siue prope terrā fuisse.

Respondi, neutrum ex necessitate cōsequi: optionem tamen dedi, vt alterutrum eligeret, cūm neutrū deberem. hanc meam liberalitatem ingratus iste Gregorius inconstantiam vocat. Age igitur, Gregori, denuò quæ adfers despiciamus.

Vis probare, Christū suo corpore (de Christo enim, quā Deus est, nullum dubium) in cælo simul & terra fuisse. vnde verò id probas? *quia, inquis, ex quo Christus, videntibus Apostolis, in cælum assumptus est, nullo temporis momento vel abfuit, vel abfuturus est, corpore scilicet, à cælo: donec iterum adueniat, iudicaturus mundum: interim tamen aliquando presens in terra vel prope terram fuit, corpore nimirum.* Cedo demonstrationem, qua hæc duo demonstras. Christus sedet ad dextram, donec &c. Confedit in dextra magnitudinis in cælis: constitutus est ad dextram: est sursum ad dextram Dei sedens: ergo ita suo corpore in cælo est, vt nullo momento cælo ablit, abfuerit, vel abfuturus sit, ante aduentum ad iudicium.

Nego consequentiam. Tantūm sequitur, ipsam sessionem, hoc est, interprete Apostolo, regnum Mediatoris, quod totus Christus, quā homo, & quā Deus est, administrat, firmum & perenne esse: id quod firmum & perenne est: etsi Christus cælum ad momentum suo corpore deserat. Atque hoc regnum, & hæc sessio, non solum ad aduentum vsque, sed etiam in finem, vt tu loqueris, vsque dum regnum Patri tradat, firma & perennis est, ac erit: etiam tunc, cūm in nubes iudex descendet: quia iudicium hoc regni illius pars est. Quòd si tunc sessionis ad dextram firmitas & continuatio non interrumpetur, vbi in nubes iudex descendet: etiam non interrumpitur, si maximè ad momentum cælo suo corpore absit. Et plus igitur, quàm debes, & angustioribus, quàm par est, terminis sessionem concludis.

Quòd

*Psal. 110.
Hebr. 8.
Ephes. 1.
Colos. 3.*

1. Cor. 15.

Quòd illa Apostoli verba, *qua sursum sunt querite*, à me *Colos. 3.* præterita quereris, miror. Gratias enim mihi potius agere debueras, quòd tibi pepercerim. Videamus, quantopere tibi faueant. Ita priori tuo scripto ratiocinaris: Christus est ad dextram Dei sedens: quare quæ sursum sunt querenda & cogitanda sunt. Concedo. hoc enim Apostoli est. ergo Christus semper ad Dei dextram in cælo sedens fuit. & hoc concedo. vbi verò hîc tuum momentum, quòd ne ad momentum quidem extra cælum sese patefecerit?

Neque verò frustra, quod hoc posteriori scripto vrges, in cælo Christus quæreretur, si maximè ad momentum extra cælum se patefaceret: quia in cælo ordinariè quærendus est: quia quærere istud non momento fit, sed in tempore: quia in cælo semper, vt Deus est, & Deus quidem carnem indutus, inuenitur. Quanquam superna quærere, non rectè ad Christum, seu potius illius corpus, restringis. Superna enim quærere, sapere, non est tantùm Christi corpus sursum iam quærere: sed superna quærere, sapere, est supernis & cælestibus cogitationibus atque meditationibus, de Deo, de Iesù Christo, Deo & homine, vnico nostro redemptore, Seruatore, Sequestre, de vita æterna, & nostra patria, cælestique politeumate, occupari, iis delectari, cælestis patriæ desiderio teneri, &, vt vno verbo dicam, mente & animo assiduè in cælo, non in terra, versari: id quod fieri posset, si maximè Christus cælo suo corpore ad momentum abesset.

Nónne verò, Gregori, si superna, non terrena, quærenda sunt, eò quòd Christus iam sursum est in cælo non in terra, impiè, & contra Scripturam, à cælo in terram suo corpore à vobis retrahitur? nónne, si sequitur, Christus sursum est, ergò superna quærite: etiam sequitur, Christus hîc in terra est, ergò quæ in terra sunt quærite? non minus enim ista, quàm illa, consequutio firma est: nec minus isti,

quàm illi congruit quod Apostolus subiicit, *quia vita vestra abscondita est cū Christo in Deo.* nōnne verò vos illi estis, qui nos ad illa ipsa terrena, quæ à nobis quæri non vult Apostolus, reuocatis, cū dicitis, ne tangas, ne gustes? en quantopere tibi illa Apostoli verba faueant.

Liquet ex his, Gregorium suum illud momētum priori scripto planè non probasse. Quin potius, si ipsum sedere, confedisse, constitutum esse ad dextram in cælis, ita firmum & stabile esse vult ratione corporis, vt corpus Christi nullo vnquam momento extra cælum fuerit, concedere cogitur, ipsam sessionem, quâ certum corporis situm declarat, firmam & stabilem esse.

Sed, inquit iste, per sessionem non situm corporis, sed regiam & iudiciariam Christi potestatem intelligo. rectè, Gregori. Sed hæc toti Christo competit: firma & perennis est, etsi corpore ad momentum cælo absit. Et sicut verum est quod dicitis, si quidem quod dicitis rectè intelligis, cælum nunquam fuisse, vel futurum esse vacuum à Christo, eiusmodi potestate prædito: ita falsum est, eum suo corpore ob sessionis firmitatem nunquam, dum ad dextram præsidet, à cælo motum iri: quia ad dextram præsidens iudicaturus est viuos & mortuos, iudiciariam potestatem executurus. Atque hæc de illis Gregorij ratiunculis, quas priori scripto attulit.

Ceterum cū videret, se illis & parum profecisse, & parum proficere posse: alias duas rationes hoc posteriori suo scripto adfert: quas profectò si priori libro attulisset, plus effecisset, quàm illis, de quibus dictum est. Prior ratio illud Petri dictum est, *quem oportet cælo capi, usque ad tempora restitutionis omnium.*

Hanc rationem Gregorius iste proferre non potest, quin Beza criminetur & pungat: *Beza Calvinianus*, inquit, *vertit è Græco capere*, id est, verbum *δέξασθαι* interpretatus.

tatus est capere. Atqui non capere, sed capi, Patres secutus, & perspicuitati studens, vertit. Et cur tibi verbum istud capere, siue capi, displicet? An illi duntaxat capi tibi dicuntur, qui in carceres detruduntur? Si hoc esset: vobiscum primis vox ista conueniret, qui Christi corpus detestabilibus illis vestris ædiculis & vasibus captiuum detinetis. Crede mihi, Gregori, vim Græci vocabuli verbo capi vel capere longè melius exprimi, quàm tuo, siue tuorum, suscipere. Et si Græcè legere posses: inberem te, secundum Scripturas, in quibus vocabulum istud *δέχεσθαι* crebrius occurrit, etiam disputationem Aristotelis de loco & inani consulere: & inuenires, quæ istius vocabuli vis esset. Ad rem.

Dicto Petri, etsi momentum forsàn excipi posset, omnino euincitur, Christum vero suo corpore, quâ verum, carnibus & ossibus præditum, corpus est, posteaquam in cælum assumptum est, ita cælo contineri: vt alibi iam, non sit, quàm in cælo: nec prius in has inferiores partes, seu in aërem descensurum, quàm ad iudicium veniat, omnia restitutus. Ita sentio: ita sensi: certusque sum, Christum suo corpore, ex quo in cælum ascendit, in terra, vel prope terram, nūquam fuisse: eosque tum apertis Scripturis aduersari, tum cælesti Christi consuetudini inuidere, qui verum illius corpus, post exantlatos labores & huius vitæ miseras, è cælesti gaudio, è summo cælo, à quo continetur, *ἀεὶ ἔχειται καὶ κατέχειται*, vt Iustinus loquitur, in has inferas terræ partes, in miseriarum vallem, retrahunt. Hoc priori statim scripto tibi respondissem: si vel hoc Petri dictum, à quo procul dubio tibi metuisti, vel firmas, quibus id demonstrasses, rationes attulisses. Ratiunculas itaque tuas, non rem ipsam, oppugnauit: quòd demonstrare velle videbaris, quod non probabas. De hoc ergo tuæ confirmationis membro satis: alterum sequitur in visionibus.

Existimat iste Gregorius, Christum vero suo corpore, ex quo sursum ad dextram confedit, hîc in terra, vel prope terram, verè & *σωματικῶς* præsentem aliquãdo fuisse. hoc verò simpliciter falsum est: & nullo Scripturæ testimonio, vel probabiliter, confirmari potest. Tria Gregorius attulit: vnum ex priori ad Corinthios: vbi Apostolus scribit, Christum, ad extremum, sibi quoq; comparuisse: reliqua duo ex Actis: ex nono, vicesimo secundo, & vicesimo tertio, capite. respondi, & euici, testimoniis istis non effici quod vult Gregorius.

Cap. 15.

Quid verò Gregorius? Calumniatur, me Scripturæ circumstãtias non fideliter retulisse. referam igitur ipsius verba. Sic enim postquam illa, quæ dixi, Scripturæ testimonia citauit, scripsit. *Habemus ex his, Christum aliquot annis post ascensionem visum esse ab Apostolo Paulo: & quidem ita visum ab eo esse, sicut visus est Cepha, sicut visus est Iacobo, sicut visus est plus quam quingentis fratribus & Apostolis omnibus, vt non minus ipse quam ceteri testimonium, magna cum certitudine & fiducia, reddere posset resurrectionis corporis, vt Chrysostomus probat, Domini nostri Iesu Christi. habemus item, ipsum non modo vidisse iustum, id est, Christum: sed ita vidisse, vt, quemadmodum Ananias testatur, audiuerit etiam verbum ex ore eius: idq; similiter, vt rectè testificari posset quæ ipsemet viderat & audiuerat. habemus denique, Christum ab eodem Apostolo non eminus in calo stantem, sed sibi assistentem, vt Lucas testatur, auditum esse.* Hæc de locorum illorum circumstantiis iste Gregorius.

Pag. 57.

Has istius circumstãtias hisce verbis percensui. *Hic quatuor Gregorius vrget: quòd Paulus Christum, viderit: quòd eum viderit, sicut, Iacobus & ceteri, tum Apostoli, tum fratres, eum viderunt: quòd verbum ex ore eius audiuerit: quòd non eminus in calo stantem, sed sibi assistentem, audiuerit.* Quid hic mala fide suppressum? scilicet illa Ananiæ verba, *quia eris testis,*

Pag. 7. A.

testis, &c. præterij. quasi verò de illis quæ viderat & audierat, testificari non potuerit, nisi Christum a latere stantem habuerit: vt scilicet illi diceret, *Quirie chære*. Nonne verò tuum illud *sicut*, quod primâ tuâ circumstantiâ iam inculcas cum scribis, *visus est ita, vt verè posset Apostolus affirmare, se vidisse præsentem, & cominus, sicut viderunt ceteri*, fideliter retuli? sed carceris fortè vocabulum tacti. at iam ante vinculorum mentionem feceram, num illam, quam secundo loco memoras, circumstantiam præterij *visus est ei in ipsa via, qua veniebat*? vbi hæc in illis tuis, quæ recitavi verbis? num vel istam vel ceteras non confutavi? num dissimulaui Calvinum immeritò abs te flagellari? inspiciatur scriptum meum: & impudentia Gregorijprehendetur. Quin immò seipsum mendacij arguit: cum ex templo verba mea subiicit, quibus suum illud, *sicut*, confutavi.

Summa eorum, quæ ad istius *sicut* respondi est, Christum non minus verè ab Apostolo visum esse, quàm à ceteris Apostolis & fratribus visus sit: non tamen planè sicut à ceteris: quòd ab his hïc in terra, adhuc in terra degens & cum illis versans, quòd nondum ascenderat visus sit, ab Apostolo verò postquam ascendisset, hoc est, cælitus in cælo non in terra, degens: eoque particulam istam, *sicut*, nec apud Apostolum inueniri, nec apud Chrysostomum, cuius autoritate Gregorius abutebatur.

Quid ad hæc iste Gregorius? *Egregia verò*, inquit, *est ista tua consequentia, Christus ante ascensionem visus est ceteris Apostolis, post ascensionem autem diuo Paulo: ergo non est ita visus diuo Paulo, sicut, ceteris.*

Egregia verò tua frons, Gregori. Curilla mea verba, *hic in terra, adhuc in terra degens*, in quibus vis rationis consistit, malitiosè tacuisti? non enim, in ante & post ascensionem, quamuis hoc ipsum sufficeret, rationem consti-

tui, sed in terra, & non in terra, quia post ascensionem sursum est non in terra.

Denuò itaque dico, Christū Apostolo non eo, quo ceteris visus est, quibus se videndum & palpandum præbuit, modo visum esse: quia ceteris visus est, hīc in terra subsistens suo corpore: Apostolo verò non hīc in terra, sed sursum in cælo constitutus. Circumstantiam adhuc nullam vidi: quæ euincat, Christum, cū à Paulo visus est, corpore suo in terra fuisse. Tuum enim, *sicut*, nimis vanum est: etiam tuā ipsius confessione: qui fateris, eam nec ab Apostolo, nec à Chrysostomo planè, hoc est, vlllo modo usurpatam esse. quo enim, quæso, modo, seu quatenus ab utroque usurpata est: quo & quatenus non est?

Ceteræ tuæ circumstantiæ nihilo sunt meliores. Christus Apostolo visus est: visus est, vt esset testis idoneus resurrectionis: visus est in via: visus est astans: Apostolus ex illius ore verbum audiuit: Christus ergo corpore suo præsens in terra fuit Apostolo, in illo ipso, in quo Apostolus erat, loco.

Act. 26.

Nihil minus sequitur. Visus est Christus Apostolo cælitus, & ἐξ οὐρανῶν, ὁρατός, & ἐγένετο, teste ipsomet Apostolo. Itaque Paulo in via iterque facienti, ipse non in via, sed in cælo visus est. astitit: in visione: verba ex illius ore audiuit: & ἐγένετο: quod Paulo sufficebat, vt idoneus esset resurrectionis testis. Tantum igitur abest, vt ex his præsentia corporis Christi hīc in terra concludatur: vt inde contrarium efficiatur. Firmius ergò meum, *potuit*, est, quàm tuæ sint circumstantiæ: quanquam non simpliciter scripsi, id fieri potuisse, sed id quoque factum esse. hæc enim, mea verba sunt: *Ac sanè ita se rem habere, quâ ad aspectum, quâ ad auditum, non obscure liquet ex illis locis, in quibus profectio Pauli Damascum, & visionis illius, de qua Ananias loquitur, mentio fit: quæ verba tu callidè præteriisti: vt te meo, potuit,*

Pag. 7. b. 1

Act. 9. 22.

26.

oblc.

oblectares. quamuis hoc ipsam sufficiat ad ostendendum, te nihil ex necessitate probare. quod enim aliter se habere potest, id necessarium non est: cuiusmodi illa esse oportet, quibus nostra fides inniti debet.

Sequētibz meis verbis paucis historiā illam profectio- nis, ex Actis memorauī: & in summa docui, quod ad illam visionem attinet, Christum non hīc in terra, sed cælitus Apostolo locutum & conspectum esse: secundum alias hac etiam vsus ratione, quod si in terra præsto fuisset suo corpore, non minus à comitibus Pauli visus & auditus fuisset, quàm à Paulo.

Ad hoc iste, *nego consequentiam. non enim si à Paulo comi- nus Christus visus & auditus est, necessario à comitibus Pauli videri & audiri debuit.*

Cur id, Gregori? nōne corpus humanum & aspecta- bile, aspectui præsens, ab omnibus cernitur, quotquot o- culos ad cernendum habent? sed teneri oculi possunt, ne videant: vt de illis legimus, quibus cum Christus Emaun- Luc. 24. ta proficiscebatur. rectè. sed hīc nihil tale Scriptura me- morat: quæ non magis hīc illud tacuisset, si factum fuisset, quàm alibi tacuit. Quamuis tu, quod modò dico, non dixeris: sed aliud: quod satis ostendit, te ad Scripturarum splendorem magis cæcutire, quàm oculos noctuarum ad lumen Solis. Vbi enim, quæso, apud Lucam legisti, oculos discipulorum prohibitos vel detentos esse, postquam iam Dominus euauisset? nōne, simul se comitem præbuit, eorum oculi tenebantur? nōne, priusquam à *Φαρις* ab illis fieret, eorum oculi patefcebant? & tu illorum oculos tum demum prohibitos & vi diuina impeditos esse dices, posteaquam à *Φαρις* ab illis factus est, vel vt tu periculosè loqueris, euauit? quid opus erat teneri oculos, ne absen- tem conspicarentur?

Miraculi tui scriptura quoque non meminit. stupefce-

Act. 22.

Act. 26.

bant comites: non quòd, cùm Christus Paulo loqueretur, ab eoque videretur, ipsi eum nec audirent, nec viderent: sed quòd, vt Apostolus ipsemet narrat, cælestis illius luminis exuperantia circumfunderentur & prosternerentur. hoc videntes stupecebant: & stupefacti, teste Luca, vocem quidem audiuerunt: sed neminem viderunt.

Quid si hoc ipsum, Gregori, quod Paulus vidit, comites quoque vidère? sanè, si loca illa, quibus illa Pauli profectio cælestisque visio memoratur, diligenter considerentur: nò aliter Dominum Paulus vidisse videtur: quàm exuperantis illius luminis, quo subito prosternitur, ratione. Nam si ipsum Domini corpus vidit: vel illo momento, quo lumen illud ingens conspicatus est id vidit: vel dum prostratus humi iacet: vel dum & postquam erigitur. primum probabile non est: idque tum, quòd luminis istius exuperantia illius oculi momento sic præstinguuntur: vt cernere nihil amplius possit: tum quòd humi iacens rogat, *Domine quis es?* quod non rogasset: si Dominum vulnerato suo corpore conspexisset.

Act. 22.

Alterum & extremum minus sunt probabilia. Dum enim humi prostratus iacet, audiuisse quidem dicitur: sed nihil vidisse: quippe qui videre tunc nihil potuit. Quemadmodum enim, dum erigebatur, nihil quicquam cernebat: ita quoque dum humi iacebat, ne quicquam videbat: quòd cæcitas ista splendorem & exuperantiam luminis ex templo consecuta est, ipsomet Apostolo dicente, *cùm verò non viderem ob splendorem illius luminis.* Hoc non scribo: quòd litem cuiquam intendere hac de revelim: sed tantum vt ostendam: aduersarium nihil prorsus ex hac visione pro suo commento euincere. non solum enim inde nò habetur, Christum vero suo corpore in terra Paulo astitisse: sed ne illud quidem, quòd ipsum Christi corpus in cælo à Paulo conspectum sit: idque non solum apodicticè non habe-

habetur: sed etiam non probabiliter: cùm contrarium, vt dicebamus, reuera sit probabilius. Nihilo secius tamen Apostolo verè Dominus apparuit: ei que tum visus, quàm ad lumen illud, tum verè locutus est: quod satis erat, vt idoneus testis fieret resurrectionis. immò verò plus longè ponderis hæc cælestis visio habuit: quàm si in terra, in eodem, in quo Paulus erat loco, ei apparuisset.

Quod de via repetis, & tum priore scripto, tum paulò antè confutatum est, ostendit, frontem te perfricuisse. In via Paulo Dominus apparuit: in via Paulo locutus est, hoc est, vt tum Lucas, tum ipsemet Apostolus, Anania *Act. 9.* verba interpretatur, Paulo proficiscenti iterque facienti, *Act. 22.* coque in via constituto Dominus apparet & loquitur, sed cælitus non ex via, cælesti, non terrestri visione. ibi iustum vidit: inde ex illius ore verba audiuit, testibus, secundum Scripturas, etiam sanctis Patribus, Ambrosio & Augustino: quorum ille, Christum in cælo nō in terra visum, *in 1. ad Cor 15.* hic, de cælo non de terra locutum esse, disertis verbis testificatur. sic enim Ambrosius, *Apparuit illi Paulo primum in cælo: post oranti in templo.* sic Augustinus, *Tam non inuenis Christum loqui in terra. inuenis illum loqui: sed de cælo: & de cælo quare? quia membra calcabantur in terra. Persecutori enim Paulo dixit, Saule, Saule, quid me persequeris? Profectò nisi impudentiæ callum veræ carnis hostes obduxissent: nunquam rebus, adeò perspicuis, tenebras offunderent. Quod enim ad hanc visionem, qua proficiscenti Paulo Dominus apparet, attinet: tam clarum est, cælestem visionem esse, Christumque de cælo non terra Paulo locutum & visum esse: vt clarius vix quicquam dici posse videatur. nihilo secius isti bellè corpoream Christi hîc in terra præsentiam ea se demonstrare posse existimant. sed quibus Scripturis? quibus Patribus? adeòne sterilis hîc est ager Iesuiticus: vt Patrem nullum proferat: & Patrum*

alioquin, & vitricorum feracissimus?

Eâdem verò quoque frôte Gregorius iste falsum pronuntiat quod scripsi, Paulum cælitus prostratum esse. nōne verò cælitus prostratus est, si cælesti illo lumine, vel ut tu, Gregori, loqueris, luce de cælo circumfusus corruit? nōne turris, icta fulmine, de cælo tacta est? nōne qui sclopeto per fenestram vulneratur, de fenestra vulneratur? sed hæc lux, inquis, in cælo non māsit: sed in via refulsit. etiam fulmen in cælo vel aëre non manet: sed per aërem, per ligna, per saxa, pertinet. illa lux, inquis, quæ in via refulsit, à comitibus visa est: quamvis non nisi à Paulo visus fuerit in ea luce Christus: cuius præsentis potentia est prostratus. nugæ, Gregori. ostende, si potes, vbi vel Lucas vel Apostolus dicat, Christum suo corpore in lumine fuisse. ostēde vbi dicant, Paulum potentia Christi, in terra præsentis, prostratum esse. An cum lumine ipsum quoque Christi corpus cælitus in terram momento delatum est? an momento corpora gloriosa mouebuntur? sed quo pacto cælitus in terram cum illo lumine delatum est, si cælo, vsque ad tempora restitutionis omnium, continetur? Quòd si delatum est, quo modo continenter in cælo permansit? num in illo lumine simile illi, quod in cælo manebat, corpus est generatum? an potius illud in cælo ita foecundum est: vt simile corpus, veluti splendorem & radium ad nos transferrat? sed qua ratione quod in lumine ad terram corpus erat, vnum & idem cum eo fuit quod in cælo permansit? num continuum illi fuit? O monstrum humani corporis!

De hac itaque visione, qua Christus in via Paulo apparuit, satis. de ceteris videamus. Illam ergo, cuius in priori ad Corinthios Apostolus meminit, eandem cum ista, de qua diximus, esse: & hanc ab Apostolo innui, cum sibi omnium postremo visum esse Dominum scribit, planè dubium non est: & Ambrosius, verbis modò citatis, in illum

lum locum testatur: quod ipsum Gregorius iste fatetur. eadem igitur vtriusque ratio est: quæ autem visionis in via ratio sit, expositum est.

His, & ceteris, quibus cōtra Gregorium sum argumētatus, aliud nihil respondet, quàm quòd dicat, se *ex circumstantiis illius loci, 1. Cor. 15. probasse, testari eo loco Apostolum, se Christum ita vidisse, quo modo eum alij Apostoli viderunt, præsentem in terra.* Quid Apostolus testetur, quid iste probarit, quàm verum istius ita & sicut sit, patet ex antecedentibus. nobis in præsentia satis est, eandem huius, cuius prior ad Corinthios meminit, visionis, & illius in via rationem esse. de illa ergo visione seu patefactione, qua ^{ap- p- p- p-} cognouit Apostolus, non amplius laboro. Tuum, *non secus, non secus atque reliquis Apostolis*, Scriptura non habet. realem visionem concedimus: corpoream quoque non inficiamur: cælestem verò fuisse, nō terrestrem, è Scripturis discimus.

Quòd te visionem illam, cuius posterior ad Corinthios meminit, commemorasse negas: meque falsò id tibi impigisse scribis: in eo tui similis es. nōne enim expresse illam commemorasti, cùm ita scripsisti, *Sed nōne, dicet aliquis, raptus illo tempore Apostolus est usque ad tertium celum?* &c. Etsi ergo cum ceteris, veluti commenti tui fundamentum, hanc non coniunxisti: mentionem tamen illius fecisti: quod mihi satis fuit, ad ostendendum, quod propositum erat, te scilicet trinam duntaxat visionem percensere: sicut etiam num satis mihi est, ad impudētiam tuam patefaciendam. sed maior tua, Gregori, impudentia est, quòd nō tantùm falsum, sed falsarium quoque dicis quod de Ambrosio hisce verbis scripsi, *Certè Ambrosius, bis tantùm Dominum Apostolo apparuisse scribit: in celo: & in templo, in ecstasi.* quid hīc falsarium? immò quid minima quoque dignū reprehensione? nōne duas duntaxat visiones

in 1. Cor. 15.

memorat, cum ait, *apparuit illi primum in calo: post oranti in templo?* si ergo duas duntaxat memorat: nonne recte verissimèque scripsi, cum bis tantum Dominum Apostolo apparuisse scribere, id est, geminam duntaxat visionem percensere: sicut de te quoque scripseram, te trinam tantum percensere? quasi verò particula *tantum* cum verbo *cribit* construi nequeat, qua denique fronte scribis, me locum istum Ambrosij non citasse? nonne locum in margine citavi in 1. Cor. 15.? inspiciatur prior octavæ paginæ facies. an ille dolo malo agit, qui loca annotans, verba non semper annotat? atqui non semper necesse est. ostendunt ista, te & exulcerato esse animo: & quod respondeas non habere.

Supereff locus ille Actorum 23. ex quo maximè se argumentatum esse dicit. respondi, hunc quoque locum apodicticum non esse, hoc est, necessariò non concludere, Christi corpus in terra Paulo astitisse: eò quòd aliis rationibus ei astare potuerit: in primis quidem in visione: quo inter ceteros, modo Prophetis olim se solebat patefacere, ac quia ex hypotheticum isto disputans, verbo standi supra Paulum, usus sum: idcirco nunc iste, non tantum vim verbi Græci, sed ipsum quoque verbum, ignorans, *certè verbum ἐπιςτάς, inquit, non super stare, sed ad stare seu adesse, ut aliàs passim eo loco significat.* Si nugari vellem, ut Gregorius iste nugatur, responderem, Participium, ἐπιςτάς, neque super stare significare, neque ad stare: sed hanc ipsius verbi ἐπιςτάς vim & significationem esse. Sed mihi satis est, quòd & huius, & aliorum vocabulorum, quem ad modum & rerum vim rectius intelligam, quàm iste Gregorius.

ad. 11.

Quæstio est, inquis, quo modo adfuerit. respondeo, eum eodem modo hîc Paulo, illius animandi & confirmandi causâ, adfuisse: quo idem Dominus eidem Paulo, itidem eum cõfirmans, alibi adfuit, in visione scilicet. hoc modo

totus

totus Christus, vt Deus & homo, adesse potuit: sed hoc non est in terra vel prope terram esse: sed typum & imaginem sui ita phantasia imprimere: vt ante oculos præsens esse videatur.

Habes ita, Gregori, responsum & solidum & perspicuum: ex quo non solum intelligis, quantopere visiones illæ, quas vrges, tibi patrocinentur, & quàm artificiosè & exquisitè terrestrem illam tuam præsentiam demonstraris: sed etiam, an certi quid habeam quod respondeam.

Quod enim priori scripto in vtramque partem tecum disputavi, optionemque dedi, vt, cum neutrum deberem, alterutrum eligeres: id non feci, quod existimarim, Christum post ascensionem, vero suo corpore, quâ absolutè corpus est, hîc in terra vnquam fuisse: sed vt intelligeres: vanissimum planè tuum argumentum esse, & neutrum eorum quæ te demonstraturum promisisti, à te probari.

Quemadmodum verò nunc terrestrem corporis præsentiam visionibus illis egregiè demonstraisti: sic eiusdem corporis sacramentalem siue magicum illum vestrum modum initio capitè apodicticè euicisti: vt ex iis quæ a nobis dicta sunt liquet.

Subiicit demonstrator iste, *de sanè certissimus sum, Fortunate, nescire te quid & quorsum loquaris: cum aduersus modum istum existendi sacramentalem hîc ais, &c.* Sanè certissimus sum, Gregori, nescire te quid & quorsum loquaris: cum quod dixi non intelligas. Scripsi, si maximè probares, id quod probabis cum mare piscibus destituetur, vnum idèmq; corpus duobus simul in locis esse: consecrarium tamen non esse, vt sub infinitis simul hostiis, infinitarum hostiarum minimis quibusque particulis, totum sit, ipsoque aère subtilius corpus: hoc enim vestrum commētum gemina illa, quam inter cetera ad illud excusandum commenti estis, totius consideratione, siue vt vos eleganter

loquimini, totalitate, nihil planè iuuari: quòd locum non habeat in corpore humano. Audiamus vter nostrum sciat quid & quorsum loquatur.

Sic apud Dionysium Ægidius Romanus, *Quamuis, inquit, valde mirabile sit, quòd corpus Christi, tam magnum, sub dimensionibus tam parue hostie continetur: tamen secundum ineffabilem fidei veritatem fateri compellimur, quòd non solum totus Christus in tota sit hostia consecrata. sed etiam in qualibet eius parte: quòd triplici via ostenditur. post explicatam triplicem istam viam, prima via ingreditur: & sic institutum suum ostendit. Porro, inquit, in rebus corporalibus duplex consistit totalitas: una essentialis: alia dimensionis: sicut albedini totalitas competit dimensionis, quae extenditur extensione superficiei, sicque albedo est tota in superficie tota & pars eius in parte illius: totalitas autem albedinis quiddam seu essentialis & definitiua, quae per genus eius ac differentiam designatur secundum quam totalitatem non est tota in toto & partim in parte, neque diuiditur diuisione superficiei, immò est tota in tota superficie & tota in qualibet eius parte. Similiter quoque est in substantiis: quoniam lapis secundum suam totalitatem dimensionis est totus in aliquo loco, & pars in parte: sed quo ad suam totalitatem essentialem specificam, est totus in toto indiuiduo suo, & totus in qualibet eius parte: cum qualibet lapidis pars sit lapis. Cùmque tota substantia panis vertatur in totam substantiam corporis Christi, loquendo de totalitate essentiali non dimensionis (hac quippe conuersione conuertitur quid in quid, non quantum in quantum) hinc ex vi Sacramenti Christus est sub hostia solum secundum totalitatem substantialem. Quemadmodum ergo ante conuersionem tota substantia panis, quo ad istam totalitatem, fuit in qualibet hostiae parte: ita post conuersionem totum corpus Christi in qualibet parte est hostia, &c. Hæc Ægidius idem Thomas.*

Summa est: Totum aliquod, seu accidens, siue sub-

stan-

Diony. Car-
thuf. in 4. sen-
tent. dist. 10.
73.

stantia sit, duplici considerari ratione posse: ratione essen-
 tiæ & τοῦ τί ἐστίν: & ratione dimensionis, quatenus scilicet
 dimensionem habet & extensum est: seu, vt Magistri no-
 stri loquuntur, totum dimensionum est, ratione totalita-
 tis dimensionis: quam totum aliquod vel per se habet, vt
 quantum: vel ex accidente, vt qualitas, color, albor, per &
 propter quantitatem, propter superficiem. Quemadmo-
 dum igitur albor, qui in pariete est, si dimensionis & ex-
 tensionis ratio habeatur, totus in toto quidem pariete
 est: sed non totus in quauis parietis parte: qui tamen es-
 sentia & τοῦ τί ἐστίν: ratione habita, quod color aspectum di-
 spergens est, totus in toto pariete & quauis parte totus
 est: & quem ad modum aër totus in toto cœnaculo est:
 sed non totus in quauis illius parte: si dimensionem spe-
 ctemus: qui tamen totus & in toto & quauis parte est ra-
 tione essentialis, qua aër id est quod est: ita corpus Christi,
 licet magnum, totum tamen sub tota, licet exigua, ho-
 stia, & quauis illius parte est: si vt isti loquuntur, totalitas
 quiditativa, essentialis, & definitiua, quæ genere & diffe-
 rentia designatur, spectetur: non totum, si totalitas di-
 mensiua consideretur.

Adhuc nõ, intelligis, Gregori, quid locutus & quorsum
 locutus sim? ita ne stupidus es, vt nõ intelligas, quid de hu-
 mano corpore & dissimilib. partibus dixerim? interrogas
 ne, an aliquod omnino corpus sit, quod non vtrunque ha-
 beat: & essentialiam substantialem, compositam ex materia
 & forma: & extensam, siue, vt tu loqueris, dimensionem
 quantitatem? habet ne Mathematicum corpus essentialiam
 substantialem ex materia & forma compositam? Sed pau-
 cis nos expediamus.

Duplici potissimum ratione illa sua duplici totius
 consideratione Magistri tui sophisticantur: suamque tum
 inscientiam, tum malitiam, sicut tu quoque, produunt. Pri-

3. p. Sum. 4.
 76. & apud
 Dionys. d. 10.
 93.

3. Phys. conf.

43.

mò enim falsum est, corpus absolutè acceptum, quatenus trina dimensio est, hac duplici considerari ratione posse: quia dimensiuæ & quiditatiuæ totalitas vna & eadem est: cum essentia & definitio corporis sit, quòd òmni ex parte extensum sit, trinaque dimensione præditum. Si ergo sub hostia est totalitate essentiali: etiam ibidem est totalitate dimensiuæ. eadem corporatæ substantiæ, quâ corporata est, ratio est. Deinde quod de candore, aëre, lapide, pane, & ceteris id generis dicitur, quòd totum in toto sit, non autem totum in parte, ratione dimensiuæ; ratione verò essentialis totalitatis & in toto & in quavis parte totum: id de illis duntaxat rebus, quæ ὁμοιομετρεῖς sunt, verum est: de illis verò nullo planè modo, quæ partibus constant dissimilibus, est. ne totum corpus humanum, siue dimensiuam, siue essentialem totalitatem spectes, thorax, venter, crura, pedes, in capite, in cerebro, in oculo, in pupilla? immò est. ne corpus Mathematicum totum in quavis parte, in sola longitudine, in quavis longitudinis parte? ô Sophistas infortunatissimos! Intelligis. ne tandem, quid & quorsum locutus sim? Cur nihil ad mea verba respondisti, quibus disertè nego, hanc totius distinctionem humano corpori, quod partibus constat dissimilibus, conuenire?

Sed inquis, nos hac distinctione non magnopere indigemus. Cur ergò magistri tui ea indiguerunt? cur Aegidius, cur Thomas, ea indignit? non dicimus, inquis, Christi corpus tantummodò essentia sua præditum sine quantitate existere in Sacramento: sed omninò asserimus, illud ibi esse quantum. nonne verò Thomas idem asseruit? nonne Aegidius? qui tamen hac distinctione egerunt. Audi rursus Aegidium: Et quoniam, inquit, totam substantiam corporis sequitur totalitas propria quanti-

apud Dionys.
d. 10. q. 3.

tatis

tatis: ideo etiam secundum istam totalitatem dimensionum totum corpus Christi est in qualibet hostiæ parte. per concomitantiam naturalem. audi Thomam: natura autem substantiæ d. 10. q. 4. tota est sub qualibet parte dimensionum sub quibus continetur: sicut sub qualibet parte aëris tota aëris est natura. &c. hinc Christus est totus sub qualibet parte specierum panis. Vis-ne Sacramentali vestra conuersione non solum quid in quid, vt vult Ægidius, sed etiam quantum in quantum commutari? Tempus est, vt helleboro cerebrum purgetis. Quod Antisiodorensis vult, illius contrarium vult Ægidius: Ægidio Thomas contradicit & Durandus: Thomæ & Durando Scotus: Scoto Dionysius: Dionysio Henricus: Henrico Thomas & Dionysius: Dionysio & Thomæ iterum Scotus: qui, vt scribit Dionysius, à communi Theologorum, id est, Theologastrorum, doctrina, qua tum Philosophicæ, tum Theologicæ, veritati vim inferri vidit, crebrius recessit. Quid quòd vnus & idem modò hoc, modò aliud dicit. inspiciatur quæso Dionys. Carthus. saltem 1. 2. 3. 4. 5. 6. quæstione, distinctionis decimæ, in 4. Sententiarum: & apparebit, Thomam quoque sibi constare, vt hodie sibi constant Iesuitæ: qui quæstione prima Christi corpus, prout sub Sacramento est, partes distinctas & naturali situ discriminatas, vel, vt ipse loquitur, situatas habere ait: tertia verò negat: cum ait sicque corpus Christi situatiter esset in Sacramento & circumscriptiue, quod improbatum est supra. Sed concomitantia scilicet situs ex hisce contradictionibus vos expediet. Falleris, Gregori, si cum illis tuis V topicis tibi negotium esse putas.

Ad extremum scribit iste Gregorius, me rursus negare, Christum in terra vel prope terram apparuisse Paulo. Quæ fronte, Gregori, vocabulum *rursus* vsurpas? nonne

hîc primùm istud tuum sophisma diluo? nõne hîc primùm Calvinum à tua vindico criminatione? quæ tamen à me præstita esse paulo antè sine fronte negasti. & prior itaque scripto, & hoc altero, paulò antè, plus quàm falsishoc tuum sophisma profligatum est. *Ex verbis, inquis, Anania intelligi potest, voculam in via ad Dominum etiam esse referendam. Cedo, Gregori, illa Ananiæ verba: ex quibus id intelligi potest, num quia scriptum est, apparuit tibi in via qua veniebas? si scriptum esset, Dominus in via apparuit tibi: in speciem quidem aliquid, reuera autem nihil diceres: nunc cùm contrà se res habeat: nihil omninò dicis. Sed in Germania mecum Gregorius iste disputat. de cælo disputaret, si Christus esset: sed videat, ne tandem aliquando eum infelicis istius in Germania disputationis apud inferos pœniteat.*

Argumentum II.

Alterum Gregorij argumentum, primo *ἀποφωτισμένον* erat: Si vnus locus diuersa duoué corpora potest capere: etiam vnum idemque corpus in duobus & diuersis simul locis adesse potest: Sed verum prius: verum igitur etiam posterius. Transsumtum, quod falsissimum est, clausis illis ianuis, sepulchri lapide, inuiolato Deiparæ claustro, cum primis probare nitebatur: quibus cum cælum coniunxit, quod Christus, cùm ascenderet, penetrarit.

Ad singula ordine respondi: ostendi que, his nihil prorsus ex necessitate probari: immò verò ne probabiliter quidem: fidem autem nostram non quibusuis inniti, sed necessariis: eo que eiusmodi testimonia non sufficere ad articulos fidei constituendos. ad prius meum scriptum lecto;

lectorem remitto. nunc antequam vanissima Gregorij, quæ adfert, sophismata diluam: vt res eò magis sit perspicua, sic aduersus Gregorij ianuas, lapidem, claustra, cælum, id est, contra penetrationem, ex iis quæ dicta sunt, argumentor:

Circumscriptio, vtque locus & corpus æqualia sint, essenziale corporis accidens est, quod à corpore neque *diuidetur*, nec actu separatur: fieri itaque nullo modo potest, vt duo corpora simul sint, vtque alterum permeet per alterum. ratio consecutionis perspicua est. cùm enim æqualia sint locus & corpus: id quod est circumscriptum esse: sicut locus totum corpus continet: ita corpus totum occupat locum: vt aliud ab eo loco corpus capi non possit. antecedens ex iis patet, quæ initio capituli sunt disputata.

Hinc est, quòd omnes, qui vnquam vixerunt sapientes & sanæ mentis homines, penetrationem, vtque duo corpora simul sint, pro re omnium absurdissima, & quæ esse simpliciter nullo modo possit, habuerunt: absurdissima igitur est, esseque nullo modo potest. ratio consecutionis plana est: antecedens ex Philosophis & Theologis probatur: ex Aristotele, cui Interpretes, Græci, Arabes, Latini, astipulantur: ex Damasceno: qui planè Peripateticè scribit fieri nullo modo posse: vt corpus permeet per corpora: nisi alterum quidem diuidat: alterum verò diuidatur: ex Guitmundo vestro: cuius hæc sunt verba: *quo modo enim in solido corpore panis alterum corpus latere possit, videri non potest.*

lib. 4. Phys.
cont. 8. 27. 53.

55.
de Fid. Or.
ihod. lib. 1.

cap. 4.
de Sacram.
lib. 3.

Nec est, quòd obstrepas, Gregori, id naturaliter, & si vis corporis spectetur, verum esse: diuina verò potentia contra fieri. Vis enim & potentia diuina naturam seu essentiam & essenziale illius accidens,

definitionem & rem definitam, vt expositū est, nunquam discerpit : quòd alterum absque altero esse non possit. Quocirca Damascenus ait, *ἀδιώτων σώμα ἀξιοσωμάτων δῆκεν* : significans, id nullo planè modo, etiam non vi diuina, fieri posse: quòd hæc sua instituta non conuellant: neque corpus simul corpus & spiritum esse velit.

Quod ex eo quoque planius perspicitur : quòd Deum corpus non esse demonstraturus, inter cetera ex eo quoque id demonstrat : quòd si corpus esset: nequaquam per omnia permearet: quòd fieri nullo modo possit: vt corpus permeet per corpora. Quod si naturaliter duntaxat id verum esset: potentia verò diuina contrà fieret: nihil de Deo Damasceni ratio concluderet: qui & corpus esse posset: & nihilo secius omnipotenti sua vi corpora ceteraq; cuncta permeare.

Iacent vno ictu ianua, lapis, claustrū siue claustra, cœlum atq; cœli Gregoriani. Videamus paucis quid noui ex Utopia de singulis adferat.

Responsum meam de clausis foribus, qua in summa respondi, clausis foribus venire, non esse solidam lignorum materiam penetrare: cū omnipotenti vi aditum sibi patefacere, imperareque suæ creaturæ Dominus potuerit: vt transitum Creatori suo concederet: quinque rationibus infirmare conatur.

Prima est: Gemina ista ingressio insigne miraculum est: igitur corpus Christi per ianuas non cedentes permeauit. vana consecutio. miraculum est & manet: etsi corporis veritas non aboleatur. clausis foribus venire non est fores non cedentes penetrare. clausis foribus venit: etsi Creatori transitum concesserunt, ita clausas ianuas accipimus & interpretamur. Quid verò sibi illud tuum vult, vt etiam dicit? vt tranque ne locutionem Euangelista vsur-

vsurpat & istam, cum fores essent clausæ? & illam, ianuis clausis? uonnè verò vtroque eadem locutio est, τῶν θυρῶν κλεισμένων? sed hisce græcarum literarum scientiam ostentare voluit iste Gregorius.

Alter Gregorij ratio est, à priori tantū distans, quantum à terra cœlum: si inquit, quod Euangelista significat non hoc ipsum est, nempe Christum ianuis adhuc clausis, ad discipulos penetrasse, nullum planè poteritis ex ea Euangelista narratione colligere miraculum. & falsum, & verum hoc tuum connexum est: falsum de miraculo vero, quod corpus corpus relinquit: verum de miraculo falso, quale vos fingitis: quod naturam corporis funditus euertit.

Sed quærit miser iste Gregorius, vnde nobis constet, ianuas illas Christo non clauæ, aut alia aliqua vi naturali, reclusas fuisse, digna Gregorio quaestio. fabrum scilicet ferrarium noctu circumduxit Christus: aut à portitoribus expectabatur. hoc certè inquit Euangelista non dicit, quid hoc? nosti ne quid loquaris? fortè dicere voluisti, non negat. si id non negat Euangelista: eoque fieri potuit: qui vos penetrationem vestram demonstratis? vnde quæso eam habetis? vbi eam asserit Euangelista? quid verò, Gregori, si intus pessulis & fulcris benè munitæ fores fuere? aperiri ne extrinsecus clauæ potuerit? apage cum vanissimis tuis obstrepitaculis. ferræa porta Petro, Paulo & Silæ

Actor. 12.
& 16.

fores omnes sua sponte cesserunt, & transitum concesserunt: & ipsimet Domino, ad iussum illius, non paterent? Tu simile quid è Scripturis pro tua chimæra, si potes, adfer. Sed quid afferres, cum quid effutias, nescias? discipuli inquis propter metum Iudeorum, ut ait D. Cyrillus, & patet ex

In Johan. lib.
12. cap. 53.

Matthæo, ianuis clausis domi se continebant. Vbi huius metus apud Matthæum mentio? vbi apud Cyrillum? nonne Iohannes illius meminit? apparet, Gregori, te nec in Scri-

Cap. 28.
Cap. 20.

pturis Sacris, nec in Patribus, vigilare: sed quicquid in buccam venit, conuitia, maledicta, mendacia, impotentem & inscium effutire.

Tertia ratio sequitur, *In eo Christi ingressu tale miraculum consistendum est, quod planè fuerit supra naturam: ita ut neque modo aliquo naturali factum fuerit, neque potuerit fieri illud idem quod Christus fecit: clausas ergò ianuas vero suo corpore penetrauit. antecedens concedo: si postrema verba, neque potuerit fieri illud idem, &c. sic intelligis, ut nò potuerit fieri nisi à Christo & vi diuina: sed consecutionem nego. Siue enim Creatori suo, instar aëris, cessere ianua: siue ut Petro & Paulo cesserunt: sola vi diuina id factum est: nec vlla vi naturali, non machinis, non tormentis, hoc ipsum fieri potuit.*

Quarta est: *Christus eo modo ianuis clausis ingressus est, qui nulla humana ratione possit intelligi, sed plenus admirationis fuerit: non igitur omnipotenti vi ianuas aperuit: sed eas, non cedentes, penetrauit. Et consecutio vana est: & antecedens. Etsi enim admirationis plena ingressio fuit: intelligi tamen potest: sicut intelligi illa Apostolorum potest. penetratio intelligi non potest: quia quod nihil est, id intelligi non potest. Neustadianas portas, bene clausas, crebrius per alium aperui: tu nunquam Ingolstadianas, plus itaque possum quàm tu Gregori, quanquam aliud hinc responsum expectassem.*

Extrema & Achillea ratio, à Patrum autoritate sumpta, hæc est: *Cyrillus, Chrysostomus & alij Patres, in eo maxime miraculum ponunt: quod cum Christus post resurrectionem verum habuerit corpus: tamen clausis ianuis ingressus ad discipulos fuerit: per ianuas itaque clausas verum Christi corpus penetrauit. vana consecutio est: vana itidem illius*

illi confirmatio. miraculum, & verum miraculum fuit, cum Petro & Paulo sua sponte ferreæ quoque fores cedebant : & hic Seruatoris ingressus miraculum non fuerit : præsertim si instar aëris ianuz cesserint? Quin immò contrarium efficitur. Si enim Christus post resurrectionem verum corpus habuit : circumscriptum illud habuit : eoque fores non penetrauit. Patribus quos citas non inuaris. per inuia septa corporibus, inoffensa compage, corpus, vt Ambrosius loquitur, inuenit. Sed intellige tu per inuia quidem, vt idem loquitur, vsu : Creatori verò suo cedentia : quia corpus per corpus non permeat, nisi alterum, vt Damascenus testificatur, diuidat : alterum verò diuidatur. Chrysostomum vestro more truncas & corrumpis. Sic ille, *Sed id mirandum est, quod Phantasma cum non sunt suspicati. clausis enim foribus & repente est ingressus : & mox die verò non venit: vt omnes congregarentur. valde enim timebant : nec ostium pulsauit : sed repente astitit.* Quid hic est quod à me callidè sit citatum? an præter calumnias responsionem nullam habes? homilia secunda de Symbol. non magis te iuuat. fide tenendum est quod Scripturis expressum est: etsi rationem reddere non valeamus. Vbi verò in Scripturis vestra expressa est penetratio?

*In Luc. lib.
10. cap. 24.*

*De fid. Or-
thod. lib. 1.
cap. 4.*

*In Iohan. 6. a-
mil. 85.*

Illud Augustini, *per clausa ostia*, idem cum illo Ambrosij est, *per clausa ostia membra iuuenis introducta sunt* : sed à membris diuisa, membrisque cedentia : cum corpus per corpora permeare nequeat : nisi alterum quidem diuidat : alterum verò diuidatur: eò quòd circumscriptio corporis tollitur : & cum ea corporis natura. nihil aliud Nazianzenus vult :

*Ad Volus.
epist. 3.*

*In Trag. de
Christo pati-
ente in Ioh.
lib. 12. cap. 33*

De Trin.
di. 2.

nihil aliud Cyrillus: nihil aliud ceteri, quoscumque citare potes, Patres: quia nemo illorum ignorauit quod nouit Damascenus, ἀδιώκτων σώμα καὶ σώματων διήκειν. De Cyrillo nullum planè dubium: qui circumscriptionem, quæ cum penetratione, istismet testibus, consistere nullo modo potest, ad eò veri corporis propriam esse docuit: vt si Deus ipse corpus esset, ex necessitate circumscriberetur, locoque contineretur.

Sed hic, inquit iste, *solum docet Cyrillus, quod naturaliter competere soleat natura quantæ, &c.* quasi verò, Gregori, foramen hoc nò ante tibi sit obstructum. Ita naturalis corpori circumscriptio est: vt si Deus ipse quantus aut corpus esset, circumscriptionem non effugeret, nec omnia, vt facit, permearet: ergò ne diuina quidem potentia separari à corpore potest.

Vbi verò tui calami veritas, cùm me scripsisse scribis, *Cyrillum, Ambrosium, Chrysostomum, & alios Patres, ingrossum illum Christi ideò solum reputasse admirabilem: quia Christus omnipotenti virtute sua ianuas clausas aperuerit? ubi id scripsi? pudeat te tui calami.*

Contra Vo-
lan. lib. 2. c. 11.

Sed & Sycophantam insignem & Sanctorum Patrum corruptorem me nominat impatiens iste Gregorius. Qua verò fronte, Gregori? num de vestro ingenio nos iudicatis? an nos indicem expurgatorium confecimus? ego ne Hilarium corrupti, an potius tuus socius, Petrus Scarga: qui verbis illis Hilarij, *an constructa parietum, &c.* particulam negantem adiecit, *an non constructa, &c.* Vel vnicum Hilarij apicem profer, quem corruerim: quod cùm facere nò possis, agnoscas oportet, te verè eum esse, quem me esse falsò criminaris. Sed non singula verba citauit. citauit quæ citanda erant: cetera lectori inspicienda relinquens: & quidem lectorem monens: me non singula in meum librum transcripsisse. tu verò & verba illa Hilarij,

Et cessante sensu nostro, facti ipsius cesset effectus? omisitisti & lectorem ea de re non admonuisti.

Sed de Hilario videamus. quid in illis verbis, quæ omisi, reperisti? *sequatur*, ais ex Hilario, *ergo oculus mentis tue penetrantis ingressum: Et cum eo clausam domum intelligentia tua visus introeat. integra sunt omnia, &c.* Tu verò Gregori, Hilarium citare non potes: quin eum corumpas. Hilarius enim non scripsit: *sequatur ergo oculus: sed sequatur ergo oculi.* Hilarius igitur hic vsurpat vocabulum, *penetrantis*: clausam domum nominat: introire visum iubet: integra omnia, vniuersa Christo peruia, dicit: ligna & lapides per naturam suam nihil insensibili lapsu admittere scribit: veritatem facti, facti fidem nominat: clausa domo dominum assistere docet: ergò Christus clausa domo, id est, per fores, non cedentes, permeauit.

Vanissima consecutio est. clausam domum ingredi, clausa domo adstare, sicut & clausis foribus venire, non est solidam lignorum & lapidum materiam penetrare. non magis veritas & fides facti, quod fatemur, quòd integra & obserata cuncta fuerint, quòd vniuersa Christo peruia sint per virtutem suam, quòd lapides per naturam suam nihil admittant, penetrationem stabiliunt: immò verò his ipsis penetratio vestra & labefactatur, & profligatur. Per virtutem suam omnia Christo sunt peruia: virtute itaque sua aditum sibi patefecit. nihil cedit ex solido naturaliter, vt tu interpretaris, id est, sua naturâ & suapte vi: ergò cedit virtute diuina. per naturam suam aliquid insensibili lapsu lapides non admittunt: admittunt ergò per diuinam virtutem: vt tute interpretaris. quæ igitur obserata fuerunt, ea Christum & admisit: & ei ob virtutem diuinam, qua imperare ventis, mari, saxi & lignis potest, cesserunt: cuius consecrarium est, Chri-

stum non lapides & ligna, quæ non cesserint, sed quæ cesserint, penetrasse: quam penetrationem libenter cum Damasceno concedimus.

Talem penetrationem, qua scilicet ligna & constructa parietum cesserint, siue instar aëris & aquæ, seu alio modo, cesserint, Hilarium hîc statuere, ex eo quoque perspicuum est: quòd Christi corpus à se non defecisse, sed saluum & integrum in ipso etiam ingressu mansisse scribit: quod integrum non mansisset: si vestro modo ad discipulos penetrasset: quia circumscriptum nõ fuisset: sine quo, vt crebrius euicimus, trina dimensio non consistit.

Liquet ex his: interrogationem illam Hilarij, *an constructa parietum penetrans & solidam lignorum naturam impenetrabilem transcurrit?* non affirmandi, vt vult aduersarius, sed negandi vim habere. atqui verba sequentia affirmationem postulant, quasi dicat, omninò. Minimè verò. Interrogatio enim ista modum ingressionis non definit: quippe qui sequentibus demùm aliquo modo adumbratur. Hæc igitur Hilarij mens est: Existimabimusné, Dominum solidam lignorum materiam transcurrisse? sanè ita videtur: cùm medius astet. Cùm itaque nullum planè dubium sit, quin medius astet: sequantur eum oculi, &c. Sed quo tandem modo vero suo corpore penetrauit: cùm integra omnia sint & obserata? virtute sua: cui vniuersa peruia sunt, solidaque omnia cedunt.

Penetrationem itaque non aliam agnoscit, quàm Damascenus: qua alterum diuidit, alterum diuiditur: qui nõ minus, quàm ille, nouit, penetrationem à *διωρατορ* esse. non igitur affirmandi vim habere potest interrogatio.

Sed visitatum est grauißimis Scriptoribus, tum prophæticis, cuiusmodi Gregorius est, tum Ecclesiasticis: vt quandoque

doque interrogando affirmant. vbi verò tu, Gregori, particulam, an, vt hïc ab Hilario vsurpatur, affirmare legisti? an constructa parietum penetrans, &c. transcurrit? Si pro an, scriptum esset nonne? vel, an non? aliquid coloris haberet quod dicit: quod videns tuus socius Scarga, te hac in parte magis simul & minus circumspectus, negantem particulam, vt dicebamus, adiecit.

Ad extremum ais, ex eo quod Euangelista narrat, clausis ianuis Christum ingressum esse, consequens est omninò, vt per solida parietum & lignorum admirabiliter penetrarit. Si id omninò consequens est, & tam firma hæc tua consequentia: cur illius firmitatem nobis non indicasti? nos eam tantisper negamus: dum abs te demonstratū.

Quod de typographico mendo subiicis, meritò profectò ambigis, an mea vel Typographi culpa commissum sit. ò situum illud Arcadicum erratum, & apud Lucam Gracè habetur, pro quo legi vis, quod perinde est, atque si dixisset, tam certò Typographi culpa commissum esset. illud enim, quod hoc tuum scriptum semestri antè, quàm prodiret, in album nouorum librorum Francofurti relatum est, industriæ Typographi assigno.

Neque verò magis sepulchri lapidem vero suo corpore Christus penetrauit. Surrexit enim, non antequam lapis reuolueretur, sed postquam iam per angelum esset reuolutus: quod tum ex eo liquet, quòd diluculo & summo mane, cùm adhuc tenebræ essent, vt Iohannes testatur, ad monumentū matronæ peruenientes lapidem reuolutum inueniunt: tum quod Angelus nō egressus, iam facti, indicandi, vt Beda putauit, sed domino suo ministrandi causa è cœlo descendit, lapidem reuoluturus.

Cap. 20.

Homil. in
vigil. pasch.

Quòd si maximè ante reuolutum lapidem resurrexisset : quod uero simile non est : per lapidem tamen non penetrasset : cùm uirtuti ipsius cuncta cedant & peruia sint: ut modò dictum est de ianuis.

Mysterium tuum in *uenirent & peruenirent*, captum exuperat. quasi non bis scripserim, *uenissent*: & quasi uerbum $\eta\lambda\theta\epsilon$ apud Matthæum uenire & moueri, ac non potius uenisse & motum esse significet.

Sed minimè sequitur, *inquit iste*, prius etiam lapidem amotum fuisse, quàm Christus resurrexit: si prius amotus fuit quàm mulieres peruenerint ad sepulchrū. Quis sic in òné summo mane, cùm adhuc tenebræ essent, ad monumentū iam peruenerant: quot horis antè terramotus cōtigit, Christusq; resurrexit: nonné tertio die resurrexit: unde uerò probatis, Christū, priusquā ab Angelo lapis amoueretur, resurrexisse? ubi id, ut sine fronte scripsisti, Euāgelica historia testificatur? *Christus*, inquit iste, *diluculo surrexit*: ut patet ex Psalmo 56. *lapis autem amotus est non multò antè quàm mulieres peruenerint ad sepulchrum: quod accidit ferè orto iam sole, id est, longè post diluculum: ut patet ex Marco.* Rectè Gregori. Christus diluculo surrexit: lapis amotus est antequam ad sepulchrum matronæ peruenerint: amotus itaque diluculo & summo mane est: tunc scilicet, cùm Christus resurrexit: quia summo mane, $\lambda\acute{\iota}\alpha\nu\ \pi\rho\omega\tau\acute{\iota}$, ut Marcus loquitur, uel ut Lucas, $\sigma\theta\rho\rho\epsilon\ \epsilon\alpha\ \theta\epsilon\omicron\varsigma$, cùm adhuc tenebræ essent, ut Iohannes testatur, ad sepulchrū illæ matronæ peruenerunt. Marcus te non iuuat. Sic enim ferè orto Sole, siue potius adhuc oriente uel nondum orto Sole, ad sepulchrū mulieres illæ peruenerunt, ut $\lambda\acute{\iota}\alpha\nu\ \pi\rho\omega\tau\acute{\iota}$, cùm adhuc tenebræ essent, & sol primum emicare & oriri inciperet

Cap. 16.

Marc. 16.

Luc. 24.

Iohan. 20.

CAPVT SECVNDVM. 61

peret, eoq; diluculo & summo mane, non longè post diluculum, vt tu vis, ad illud peruenerint.

Sed Chrysoftomum & Bedam obiicis: quorum ille *in March. homil. 90. homil. in Vigil. Pasch.* post resurrectionem, inquit, descendit Angelus: hic autem ita, non vt tu mutilum eum & truncatum in scenam producis, loquitur: reuoluit autem lapidem: non vt egressuro Domino ianuam pandat: sed vt egressus iam facti hominibus praestet indicium, qui enim mortalis adhuc clauso virginis utero potuit nascendo Mundum ingredi: ipse absque ulla dubietate, iam factus immortalis, clauso licet sepulchro, potuit resurgendo exire de Mundo. Hæc Beda. Sed Bedæ, & Chrysoftomo, & si quis

alius ita sentiat, Hilarium, & magnum illum Leonem opponimus: quorum hic ita scriptum reliquit: *Epist. 97.* Dicant ergo isti hypocritæ, Iesuitæ qui cæcis mentibus lumen nolunt recipere veritatis, in qua forma, crucis ligno, Dominus maiestatis, Christus, affixus sit: quid tacuerit in sepulchro, ET REVOLV-

TO MONUMENTI LAPIDE, QUAE TERTIO DIE CARO RESVRREXERIT: ille verò sic loquitur, *in March. can. 33.* Angelus autem in March. Domini de calò descendens, & lapidem reuoluens, & sepulchro adsidens, misericordiae Dei patris insigne est, RESVRGENTI FILIO AB INFERIS, VIRTVTVM CAELESTIVM MINISTERIA MITTENTIS. Intelligis-ne, te nihil ex necessitate demonstrare? quid Verbum ἡλθὲ significet dictum est, maneat igitur ὕστερον πρῶτον apud Matthæum.

Hæc de priori mea responsione: ad posteriorem, quæ lapidi cum ianua communis est, præter virulenta conuictia, ex Thesauro suo, ex animo Iesuitico, qui in felle amaritudinis est, virulentus iste Gregorius nihil planè profert, fingit, me responsionem meam ex Caluino demonstrare: atquinò Caluini auctoritate vtor: sed Caluinum ab istius latratu vindico: qui geminam illius responsionem ex meam inuidia, sine ulla ratione, vt ineptum & inauditum commentum explosit.

Non querimus, inquit, utrum lapis ad imperium Christi cedere potuerit: sed utrum ita factum sit. nos dicimus fieri quidem ita potuisse: sed factum non esse. neque nos querimus, quid vos dicatis, aut sophisticemini. Si ita fieri potuit: non necessario ita, ut vos contra Scripturas & Patres fingitis, factum est. Si ergo maximè post resurrectionem demum amotus ab Angelo lapis fuisset: Dominus tamen cum vero suo corpore non penetrasset: sed cedere iussisset. est enim ἀδύνατον, ut corpus per corpus permeet: quia essentiali accidente sublato, res ipsa tollitur, cuius accidens est. hoc nostrum testimonium, hæc nostra demonstratio est: non ut tu calumniaris, perfidia.

Ad Deiparam accedamus. Sciendum autem est, nos non virginitatem Deiparæ, quod iste nobis impingit, inficiari: sed inauditum istorum commentum, quod non aperto utero pepererit: quo veritas veræ Christi carnis tollitur, & in Spiritum immutatur. Postulaui igitur à Gregorio isto duo: Scripturam: & antiquos Patres: quibus hæresis ista probaretur. recipit id Gregorius: & tertium quoque pollicetur. videamus quid præstet. *Audis, inquit, Scripturam. audiam. ecce, inquit, Virgo concipiet: & pariet filium: & vocabitur nomen eius Immanuel. non enim, inquit præclare diuus Ambrosius, &c.*

Quid audio? Scripturam me audire iubes: & loco Scripturarum Patres obtrudis. hæccine vestra Scripturis pugnandi ratio est? ita-ne Scripturis fiditis? ô Lucifugas Scripturarum. proculdubio conscij vobis estis, vos stare non posse: si de folis Scripturis vestras sistatis quæstiones. Quæso, Gregori, ordine agamus: de Scripturis seorsum: de Patribus seorsum: ut postularam: ne hæretici esse videamur: qui ut ait Tertullianus, Iesuitas & eorum socios prævidens, ex conscientia infirmitate nunquam ordinariè tractant.

*de refur.
carn.*

Hoc itaque tuum è Scripturis ductum argumentum est, ita commentum tuum è Scriptura demonstras: Virgo concipiet, & pariet filium: hæc porta clausa erit, & non aperietur: Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi: ergo non patefacti corporis, lege peperit. ô plumbeum pugionem! quæ hîc ratio consequentiæ? vbi clausi vteri mentio? Aliud, vt de voce *Alema* litem tibi nunc non intendam, nihil efficitur, quàm Mariam & ante conceptum, & in conceptu, ante partum & in partu Virginem fuisse: quam nos etiam post, continenterque Virginem mansisse credimus: eamque è Spiritu sancto, virtute altissimi, non è viro, concepisse.

Porta sanctuarij claustrum Mariæ non est: quod si maximè demus: nihil tamen concludit: cùm ne Sanctuarij quidem illa porta simpliciter clausa pronuncietur.

Habeo tuam Scripturam, Gregori, bellamque tuam demonstrationem. Quid præterea mones? ego verò non monere te sed demonstrare velim. Cedo argumenta, quæ Catholicæ de Virginis partu sententiæ obstant: & quæ demonstrant, Mariam non patefacti corporis lege, non aperto vtero, vel claustris, peperisse. Virginitatis claustra in partu integra, id est, virginitatem ipsam, integram mansisse, libenter damus. negamus autem, vterum apertum non esse. habes ferè ad tua quatuor argumenta responsionem. Sed ipsamet argumenta tua audiamus.

Scriptura proprie & usitato modo de Virgine loquitur: ergo claustrum illius clausum in partu quoque mansit. Concedo totum, si de claustro Virginitatis, & septo pudoris, vt Ambrosius appellat, loqueris: sin de claustro vteri & vuluæ, consequentiam nego. Virgo fuit, postquam

*Jes. 7.
Ezech. 44.
Luc. 1.*

Ezech. 44.

*de Instit.
Virg. cap. 7.*

concepit: cum vterum gestauit: quem ut ceteræ fœminæ definitum tempus gestauit. quid ergò mirum, si aperto vtero, ut ceteræ fœminæ, verum hominem pariens, virgo permansit?

in Enchirid.

cap. 34.

Augustinus hæresi vestræ nequaquam patrocinetur. integritas virginis, id est, virginitas in ipso quoque partu salua permansit & integra. quid hoc ad vterum?

Alterum tuum argumentum, ipsa vanitate vanius, eadem à nobis facilitate contemnitur, qua abs te produ-
citur.

Tertium est, *Scriptura de eiusmodi Virgineo partu loquitur, qui sit per se maximum miraculum, distinctum à miraculo conceptionis Virgineæ: ergo non patefacti corporis lege peperit, ratio consequentiæ. Si enim ruptis claustris Virgo peperit, quòdnam fuerit miraculum propriè in ipso Virgineo partu? nihil omnino. Maximum omnino. Sicut enim virgo concepit: ita quoque virgo peperit: et si patefacti corporis lege: quæ virginitatem non adimit. iacet tua consecutio, & ratio consecutionis.*

Sed rationem tuæ consecutionis probas. *res enim per se naturalis & ordinaria est alioqui, ut omnis fœmina, quæ conceperit, quocumque tandem modo conceperit, pariat denique apertis claustris. Sed neque naturalis, nec ordinaria res est, ut virgo pariat.*

Extremū tuū argumentū est, Partus virgineus talis est, qualem illis etiā credere sit difficile, qui conceptionē iam crediderint Virgineā: ergo nō aperto vtero peperit. consecutio vana est. probas. *at si Virginē peperisse aliud nihil esset, quàm eam, quæ Virgo, sine viro, concepit, apertis claustris peperisse, quicumq; crederet Virginē concepisse, crederet hoc ipso sine ulla difficultate Virginem peperisse. Vana probatio est: sicut vana consecutio. maius & admirabilius est partus virginis atque conceptio. Liquet ex his, tene in Scriptura,*
nec

nec in pictura, quicquam inuenire pro tua hæresi posse. hîc, hîc, Gregori, Rhodus: hîc salta. Scripturam postulaui & postulo. hanc iudicem esse volo. Cùm ergò Scripturam, quam primò & præcipuè, velut vnicam veritatis normam, postulaui, nec attuleris, nec afferre possis, itaque quòd recepisti non præstiteris: indignus es planè, quî cum de altero, de Patribus, disputetur. Vt tamen magis ac magis Iudaica vestra pertinacia, & plus quàm Marcionitica impietas, qua Christum vera sua carne spoliatis, eique loco veræ carnis phantasma affingitis, patescat, Patres etiam, quos citas, ἐξ ἁγίων, paucis dilpiciamus.

Est autem primò omnium sciendum, me antiquos Patres postulasse: istum verò recentes etiam admiscere: dein aliquos fortè non immerito vt suspectos reijci posse.

Verùm vna & communis ad omnia Patrum loca, in quibus de claustris non reclusis, agunt, responsio suppeditat: in distinctione illa posita, quòd aliud sit claustrum sue claustra virginitatis, septum pudoris, quæ eodem sensu integritatis, pudoris, virginitatis, signacula, sigillum: claustra castitatis, viscera virginea, appellantur: aliud claustrum vteri & vuluæ. hoc apertum & reseratum est: illud non reseratum: quia ante partum, in partu, post partum virginitas illius mansit inuiolata. Si ergò Patres, vbi claustrorum, sigillorum, signaculorum, meminerunt, claustra, sigilla, signacula absolutè, non additis vocibus illis, virginitatis, pudoris, integritatis, vt fraudulenter Ambrosium Gregorius iste repetit, vocarent: sophisma homonymiæ esset, si syllogismus strueretur: sed quia voces illas addunt: paulò aliter respondendum est.

Pag. 152.

Ratio igitur, à Patrum autoritate sumpta, hæc esto:

De institut. virg. c. 7.
Epist. 3. ad Volus.
Homil. 2. de natali:
homil. in vig. pasch.
homil. 1. ex variis locis in tragœd. de Christo pat. hom. de cursu Domini. orat. de cursu Christi & Simeo. lib. 4. fidei or. t. c. 15. in c. 28. Matth.
De inst. virgin. cap. 2. in Luc. lib. 2. cap. 1.
De sid. lib. 1. c. 4. & lib. 4. cap. 15.
Orat. de cursu Christi & Sim.

Patres, velut Ambrosius, Augustinus, Maximus (Emissenus enim gloriam duntaxat parentis, quod scilicet virgo manserit, violatam esse negat) Origenes, Gregorius Nazianzenus, Gregorius Nyssenus, Cyrillus Hierosolymitanus, Amphilocheus, Damascenus, Euthymius, claustra virginitatis, pudoris & c. salua & integra mansisse, non soluta, non perdita, castissimè seruata, non reclusa esse scribunt: ergò claustrum vteri apertum non est, sed clauso vtero & per clausum, non cedens, corpus Christus permeauit. Vana consequentia est, vt liquet. Hanc distinctionem & responsionem, ne quis eam forsàn, vt à nobis excogitatam, reiiciat, docuit nos collatio locorum Ambrosij, Damasceni: qui & penetrationem *ἀδύνατον* pronunciat: & virginem clausam seruata esse scribit: eò quòd & concipiens illa sa seruata sit: & pariens, *Virginitatem*, seruauit illa sa. docuit eam nos Emissenus, & ceteri Patres: qui omnes Virginitatem, non autem clausum vterum astruunt. quod in primis ex Amphilocheo perspicuum est: cum ad hunc modum scribit: *ad Virginis naturam quod spectat, porta virginea nequaquam fuisse reclusa: ad nati verò virtutem quod attinet, nihil est illi occlusum: nihil quod illum impediatur: sed omnia sunt illi aperta & obuia.* Quae capitalior ab illo iudice contra istorum hæresin ferri sententia potuit? naturam virginis & nati virtutem opponit: & ita quidem opponit: vt quâ ad naturam Virginis & virginitatem, portam dicat non fuisse reclusam: cuius consecrarium est, eam, quâ ad nati virtutem, reclusam fuisse: eò quòd illius vim impedire nihil possit: sed omnia illi pateant, cedereque cogantur.

De sid. orth. lib. 1. cap. 4.

Vera igitur & Catholica nostra responsio est, verum itidem & Catholicum, Christum egredientem vterum diuississe: cum, Damasceno teste, ne Deus quidem, si corpus esset, per corpus permearet: nisi alterum diuideret: alterum diuideretur. ratio crebrius est explicata.

Locus Ambrosij, qui in octauo capite est De institutione virginis, eodem modo soluitur. *Bona, inquit, porta Maria, quæ clausa erat, & non aperiebatur. transiit per eam Christus, & non aperuit.* ratio esto: Qui per clausam portam & non apertam prodiit, is clauso vtero prodiit: Christus per portam clausam & non apertam prodiit: quia transiit & non aperuit: ergo vtero clauso. Sophisma est, cum id quod in parte & κατὰ τι verum est, vt simpliciter dictum accipitur. Christus per clausam portam prodiit: κατὰ τι: quia clausa fuit & mansit, quâ ad naturam Virginis: non quâ ad naturam vteri, eadem responsione Sanctuarij porta admissa, aperitur. eadem ad Theod. Ancyrânũ respõsio est: quod particula, *velut*, satis indicat, *quod Saluator clausa velut ianua*: quasi dicat: eũ partim clausa, partim non clausa, ingressum esse in Mundũ, eo quo expositum est modo. Theodoretus claustra virginis obstitisse quidem dicit: sed celsisse non negat: vt fores celsisse demonstrauimus: quæ eadẽ Bedæ sententia est.

Dial. 2.

Hom in vig. pasch.

Reliqua, quæ supersunt, testimonia aliud nihil volunt: quàm Deiparam & in conceptione, & in partu, virginem mansisse: de quo nullum prorsus apud nos dubium. non enim partus, sed ἡ τῆς ζωῆς, vel Bonauentura iudice, λύσις, *In. Sent. d. 42. q. 3.* virginatatem adimit. Quare Symbolum Apostolorum nihil ad rem: qui nullum illius apicem in dubium vnquam vocauimus: quod tamen vos vestra ista hæresi perfundatis & funditus euertitis. de Ambrosio & Augustino ceterisque dictum est. Habes ita Gregori & ad Scripturam, & ad Patres quod attinet, plus quàm velles.

Sed de Maximo paucis monendus est lector: Maximũ Turonens. Gregorius iste citat. ego verò Martinũ quendã Turon. noui: Maximũ verò Turonens. nullum. Sed Max. Taurinens. claruit. fateor. sed apud hũc Max. ne γὰρ quidẽ corũ est, quæ Gregor. citat. Quin iste Taurinens. Maxim.

Homil. 5. de natali Domini. læthaliter istorum chimæram vulnerat: cum ita scribit: *Quis ergò, fratres, profundum hoc cælestis consilij valeat æstimare: quod immortalitatis dominus incorruptæque substantia, ut conditione carnis mortem suscipere pro mortalibus possit, de femineo utero nulla corporea generationis lege conceptus, humana sub lege prodiret: atq; hoc ita: ut eum beata mater quæ intacta conceperat inuiolata proferret? Audin' seruatorẽ, et si nõ humana lege conceptus sit: humana tamen lege, id est, aperto utero prodiiisse: & nihilo secius virginitatẽ matris inuiolatam mansisse? Denuò igitur ex te, & ceteris Antichristi emissariis omnibus, de re, & Scripturis, & Patribus ignota, immò verò vtrisque è diametro repugnante, Christianè, nõ Iudaicè, quæro, Quam quæso scripturam quos Patres, in causæ vestræ patrocinium aduocatis?*

In lib. de carne Christi.

Tertullianum, qui vnus & sanctior & doctior tota Iesuitica colluue est: & esset, si nullus etiam orbis angulus esset, qui impuræ istius Societatis collegium non contineret, impudenter repudiat indoctus iste Gregorius. hoc cine verò est ad Patres prouocare, & Patrum iudicio stare? Si vobis hunc antiquissimum & grauissimum Patrem, quo vix antiquiorem orbis Christianus habet, impudenter licet repudiare: cur nobis non liceat, à Patribus, vestris præsertim, ad Scripturas prouocare? Sed quid Athanasio, idem disertè pronuncianti respondes? *Quasi hostia, inquit, offertur Christus: quia ut primogenitus APERRERAT VTERVM PARENTIS.* Num & hunc constantissimũ Christi Martyrẽ proseribes? misis itaq; Patribus, ad legẽ & testimonium. de scripturis solis quæstiones vestras sistite. Quod ex tuo Vincentio adfers vanũ est. non contradicit Tertull. ceteris Patribus: sed idẽ, quod illi senserunt, vt ex antecedentib. liquet, apertè, firmisq; rationibus contra verã carnis Christi hostes tuetur: vt priori scripto demonstraui.

Sed grauisimè Tertullianus in quibusdā errauit. est enim nonne verò errata illius ab Augustino & aliis Patribus notata sunt? nonne minima quæque, etiam illa, quæ errata non sunt, annotata sunt? vbi inter illa Lex patefacti corporis? an hoc & tantum erratum, si erratum tantum esset, annotatum non esset? Vel igitur ostendito, à quo ex Patribus censoria virgula id notatum sit: vel fateor, doctrinam hanc Catholicam esse, totius orthodoxæ antiquitatis consensione approbatam. Interim Tertullianus meus esto: tu verò vnicum duntaxat ex antiquis Patribus, ex antiquis, inquam, non recentibus, ex antiquis non corruptis, producito: qui quod Tertullianus apertè ait, apertè neget, apertè que scribat, Dominum non patefacti corporis lege, non aperto vtero, non aperta vulua, sed clausi corporis lege, clauso vtero, clausa vulua, clauso tum virginitatis, tum vteri claustro, in Mundum prodiisse.

Quòd Rhenanus boni consulenda esse scripsit quæ à placitis recentiorum Theologorum euariant: id fecit, quia vestigia eum territarunt: centuriis alioquin recentiorum Theologorum, & Ambrosij autoritate, satis indicans, quid antiquum & Catholicum iudicaret. Maneat ergò Rhenanus quoque tum noster: tum Beatus: etsi apud vos minimè sanctus: apud quos nemo sanctus est: nisi qui veritati & Christo bellum apertum indixit.

Verùm enim uerò nō solùm Tertullianum impudenter iste reiicit: sed Ambrosium etiā, qui idem planè quod Tertullianus inculcat, & iidē ferè rationibus vtitur, deprauare conatur. Sic enim inter cetera Ambrosius: *Sed il- in Luc. lib. 2. cap. 2.*
le, inquit, sanctus, quem in figura futuri mysterij pia legis diuine præscripta signabant: eò quòd solus sanctæ Ecclesiæ virginis, ad generandos populos Dei immaculatæ sæcunditatis aperiret genitale secretum. hic ergo SOLVS APERVIT SIBI VLVAM. hic enim dixerat ad Prophetam, priusquam te formarem in ute-

ro, nouite: & in vulua matris sanctificauit te. qui ergo vuluam sanctificauit alienam, ut nasceretur Propheta, HIC EST, QUI APERVIT MATRIS SVÆ VVLVAM, ut immaculatus exiret.

cap. 2.
cap. 13.

Quid clarius dici potest? Sed, inquit iste Gregorius, Ambrosium non alio sensu dicere, Christum matris suæ vuluam aperuisse, quàm quo illud à Luca scriptum est ex libro Exodi. perge. hoc enim ex ratione prolatum est in eo autem, inquis, loco Exodi; & apud Lucam, aperire vuluam, non idem est quod rumpere sigillum seu claustrum materne virginittatis, sed nasci & exire primò ex utero matris. Sicut vuluam aperire non est rumpere sigillum virginittatis: ita certo certius est, aperire vuluam esse aperire vuluam: quod non metaphoricum, vt tu vis, sed proprium, aperire est: quo transitus foetui conceditur. Verum est, primum foetum vuluam aperire: & quod vuluam aperit, id primum foetum esse: quæ causa est, cur hæc duo in lege coniungantur: sed simul etiam verum est, omne primogenitum vuluam propriè & verè, non metaphoricè aperire: quia primogenitum esse, primoque omnium exire non posset: nisi vuluam aperiret, eamque aperiendo viam sibi patefaceret. atque hæc causa est, cur in Exodo, post primogenitum, explicationis loco adiiciatur, quicquid vuluam aperit: vt scilicet indicetur, quidnam, & cur primogenitum sit: quia scilicet vuluam verè aperit.

Exodi 13.
Num. 8.

cap. 13.

Hoc ipsum, quod dico, tua tum exempla, tum verba confirmant. Quia enim, inquis, tunc res aperiri solet, cum aliquid primò ex ea prodit: vt terra, cum primò fruges erumpunt: & domus, cum quis exit: ideo metaphoricè dicitur uterus aperiri hoc ipso, quòd primò edit ex sese fructum prolis. Contrarium sequitur, Gregori. Cùm enim, vt tute factoris, & exemplis confirmas, res omnis tunc verè & propriè, non metaphoricè, aperiatur, cùm aliquid primò

primò ex ea egreditur: perspicuum est, vterum quoque non metaphorice, sed proprie, aperiri, cum primus egreditur foetus. Vbi Hebraea tua metaphora? Ostende, si potes, ex Hebraeo idiomate, primogenitum vuluam non aperire. ostende, vbi dicant Hebraei, aliquid ex re aliqua exire, & rem tamen illam non aperiri.

Sed pergit Gregorius ostendere, Ambrosium & Scripturam *vuluam aperire*, metaphorice sumere: idque aliud nihil significare: quam primò egredi seu aperto, seu clauso id fiat vtero: idque rationibus quinque monstrare conatur. prima est, *Id in Scriptura & apud Ambrosium est aperire vuluam, quod facit nascendo omnis homo masculus primogenitus: immò omne etiam animal masculum primogenitum &c. at non omne primogenitum, immò nullum primogenitum solet, dum nascitur, rumpere claustrum matris: cum iam hoc in conceptione ruptum sit: vt notauit in Luc. ho- Origenes. igitur non hoc est in Scriptura & apud diuum Am. mil. 14. brosius aperire vuluam, sed primo prodire ex vtero, vt diximus: quod facit omne primogenitum, hoc ipso, quod nascitur.* Netibi de syllogismi tui forma molestus sim, nego quod sumis, nullum primogenitum claustrum matris, dum nascitur, rumpere & aperire. sed probas, claustrum iam antè ruptum esse in conceptione. ratio tua hæc est: Quod in conceptione ruptum est & rumpitur, id non in partu demum rumpitur: claustrum vteri in conceptione ruptum est & rumpitur: ergo non in partu demum. Sophisima est à secundum quid vt simpliciter. vera minor est, *nam;* sed non absolutè & simpliciter. si non credis: Medicos roga: vel saltem Hebraeorum Doctores audi, cum de duarum illarum vocum, *Abnaim* & *Mischbar* notatione differunt: & cur vox *Abnaim* dualis numeri sit, ob duos scilicet illos cardines, quibus vterus aperitur, non secus ferè atque ianua. Sed quid multis opus est

tute, Gregori, fateris, solius virginis vterum inter matres omnes *omnino* clausum esse. Si hic solus *omnino* clausus est: consequitur, ceteros non *omnino* quidem, ex parte tamen, clausos esse, eoque non *omnino* apertos: sed in partu quoque ex parte aperiri.

Sed quæ ista tua consecutio est: Vterus Virginis *omnino* clausus est: eò itaque commodius & verius per metaphoram dici Christus potest aperuisse matris vuluam? Immo, Gregori, quia prorsus clausam patefecit: idcirco solus propriè vuluam aperuit: & in illo solo, utpote de illo, Ambrosio teste, prolatum, verè illud legis impletum est, *omnis masculus*, &c. an non si aperire hîc aliud nihil est quàm primò egredi & primogenitum esse, tam cetera primogenita omnia aperuerunt & aperiunt quàm Christus aperuit?

*in Luc. lib.
2. cap. 2.*

Altera tua ratio est: Aperire vuluam non semper propriè in Scripturis accipitur: ergo hîc quoque propriè non accipitur. vana consecutio. Aqua non semper in Scriptura propriè accipitur: ergo neque cùm Baptista dicit, *ego baptizo aqua*.

Matth. 3.

Tertia est: Quod Ambrosius in partu Virgini contigisse multis in locis negat, id per apertionem vuluæ non intelligit: Sed claustrum Virginis apertum in partu fuisse multis in locis negat: ergo hoc non intelligit, sed aperire metaphoricè vsurpat. Sophisma est à secundum quid ut simpliciter. ex parte negat, non simpliciter. negat, ut exposuimus, septum pudoris & claustrum virginitatis apertum esse: vteri verò claustrum apertum esse, tantum abest, ut vsquam neget: ut firmis id rationibus astruat: ut iam iamque, dissipatis tuis nebulis, planum faciemus: vbi simul apparebit: neque me impudenter fecisse, quòd Ambrosium hæresi vestræ opposuerim: neque Rhenanum impertitè dixisse, quòd Tertulliano subscripserit: sed te impudenti-

pu'denter & impiè facere, quòd luci tenebras offundere frustra conaris. quamuis simpliciter negari minor possit: quia nusquã Ambrosius negat, claustrũ aut vterũ virginis apertum esse: sed tantũ claustra virginitatis, claustrum pudoris, signacula integritatis soluta & violata esse negat.

Quartam tuam rationem concedo: magisque concederem, si dixisses, qui pugnet cum Scriptura sancta: sed nego interpretationem nostram qua verba illa, *διαβοίξεν τὴν μήτραν*, interpretamur, vel cum Scriptura vel antiquis Patribus pugnare.

Quinta tua ratio, seu potius calumnia, quam tuis verbis proponam, hæc est: *accedit, inquis, quòd istud ipsum tuũ argumentum, ex apertione vuluæ petiitum, Patres etiam, ut occurrant cauillationib. hostium integritatis Virginis (qualis es tu miser Fortunate) sibi proponunt & soluũt eodem modo quo nos.* accedit etiam, quòd antiquissimus Tertull. contra veræ carnis hostes (qualis tu es miserrime Gregori) veritatem carnis propugnans, hoc ipso argumento vtitur, quo nos vsi sumus. Sed quid cõcludis? ergo (hoc enim probare instituisti) Ambrosius & Scriptura *τὴν τῆς μήτρας ἀνοίξεν* improprie vsurpant & metaphoricè. infirma consecutio: infirmius & planè falsum antecedens. falsum, inquam, vt nunq; est: & quòd meũ argumentum Patres dissoluant: & quòd eo, quo tu facis, modo illud dissoluant. nonnè te fateris, eos cum virginitatis hostibus depugnare? num nos virginitatem oppugnamus? num partus aperti vteri (alius enim nullus est) virginitatem adimit? nec idem igitur argumentum, nec eodem, quo tu facis, modo Patres dissoluant.

Amphilochius meus est nõ tuus: vt ostensum est antè. Hieronymus itidem meus. quia disertè scribit, solũ Christum clausas portas vuluæ virginalis, vt scilicet exire pos-

*Orat. de cursu Christi
& Sim.
l. 2. con. Pel.*

In Luc. lib.
2. c. 2. de inst.
virg. c. 7. & 8.

set, aperuisse: quem ad modum solus Pontifex per portam orientalem ingreditur & egreditur: solus eam aperit ut per eam ingredi possit & egredi. quod autem addit, portas illas virginis claufas nihilo secius iugiter permanuisse, id de ipsa virginitate accipiendū est: ut expositū est. Hæc enim vnica vera, tum horum Hieronymi verborum, tum aliorum Patrum, tum illorum Ambrosij locorum, quæ in speciem pugnare videntur, conciliatio est: quòd aliud sit, claustrū pudoris & virginitatis, aliud vteri claustrum aperire.

Nihil aliud Beda voluit. etsi enim vterus egressuro cessit: virginitas tamen illæsa permansit. clauso vtero egressus est: sed qui egressu sit diuisus: sicut summus Pōrifex egrediebatur. Interim verum est: & Bedam recentem esse: me autem antiquos Patres postulasse: & non immerito forsitan hunc Bedæ locum suspectum videri. Sed quid si huic tuo Bedæ Tertull. ut alios mittam. opponam? Quid si ab eo ad Scripturas prouocem? Vbi Scriptura quam polliceturuses? hîc murus aheneus esto. Liquet ex his, quàm vana sint Gregorij cauillationes, quibus genuinum illorum verborum *διακόψαν τὴν μήτραν*, sensum obscurare, & tū Ambrosium, tum Scripturam, deprauare conatur.

Sed nos in hunc modum, pro Ambrosio, contra Gregorium, ex Ambrosio, ratiocinamur: Si solus Christus vuluam aperuit, consequitur vuluam aperire non esse primò exire, sed verè aperire, & penitus clausam patefacere: at verum prius: verum igitur & posterius. Transsumtum Ambrosij est: connexum probatur: quia primò exire Christo cum infinitis commune est: penitus verò clausam patefacere illius proprium. ac ne mihi dicas, illum peculiari quadam ratione primò egressum esse: eaque ratione solum aperuisse vuluam ab Ambrosio dici: excluderis ab hac obiectione ab ipsomet Ambrosio, particula illa *sibi*. Qui *sibi*, vuluā aperuit is propriè non metaphoricè ape-

tuit: Christus *sibi*, vuluā aperuit: ergò. Minor Ambrosij maior plana est. Sibi enim aperire, est viā inuīā siue reclusam, & ab alio nemine patefactam, sibi met, propria vi, patefacere. hanc Ambrosij mentem esse, iam iam planius ostendemus. Quòd si vuluam aperire aliud nihil est, quàm primò exire: sibi eam aperire erit sibi primò exire, cui ergò secundò: cui tertio Christus est egressus?

Item, qui matris suæ vuluam idcirco aperuit, ut immaculatus exiret: is verè & propriè, non metaphoricè, eam aperuit: Christus matris suæ vuluam idcirco aperuit, vt immaculatus exiret: ergò verè & propriè non metaphoricè: estq; aperire vuluam Ambrosio, verè & propriè, non metaphoricè aperire. Minor itidem Ambrosij est maior probatur: quia primus egressus causa non est, cur quod egreditur sanctū sit & immaculatū: quod alioquin omne primogenitū sanctū esset & immaculatū: qui autem ita primus egreditur, vt terrenæ contagia corruptelæ immaculati partus nouitate non sentiat, sed clausam & inuolatam omnino solus sibi patefaciat, is immaculatus egreditur: quia ex clastro puro & nullo modo maculato. Atque hæc Ambrosij mens est, clastrū virginalis vteri clausum prorsus esse debuisse: quòd alioquin, si ab alio quàm ipso Christo vilo modo apertum fuisset, commaculatum fuisset: eoque Christus immaculatus exire non potuisset.

Confirmatur magis, quòd sicut Ambrosius antè non absolutè dixit, aperuit vuluam, sed *sibi*, aperuit: ita quoq; nunc non tantum dicit, aperuit vuluam: sed, *matris suæ vuluam*: & quidem matris propriæ, seu propriam alienæ opponens. Sicut enim alienam vuluam sanctificauit: vt Prophera nasceretur: ita solus matris suæ vuluam aperire debuit, vt immaculatus exiret: quia solus is est qui sanctificare, sanctè, & sine macula aperire potest. Hæc Ambrosiana fulmina sunt, Gregori, contra vestram hæresin.

vbi tuæ præstigiæ in Ambrosio? audebis ne in posterũ tuã
chimæram Ambrosij pallio palliare? non minus igitur
Ambrosius meus est, quàm Tertullianus: & cũ Ambro-
sio Patres & Scripturã sancta: quibus & cui idem prorsus
est τὸ διανοῖσθαι μήτραν, quod Ambrosio.

Sed ad cõ ne mutus factus es, Gregori: vt nihil ad illas,
quas percensui, rationes, & ex Scriptura Tertullianus vr-
get, respõdere potueris? num illud solum ex Tertulliano
obiecti, quod Apostolo teste ex muliere factus sit? nonnẽ
cum Tertulliano & Ambrosio cum primis illud legis vrsi,
πάν ἄρσεν διανοῖσθαι μήτραν, & c. ad Christum propriè perti-
nere, in Christo verè impletum esse, eoque Christum pro-
priè, & solum verè vuluam sibi aperuisse?

Neque sanè absurdum est quod ex voce, *mulieris*, Ter-
tullianus colligit. Et si enim omnis virgõ mulier est: ma-
gis tamen mater mulier est, mulierque dici consuevit.
Sed de claustris plus satis. ad patentia transcamus.

Ægrè fert iste Gregorius quod de cœlis respondi. at-
qui magis stomachatus fuisset, si nihil respondissem: qui
ad leuissimã quæque sibi vult responderi: & in Caluinum
similem ob causam est inuectus. Sed quia illud, vt ais, nec
vrsisti, nec vrgerè potes: non diu in cœlo te detinebo: qui
aliõ properas. negaui, & nego, Christum vero suo corpo-
re cœlos, non diuisos, penetrasse. Causa inter ceteras, cur
id & negarim, & negem, est, Quod si aër, ignis, aqua, μετὰ
σασιῖν habent: multò magis cœlum, quod corpus est sim-
plicius, & de sententia Commentatoris, simplex mate-
ria, cã habeat. Quid tu ad hæc Gregori? *ergo ne tibi Forti-
mate, cœli aërei, vel aquei, vel ignei, vel certe rari & permea-
biles sunt: vt possint instar aëris loco cedere?* omnino Gregori
μετὰ σασιῖν habent: aëreos autẽ, aut aqueos, vel etiã igneos,
quod tui Magistri fatẽtur esse, ex mea ratione nõ cõsequi-
tur. in Arist. & Cõment. illud legi, vbicunq; legi, simplicia

lib. 8. phys.
com. 78. &
79. 1. cœl.
com. 20. 2.
cœl. 36. 37.
3. cœl. com.
25. de sub.
orb. c. 1. 2. 3

corpora *μετέωρα* habere: cælum corpus simplex esse: simplicius elementis: corpus per corpus non permeare.

Quid porro de materiæ simplicitate & corporis perfectione garris: nonne simplicia corpora corpora sunt: & *μετέωρα* nihilofecius habent? à quibus autem & quibus rationibus Commentatoris de cælis opinio ex scholis explorata est? num ab illius affectatoribus, ab Auerroistis, quos vocant, præter quos Philolophos non agnosco? nonne ipsiusmet Aristorelis est, qui elementorum formam grauitatem & leuitatem statuit, cælum autem grauitate & leuitate, eoque corporea forma, vacare docet? responde, si potes, rationibus Cōmentatoris, saltem illis, quas octauo Physicorum, & primo De cælo adfert.

lib. 1. de Cal.

cont. 18. &

seq.

Com. 79.

Com. 20.

Argumentum tuum, ex variatione & interitu ductum, vanum est: quia, quâ ad interitum, maiorem particularem in secunda habet. Variatio diuisionis cum natura cæli non magis pugnat quàm latio. nec mirum, si eam Aristoteles ignorauit: qui locum quoque supra cælos ignorauit: quorum neutrum profectò vel ignorasset vel negasset, si humana corpora sursum in supremum illud cælum recipi sciisset.

Quòd Scriptura cælos firmos, solidos, appellat, id facit, non, quòd lapidei, ænei sint, aut ferrei: sed quòd firmi & immoti, suoque loco, licet mobiles, fixi, instar muri consistant. Quòd si etiam lapidei essent & ferrei: virtuti tamen diuinæ, qua grauia sursum feruntur, cederent: vt de ianuis antè responsum est & lapide. Hos cælos Christus penetrauit: & ego suo tempore certò penetrabo: sed tu nequaquam: nisi Babylone fueris egressus. num verò penetrationem nullam nosti, præter eam, quæ solidorum est? nonne vel ex solo Damasceno discere potuisti penetrationem illam, qua alterum diuidit, alterum diuiditur?

De sono verò concentuque cælorum quid noui nobis,

cap. 38.

Paron, ex Magistro tuo adfers? num ibi duorum, invicem in tertio aliquo sese verberantium, ictus? nonne contigui cæli sunt? ex qua quæso Philosophia quæ Theologia id didicisti? unde concentum tuum nobis probas? in lobo, inquis, scribitur, *Quis enarrabit calorum rationem & concentum cali quis dormire faciet?* ô te miserrimum, qui credere cogeris quicquid Parocho placet. Antiqua versio sic habet. Sed aliud tum Hebræa veritas postulat: tum antecessoria & quæ consequuntur. Vox enim *Neble* hîc nō instrumenta Musica declarat: sed vel descendentiâ, pluvias: vel potius lagenas, id est, nubes, quæ instar lagenarum aquas continent & effundunt: vt terra, quæ præ siccitate diffindebatur, iis cogatur & continuetur: vt versu sequenti dicitur. De aëre igitur & nubibus hîc sermo est: non de ipsis calis: vt altera quoque vox *Schachkim* quæ aëri rectius quàm cælo tribuitur, sat is indicat. Merito igitur alios tuo more calumniaris: malos Philosophos & Theologos appellas; qui ne prima quidem vel veræ Philosophiæ vel veræ Theologiæ elementa didicisti.

Quid amplius agis, Gregori? falsum ne pronuncias quòd scripsi, panis substantiam à tuis explosam esse, vt penetrationem fugerent? cur Guit mundo, id disertè profitentem, non respondes? *de Guit mundi*, inquis, *argumento non laboramus.* quî sic Gregori? itâne in fundamento consentitis? verum igitur est quòd scripsi, tuos, siue tuorum aliquos, hâc τῆ μετανοιασµῆ causam adferre, quòd penetratio ἀδύνατῶν sit. Sic enim Guit mundus, *Quomodo enim in solido corpore panis alterum corpus latere possit, videri non potest.* Sed cur ad ceteras tuorum antilogias nihil? agnoscisne vestram incōstantiam & μετανοιασµῆ morbum incurabilem? Sed verbis Christi sua constare veritas nequit sine μετανοιασµῆ. planè, Gregori: sicut etiam vera Christi caro sine eadem constare nequit. Quid tu probaris, partim iam li-

de Sacram.
lib. 3.

quet:

quet: partim suo loco magis magisque patefcet.

Argumentum III.

Tertij tui Argumenti summa, Gregori, velis nolis, huc redit: Patres vnicum Christi corpus diuersissimis in locis adesse scribunt: diuersis igitur in locis est. nega, si potes, hoc tuum argumentum esse. Quod si malè illud construxi: cur id non demonstras? cur tu non rectius illud cōstruis? cur *αὐτὸν ὅπου ἴσως* disputas? lucem fugis?

Antecedens autoritate Patrum, Chrysostomi, Nysseni, Basilij, Ambrosij, Augustini, confirmasti. respondi ad probationem (argumentum enim concedimus) Patres aliud nihil velle, quàm Christum vero suo corpore, quàm verū corpus & vera caro est, sursum iam in cælis esse: simul tamen etiam hîc in terra, in locis innumeris, infinitorum manibus pertractari, sacramentaliter: quòd sacramētum illius, quod sanctus panis & sanctum vinum est, manibus pertractetur. Consecrationis eadem ratio. innumeris in locis consecratur: quia in locis innumeris elementum panis & vini benedictione corpus fit & sanguis Christi: intellige, mysticè & sacramentaliter, non essentialiter, Quid in hac tibi responsione displicet?

At Patres, inquis, rem admirabilem esse censent, vt corpus Christi, quo tempore sursum in calo est, eodem tempore in terra, nostris, immò omnium, Gregori, manibus pertractetur: nullum autem miraculum est, eodem tempore rem aliquā in vno loco esse, & eiusdem rei signū esse in alio loco: non igitur tantummodo volūt Patres, eodem tempore corpus Christi esse in calo, & eius signū seu sacramētū in terra manibus nostris pertractari, vt vos Sacramentarij dicitis sed ipsammet corpus Christi, quod est in calo, esse simul præsens apud nos in Eucharistia, & manibus nostris pertractari. In qua verò figura, in quo modo, hoc tuum argumentum, Gregori? Vbi ex puris particulibus in secunda ratiocinari didicisti? num à nouis illis

Logicis siue Logices corruptoribus id didicisti?

Præsentia illa, qua res aliqua in vno loco est, signum autem illius in alio, miraculum non est: præsentia ista, qua Christi corpus sursum est, & nihilosciscus hîc in terra manibus pertractatur, miraculum est: quid sequitur? ergo præsentia ista non est illa. hoc duntaxat sequitur: nulla tamen consequentiæ necessitate: quòd ex puris particularibus siue singularibus nihil ex necessitate efficitur: sola esthesi excepta: quæ in secunda locum non habet. Plus itaque concludis, Gregori, quàm debeas: & secus ac leges ferunt, concludis: itaque nihil probas.

Scire verò debes, Gregori, etsi res sit admirabilis, quòd qui sursum sedet, eodem tempore manibus omnium pertractetur: id tamen ordinarium & perenne esse: eoque, propriè loquendo, miraculum non esse: dein aliam longè rei & illius signi, aliam corporis Christi & sacramenti rationem esse. Commune signum rem ipsam, cuius signum est, non exhibet: & qui signum habet, non idcirco rem ipsam habet: qui verò corporis sacramentum eo quo debet modo habet, is simul ipsum quoque corpus habet: non quidem quâ corpus est (sic enim in Eucharistia legatum nō est) sed quâ traditum & cibus est: qui ad æternam vitam nos nutritur.

Probavi deinde responsionem meam: ostendique, Patres sacramentaliter loqui: & corpori adscribere quod patni duntaxat & sacramento competit: quòd Christi corpus in Eucharistia videri, tangi, frangi, scribant: spiritua-lem non corpoream corporis præsentiam statuere: quòd aquilarum non graculorum hanc mensam esse dicant: quòd corpus Christi cibum mentis non ventris, mente non ventre vel ore contingendum esse vnanimi consensu doceant.

Ex his duo effici cōcedit iste Gregorius: alterum, quòd Sacra-

*Chrysof. in
Iohā. homil.
45. 1. Cor. ho-
mil. 24. de
confe. dist. 2.*

Sacramentiratione, vel vt ipse quoque malè loquitur, sub aliena specie, corpus Christi videri, frangi, tangi dicatur: quòd cibus sit animi non corporis.

Et hoc ipsum est, Gregori, quod probaui. stat ergò mea responsio. Cùm igitur animi cibus sit non corporis: verè animo fideli præsens est, quâ cibus est: etsi quâ corpus sanguine præditum est, in cœlo duntaxat sit, non in terra: quia ea parte cibus non est animi. Hanc præsentiam Patres docent, non aliam interpretationem tuam, vt hæreticam, repudiamus: quæ vera tunc erit, vbi *metaxias* portentum ex Scripturis nobis demonstraaueris: id quod adhuc nondum præstitisti. Sicut ergo causam nostram iuuat, vestram autem planè damnat, quòd Christi corpus animi, & quidè animi fidelis, cib⁹ est, ore mētis fidelis, nō corporis suscipiendus: sic eandè Emissenus iuuat, cùm idè disertis verbis testificatur. Si enim animi duntaxat cibus est: ab animo quoq; duntaxat manducatur, nō à corpore. In Sacramento verò ipsum Christi corpus esse, oreq; corporis manducari, itaque manducatum vim istam habere, vt animum spiritualiter nutriat, id non est mentis cibum esse: sed mentis cibum esse Patribus est mente & ore, seu manu cordis non corporis suscipi & contingi, interioris non exterioris hominis palato absumi.

Obiecit etiam iste Gregorius Augustinum De cura pro mortuis, & Liturgiam Basilij, respondi, ex Augustini verbis nihil effici: deinde nec librum illum Augustini nec Basilij Liturgiam authenticam esse. Hic iste, verborum scilicet nomenclator, librum illū De cura pro mortuis Augustini esse probat. an quia authenticum esse negaui, Augustini esse negaui? num qui instrumentum authenticum esse negat, negat illud huius aut illius, ab hoc aut illo conscriptum esse? negaui, & nego, librum illum Augustini auctoritatem habere dogmata compro-

De conf. d. 2.

bandi. Verè itaq; coram tuis Heluetiis stabis, vt butyrum in Sole.

Basilium vt concedo de vino aqua miscendo præcepisse: ita nego, Lyturgiam illam, quæ sub illius nomine circumfertur, illius esse: quia in ipsius vita non percensetur: quia varia & diuersa circumfertur.

*Ad Hebr.
hebr. 17.*

Quòd Basilium cum Chrysofomo concilians, itemq; aduerbia illa Chrysofomi, hîc, illic, explicans, Chrysofomū sacramentaliter loqui fateris, iterū responsionem meam confirmas. Quemadmodum enim Christi corpus videri, hîc aut illic esse dicitur: eò quòd Sacramentum illius videtur, hîc aut illic est: ita manibus omnium pertractari, innumeris in locis consecrari, dicitur: quia Sacramentum manibus omnium pertractatur, innumeris in locis consecratur.

Firma itaque mea responsio est, & vanum tuum argumentum: si facilis hæc tua conciliatio est. simul vanum est quod de intima & non aspectabili corporis Christi cum speciebus coniunctione sine probatione garris.

Vtrius autem expositio ineptior est, verbisque Liturgiæ minus consona, mea ne, qua verba illa, *inuisibilis et soëis, vel versaris*, de deitate expono: an tua, qui ea de coniunctione non aspectabili interpretaris? *Attende*, inquit Liturgia, *Domine Iesu Christe, Deus noster, de sancto tabernaculo tuo, &c. qui supra cum Patre sedes: & hîc ἀραράτωσ, versaris: & dignare potenti manu tua impertiri nobis impollutum corpus tuum, &c.* deitatis mentionem in his verbis fieri audio: nullam coniunctionis. et si ergò de deitatis præsentia Liturgiæ verba rectè accipiuntur: concessi tamen, corpus Christi cum sacramentaliter, tum κοινωθήσῃ, verè præsens esse in cœna, hoc est, non sanctum duntaxat panem in ea percipi, sed simul etiam ipsum Christi corpus: sed ore & palato

palato cordis, non corporis. sacramentaliter itaq; præsentē esse, non est sub aliena specie præsentem esse, sed ratione Sacramenti, sicut videri, tangi, frangi, sacramentaliter, est ratione Sacramenti, videri, tangi, frangi. Contrarium, si potes, demonstra.

Argumentum IV.

Quartum argumentū hisce verbis Gregorius iste proposuit, *Non esse, quemadmodum isti cōtendunt, impossibile, ut corpus vnum diuina virtute in pluribus simul locis præsens adsit, ratione præterea, & argumentandi forma, in ijs disputationibus, qua sunt de potentia Dei, valde firma: sic probō. Quicquid non inuoluit vllō modo contradictionem Deus potest facere: Sed ut corpus vnum in multis sit locis, non est res eiusmodi quæ inuoluit vllō modo contradictionem: Ergo ut corpus vnum in multis sit locis Deus potest facere.* Nega, si potes, Gregori, hoc tuum argumentum, & hæc ipsissima tua verba esse. Hoc argumentum hisce verbis tetuli, *Quicquid nullo modo contradictionem inuoluit, id Deus facere potest: sed ut vnum corpus in multis locis sit, contradictionem nullo modo inuoluit: facere igitur illud Deus potest.* Iudicet iam pius & prudens lector, an istius Gregorij argumentum miserabiliter intellexerim, infideliterque retulerim. Minorem, ut falsissimam, negavi: confirmationem illius profugavi.

Quid ad hoc iste Gregorius? ruinosum videns suum fundamentum, aliud argumentum iam construit: quod hoc est, *Omne accidens rei, quod sit nimirū extra rei essentiam & ipsa re naturā posterius, potest sine contradictione diuinitus in re multiplicari, salua rei vnitatem: presentia corporis in loco est accidens corporis extra essentiam illius, & eo posterius: ergo presentia corporis in loco potest sine contradictione diuinitus multiplicari in corpore, salua corporis vnitatem, ita scilicet ut vnum & idem corpus sit præsens in multis locis.* Nescit

miserrimus simul & impudentissimus iste Sophista, quo pacto pudenda sua tegat. Quid tibi vis, Gregori, cum ais in maiori, *omne accidens rei, quod sit nimirum extrareis essentialiam?* in aliquod accidens extra rei essentialiam non esse. Sed maiorem negamus. essentialia enim accidens, etiam naturam posterius, & pars essentialis non est: essentialia tamen est: eoque sicut auferri, salua re, cuius accidens est, nequit: ita quoque multiplicari nequit, nisi re multiplicata: de quo hoc eodem capite supra plura, & mox sequenti aliquid.

Maiorem probas: prius & posterius essentialiter idem non sunt: ergo posteriori multiplicato, prius non multiplicatur. eodem res redit, Gregori consequentiam nego: proba, si potes, quicquid de essentialia rei non est, id multiplicari posse, re non multiplicata. quamvis antecedens quoque falsum sit.

Minor probatione non egebat: praesertim rati vana & commentitia. circumscriptio siue praesentia in loco sicut naturam posterior est corpore: sic essentialis pars corporis non est: & hoc sensu essentialem non esse libenter concedo: nullum autem inter eam & corpus essentialem nexum esse, hoc verò nequaquam concedo: causam autem a diuina apage: itaque cum tuo extrinsecum. num autem extra coelum locus sit, tuum saltem Tolettum consule.

In 4. Phys.

Subiicit iste, *Ad hoc argumentum responderi in primis extra propositum Fortunatus, circumscriptionem ac praesentiam in loco non esse accidens commune corporis: immò verò ne 2° quidem ad hoc tuum, quod nunc adfers argumentum respondi. & quod respondissem, cum nunc primum illud adferas. Minorem, ut modò dicebā, argumenti tui negavi. eā duplici ratione probasti: quarum priorem his verbis complexum, Circumscriptio accidens est commune, à corpore diuersum. & corpore posterius, eoque non de essentialia corporis: constare igitur verum aliquod corpus, vi diuina potest: quod nullo loco praesens sit.*
nega

negavi antecedens: eò quòd circumscriptio non commune, sed essentialè corporis accidens sit. & hoc tibi est extra-propositum respondere? negabis ne, te in minoris probatione summisse, circumscriptionem commune corporis accidens esse? Quid igitur illa tua verba sibi volunt pag. 63.
minorem illa mihi probatio planè persuadet. nam esse corpus altè ubi præsens id quidem non nisi accidens corporis est, sine absolutum illud, sine respectuum sit accidens. quid hoc aliud est, quàm circumscriptionem in ordinem communium accidentium redigere? cur hæc dissimulas?

Quæ de circumscriptioe, essentiali accidente, diuina potentia, subiicis, ostendunt, quàm inermis sis: qui, nisi cramben millies iam recoctam & concoctam, repetas, quod dicas, non habes. Sed quæsumus te, antequam commentitiam illam tuam potètiã, & hyperphysicum subsistendi modum nobis obtrudas, hunc nobis nodum expedias: Si Deus ipse corpus aut quantus esset, circumscriptionem non effugeret, teste Cyrillo: per corpora non permearet, teste Damasceno: ergo, de sententia horum Patrum, Ecclesiæ quæ Catholicæ, ne diuina quidem potentia sit, fieri uè potest: vt corpus nò sit circumscriptum, vt per corpora permeet: quia si diuina id fieri potentia posset: vtique Deus, quantumuis corpus, per corpora permearet, locoque non circumscriberetur. cetera antè confutata sunt: & ad rem præsentem nihil attinent.

Altera ratio, qua minorem suam Gregorius iste confirmauit, somnium erat Gregorianum, de vnus tantum corporis creatione. respondi verbis Aristotelis, τῆ νοήσεως πρὸς τὸ εὐατόν. & ἄ ἐν τῆ πράγματι τοῦτο. Ad hoc iste, nec quæ alij dicunt, nec quæ ipse scribit, intelligens, me sine alio planè quàm voluerim, mysterio respondi. planè, Gregori, sine alio, quàm volebam, mysterio respondi. nunquam enim, vel te, Gregori, vel ceteros tuos Socios, tam

Cont. 75.

indoctos socios iudicasset: nisi hæc Græca mea responsio id comprobasset. Verba mea esse Gregorius iste cum sua Societate existimat. atqui ipsissima Philosophi verba sunt in extremo libro tertio Physicorum. apparet hinc, quales Philosophi sitis: qui præter vanissimam quandam Sophisticen nihil planè nostis.

Sed illud admirabilius, neminem ex istis Sociis, in istorum Sociorum Collegiis atque speluncis repertum esse, qui saltem horum verborum sensum esset affecutus. Sic enim illa Latinè reddiderunt, *huic cogitationi credit absurdum. non enim ad rem hoc.* atqui sententia generalis est, Cogitationi & Phantasiæ fidem adhibendam non esse, si res aliter se habeat: quemadmodum frustra Gregorius cogitat, se Pontificem Romanum esse: cum res contrarium testificetur. Vbi enim, o Socij, præpositionem patrio casui iunctam, idem quod Latinam præpositionem ad significare legistis?

Quid verò credam, & de somnio tuo, Gregori, sentiam libello meo satis explicavi. Assentior tibi: Deum illa facere posse, quæ contradictionem non inuoluunt. contradictionem verò non inuolui, si vnicū duntaxat corpus, absq; loco conditum, sine loco subsistat, hoc verò tu probabis, cum tale nobis corpus exhibebis. Nec verò, sicut tu, sine mente locutus sum, cum dixi, *Quod si conditum eiusmodi Gregorianum vel potius Melisianum corpus fuisset: trina dimensione, &c.* id est, Gregorianū merū figmentum est. Si vnicū Deus corpus condere vellet: cōderet: sed proba tu Deū id velle, aut etiā velle posse: qui cōtradictōtia, temet teste, nō potest. mōstra nobis subiectū absq; suo essentiali accidere.

Quid me iuuet immutabilis ordo, & quantū thesauri officiat: intelligere potuisses, si verba Græca intellexisses. Multa Deum facere posse, quæ non facit, concedo: ex horum autem numero esse, vt vnicum duntaxat corpus conditum

ditum sit, nego: quia subiectū siue forma sine essentiali suo accidente citra contradictionem cōsistere nequit: de qua re antè. Hic complura alia in Gregorio sequuntur: ad quæ omnia ordine respondi; quam meam responsionem iste, veluti responsionem ad quintum argumētum, suo more, refert: cūm quarti argumenti cauillationes diluat: vt taceam, quòd præcipua fraudulentè dissimulauit. Ego ne, Gregori, ad quintum tuum argumentum hisce respondi, *Causa est, quia in loco esse essenziale corporis accidens est, &c.* hoc cūne est fideliter agere?

Quod de ordinaria lege & absoluta Dei potentia hic repetis, explosum est antè. Ad te quod attinet, nemo, qui te diuersis & dissitis in locis simul conspicaretur, vnicum te corpus habere diceret, nisi tuo more insaniret. quæ enim continua non sunt corpora, ea quo pacto vnum sunt?

Sed inquis, Hic Gregorius duobus in locis est: hic Gregorius vnum tantum corpus habet: ergo Gregorius iste duobus in locis vnum tantum corpus habet. Sed vbi, Gregori, ita ratiocinari didicisti? nihil, ne præter *παρολογίζεσθαι* nosti? efficies his tuis paralogismis, vt tibi scribendi silentium imponatur: quia causam vestram prodis, non defendis. plus est in conclusione. sequitur igitur, vnum tantum corpus habens duobus in locis esse: id quod efficeretur, si verum esset, te duobus in locis esse, & vnum tantum corpus habere: quæ duo simul affirmari de corporea præsentia nullo modo possunt.

Æqualitatis tua relatio vana est: sed tu longè vanior. negani, eam totum subiectum occupare. cur diuersum non ostendisti? quod scribis, te disertis verbis affirmasse, eam totum subiectum occupare, falsum est: qui fluctuans locutus es *sententia saltè quorundam*, inquit, *non improbabili*. respondi deinde, si maximè subiectum totum

occuparet : aliam tamen circumscriptionis, aliam istius relationis esse rationem : quòd hæc commune accidens sit : illa essentiale. quid tu? nugas. in ratione accidentis ea conuenire dicis. conueniunt, quòd vtriusque esse est inesse : differunt, quòd alterum essentiale accidens est, alterum commune. quare vana tua ἐνόχλησις, Accidens multiplicari in corpore potest, non multiplicato corpore: circumscriptionis accidens est : ergo. Vt enim maximè maior de communi accidente concedatur : de essentiali tamen nequaquam conceditur : quod non multiplicatur, nisi forma & subiecto multiplicato. Sophisma igitur est homonymiæ.

Inueheris dein in essentiali accidente & Commentatorem : & de communi Philosophorum more, Philosophiæ profus ignarus, garris. Sed hoc quæso nobis argumentum cum tuis Sociis expedias : Quæ essentialiter coherentia sunt : subiectum seu forma, & accidens, quod illi per se competit secundo modo, essentialiter coherentia : essentialia ergo. minor probatur, quia nexu definitionis. Sit itaque, te liberaliter dante, meus Commentator : sit itidem, eadem liberalitate, meus Aristoteles (hunc enim supra dedisti) & cum his tota Philosophia : sit meus Tertullianus, Rhenanus, & paulo post Theodoretus. Quid restat? si ceteros Patres non eadem liberalitate dederis : vi illos tibi, & cum illis Apostolum & Christum ipsum extorquebo.

pag. 120.

Argumentum V.

Quintum argumentum sequitur : quod Gregorius istidem verbis antè repetiit, quibus id priori scripto proposuit, id hoc enthymemate complexus sum : Nec vnitas, nec terminatio, vel creatio impedit, quò minus vnum idemque corpus in pluribus locis sit : in pluribus igitur

igitur esse potest. negavi antecedens. ad probationem respondendi, nec Deum, nec animam, aut angelum, quibus Gregorius abutebatur, ad rem quicquam facere: quod alia corporis, alia Dei ratio sit & animæ.

Hic iste, *Concedis igitur, nesciens quid concedas, conclusionem rationis meæ, nempe, non ideo corpus in pluribus locis presens esse non posse, quia sit unum, vel quia sit finitum sive terminatum.* est ne verò hæc tua conclusio Gregori? reuoca te: & videbis, te antecedens quod inficiatus sum, cum consequente confundere. de multiplicatione & separatione essentialis accidentis sat dictum.

Illud non falsum, sed verissimum est, corpus finitum loco quoque terminari: cum sicut forma corpus intrinsecus terminat: ita locus extrinsecus. illud verò tuum insulissimum & falsissimum, substantiam rerum finitarum genere terminari. Materia enim, quæ generis locum in definitione tenet, non terminat, sed à forma, teste Philosopho terminatur. Locum cæli si ignoras, in meo quæso in *Acroasi* Commentario inquirito.

4. *Phys.*
Cont. 15.
2. cor. 6. 7.

Postulavi deinde Scripturam, qua probares, animam & angelum sicut in partibus coherrentibus, ita quoque longè disitis adesse posse. tu pro Angelo illud Angeli cum, *non erit apud Deum impossibile vllum verbum.* Cedo ergò verbum, quo se id facturum recepit. Sed verbum pro re accipi dices: vt sensus sit, Deo nihil *adjuvator* esse, quod scilicet contradictionem non inuoluit. esto. sed vnam & eandem rem finitam in pluribus simul, iisque disitis locis collocare, est eam vnam & non vnam statuere. taceo iam, quòd anima sine informatione anima non est.

Ad Augustinum quod attinet, non ego illum hinc vsque sed à cauillationibus tuis vindicaui. illud enim à vobis, vt & falleretis & falleremini, excogitatum discrimen

de naturali seu Physico & hyperphysico alicubi subsistendi modo, ne per somnium quidem vnquam in mentem venit Augustino: qui, vt supra monstrauimus, optimè nouit, non posse essentialē rei accidens tolli, nisi res ipsa tollatur. absolutè pronunciat. *spacia locorum tolle à corporibus: & nusquam erunt: & quia nusquam erunt, nec erunt.* admittunt ne hæc verba exceptionem?

Antithesis tua inepta est. vt enim locum habeat, necesse est, vt, sicut corpus præter naturam absque loco est, ita præter naturam in loco Deus sit. Ast, inquis, nihil supra naturam Dei est. Ast, inquam, antithesis tua, seu antitheseos interpretatio postulat, vt saltem præter naturam aliquid ei accedat. Docet igitur omnino ibi Augustinus, quod vtrique, & corpori, & Deo naturale est: sed ita naturale & essentialē: vt sine eo neque corpus corpus, neque Deus Deus esse possit. Quem ad modum enim Deus Deus non est, si loco sit circumscriptus: ita corpus corpus non est, si loco non circumscribatur. hæc Dei, hæc corporis natura est & essentia. Quapropter ibidem idem Augustinus monet, ne ita diuinitas hominis astruatur, vt natura veritasque corporis auferatur: quam auferri censeat: tum si vbique diffundatur: tum etiam si loco & circumscriptione, essentiali suo accidente, sine quo essentia consistere non potest, spolietur. Papistica tua similitudo & Vbiquistica interpretatio sicut contra Augustinum est ita nequaquam contra me est. nouit Augustinus, nouit, circumscriptionem accidens essentialē corporis esse: quod sic intimè cum re cohæreat: vt non magis sine hoc accidente res esse possit, quàm absque sua forma: cum neutrum sit sine altero. Quamobrem alibi quoque scribens, *corpus in quo surrexit*, puta Dominus, *in vno loco esse oportet, corpus ex necessitate & in loco, & in vno loco, esse* pronunciat.

Ad Dard.

*In Iohann.
tract. 30.*

Ad hoc testimonium eludendum, aspectabilem illum suum modum & legem ordinariam Gregorius arcessit: sed nihil proficit: quia nihil minus quàm iste modus ex illis Augustini, quibus abutitur, verbis euincitur: qui ἀόρατον & ἀπερίγραπτον istorum corpus non nouit. Non magis Tertullianus illud nouit: immò verò vt hæreticum explosit: inprimis cùm arcanum illud corpus inspectatur: seque non aliud hominis corpus intellecturum esse pronunciat, quàm quod videtur, tenetur, palpatur: idque cum diuino præceptore: qui suum, & quidem post resurrectionem, tale corpus pronunciauit, quod non spiritus, sed verum, osibus & carne præditum, eoque sub sensum cadens, corpus sit. Hic iste denuò coccissimum suum occidit, modum naturalem seu physicum, & hyperphysicum *ἢ ἀόρατον*. Sed satis responsum est, modum istum ita naturalem esse, vt alius in corpore modus locū nulla ratione habeat: quòd sine hoc modo corpus corpus esse desinat.

De resur-
car.

Luc. 24.

Luc. 24.

In 24. cap.
Luc.

Illud Lucae, ἀφαντος ἐγένετο ἀπ' αὐτῶν, non docet, Christum euanuisse, & præsentem ἀόρατον factum esse: sed ab illis discessisse, eoque non amplius ab illis conspectum esse: quemadmodum etiam Ambrosius illo suo inuisibili aditu nequaquam vult, Christum inter ingrediendum *ἀόρατον* suo corpore factum esse: sed nemine vidente & animaduertente, ingressum esse, repenteque præter omnium opinionem, medium astitisse.

CAPVT III.

QVO ARGVMENTVM, AB ESSENTIALI PROPRIETATE DVCTVM,
vindicatur.

AFFINGIT nobis planus iste tale argumentum: Omnes proprietates naturalis corporis insunt in corpore Christi: vno tantū in loco præsens esse proprietates est

naturalis, seu corporis naturalis: inest igitur in corpore Christi. Negavi & nego, id nostrum argumentum esse.

*lib. 4. Inst.
sect. 24. 32.*

Hic iste, me nescire, ait, quomodo Calvinus sit argumentatus. ast non pudet istum cum Calvinistis, quos vocat, disputare, quorum rationes hebetè suo capite non assequitur. Quo pacto Calvinus argumentetur, dictum est capite primo.

Argumentum nostrum hoc esse dixi: Nulla proprietates essentialis auferri à re aliqua potest, quin res ipsa simul auferatur & destruat: in vno tantum loco, vno tempore, esse, proprietates corporis est essentialis: auferri igitur à corpore non potest, quin corpus simul auferatur & destruat. Vtranque propositionem confirmavi: maiorem, quòd res & essentialis proprietates nexu inexplicabili καὶ ἀλύτῳ cohæreant: quia, vt initio secundi capitis exposui, nexu definitionis: qui nec physicè, nec hyperphysicè dissoluitur: minorem, quòd circumscriptio in vno loco, ratione essentialis, ratione trinæ dimensionis corpori competat: sicut homini vis ad ridendum ob rationem: id quod perspicuis Philosophi verbis docuit & fateri iam cogitur iste Gregorius.

*Ex 4. Phys.
cont. 76.*

Sed quid iste scribit pro suo candore, me hic rursus repetere, proprietatem fluentem ex essentia corporis esse, vt sit tantum in vno loco. Ego verò, Gregori, non repetone dum rursus: sed argumentum meum confirmo. Tu verò coccyssimum tuum, millies tibi negatum, de naturali seu physico & hyperphysico modo, sine fronte repetis. Aristoteles, inquis, secundum naturam rei loquitur, quid scilicet ex sua natura possit. rectè, Gregori, secundum naturam rei loquitur, sicut & Patres, Augustinus, Cyrillus, Damascenus & alij: quia docet, quid corporis natura ferat, & quòd corporis natura destruat, si se-
sus fiat.

Sed locum postulas, vbi Philosophus dicat, planè implicare contradictionem, vt corpus sit absque loco. En 3. *Phys. cont.*
 ex innumeris illum: *impossibile enim est locum & corpus equa-* 49
lia non esse. nec enim totus locus maior est, quàm quantum simul
etiam corpus esse contingit: &c. neque corpus maior loco. alio-
quin vel inane aliquod erit: vel corpus, quod nusquam sit. Cor-
 pus itaque nusquam seu absque loco esse, huiusmodi est,
 de sententia Philosophi, quod simpliciter *adwator* est: eo-
 que sine manifestissima contradictione statui non potest.
 Enigitur Aristotelem. sed tu tandem aliquando, Grego-
 ri, locum nobis aliquem vel ex Aristotele, vel Scripturis
 producito, qui vestrum illud, de gemino modo, commē-
 tum astruat. contradictio enim inuoluitur, si res essentia-
 li sua proprietate spoliatur: quia simul esse & non esse per-
 hibetur.

Firmissimum itaque nostrum argumentum est: tuum
 verò, quod opponis, vanissimum. Ita ratiocinaris: *Natu-*
ralis proprietas corporis est, vt pati & corrumpi possit, vt, si vi-
uum sit, alimonia indigeat, &c. sed Christus omnes corporis pro-
prietates naturales induit: ergo ne supernaturaliter quidem iam
ei competit, vt pati non possit &c. Fateris, plus cōcludi quàm
 sequatur: eò quòd vocabulum *supernaturaliter* in con-
 clusione assuatur, quod non erat in præmissis. ego verò
 non istam duntaxat ob causam plus concludi dico: sed
 etiam ob illam, quòd aliud nihil sequatur, quàm hoc.
 ergo *Christus etiam has proprietates induit.* atque hanc ob
 causam prius tuum argumentum, quod vocem istam *su-*
pernaturaliter non habebat, repudiaui. Cur illud, si vox de-
 mum *supernaturaliter* peccat, non vindicasti?

Sed argumētum nostrum tuo simile dicis: Calvinum
 que non minus plura cōcludendo peccare. iniuriam Cal-
 uino facis: qui vt capite primo demonstraui, aliter
 longè, quàm tu illi affingas, ratiocinatur. argumentum

ergo nostrum nihil cum tuo commune habet : quia fallax non est vt tuū: nec è naturalis corporis, sed corporis absolute, non è naturali, sed essentiali ductum est proprietate

Hic iste, est-ne aliquod discrimen inter proprietatem naturalem & essentialem, vt tu vocas? num dubitas? Vnde tu didicisti, naturā & essentiā appellatione dūtaxat discrepare? est-ne tibi omnis natura essentia, & omnis essentia natura? ergo-ne quicquid essentiam habet id naturā habet, intermū illud motus & quietis principiū? ergo-ne Deus quæque tibi mobilis est? Scis-ne quid natura sit, naturāq; constantia? Cur in hac disputatione de corporis circumscriptione, confundis quæ diligenter erant discriminanda?

Naturalis, attēde Gregori, proprietas, si propriè loquamur, proprietas est corporis naturalis: quæ essentialis est si illi per se inest: essentialis autē, quæ essentiali seu definitionis nexu cum re, cuius proprietas est, cohæret: siue naturalis, aut naturalis corporis, proprietas sit, siue non sit ita pati posse naturalis corporis proprietas est: & quidē potest secundo modo: quia ob cōtrarias illas repugnantias inest: circumscriptū autem esse, proprietas est nō naturalis corporis, sed corporis absolute accepti, corporis Mathematici: quia cuiuscunq; inest, illi ob trinā dimensionē inest ob terminos Mathematicos, nō ob accidentia naturalia naturales proprietates, etiā quæ per se sunt & essentielles quæ scilicet corrupti corporis, quæ corruptū est & subiectū vanitati, proprietates sunt, in altera vita tolluntur: essentielles illæ, cuiusmodi circumscriptio est, nō tolluntur. Causa est, quia corpus naturale seu Psychicū spirituale sit corpus autem nō sit Spiritus. En discrimē inter essentialē & naturale: quod in hac disputatione diligenter est obseruandum. en causam, cur essentialis vocabulo, in hac cum primis disputatione, vt amur.

Denuò itaq; dico, cū forma, siue subiectū, & accidentia illius

illius essentialiter, essentialiter, & nexo definitionis, quod nec
 Physicè nec hyperphysicè dissolvitur, cohereat: accidens
 istud tolli non posse: nisi simul subiectū illius tollatur, quā
 quidē illius subiectū est. id sic declaro. Circūscriptio à cor-
 poribus gloriosis nō tollitur: quia corpus, quā corpus & tri-
 na dimensio est, quod primū huius affectionis subiectū est;
 nō tollitur, aut immutatur: pati posse, alimento egere, &
 cetera id generis, quę Psychici & corrupti, peccatōq; vani-
 tati subiecti corporis, quā tale est, proprietates sunt, in al-
 tera vira tollūtur: quia subiectū tollitur & immutatur: nō
 quod corpora nostra post resurrectionē corpora non sint,
 materia & forma, carne atq; sanguine cōstantia: sed quod
 ea parte, qua primū harū infirmitatū subiectū sunt, immu-
 tētur, & esse desināt: id quod sunt, non quā materia & for-
 ma, nō quā carne & sanguine, cōstant (alioquin primi quo-
 que nostri parētes ante lapsum infirmitatibus istis obnoxij
 fuissent) sed quā eiusmodi carne cōstāt, quę peccato inte-
 gritate exidit, hoc est, quā corrupta sunt & obnoxia vani-
 tati. Ab hoc corporū statu, in quo dū sunt, infirmitates me-
 moratę, per se illis insunt, cū corpora nostra vindicētur,
 quid mirū, si cū subiecto simul cessent proprietates? Sicut
 enim primorum parentū corpora pati nō potuissent, nisi
 cōmutata fuissent: ita nostra gloriosarū & cęlestium pro-
 prietatum non sunt capacia, nisi commutentur & à præ-
 senti statu & conditione vindicentur.

Ingens ergo discrimen est inter hoc nostrū argumentū:
 Vno loco contineri essentialis proprietates corporis est: er-
 gō corpus simul non est in pluribus locis, nec physicè nec
 hyperphysicè; & illud vestrum: Alimento egere, pati &
 corrumpi posse, naturalis sublunaris corporis proprietates
 est: ergō Christi corpus etiam nunc alimento eget, pati &
 corrumpi potest. harum enim proprietatum subiectum
 tollitur: circūscriptionis non tollitur.

De penetratione sãt dictum antè. ambulatio super a-
quis vt paraphysica est: ita non est antiphysica. Si enim
humana vi leuia deorsum, grauia sursum tendunt, quid ni
vi diuina?

Sed miserabiliter ad argumentum meum, quod initio
huius capituli repetij, iste respondet. Maiorem & mino-
rem negat: maiorem, quòd essentialis proprietas auferri
à re hyperphysicè possit, re salua: minorem, quòd circum-
scriptio essentialis corporis proprietas sit, non quouis mo-
do, sed quatenus vel quantum quidem ex ipsa corporis na-
tura est. De istius *quatenus* vanitate initio præcedentis ca-
pituli dictum est. est. ne essentialis proprietas aliquo qui-
dem modo essentialis proprietas, aliquo verò non?

Maior mea non minus firma est. essentialis enim pro-
prietas nullo planè modo, non physico, non hyperphysi-
co, salua re, tollitur. Causa crebrius iam indicata est: & vel
ex Cyrillo & Damasceno intelligi potest. Sed cur tu, Gre-
gori, figmentum tuũ non probas? immò cur nihil ad pro-
bationes meas? num satis esse putas *τὸ ἕως ἐπινοῦν ἀπὸ καὶ
χρησῆς*? nego, proprietatem essentialem, re salua, tolli ab ea
etiam hyperphysicè posse. causam audiuiſti. tu, si potes,
contrarium demonstra. sed demonstrabis, vbi numerum
ostenderis, qui neque par sit, neque impar: & vbi primum
& secundum per se modum vnum reuera modum non
esse monstraueris. hìc murus aheneus esto, Gregori.

Ad extremum mihi obiicis, quòd, alimento egere
commune viui corporis accidens dixerim. Vbi verò id di-
xi? num quia aliam essentialis proprietatis, aliam natura-
lium & communium accidentium rationem esse dixi, id-
circo alimento egere commune viui corporis accidens
esse dixi? nequaquam. essentialis accidens, cuiusmodi
circumscriptio est, à naturali, eoque tum communi, tum
per se, ob causam modò dictam, discriminavi. Quid si id
dixi.

dixissem? num semper competit? certè tu ipse ausus non fuisti scribere, pati & corrumpi posse, omni, soli, sublunari corpori, & semper, inesse. Manet igitur omnibus modis firmissimum nostrum, ab essentiali corporis proprietate ductum, argumentum: quod neque septiceps bestia, neque Draco, neque falsus ille Propheta, vel horum coaxantes emissarij ullo vnquam tempore labefactabunt.

CAPVT IV.

QVO ILLÆ RESPONSIONES
VINDICANTVR: QVIBVS ARGVMENTA,
*pro corporea corporis & sanguinis Christi sub
speciebus presentia, allata sunt
profligata.*

SEPTEM argumenta Gregorius attulit: quibus errorem illum de corporea corporis & sanguinis Christi sub speciebus presentia defendere se posse falso sibi persuasit: è quibus nullum fideliter à me relatam esse suo more calumniatur. Ego verò efficiam: vt omnes intelligent: omnia fidelissimè à me esse recitata: Gregorium autè responsiones meas fraudulèter trūcasse & reticuisse.

Propositum illi fuit probare, Christum verbis illis *hoc est corpus meum, & hoc, seu vt iste loquitur, hic meus est sanguis*, corpus & sanguinem suum verè ac propriè sub speciebus panis & vini reipsa presentia (sic enim priori scripto loquebatur) monstrasse. id septem, vt dicebamus, argumentis probare frustra nitebatur: quorum primum, è sexto Ioannis capite petitum, verbosè, declamatorio non disputatorio modo, lucem scilicet fugiens, & causæ diffidens, proponit; cuius summa, ad rem quidem

præsentem quod attinet; huc redit, carnem & sanguinem Christi in Eucharistia non in figura tantum & signo, sed verè ac realiter manducari & bibi.

Primum igitur istius argumentum hisce verbis complexus sum: Christus Iohannis sexto docet, carnem suam & sanguinem suum non in figura tantum & signo, seu in pane & vino, tanquam in figura viuificæ virtutis eius, sed verè ac realiter manducari & bibi: corpus igitur & sanguis Christi sub speciebus reipsa præsentia sunt. Quid hæc mala fide relatum, Gregori? num mala fide egi, quod non singula tua verba percensui? Et cur tu argumentum tuum non aliter iam construxisti: si aliter, quàm à me constructum est, construi debet & potest? fatere itaque te sine fronte fidem meam hæc requisivisse.

Ad hoc istius, sic à me constructum, argumentum consecutionis inficiatione respondi, consequens ex antecedente non consequi. præbavi responsionem hanc, quod Christi corpus atque sanguis verissimè & realissimè, ut sic loquar, in Eucharistia percipiuntur: etsi neque sub pane & vino latitent: neque sub nudis illorum speciebus: causa simul indicata, quod non ore corporis, sed palato cordis, utpote mentis non ventris cibis, percipiuntur.

Hic iste *respondet Fortunatus, verè & realiter, &c.* Vbi verò consecutionis negatio? responsio in negantia consequentiæ consistit. his, quæ tu citas, verbis responsio confirmatur. hoc cene fideliter est responsionem referre? sed quid in hac tibi confirmatione displicet? Ex sermone Christi apud Ioannem, & circumstantiis illius loci ostendisse te dicis, Christi corpus non quomodocumque verè ac realiter edi, sed in ipso Eucharistiæ Sacramento. ac ego verissimè realissimè que in Eucharistiæ Sacramento illud percipi dixi: quia verius & realius, quàm panis & vinum percipiuntur, id quod in Eucharistia fit, corpus & sanguinem

nem Christi percipi scripsi. Verè igitur in Eucharistia præsentia sunt corpus & sanguis Christi: sed menti fideli, non ventri aut ori corporis: quæ causa est, cur sub elementis non latent. Ac quia fateri cogeris, corpus & sanguinem Christi mentis non ventris cibum esse: fateare quoque, cum mente, non ventre vel ore, contingi: quia cibus ab eo, cuius cibus est, & quod alit, recipitur: non ab alio, quod non nutritur: præsertim si ad eum recipiendum natura sua planè sit ineptum.

Probaui deinde responsionis meæ confirmationem verbis Christi apud Iohannem, & uno atque altero testimonio Augustini. Christus enim manducare & bibere credere interpretatur, *qui ad me venit, inquit, non esuriet, & qui in me credit non sitiet unquam.* Cælestis igitur ille cibus, quæ illius caro est, fide, non ore corporis editur: idque tam in Eucharistia, quàm extra eam. Quapropter Augustinus de Eucharistia loquens, credendo, non ventrem aut dentes parando, hoc est, fidei, non corporis, *in Iohan. Tract. 25.* palato Christi nos carnem manducare scribit.

Ex his, inquit, iste, non habens quid respondeat, duotantum efficiuntur: alterum, viuificam Christi carnem etiam extra Sacramentum spiritualiter manducari: alterum, carnem Christi in Sacramento non sumi vt sit cibus nutriens ventrem, sed mentem. De manducatione, quæ fit extra Eucharistiam, in præsentia non laboro: sicut etiam non de vanissima tua fidei perfectione. de manducatione veræ carnis quæstio est. hanc fide siue credendo tam in Eucharistia, quàm extra eam, manducari docet Dominus Iesus: & secundum illum Augustinus. nam quod dicis, priorem illius sermonis siue concionis Christi partem, de spiritali manducatione extra Sacramentum intelligi: id non vsque ad eò rectè dicitur: cum vnus demque cibus in tota concione promittatur, Dominus

Iesus, siue caro Verbi, id est, totus Christus, Deus & homo: quia nusquam vel Deitas sine carne, vel hæc sine illa, manducatur. idcirco Dominus crucifixam suam carnem panem illum cælestem, de quo in priore concionis parte verba fecerat, esse dicit: cum ait: *& verò panis ille, quem ego dabo, caro mea est: quam pro Mundi vita dabo, clarissimè docens, carnem suam, quæ crucifixæ est, cibum atque panem illum cælestem esse, de quo adhuc verba fecerit, & quem se daturum receperit, cum dixit operamini non cibum qui pereat, sed cibum qui in vitam æternam maneat, quem vobis filius hominis dabit: eoque crucifixam suam carnem vnum cum Deitate, à qua vis est viuificandi, viuificum & cælestem panem atque cibum esse. Hoc tantum interest, quòd in priore concionis parte de fonte viuifici istius cibi, de se, quâ Deus est, Dominus loquitur: in posteriori de medio, de sua in mortem tradita carne, cuius interuentu Deitatem ἡ ζωὴ participamus: sicut per Deitatem *κωνίαν* cum tota Trinitate, & per panem cum vera Christi carne, habemus.*

Hoc ipsum Augustinus extremo 26. tractatu testificatur: ex quo etiam luce meridiana clarius liquet: in tota concione de eodem pane sermonem esse: ut qui prioris partis verba ad Eucharistiam applicat, cum inter cetera scribit: *Videte ergo fratres, panem cælestem spiritualiter manducate: innocentiam ad altare apportate.* Si igitur extra Sacramentum spiritualiter duntaxat hic cibus editur: etiam in Sacramento Eucharistiæ spirituali duntaxat ore percipitur: quia vnus idemque, & quidem mentis, ut tutè fieri cogitis, non ventris cibus.

Sed inquis, licet mentis cibus sit, eò quòd mentem nutritur, ore tamen corporis nihilosecius sumitur. qui sic Gregori? Augustinus, inquis, restatur, illud ipsum, quod in corde manducandum est, hoc est, Christi corpus,

premi

premi quoque dente. Vbi verò Gregoriù in illis ne quæ
 ciravi verbis ? nihil minus. Discriminat Augustinus *in Johann.
 tract. 26.* inter virtutem Sacramenti, & inter Sacramentum aspe-
 ctabile: inter rem Sacramenti, & inter signum aspecta-
 bile. illam intus non foris, utpote interioris non ex-
 terioris hominis cibum, hoc foris non intus, quippe
 exterioris non interioris hominis cibum, manducari:
 illam in corde manducari, hoc dente premi docet. Vbi
 iam illa tua verba, illud ipsum quoque dente premi,
 quod in corde manducandum est ? nonnè inter virtutem
 & aspectabile Sacramentum, interiorem & exteriorem,
 eoque cordis & dentium cibum, discriminat? num verò
 tibi verum illud & pro nobis traditum Christi corpus du-
 plici ratione comeditur, corde, & etiam dente (eu ore?)
 quæ id Scriptura te docuit ? ac quo quæso modo massa
 corporca, quâ talis massa est, & qualem vos *αρετροφάγου*
 in Eucharistia fingitis, mente seu corde manducatur?
 num ad cordis manducationem illa tua localis indistan- *lib. 1. cap. 7.*
 tia necessaria est?

Argumentum II.

Alterum Gregorij argumentum hisce retuli: Caro
 Christi reipsa à nobis editur sicut manna: ergò sub
 specie panis est. negavi consequentiam: quòd, etsi reipsa
 à nobis Christi caro editur, eoque re ipsa nobis præsens
 est, nequaquam tamen consequatur, eam vel sub nuda
 panis specie, vel sub vero pane, latitare. Quid hîc ex-
 tra propositum ? Si pro reali duntaxat præsentia prio-
 ri tuo Scripto pugnasti: cur ergò probare instituisti,
 Christum verbis illis, *hoc est corpus, &c.* corpus suum & *p. 68.*
 sanguinem sub speciebus panis & vini reipsa præsentia

monstrasse? cur non simpliciter scripsisti, ea in Eucharistia reipsa præsentia esse? & nihil de transubstantiatione, de qua postea, tibi dixissem. Egone itaque vim argumenti tui non intellexerim: qui conclusionem tuam & rationem tuam expressi?

Quin tu neque meam responsionem, neque tuam rationem intellexisti. De Eucharistia locutus sum: quibus *μεῖστος & σαυστός* memini: & libenter concedo: verba Domini apud Ioannem, quibus de carnis suæ manducatione præcipit, ad Eucharistiã attinere: ita tamen: ut manducatio illa etiam extra Eucharistiam locum habeat.

Aliud ergò nunc argumentum construis. *Christi, inquit, caro ita verè & realiter in Eucharistia mysterio eduntur, sicut manna à Patribus edebatur: ergò verè & realiter præsent in Eucharistia continetur.* concedo totum, carnem Christi in Eucharistia verè præsentem esse: sed nego, eam sub specie contineri: quod concludere velle videris: & ex antecedente non efficitur. Scripsi dein, te Augustini auctoritate ab usum esse. is enim cum Apóstolo priscos illos Patres nobis, eorum Sacramenta nostris, ad rem significatam quod attinet, æquiperat: aperteque docet: eos idè planè, solis externis elementis exceptis, in suis Sacramentis habuisse, quod in nostris hodie nos habemus. hoc enim est omnia illis, præter externum elementum, nobiscum communia fuisse. quid tu, Gregori? concedis, nescius quid concedas: idcirco quod altera manu porrigis, id altera mox aufers. Eucharistiam enim signum Christi esse dicis, quod eum præsentem contineat. quasi verò veterum Sacramenta eum præsentem non habuerint, si omnia illis, præter externum elementum, nobiscum communia fuère. Sed benè. Eucharistia nostra Christum præsentem continet: illi tum Baptismum nostrum, tum Eucharistiam nostram, habuerunt: ergò & Christum præsentem

Cap. 6.

in Joh. tract.

26.

1. Cor. 10.

præsentem. Sicut enim transitus per mare baptismi nostro proportionè respondit: ita manna & petra illa solitudinis Eucharistiæ seu Cœnæ Domini.

Sed bellam tuam demonstrationem audiamus: qua nos ipsam veritatem, cum Patres illi nudam duntaxat figuram habuerint, habere demonstras. *Hæc autem inquis omnia in figura contingebant illis*: ergò scilicet veterum Sacramenta nudæ figuræ fuerunt significatæque rei veritatem non habuerunt. O miserrimam structuram, quæ huiusmodi fulcris eget. de generibus illis pœnarum sermo est, quæ inflicta Israëlitis Apostolus scribit: ut typinobis essent, utque eorum exemplo edocti ab huiusmodi flagitiis abstinere: ut liquet ex toto illo capite. Sed inquis, *panis, quem frangimus, nonnè communicatio corporis Christi est?* & petra Christus erat. *non potestis inquis mense Domini participes fieri, & mense Demoniorum.* nec illi poterant. quid verò dente foris prematur, quid intus in corde manducetur, dictum est: ac manna quidem umbram fuisse: Christum autem, tū in Eucharistia, tum extra eam, veritatem & rem ipsam esse, nullum apud nos dubium.

Argumentum III.

Tertium Gregorij argumentum, quod itidem non ad demonstrandum, sed ad simpliciorum duntaxat oculos præstinguendos, ab eo propositum fuit, hisce re-tuli: Sermo Christi *hoc est corpus meum* planissimus fuit, & id propriè significauit quod verba sonant: transubstantiatio igitur est. respondi consecutionem vanissimam esse: quam meam responsionem iterum, pro suo candore & fide, reticet iste Gregorius. retorsit dein argumentum istius in *μελίσσιαν* & *κύσσιαν*: quòd neutra τὸ πρῶτον, verborumque retineat proprietatem.

Hic

Hic iste *Vtinam verò, Fortunate, verba illa omnia esse propria tam fideliter crederes, quàm liberaliter das.* fidelissimè, Gregori, credo, quod liberalissimè dedi, & nunc iterum do. *Vtinam tandem liberalitatem hanc intelligas.* Si enim, inquis, *hoc hoc, quod in manibus Christi erat: est est corpus corpus significat: igitur corpus Christi fuit illud, quod in manibus Christus, ea verba dicens, tenuit, itemque illud, quod nunc in manibus tenet legitimus minister, &c.* Qua verò consequentia, Gregori? sequitur, ergò quod manibus Christus tenebat, id corpus Christi fuit. eadem est Eucharistiæ nostræ ratio. an autem ista verba Christus pronunciarit, dum manibus panem tenebat, de eo post viderimus. Subjicis, *Quod si id propriè corpus Christi est: non est igitur panis substantia: sed in huius locum substantia corporis Christi sub panis accidentibus, quæ videntur, admirabiliter succedit.* Si alinus, Gregori, volat, pennas habet. cur antecedens tui connexi non probas? num proximè præcedentibus verbis, scopis illis dissolutis, satis id te demonstrabile existimas? ubi in illis vox propriè? De constantia mea Gregori, nolim, te valdè sollicitum esse. constantissimus enim sum: quia certissimus: singula illius enunciati, *hoc est corpus meum* verba propria esse: etsi in attributione, quæ alterum alteri attribuitur, tropus sit: nec hanc ob causam ab ullo sum reprehensus: qui id ante complures annos, in Isagoge mea Logica, pluribus sum persecutus.

Sed & Caluino, & mihi met, me repugnare dicis, si singula verba propria esse concedam. quæ *hoc?* quia uterque figuram & tropum agnoscit. Sed parumper bellas tuas conclusiones despiciamus. ita ratiocinaris: Metonymia est, cum rei significatæ vocabulum signo tribuitur: & illud, quod circum qui Metonymiam agnoscit, is rei significatæ vocabulum tribuit signo: Caluinus in verbis illis Christi *hoc est corpus* Metonymiam agnoscit: Docet igitur Caluinus

corpus, in illa Christi oratione nō significare propriè Christi corpus, sed signum corporis Christi: atque ita panem dici figuratè corpus, eò quòd est corporis Christi signum. nōne verò tandem aliquando stertere desines, Gregori? sequitur tantùm, ergò Calvinus in illis verbis rei significatæ vocabulum signo tribuit, seu tribui docet, hoc est, de pane corpus dici, quòd signum sit corporis: id quod fatemur. Quòd verò doceat, corpus in illo Christi enunciato non propriè Christi corpus, sed signum duntaxat illius significare, id tua ratione nequaquam efficitur. nōne verò vides, miserrime, contradicentia te effutire? ais, Calvino corpus in illa oratione non propriè Christi corpus, sed signum duntaxat illius significare: & tamen exemplo subiicis, Calvino panem figurate Christi corpus esse, quòd signum sit corporis. nōne signum veritatis signum est? si panis signum corporis est: non è veri corporis signum est? num signi signum est? per corpus itaque Calvinus verum & pro nobis traditum Christi corpus intellexit: etsi metonymiam in enunciato posuit: quæ nihil planè singulorum vocabulorum officit proprietati.

Cedo nunc, Gregori, demonstrationem tuam, cur ego mihi contradicam. Fortunatus scribit, Panis Eucharistiae Christi corpus appellatur, quòd sacramentum, signum, sigillum, figura, typus, antitypon, corporis sit: item in tota attributione tropum agnoscit: ergo verbum *est*, pro significat accipit: eo quæ sibi contradicit: cùm singula verba propria esse docet. Iterum vanissima tua consecutio est: sicut tu vanissimus es: qui vanitate vanioribus conclusionibus nobis illudis. quæ enim quæso consecutionis ratio est, Fortunatus panem Eucharisticum Christi corpus dici scribit, quòd Sacramentum aut signum sit corporis: ergo verbum, *est*, pro significat accipit, vel corpus pro signo corporis? quæ item istius, Fortunatus in tota

attributione tropum agnoscit: ergò, *est*, pro significat accipit? Contrarium efficitur, Gregori. Fortunatus in tota attributione tropum statuit: ergò non in vnico vocabulo.

Cap. 1.

Meminisse itaque debes, Gregori, quod suprà te docui: aliam singulorum, per se, & seorsum, consideratorum vocabulorum rationem esse: aliam, vt vnum de altero dicitur, siue coniuictorum. seorsum accepta, de disparatis loquor, singula propria sunt: coniuicta tropum efficiunt. quò hoc? quia disparata contrariaque cum sint, coniungi, sibi que vicissim attribui, non possunt: quin tropus ex illa coniunctione existat: qui tamen tropus in nullo vocabulo seorsum, sed in tota attributione & coniunctione, quæ tropi causa est, consistit. sicut enim singula vocabula, priusquam coniuicerentur, propria erant: sic in attributione quoque propria singula manent, propriaque seorsum considerata, sunt: et si in attributione tropus est: quia aliud vocabula, aliud eorum coniunctio est & attributio: sicut aliud materia, aliud forma tum syllogismi est, tum enunciationis. exemplum: fasces sunt imperium Romanum. singula propria sunt: *fasces*, fasces sunt: verbum substantiuum *sunt* sunt, non significat: *imperium Romanum* verum Romanum Imperium, non commentitium. & tamen in enunciato seu attributione tropus est: quia fasces, propriè loquendo, Romanum imperium non sunt. quæ huius tropi causa? num vel singula vocabula, vel vnum aliquod ex iis? nullum omnino. quid igitur? coniunctio, quæ talia coniunguntur, quæ coniungi sine tropo non possunt. Quemadmodum ergò non vocabula, sed coniunctio & attributio tropi causa est: ita quoque tropus non in vno vocabulo seorsum, sed in coniunctione seu attributione consistit. Quòd si quis dicat, tropum in attributo consistere, imperiumque

Romanum pro signo imperij accipi: is nihil dicit: quia, attributo saluo relicto, tropum in copula statuere possum. Si alius dicat, tropum in copula consistere, verbumque sunt idem esse quod, significant: is itidem nihil dicit: quia salua copula, tropum in attributo collocare possum. Manet ergò: singula propria esse: germanumque huius enunciatum sensum esse: fasces sunt Romanum imperium, figuratè scilicet & metonymicè.

Eadem planè nostri, ceterorumque id generis enunciarum ratio est. *hoc hoc*, quod in manus Christus sumpsit, verus terræ fructus est: *est, est*, non significat: *corpus*, corpus traditum, non signum. in attributione tropus est: qua disparatum, verum Christi corpus, disparato, vero terræ fructui, attribuitur: quæ vicissim attribui non possunt: nisi per aliquam figuram. Sensus igitur est, hoc est corpus illud traditum, id est, panis est corpus Christi traditum, figuratè & sacramentaliter: quod si explices, rectè dicis, panis significat verum & traditum Christi corpus: est Sacramentum, signum, sigillum, figura, typus, antitypon, veri, traditi que pro nobis corporis Christi.

Liquet ex his, metonymiam in vno vocabulo consistere: si extra enunciationem spectetur, veluti fasces pro imperio: sin ex signo & re significata enunciatum consistatur, vs faces sunt imperium, eam in totam attributionem ita diffundi: vt reuera in nullo vocabulo sit. Causa exposita est. Liquet etiam, vter nostrum, egone, an crassus iste Dormilio, intelligat, quid vel pro sua sententia loquatur, vel contra aduersariam.

Sed negat iste, in verbis illis *hoc est corpus*, prædicationem esse disparatarum; idque se libro primo monstrasse dicit. Cedo demonstrationem, Christus de eo quod in manus sumpsit, dixit *hoc est corpus meum, &c.* ast non secundum rationem illam propriam & peculiarem, qua id erat

Vide Greg.
lib. 1. c. 9. p. 59
lib. 2. c. 2. p.
84. & 91. c. 7.
p. 106. lib. 3. c.
4. p. 187. c. 5.
p. 225.

panis & vinum: sed secundum rationem substantiæ, tum communem, tum etiam indiuiduam vagam, vt id scilicet continebatur illis sensilibus accidentibus panis & vini: hoc est, pronomine *hoc* substantia quidem præsens, contenta sub illis accidentibus, demonstrata est: sed quæ indifferenter tum panis fuit: tum corpus Christi: panis initio enunciationis: corpus Christi in fine illius: ergo prædicatio identica est, non disparatorum.

Falissimum est antecedens. Primò enim falsum est, talem substantiam, quæ indifferenter modò panis, modò verum, idque propriè & substantialiter, Christi corpus fuerit, à Christo pronomine *hoc* demonstratam esse: deinde vanissimum vagum istud indiuiduum. vagum enim indiuiduum illud dici consuevit, quod dubium quidem est, & non satis definitum: singulare tamen, & verum indiuiduum, non genus, aut aliquid commune. Quo igitur modo, quod generale, commune, immò communissimum est, indiuiduum fuerit? nec est quod mihi dicas, vagum indiuiduum te vocare, quod ita singulare est, ut tamen ad vnicum aliquid non penitus sit determinatum: sed indifferenter aliud & aliud esse possit, & quasi per plura vagari. quæstio enim est, non quid tu voces: sed quid veritas dicat. ex qua enim quæso vel Theologia, vel Philosophia, vel Logice, vagum istud indiuiduum habes? falsum itidem est, substantiam illam, quæ sub accidentibus continetur, in fine enunciationis ipsummet Christi corpus, per admirabilem conuersionem, fieri: quia falsa & commentitia tota illa vestra conuersio. Falsum est, enunciatum illud verum esse, cuius subiectum aliud initio est, aliud in fine enunciationis. falsum denique, ut alia complura mittam, pronomine *hoc* absolutè posito, communem substantiam demonstrari. Falissimum igitur antecedens est.

lib. 3. c. 5.

pag. 226. b.

Sed & vana consecutio. Fateris enim, idque non sine contradictione, quippe qui contrarium protulisti, cum scripsisti: *Christum de eo quidem, quod in manus accepit, dixisse hoc est corpus &c. non tamen de eo secundum rationem illam propriam & peculiarem, qua id erat panis & vinum &c.* lib. 1. cap. 9. pag. 59.

fateris, inquam, pronomine hoc initio enunciationis, panis substantiam demonstrari: eoque de vero pane verum Christi corpus enunciari. Disparatorum itaque prædicationis est, in itii saltem habita ratione, vanaque consecutio. Maneat ergò firmum, in verbis illis *hoc est corpus &c.* prædicationem esse disparatorum.

Argumentum IV.

Quartum istius argumentum ita retuli: Et tres Evangelistæ, & longè post Apostolus, illam Christi sententiam, seu illa verba *hoc est corpus* simpliciter absque vlla tropi significatione commemorant: proprie igitur intelligenda sunt. Hic iste, quasdam à me circumstantias præteritas, queritur. quamnam verò illæ circumstantiæ sunt, Gregori? nonne huc omnia redeunt, quòd verba Christi plana, quòd propria, quòd proprie sint intelligenda? quòd corpus & sanguis Christi præsentia sint in hoc Sacramento? quid amplius requiris, cum caput rei tibi concedam? cur quòd præteritum est non indicas? sed ita se tueri solent qui armis sunt destituti.

Respondi duobus modis: altero, non esse confutans, ut tropo vacet quòd sine tropi indicatione profertur: altero, totum argumentum concedi: quòd singula illius enunciati verba propria sint. Quid iste? Ut aliquid dicat, priori respõsioni impudentiâ, posteriori inscientiam, opponit. Sic enim ad priorem, *Alia* inquit *ratio est*

aliorum Christi sermonum, quando ferè in parabolis loquebatur, cuiusmodi fuit ille, ego sum ostium, via &c. alia verba eius sermonis, quem habuit propriè ad discipulos, cultum quemdam internum instituens: ut fuit ille, hoc est corpus meum: qui proinde planus & proprius esse debuit: num verò planum eum & proprium esse negavi? concedo quoque, diuersam diuersorum sermonum esse rationem. Sed quid tu ad meam responsionem? Sermo iste ego sum via, *ut ostium* sine tropi indicatione ab Euangelista commemoratur, & nihilosecius figuratus est: non ergò sequitur, sermo iste hoc est corpus sine tropi indicatione commemoratur: ergò figuratus non est.

Ad alteram, cuius tamen primum vocabulum fraudulenter omisit, dicit, non posse in tota attributione tropum esse, si singula orationis verba propria sint. disce itaque, Gregori, aliud materiam, aliud formam, tum syllogismi, tum enunciationis esse: & sicut aliud relatio, aliud relatum, aliud subiectio, aliud subiectus, est: sic aliud attributionem, aliud attributum, & id cui attribuitur, esse. hæc, si potes, distingue: & intelliges, rectè & sine omni contradictione, in attributione tropum ponit et si singula enunciati vocabula propria statuuntur.

Miraris deinde, quòd scripsi, corpus & sanguinem Christi verè præsentia esse in tremendo illo Cœnæ mysterio. Quomodo inquis verè præsentia sunt in hoc tremendo mysterio corpus & sanguis Christi, si in hoc tremendo mysterio non sunt? num verò, cum præsentia esse dico corpus & sanguinem Christi, ea ibi esse nego? Sed vis ita ratiocinari: Quod à Cœna tantum abest, quantum cælum à terra distitum est, id in cœna non est: Corpus & sanguis Christi, siue substantia corporis & sanguinis Christi, à cœna tantum abest, quantum cælum à terra distitum est: ergò non est in cœna. Sophisma est, cum quòd in parte dicitur

ut simpliciter dictum accipitur. Corpus enim Christi, quâ ad substantiam, (sanguinis eadem ratio) à coena tantum abest, quantum caelum à terra, non simpliciter & absolute: sed *relatîve*: non quâ traditum pro nobis corpus est: sed quâ absolute corpus carne & sanguine præditum corpus est.

Quare scire Capernaïtæ debent, corpus Christi non absolute, quâ corpus est, trina dimensione, carne, sanguine, ossibus, constans, in coena legatum esse: sed quâ corpus est traditum in mortem, dicente Domino *hoc est* *Luc: 22.* *illud meum corpus, quod pro vobis traditur*: quibus verbis non solum docere voluit, quid discipulis suis legarit: sed etiâ, quatenus illud legarit: verum scilicet corpus: at non quous modo: sed quatenus traditum est pro Mundi vita. Quod cum ita sit: cumque verum Christi corpus, quâ traditum est, *in se* sit: idcirco fidei, quæ hypostasis est eorum quæ sperantur, longèque distita sunt, non minus verè præsens est, ab eaque non minus verè percipitur in Eucharistia, quàm si ore corporis, sub elementis latitans, perciperetur. Verum itaque Christi corpus, quâ ad substantiam, non quâ ad effectum duntaxat & gratiam, verè præsens est in Eucharistia, & à fide manducantibus verè percipitur: quia illud Christi corpus, illa corporis substantia, quæ in mortem est tradita, quâ tradita est, adest, & à mente fideli, cuius cibus est, verè manducatur. Vides, Gregori, nos neque mentiri: neque pugnantiâ scribere, cum idem Christi corpus caelo nunc contineri, vsque ad tempora restitutionis omnium, cum Scriptura doceat: & nihil secius in Eucharistia verè & quâ ad substantiam præsens esse statuimus: quia alia ratione in caelo est: alia in coena: ibi, quâ corpus est carne & sanguine præditum, gloriosum tamen: hîc, quâ in mortem traditum corpus est, eoque in glorium.

cap. 7. p. 43.

His argumentum illud tuum primi libri, & cum argu-
mento totum illud caput, in fumum dissipatur. Ita li-
bro primo ratiocinaris: *Si in usu istius Sacramenti non so-
lum corporis & sanguinis Christi effectum, hoc est, gratiam re-
fectionis spiritualis participamus, nec solum secundum eiusmo-
di effectum spiritualiter cum Christo unimur, sed ipsam quo-
que realem substantiam corporis & sanguinis Christi verè su-
mimus, & cum Christo secundum suam ipsius substantiam rea-
lem verè unimur, si hoc, inquam, ita est, consequenter faten-
dum necessario est, corpus & sanguinem Christi realiter conti-
neri in ipsa Eucharistia, ITA UT ORE ETIAM COR-
PORIS in ea sumi possit: sed verum prius: verum igitur &
posterius.*

Connexum falsissimum est. nihil minus enim sequi-
tur, quàm Corpus & sanguinem Christi sic in Eucharistia
contineri, ut ore quoque corporis ibi sumantur. Quin
immò contrarium sequitur. Si enim corpus & sanguis
Christi, non ut talia simpliciter, sed ut in mortem tradi-
ta sunt, in cœna præsentia sunt, in eaque verè percipiun-
tur: nequaquam ore corporis, sed palato fidei in ea con-
tinguntur: quippe fidei non corporis obiecta. nihilofecius
tamen verum Christi corpus in ea præsens est & sumitur,
etiam quâ ad substantiam: quia illud corpus, quod tra-
ditum est, sed quâ traditum est, præsens est & sumitur.
Summa est, Gregori, in cœna verum Christi corpus, illud
corpus, quod crucifixum est, verè præsens esse, verèque
manducari: sed modo spirituali, non corporeo: idque
propterea: quia non simpliciter, ut corpus est & modo
corporeo, sed ut in mortem traditum corpus est, modo
spirituali, fidei, non ori, promissum est. Maior igitur ar-
gumenti tui propositio non euentissima sed vanissima
est. probas: estque probationis tuæ summa hæc:

p. 45. & 44.

Si quâ ad substantiam cum animo nostro verum
Christi

Christi corpus vnitur: vel sic ei vnitur, vt persona siue natura aliqua ex vtroque resultet: vel per indistantiam localem: non illo modo: ergò hoc. Vana consecutio: quia diiuncta partibus contradicentibus non constat. est enim tertius tum vnionis, tum manducationis atque presentiae, modus, modus spiritualis, qui per Spiritum Sanctum fit, ancillante fide.

Fallis igitur & falleris: quia magis ad ista mysteria cæcutis, quàm oculi noctuarum ad splendorem Solis. Si Christus corpus suum absolutè, quàm carnibus & ossibus præditum corpus est in coena promississet: verum esset quod dicis: sed quia verum quidem corpus, sed quàm traditum, non quàm simpliciter corpus est, promisit: id quod *mōdū* est, fidei, non oris & sensus exterioris, obiectum: verissimè præsens est, verissimè manducatur, verissimè nobiscum, quàm ad substantiam, vnitur: etsi, propriè loquendo, in eo, in quo coena celebratur, loco non est: quia spirituali, non corporeo, modo præsens est. nihil secius verè præsens est: quia non solùm quod modo corporeo, & sensibus exterioribus, adest, ab ijsq; percipitur, præsens est & dicitur: sed etiam quod modo spirituali, menti atque fidei adest, mente fideq; percipitur, verè præsens est & dicitur. ita cùm oculis fidei Christum Hierosolymis in cruce intueor, non minus verè præsentem contemplor: quàm si corporis oculis ante meos oculos crucifixum contemplerer: & cùm crucifixum illius corpus, & de latere fluentem sanguinem, in cruce, fidei palato, contingo & absumo: non minus verè præsentem ipsam corporis & sanguinis Christi, illius sanguinis, qui sub cruce dissipatus est, substantiam percipio & absumo: quàm si ore corporis eam absumerem. Verè itaque sua substantia præsens est corpus Christi in Eucharistia: verè suaq; substantia in ea manducatur: verè suaq; substantia nobiscum

vnitur: sed quia modus præsentia, manducationis, vnio-
nis, spiritualis & fidei, non corporeus & oris, est: idcirco,
sicut ore non manducatur, ita quoque propriè loquen-
do, locali indistantia præsens non est: etsi non minus fi-
dei præsens est: quàm si ori corporis locali que modo præ-
sens esset. Hæc Scripturarum, hæc Patrum orthodoxo-
rum, sententia est. Ac quo tandem modo, Gregori, ve-
rum Christi corpus cum mente seu animo nostro *κοινωνίᾳ*
κῶς, coniungitur? quæ, quæso, ista ex animo nostro &
Christi corpore constans substantia? vbi nexum istud cor-
poreum vel in Scripturis, vel orthodoxis Patribus? Ma-
neat firmum, corpus & sanguinem Christi verè, & quâ ad
substantiam, præsentia esse in Eucharistia, etsi non mo-
do corporeo. Ita satis, Gregori, tum Fortunatus, quem
nominatim septimo illo, primi libri, capite provocasti,
tum Calvinus, quem in primis ibi exagitasti, à calumniis
tuis est vindicatus. ad cetera pergamus.

pag. 52.

1. Cor. 10.

Scripseram dein, in illud Apostoli, *panis quem frangimus*
nonnè κοινωνία corporis Christi est? vnionem membrorum
cum capite spiritualementem, non corpoream esse: vinculo Spi-
ritus Sancti, non tactione, vel nexo corporeo, fieri: eoque
manducationem quoque, quam vnio ista consequitur, spiri-
tuale esse non corporeâ, fidei, non corporis, palato fieri.
Hic ille, *At ista duo minimè pugnant: nempe, vt fidei palato cor-
pus & sanguis Christi edi & bibi debeant: & simul etiam in Sa-
cramento panis & vini sumantur palato corporis.* Ast ego hic
non scripseram, ista pugnare. cur nihil ad rationem meam?
Qualis vnio, talis manducatio: vnio spiritualis est: ergo &
manducatio. Pugnans autem, idem Christi corpus reipsa,
& in se, bifariam edi, cordis, & corporis, palato. vbi enim
vel Scriptura id tradit, vel Patres orthodoxi? *ἢ πῶς ἂν* verbo-
rum contrarium euincit. Duplici homini duplex cibus
destinatus est: & quod inter exteriorem & interiorem ho-
minem, inter ventrem & mentem, discrimen est: hoc etiam

inter huius & illius cibum discrimen est: & sicut mens fidelis corpus non est, neque corpus mens fidelis: ita cibus ventris non est cibus mentis, neque cibus mentis cibus ventris: eoque sicut cibus ventris fidei palato non suscipitur: ita neque cibus mentis palato corporis. Libenter verò concedimus, Apostolum *negotian* realem & corporalem, quæ unum cum Christo, cum verò ipsius corpore, corpus, caro de carne ipsius, & ossa de ossibus efficimur, intelligere: sed negamus, nexum seu vinculum corporalis istius unionis corporeum esse. nam in vno Spiritu in vnum corpus nos omnes baptizati sumus: & in vnū Spiritū omnes potauimus. hæc, & non aliam, unionem Patres intelligunt. nam quòd scribunt, nos cum Christo veritate naturæ, naturaliter & corporaliter vniri: id nō de nexo & modo, quo unio ista fit, intelligunt, sed de re, qua cum vnimur. Docent enim, nos non rātum volūrate & charitate, sed re ipsa quoque, non tantum fide & spiritualiter, hoc est, non tantum eū illius Spiritū & Deitate, sed etiā corporaliter, hoc est, cum illius vero corpore, cum illius vera carne, siue cum Christo, nō Deitatis duntaxat, sed veræ quoque carnis ratione habita, coniungi: eò quòd non solum quā Deus, sed etiā quā homo est, vitis sit: ut perspicuè liquet ex Cyrillo.

Corporalis ergò simul, & nō corporalis, ista coniunctio est: corporalis, si id, quicū vnimur, spectes: non corporalis, sed spiritualis, si vinculum & modum consideres, quo cum eo coniungimur. Propterea nusquam Patres illi scribunt, nos cum ipso corpore Christi corporaliter coniungi: sed tantum, cum Christo nos quoque corporaliter coniūgi: significare volentes, nobis non tantum cum illius Deitate, sed etiam cum vera illius carne, communionem esse: nosque non consensione duntaxat & volūrate, sed etiam re ipsa & natura vnum cum eo esse.

Ceterum illa tua interpretatio, qua panē interpreta-

1. Cor. 12.
Cyrillus in
Ioh. lib. 10.
capite 13.
Chrysost. in
Matth.
hom. 83. &
in Ioh. hom.
45.
Hilarius de
Trin. lib. 8.

ris, qui panis fuerit, vera erit, vbi è Scripturis demonstrâ-
ris, accidentia nutricandi vim habere: panisq̄ue substan-
tiam, prolatis illis verbis, deperire. Quare modis om-
nibus firmissimum est, nisi panis maneat, panem *reivocian*
corporis non esse. Vbi enim nuda rei species, siue nudum
accidens, ipsamet res, rei que substantia nuncupatur?
num albor, qui in homine est, homo dicitur?

lib. 2. cap. 6. Sed inquis, Eucharistia panis ab Apostolo post bene-
pag. 103. & diction edicitur, vsitata Scripturæ phrasi: quod vt panis
lib. 3. cap. 4. reficiat: quod panis videatur: quod ex pane conficiatur:
pag. 191. coque improprîe non proprîe.

Ast, inquam, hæc parum prudenter abs te dicuntur.
Primò enim tibi non constas, qui libro tertio per Eucharis-
tiam speciem panis intelligis: libro verò secundo ipsam
met Christi corpus. Sic enim libro tertio *& quamvis*,
**. 4. p. 191:* inquis, *ibi non sit substantia panis: tamen rectè ipsa species pa-*
nis, secundum vsitatum Scripturæ phrasin, panis appellatur: vt
paulò ante explicavi. explicasti autem id de Eucharistia.
Libro verò secundo ita loqueris, *nisi enim hic panis vnicus*
cap. 6. p. 102. *sit ipsum Christi corpus &c.* & paulò post, *nobis verò, vt ante*
ex ipsis Christi verbis probatum est, omnino certissimè constat,
panem hunc corpus Christi esse: atque adeo non nisi improprîe
secundum phrasen dictas, panem appellari.

Dein vtramcunque per Eucharistiam intelligas, ine-
ptæ sunt quas adfers rationes: ita ratiocinari vis: Quilibet
cibus, qui vim habet instar panis nutriendi, is panis dici-
tur: Eucharistia cibus est vim instar panis nutriendi ha-
bens: ergò panis dicitur.

Si per Eucharistiam solam panis speciem intelligis:
minorem, ut falsissimam, nego: sin ipsum Christi corpus:
totum concedo: sed alio, quam tua ratio postulat, modo.
Corpus enim siue caro Christi, pro Mundi vita exposita,
panis est & dicitur: sed panis cœlestis: quo animus ad
æternam

eternam vitam alitur: de quo Ioannis sexto. præter hunc
 cælestem panem alius in Eucharistia panis est: verus terræ
 fructus: qui corpora nostra alit: & ex quo augetur & constat
 carnis nostræ substantia. De hoc Apostolus loquitur:
 & cum ait *panis, quem frangimus &c.* & capite sequenti,
Quare quicumque panem hunc ediderit biberit vè poculum Domini indignè. Liquet ex antithesi: quia panem
 hunc, & ipsum Domini corpus, veluti duo diuersa, opponit.
 Cum igitur ipsamet Christi caro non sit ille panis, ex quo
 carnis nostræ substantia augetur & constat: nullo modo sequitur,
 Eucharistia, hoc est, ipsum Christi corpus, panis dicitur:
 ergò, cum Apostolus ait *Quare quicumque hunc panem ediderit &c.*
 per panem non verum & substantialem panem, sed ipsummet Christi corpus intelligit.
 ad accidentia tibi iam exclusum est perfrugium. illa enim vim
 nostra corpora nutriendi habere tantisper cum vera Philosophia
 negamus: dum ex Scripturis illud euincatis. Omnipotentia
 Dei vos non iuuat. Voluntas demonstranda est, docendumque,
 Deum hinc miraculum edere velle.

Altera tua ratio est: *Quod panis videtur*, etsi panis reuerâ
 non sit, id panis dicitur: Eucharistia panis videtur, cum reuerâ
 panis non sit: ergò. Minor falsa est. ad maiorem quod
 attinet, concedo, panem dici, quod panis duntaxat videtur:
 sed malè. Cum verò Spiritus Sanctus non errore, sed verè,
 panem nominet: non id quod panis duntaxat videtur,
 sed quod reuerâ panis est, panem vocat: nec quia videtur,
 sed quia est, ita vocat: quippe quod idcirco panis
 videtur, quia panis est in rei veritate.

Angelorum atque mannae alia longè quàm tuæ Eucharistia,
 ratio est. Manna enim substantialis panis erat, corpori alendo
 accommodatus: etsi cælitus subministratus. Angeli viri dicuntur:
 quod huiusmodi corpora

*Psalm. 78.
 Gen. 18.*

assumissent; corporati videbantur: quia corporati erant. Ita laruatus cana barba præditus videtur: non quòd canam barbam non habeat: sed quòd reuerâ eam habeat: etsi assumtam.

*Lomb. lib. 4.
d. 11. & Dionys. Carth.*

Extrema tua ratio est. Eucharistia ex pane conficitur: ergò panis dicitur. Sed nec ista quicquam pro tua chimæra facit. Siue enim nudam panis speciem, siue ipsum Christi corpus per Eucharistiam intelligas: locum nullum habet antecedens. Ipsum enim Christi corpus ex pane non conficitur: cùm panis, vt Magistri tui tradunt, illius materia non sit: quippe cuius substantia vel in nihilum abit: vel in materiam antecedentem. accidentia quoque odor, color, sapor, ex pane non conficiuntur: sed panis essentiam, calidum, humidum, siccum terre stre, consequuntur.

Exodi. 7.

Quod de virga Mosis adfers, id nihil prorsus ad rem. Virga dicitur: quia virga reuerâ tum erat: non autem quòd ex virga facta sit, virga verò non fuerit. Etsi enim in serpentem antè commutata fuit: ad pristinam tamen naturam rediit: itaque vera virga, non serpens, virga nuncupatur.

Ser. de Cæn.

Quare cùm friuolæ prorsus tuæ sint rationes: firmum manet, Eucharistiam, hoc est, terrenam in Eucharistia rem, panem dici: quòd panis sit naturâ, alendis nostris corporibus aptus: vt sic ex consueto rerû effectû fidei nostræ discat infirmitas, visibilibus, vt Cyprianus loquitur, Sacramentis inesse vitæ æternæ effectum. i nunc: & dicite cum tua interpretatione vanitatis non esse cõuictum.

Scripti deinde, Pontificios Apostolico illo dicto, *poculû benedictionis, cui benedicimus, nonnè communicatio corporis Christi est? panis, quem frangimus, nonnè &c.* quod pro te citabat iste Gregorius, ceu gemino fulmine proster-ni: quòd contra Apostolum & Christum, vt sc. Antichri-
stos,

fos, hac etiam in parte sese declararent, tum solennem illum atque perennem in Ecclesia ritum, fractionem panis, sustulerunt: tum magnum hoc Sacramentum altera sui parte spoliarunt.

Hic miser iste, quod ad sublatam fractionem attinet, magis mutus est quàm piscis: itaque crimen quod obiecti, prò dolor, confitetur. tantùm dicit: sed valdè parcè: quia de fractione non lubet istis copiosè differere, fractionem, quod negavi, cum corporea, sub speciebus, præsentia consistere posse: nec esse consequens: si species externæ quantitatisque dimensiones illæ frangantur, ut, quod subest, corpus simul quoque frangatur: quòd modo quodam admirabili subit & impassibili.

Verè admirabili impassibilique modo subest: quia commentitio & phantastico. Si enim veri corporis modo subesset: utique, hostia per medium extrinsecus & intrinsecus fracta, frangeretur.

Alterum crimen se diluere posse putat, si dicat, nos illo Pauli loco perperam abuti, ad persuadendum, diuinum exstare præceptum, de communione sub vtraque specie. Ego verò ne de vna quidem specie, ut isti quidem speciem appellant, diuinum exstare mandatum dico: nedum de duabus, aut pluribus. De distributione tum panis, tum poculi, diuinum exstare mandatum dico.

Sed inquis *nec hic, aut vsquam aliàs Apostolus dicit, poculum esse etiam necessario omnibus distribuendū.* Ast, inquā, mandatum Christi referens, id dicit: cū de poculo ad totā Ecclesiam Corinthiā ait, *hoc facite, quotiescunq; biberitis, in mei recordationē.* aut ostende tu, si potes, mandatū illud ad aliquos dūtaxat attinere. quasi verò cui sanctus ille panis distribuendus est, non sit quoq; distribuendū vinū sanctū: cum vtrūq; vnā & eandē illā victimā, mortuū Christi & de

capite II.

11. 10. 11

cruce pendens corpus, repræsentet: & utroque vnum idemque Christi corpus, quâ mortuum est, recipiatur. Sed vos in mysteriis hîsce talpis estis cæciores: qui ne intra pellem quidem oculos ad videndum habetis.

1. Cor. 11.

Displicet tandem isti Gregorio mea interpretatio: qua illa Apostoli verba *non discernens corpus Domini* sum interpretatus. Dixi in summa, discernere corpus Domini, esse crucifixum Christi corpus à sancto pane discernere: sancto fractoque pane ad fractum Christi corpus reuocari: quod fit, si sicut oculis corporis fractum panem, sic oculis fidei, fractum & in cruce pendens Christi corpus, velut Hierosolymis constituti, intuemur: et si sicut fractum panem hîc in terra è manu ministri, manu & ore corporis accipimus, ita fractum & de cruce pendens Christi corpus sursum, è manu summi Pontificis, manu & ore fidei, siue mentis fidelis, suscipimus. Qui ita discernit, is sic, vt debet, edit & bibit: in recordationem edit & bibit: dignè edit & bibit. Quid tu hîc desideras Gregori?

Non hoc inquis propriè est scilicet discernere corpus Domini: sed impura conscientia hunc cibum caelestem, qui corpus ipsum Christi continet, comedere: perinde ac si duntaxat panis, & non corpus Christi, esset. Immodò verò, Gregori, quod dixi & dico, id propriè est discernere corpus Domini: quia discernere, est inter diuersa discernere & iudicare, vnum ab altero distinguere: idque temet quoque iudice: qui tum libro primo, eodem planè modo, loqueris: tum hic improuidus idem ferè profers: cum ais: eum non discernere, qui caelestem hunc cibum comedit: perinde ac si duntaxat panis esset: quod aliud nihil est: quàm inter panem & corpus non discernere. Quid enim aliud quaeso sibi illa tum Christi, tum Apostoli, verba volunt, *hoc facite quotiescunque biberitis, in mei recordationem: quia quotiescunque manducaveritis panem hunc, & poculum hoc biberitis*

cap. 4. p. 20.

1. Cor. 11.

biberitis, mortem Domini annunciat; quam mortem Christi fideli memoria recolendam, nec in panem duntaxat intuemum, sed à fracto pane ad fractum Christi corpus transeundum, eoq̄ue inter panem & corpus diligenter discernendum esse: eò quòd Sacramentum hoc Sacramentum passionis sit: ad hoc institutum, vt perennis illa victima in memoria viuat? Hoc verum est, qui impura conscientia edit & bibit, is non discernit: sed non contra, quicumque non discernit, is impura conscientia edit: quia fideles etiam & pii, vt liquet ex iis, quæ mox subiiciuntur, *propterea inter vos multi infirmi sunt*, crebrius non discernunt, eoq̄ue indignè manducant & bibunt: quòd à fracto pane ad fractum Christi corpus, indeq̄ue ad se ipsos, fide non recurrunt.

Quòd addis, Christi corpus coelesti cibo contineri, falsum est: quia accidentibus *Ἐπιπέλας*, vt somnatis, non continetur: quia non accidentia, sed Christi corpus, cibus est caelestis: immò quia accidentia, vtpote nutricandi videsituta, planè cibus non sunt.

Sed probas tuam interpretationem: Apostolus ait: *probet autem se ipsum homo: & sic de pane illo edat &c.* id est, te Interprete, *videat, qua conscientia accedit, vt edat*: ergò non discernere corpus Domini, est impura conscientia cibum illum edere.

Nego consequentiam: primò, quia corpus Domini discernere, & se ipsum probare, idem non sunt: etsi coniunctissima: quòd hoc ex illo consequatur: deinde seipsum probare, non est tantum videre, qua conscientia quis accedat: sed diligenter seipsum explorare, an credat, Christum pro se, miserimo peccatore, qui ob peccata sua, à vita æterna extorriserat, mortuum esse, seq̄ue crucifixa illius carne & profuso sanguine ad vitam æternam pasci & potari: & an seriò se totum Deo consecret, gra-

tusque pro tanto beneficio esse velit, hoc est, an fidem & poenitentiam afferat.

Sed quomodo probas, coelesti illo cibo, quem vocas, corpus Christi *Ἐσθιέτω* contineri? *Quicumque manducauerit panem hunc, vel biberit calicem Domini indignè, reuerit corporis & sanguinis Domini:* ergò panis & calix iste ipsum Domini corpus sanguinemque; *Ἐσθιέτω* scilicet, continent. Vana consecutio est. vanum itidem, verbis illis, *panis, quem frangimus, nonne communicatio corporis Christi est? & calix sine poculum nonne &c?* talem panem, taleque poculum innui, quod ipsummet Christi corpus & sanguinem *Ἐσθιέτω καὶ Ἐπιπίνετω* contineat. vanum, hunc panem edere & hoc poculum bibere, idem prorsus Apostolo esse, quod indignè & impura conscientia ipsummet Christi corpus edere, sanguinemque bibere. vanum denique, comedentes eatenus reos corporis & sanguinis Domini fieri, quatenus ipsummet Domini corpus & sanguinem impura conscientia, ore tamen corporis, edunt ac bibunt. Patrum interpretationibus nihil planè iuuaris. Concedo, impios, sceleribus prauisque cupiditatibus inquinatos, impuraque conscientia accedentes, indignè manducare, non discernere corpus Domini: sed cum pii quoque, & pura conscientia præditi, vt ex Apostolico contextu liquet nonnunquam indignè manducant, corpus Domini non discernant; quod faciunt, cum non ea, qua par est, animi attentione & sui ipsorum examinatione accedunt: non discernere indignèque manducare, non est impura conscientia accedere vel manducare: sed inter fractum panem fractumque Christi corpus eo, quo declarauimus, modo non diiudicare. Viden' quid propriè sit non discernere corpus Domini? quid item indignè manducare? non ergò quod tu dicis, aut mihi falso impingis, sed quod ego verissimè scripsi

seripsi & scribo, hoc, inquam, meum, non illud tuum,
indignè manducare est & corpus Domini non diiudicare.

Argumentum V.

Quintum istius argumentum hisce complexus sum:
Sacramentum Eucharistiæ à ceteris mysteriis siue
articulis fidei propria quadam sui ratione differt:

quia ab Ecclesia semper, quasi antonomasticòs myste-
rium sit appellatum: singularem aliquam atque ma-
gnam difficultatem continet, seu res ardua & admirabi-
lis est: fide tamen nihiloscius non indigna, & quæ credi
debeat: præsentia ergò re ipsa sunt in Eucharistia corpus
& sanguis Christi: quia præsentia negata, admirabilitas
negatur, & nihil huic mysterio proprium relinquitur.

Hæc vis est argumenti quinti. nam quod ad quatuor illas
rationes attinet, quibus difficultatem huius mysterii de-
monstrat, non est cur illas verbosè percenseamus: cum
rem ipsam, quæ illis tamen non efficitur, concedamus:
sicut etiam de illis verbis non laboro, quibus commentiti-
am, & falsò nobis tributam, opinionem insectatur,
quasi aliam in hoc mysterio admirabilitatem nullam
agnoscamus, quàm quòd corpus illud Christi è cælo spi-
ritualis gratiæ robur ad nos vsque transmittere possit.

Quintum igitur istius argumentum illud est, quod dixi:
vel aliter illud nobis declamator iste construat. Sed ra-
tiones suas construet: vbi lucem fugere desinet.

Ad argumentum igitur istius, vt à me constructum
est, non ad verbosam & dolosam istius declamationem,
respondi, me totum concedere. Concedimus enim, ve-
rum Christi corpus, & verum illius sanguinem verè præ-
sentia esse in hoc magno mysterio, in eoque verè percipi:
sed negamus ea corporis ore percipi & sub speciebus & s-

ωδῶς latitare: id quod etiam ex propria huius Sacramenti difficultate & admirabilitate nequaquam efficitur. Satis est si præsentia sint: ut propriam hoc Sacramentum obtineat admirabilitatem. Cum ergo respondi, me totum concedere: non tantum antecedens, ut iste, non sine dolo malo, refert, sed consequens etiam concessi: cumque subieci *admirabilitati & proprietati isti sufficere, ἢ κοινωνήσῃ* menti, *fideli præsentia sint corpus & sanguis Iesu Christi*, eo docere volui, sicut ex admirabilitate præsentia efficitur: ita corpoream præsentiam ex ea non effici: quod admirabilitas absq; ista præsentia consistere possit.

Admirabilis enim & ardua res est hoc mysterium: primo, quia qui sursum est in cælo, is eodem temporis articulo simul etiam hîc est in terra: et si alio quàm sursum sit, modo: deinde, quia communis panis, verus terræ fructus, non terrenus sed cælestis cibus est: quia corpus Christi: quod non minus certò percipitur, quàm panis; et si aliter panis, aliter corpus Iesu Christi: tū, quod, sicut corpus & sanguis Christi ἀλεξίμακον sunt, quo mortifera veneni vis extinguitur: ita quoque, propter coniunctionem Sacramentalem, communis panis communeque vinum corporibus fidelium antidoton fiunt contra venenum: præterea in hoc mysterio propriè perennis illa victima in memoria vivit, & denuò quasi occiditur, atque crucifigitur: quia tota tremendi huius mysterii actio aliud nihil est, quàm mortis Christi repræsentatio: qua quasi ante oculos nostros crucifigitur: quæ causa est, cur Apostolus scripserit *quia quotiescunq; panem hunc, fractum scilicet & c. ederitis, & poculum hoc biberitis, mortem Domini annuntiatis.* In hoc denique mysterio unio fit membrorum omnium, omnium Sanctorum, tam angelorum, quàm hominum, tam eorum qui in cælo, quàm eorum qui in terra sunt: tum inter se, tum cum capite suo Christo, cum vera illius

carne

carne: vt omnes caro sint de carne eius & ossa de ossibus eius: nec id solum: sed quia cum vera Christi carne omnia illius membra coniunguntur: caro verò *ἡ ἀόρατος* hypostaticè est vnita: idcirco cum illius quoque Deitate coniunguntur: & ex consequenti, Hilario teste, cum Patre & S. S. quibus cum idem Deus est, ad eòque cum tota Trinitate. Hæc in cœna propriè fiunt. hæc ardua, admirabilitatis & stuporis plena sunt. hæc causa sunt, cur mysterium hoc à ceteris omnibus sit discriminatum: cur *ἡ ἀόρατος* mysterium, cur tremendum & stuporis plenum mysterium, cur magnum Sacramentum appelletur. hæc firma manent & integra: etsi neque panis substantia excludatur: neque panis arcanum illud & aëre subtilius corpus includatur: quod neque Scripturæ norunt: neque Patres orthodoxi: sed soli hæretici, parentes, obstetrices, tutores & defensores illius.

*de Trinit.
lib. 8.*

Ex his admirabilitatis rationibus priori Scripto tres attuli: secundam, quartam, & extremam. Scripsi ergò primò: etsi corpus & sanguis Iesu Christi sub elementis non latitent: nec aliud Christi corpus siue caro in hoc mysterio percipiatur, quàm quæ in verbo quoque percipitur: proprium tamen huius mysterij esse, quòd hîc non seorsum, sed vnâ cum externis, ijsque conuenientissimis, Symbolis percipiatur: quod non fit in mysteriis aliis: quæ Symbolis istis sunt destituta. Quid hîc iste Gregorius? verba mea truncat: eòque quid dicat nescit. Eadem caro est, quæ in verbo, & Eucharistia, præsens est: & quidem in se considerata, vtrobique eodem modo præsens est, eodemque modo percipitur, palato mentis fidelis. Sed hoc non obstat, quominus in Eucharistia peculiari quadam ratione percipiatur: quâ non seorsum, sed vnâ cum illis Symbolis, percipitur: quod contra fit in verbo. Hæc itaque corporis Christi manducatio sicut Echari-

stia propria est: sic admirabilis est: quia mirabile, stupor-
 risque plenum, externis, terrenisque rebus æternæ vitæ
 effectum inesse: iisque nos non solum consueto more,
 sed etiam præter naturam ad vitæ æternam pasci. Ipsam
 autem in se consideratam carnem in Eucharistia quoque
 non aliter percipi, quam in verbo percipiatur, ex eo do-
 cui, quod panis etiam Eucharisticus verbū quoddam sit:
 & quicquid in Eucharistia, præter externa Symbola, per-
 cipitur, id in verbo propriè percipiatur: id quod pleno
 ore mediæ antiquitatis Doctor, Augustinus, affir-
 manit.

In Iohanne
 tract. 80.

Hic iste non colligitur, inquit, ex hac Augustini doctrina,
 quod nullo modo ipsa res externa, in Sacramento exhibeat Sa-
 cramenti effectum: sed quod eam vim habeat res externa non
 naturâ suâ, sed ut subest verbo. Stertisne Gregori? quis
 illud inde colligit? nonne cum panem, quam vocem tu
 vel fraudulentè, vel negligentè, omisisti, verbum quod-
 dam esse scripsi, eundem illi cum verbo effectum concessi,
 sed qui verbi proprius sit, & quem panis à verbo habeat?
 collegi, colligiturque ex Augustini doctrina, carnem
 Christi non aliter in Eucharistia, quam in verbo percipi:
 eò quod externum etiam in Eucharistia Symbolum, ver-
 bum quoddam sit, verbum sub aspectum cadens: & quod
 quicquid in ea præter rem terrenam percipitur, in verbo
 propriè percipiatur. Ad hoc respondendum erat, Gre-
 gori. Nam quod extra oleas excurrere, dicis, rem exter-
 nam vim suam non naturâ, sed à verbo, habere, id con-
 trouersia caret. Vim igitur & effectum hyperphysicum
 externa quoque Eucharistiæ res habet, & hunc à verbo:
 & à verbo, non quia dicitur, sed quia creditur: quod effe-
 ctum & vim illam ille duntaxat sentiat, qui verbo credit:
 sed ostende tu, si potes, vim & effectum hunc in Eucharis-
 tia in eo positum esse, quod nuda panis, & vini accidenti-

tia ipsummet Christi corpus & sanguinem *σωματικῶς* exhibeant.

Sed ais, *Nisi res externa huius Sacramenti exhibeat nobis corpus Christi realiter præsens: & eatenus vim habeat animos nostros, per energiam præsentis corporis Christi, spiritualiter nutriendi: nõ ipsa exhibebit ratione quadã sua propria, & maximè admirabili, effectum suum proprium, qui est coniunctio, siue communicatio corporis Christi nobiscum, ut eius ἐνεργεία spiritualiter pascamur: at omnino fatendum est, rem ipsam externam Eucharistiæ eum effectum propria quadam, & maximè mirabili, ratione sua exhibere: confitendum est igitur, in re istius Sacramenti externa corpus ipsam Christi realiter præsens exhiberi.*

Vis ita concludere: si externa Eucharistiæ res effectum suum proprium, ratione quadam sua propria, eaque maximè admirabili, exhibet, *σωματικῶς* Christi corpus exhibet: sed verum prius: verum igitur & posterius.

Falsissima maior est. est enim effectus ille, sicut etiam exhibendi ratio, ita proprius externæ rei: ut ei cum verbo communis sit: quippe à quo vtrunque habet: effectum, & exhibendi rationem: ipso verbo in re externa exhibente. nihil igitur aliud externa res exhibet, quàm quod in verbo quoq; exhibetur. nonne enim externa quoque res verbum quoddam est? & hæc aliud aliteruè exhibebit, quàm ipsummet verbum: sine quo exhibere nihil planè potest? ab vtro quæso τὸ ὕψ ἐν αὐτῇ res habet, à materiãne, an à forma? idem igitur vtroque, vtroque, & in vtroque, verbo & elemento sancto, aurium & oculorum verbo, eidem eodemque modo, offertur & exhibetur: hoc solum, eòque gemino, discrimine: quòd verbum aurium, elementum oculorum ministerio vtitur: & quòd verbum vim istam per se habet, elementum autem à verbo.

Quare

Quare vanissima maioris tuæ probatio est: quæ de absente Christo loquitur: quem nos præsentissimum in Eucharistia profitemur: licet Capernaiticum illum vestrum præsentia modum cum Scripturis repudiemus. Vanum itidem quod de aqua regenerante subiicis: qui nusquam negaui, aquam regenerandi mundandique vim habere: sed in verbo, vt Apostolus loquitur: eò quòd in aqua etiã, vt Augustinus testatur, verbum mundat. mundatio enim, vt idem ait, nequaquam fluxo & labili elemento tribuetur: nisi adderetur, in verbo. nec aliud igitur, nec aliter, externa, tum Baptismi, tum Eucharistia, res offert & exhibet, quàm quod, & quomodo, verbum offert & exhibet: quia sicut in aqua verbum mundat: sic in pane verbum offert & exhibet. Manet ergò, sicut regeneratio per aquam in verbo, Baptismi propria est: ita passionem & potationem, quæ sancto pane & vino, in verbo, sunt, Eucharistia propria esse. Cetera enim mysteria (hæc tu verba veteratoriè omisisti) externa ista symbola non habent. De corporis Christi præsentia & symbolorum admirabilitate satis dictum.

Negas etiam, quartam & quintam admirabilitatis rationem, quòd mysterium hoc passionis mysterium sit, quo perennis illa victima in memoria vivit, quòd in hoc mysterio vniuersalis illa vnio fiat, Eucharistia propria esse. sed quibus rationibus? Viuit, inquis, in memoria perennis illa victima etiam extra vsum Eucharistia. Sed estne hoc Emisseno perennem illam victimam in memoria vivere? mactaturne vsquam alibi solenniter agnus ille, præterquàm in Eucharistia? vbi ritus illi externi, fractio, effusio, ceterique qui in veteri Ecclesia recepti erant, quibus mors Christi repræsentatur, præterquam in hoc magno Sacramento? nonne admirabilis illa & vniuersalis omnium simul membrorum, tum inter se, tum cum capite

*In Iohann.
tract. 80.*

*homil. 5. de
sonf. dist. 2.*

capite Christo, eoque tum homine, tum Deo, adeoque cum tota sacrosancta Trinitate, coniunctio huius mysterii propria est? vbi quæso vniuersalis hæc vnio, præterquam in hoc mysterio, repræsentatur? vbi ima summis iunguntur: cælum terra fit: & terra cælum? Sed de quinto argumento satis.

Argumentum VI.

Sextum istius argumentum ita proposui: Christus & potest, vt antè ostensum est, & vult, sub aliena specie præsens esse suo corpore in Sacramento: præterea immenso nos amore prosequitur, vt discedens etiam omnino hoc modo, sub aliena specie, nobis adesse velit: quæ præsentia cum maximo nostro commodo, eoque spiritali, coniuncta est: sub aliena igitur specie præsens est suo corpore in Sacramento.

Negavi antecedens: & negantiæ quatuor attuli rationes. quid iste? suo more agit: lucem fugit: & tum responsum meam, tum argumentum suum, extimescit. Ego itaque iure de isto conqueror, quòd nullam ferè responsum meam bona fide recitarit. ait, me respondere, *primum falsum est, &c.* atqui scriptum meum ita loquitur, *Falsissimum est antecedens. primum enim falsum est, quòd dicit, te &c.* quatuor enim, vt dicebam, negati antecedentis rationes attuli: quia quatuor illius membra sunt: quarum prima est, quòd vanissima sit istius iactatio, falsissimumque, quod primò sumit, se iam ante monstrasse, Christum sub aliena specie præsentem esse posse: cum id nullo verbo priori scripto monstrarit. monstrare quidem conatus est, corpus Christi simul & semel in pluribus locis esse posse: sub aliena verò id specie esse, id neque monstrauit, neque monstrare conatus est. ac quia discrimen inter

ἡ πολλὰ ἄλλ' & præsentiam Ἰησοῦ σακράτου explicans hęc ver-
bis vsus sum, aliud esse substantiam corporatam duobus
in locis esse, sua quantitate & qualitate accidentibus quę
præditam, aliud accidentibus propriis exutam, alienis,
quorum substantia euanescat, sicut alterius substantiæ ac-
cidentia, vestiri: idcirco hoc cauillatur, non habens ad
rem quod respondeat.

Nos, inquit, *nihil dicimus minus, quàm Christi corpus,
cùm in Sacramento sistitur, accidentibus ex sui propriis, & alie-
nis accidentibus vestiri.*

Quid dicatis, quàm bellè de hoc mysterio consentia-
tis, notum est. Christi corpus in Sacramento quantita-
tem & qualitates suas retinere dicis. Vbi ergò spectabi-
litas? vbi ceterę verę carnis proprietates? vbi corporis hu-
mani dimensio? num hostiæ vel milli dimensio corporis
humani dimensio est? ex qua Philosophia, quauè Theo-
logia id didicisti? nonné terminatam, cùm qualitatem,
tùm quantitatem, omnis res naturalis à natura, naturæ-
quę opifrice habet?

Substantia, inquis, panis non simpliciter euanescit: sed
in Christi corpus conuertitur. Cur ergò Magistri tui
docuerunt, eam in nihilum abire? si non simpliciter eua-
nescit: ergò tamen ex parte euanescit. Si non euanescit,
sed in corpus Christi conuertitur: ergò materia corporis
Christi est: & in eo, vt materia in composito, manet. quo
verò modo huic cum illo tui magistri, *nec dicimus, sub-
stantiam panis vel vini materiam esse corporis vel sanguinis
Domini*, conueniat, tu videris. Quæso te, si boni viri no-
mentueri vis, explica nobis perspicuè, quæ & qualis illa
vestra conuersio sit: quam ignorare se Magister tuus in-
genuè profiteretur.

Sed quo modo primum illud antecedentis tui mem-
brum tueris, quo dixisti, te iã antè monstrasse, Christum
sub aliena specie præsentem esse posse?

Vos, inquis, idcirco potissimum negatis, Christum sub aliena specie adesse posse: quia negatis, vnum corpus in pluribus locis adesse posse: ergo rectè dixi, me illud ante monstrasse: quod hoc monstrato, illud etiam, aduersus vos quidem, monstratur.

Falsum est antecedens. *μὴ ὁσίαν* enim negamus: quia maxima omnium, quæ vnquam vigerunt, idololatria est: totiusque Christianæ religionis euersio. hæc ratio est, cur vestram illam vobis præsentiam negemus. Ac si maximè probasses, id quod probabis, vbi lucem tenebras esse docueris, vnum idemque corpus in duobus simul locis, sua forma præditum, esse posse: non tamen probasses, hæreticam istam sub aliena specie præsentiam. Quare vana tua iactatio est, & vera mea negatio.

Sed quartum, inquis, ad id petitum argumentum id directè probat. Si argumentum illud tertium (tertium enim non quartum est) ad id petitum facit: sique primo capite *μὴ ὁσίαν* probare voluisti: cur id hoc scripto negasti? Hæc enim tua verba sunt, *non hoc iam ago his exemplis, ut cap. 2. p. 159* *μὴ ὁσίαν confirmem* &c. Quid autem tertio illo argumento efficiatur: & quæ Patrum mens fuerit atque sententia, dictum est antè.

Sed initio tertij capitis id te defendisse scribis. Sed nonné tertio illo capite, quod nunc quartum istud est, de quo modo agimus, septem rationibus eandem conclusionem demonstrare conatus es? qua itaque fronte particula *antè* huius capitis initium te significasse scribis? aqua tibi hæret. nusquam id probasti. falsum itaque primum antecedentis tui membrum.

Sed multò falsius alterum, Christum sub aliena specie vero suo corpore præsentem esse velle. vbi voluntas? cur hæc obmutuisti?

Tertium nihilomelius est. immensum enim suum

erga nos amorem Christus neque transubstantiatione declarare vult, neque consubstantiatione. alios habet amoris sui declarandi modos: quos percensui: & tu, velis nolis, concedere cogeris: inter quos etiam est vera illius in Eucharistia praesentia.

Sed negare me, non probare scribis. ast mihi satis est negare quod tu probare non potes. ratio tua est: Christus immenso nos amore prosequitur, ut discedens etiam omnino hoc modo, sub aliena specie, nobis adesse nobiscumque manere velit in Sacramento: sub aliena itaque specie praesens nobis est in Sacramento. negavi & nego antecedens. tu, si potes, proba. affirmanti, non neganti, probatio incumbit.

*in Iohann.
homil. 45.*

Sed ex natura charitatis, & Chrysostomi testimonio, probasse te dicis, Christum in Sacramento nobiscum manere velle. Sicut ex charitatis natura sequitur, Christum nobiscum esse: & tum in Eucharistia nobis praesentem esse, tum in cordibus nostris per fidem habitare: ita nec ex charitatis natura, nec Chrysostomi verbis sequitur, eum suo corpore, corporeo & haeretico modo, sub hostia esse, & sub ea iugiter permanere. negamus enim, eum salua carnis suae veritate sic nobiscum manere posse.

Sed praesentem Christum in Sacramento nobiscum reipsa coniungi Chrysostomus intelligit. Sed non intelligit corporeum coniunctionis modum. ubi enim vel in Scripturis vel in Patribus verae corporalisque nostrae coniunctionis modus aut nexus corporeus? nonne in Baptismo quoque, Chrysostomo teste, locum habet ista coniunctio?

Prorsus autem caecus es, Gregori, si non vides, nos & veram realemque carnis Christi in Eucharistia praesentiam, & veram realemque cum vera illius carne coniunctionem profiteri. corpoream & monstrosam illam vestram

fram præsentiam & coniunctionem inficiamur. hanc si potes, proba. nam quod Chrysoſtomus ſcribit, Chriſtum tangi, eiusque carni dentes infigi, id Sacramentaliter, vobismet interpretibus, ſcribit: vt hinc corporea præſentia nullo modo efficiatur. Rei enim ſignatæ tribuitur quod in ſignò fit & Sacramento: idque rectè: tamenſi Sacramentum rem Sacramenti non aliter continet, quàm verbum: quia non quâ elementum, ſed quâ Sacramentum eſt, ex parte verbi, eam continet, hoc eſt, verbum, quod ad elementum acceſſit, illud propriè eſt quod continet, non elementum: vt paulò antè ex Auguſtino docuimus.

Quare non falſa, ſed vera ſunt quæ ex illis Chryſoſto-
mi verbis, *vt autem non ſolum per dilectionem, ſed etiam re ipſa in illam carnem conuertamur, id per cibum efficitur, collegi conſectaria: quorum alterum erat: Vnio membrorum cum capite, quæ in Euchariftia fit, manducationem ſequitur, hoc eſt, qui verum Chriſti corpus manducant, ij cum Chriſto capite coniunguntur: igitur à membris duntaxat editur verum Chriſti corpus.* negas conſequentiam. Sed quare? quia, inquis, *vnio cum Chriſto per gratiam non ita ex manducatione Sacramentali conſequitur, vt ſemper contingat, &c.* Atqui non de manducatione Sacramenti quaſtio eſt, ſed de manducatione ipſius rei, veri corporis Chriſti. hanc manducationem vnio perpetuò comitatur, dicente Domino, *Ioh. 6. qui manducat carnem meam, is in me manet, & ego in eo.* hæc enim Domini verba ad Euchariftiam attinere, vos ipſi non diſſitemini. idem Chryſoſtomus vult verbis modò citatis: vt tum ex antecedentibus liquet: tum ex iis quæ conſequentur. Firma itaque mea conſequentia eſt, *Qui- cunque verum Chriſti corpus manducant, ij cum Chriſto capite coniunguntur, vt caro ſint de carne illius, & oſſa de oſſibus illius: Sed ſola Chriſti membra ita cum eo coniunguntur: quare ſola Chriſti membra verum Chriſti*

*In Iohannes.
tract. 80.*

Ioh. 6.

Ioan. 6.
Eph. 29.
4. 5.

corpus manducant. Maior Christi est: minor ex Aposto-
lo nota.

Quod de Baptismo & Christi morte adfers, id nihil
ad rem. aliud est de Sacramento loqui; aliud de re Sacra-
menti. Quicumque vero Christi sanguine lauantur, ij
quoque regenerantur: se d non quicumque aqua tingun-
tur, ij quoque sanguine lauantur & regenerantur. Sc
in Eucharistia quicumque fractum Christi corpus & tra-
ditam carnem edunt, in Christo manent, & Christum in
se manentem habent: sed non quicumque Sacramentum
corporis, quod Sanctus panis est, non ipsummet corpus
edunt, rem quoque Sacramenti, fractum Christi corpus,
edunt, & cū Christi corpore coniunguntur. Mors etiam
Christi iustificat: sed credentes: si fide apprehendatur.
Sic externum in Sacramentis Symbolum vim habet hy-
perphysicam & spirituaalem: si verbum, à quo, & in quo
vim istam obtinet, fide recipiatur.

Ex his luce meridiana clarius est, Christi corpus a nul-
lo edi, qui non sit in corpore Christi: eoque corporis ore
non edi. nam quod tu ex Chrysostomo & Augustino oc-
cinis, eo nihil planè iuuaris. Sacramentaliter Chrysosto-
mus loquitur, signorum nomina rei nominibus permutat,
sanguinem & corpus appellans, corporis & sanguinis
Sacramentum: quia quod Apostolus dixit *quare qui comederit panem hunc, aut biberit poculum Domini indignè & c.*
id hitce verbis Chrysostomus effert *Qui enim manducat, & bibit indignè sanguinem Domini, iudicium sibi manducat, & bibit.* Augustinus autem adeo tibi fauet, vt vel illis
ipsis, quæ citas, verbis te iugulet. Sacramentum Domini-
nicum & corpus Domini opponit: per Sacramentum ele-
mentum cum verbo intelligens, non ipsummet corpus:
quippe quod opponit Sacramento. Sacramentum ira-
que Dominicum malus etiam accipit: eoquè non nihil
accipit:

In Iohann.
horm. 45.

1. Cor. 11.

lib. de Bapt.
contr. Dom.
cap. 8.

accipit : et si Spiritualis hic cibus illi non sit Spiritualis. Tamen si enim sanctus hic cibus carnali non est Spiritua-
lis : in se tamen Spiritualis est , & effectu Spiritualis prædi-
tus : quia Sacramentum corporis eoque modo quodam
verum Christi corpus.

Ex quibus Augustini verbis iterum liquet, et si Sanctus
panis verum Christi corpus est, etiam cum impio & infi-
deli offertur: ab infideli tamen nihil præter rem externam
accipi. nam vt idem inquit, *qui discordat à Christo, nec car-* apud Pro-
nem eius manducat, nec sanguinem bibit : etiamsi tanta rei sperum.
Sacramentum ad iudicium sua presumptionis quotidie indiffe-
renter accipiat. audm' quid malus accipiat?

Falsum igitur est, quod assuis, Augustinum de fructuo- In Johann.
sa duntaxat corporis manducatione loqui, cum id ab illo tract. 26.
duntaxat manducari scribit, qui in Christo manet. De
veri corporis manducatione absolutè loquitur : quia ali-
ter non manducatur, quam manducatione fructuosa:
propterea quod cibus est ad vitã nutriens non ad exitium.

Hæc de altero confectario. alterum erat : Vnio man-
ducationem sequitur : ergo qualis unio, talis manduca-
tio: & ex consequenti, sicut unio Spiritualis est: ita man-
ducatio quoque Spiritualis est, non corporalis. hîc iste
putauit, concludere me velle, unionem & manducatio-
nem vnum & idem esse. ego verò nihil minus volui: sed
hoc volui, vtrunque eiusdem generis esse: non ignorans,
alterum causæ rationem habere, alterum effecti: id quod
etiam priore meo Scripto crebrius inculcaui. nonné ve-
rò perspicuè sententiam meam expressi, cum vt iste quo-
que citat, scripsi, *deinde manducationem non aliam quam* P. 20. 6.
unionem esse: qua cum Spiritualis sit, non corporalis &c. Spiri-
tualem quoque non corporalem manducationem esse &c.?

Nihil oculatior est, cum hoc alterum meum confe-
ctarium ita proponit. *Vnio qua ex manducatione sequitur,*
est

est spiritualis, qualis fit etiam teste Chrysoftomo & aliis Patri-
bus in Baptismo: igitur etiam manducatio Christi in Sacramen-
to debet esse duntaxat spiritualis, non corporalis. Vbi quaeso
ita sum ratiocinatus? Si falsarius haberi non vis, Gregori,
ostende hoc tuum enthymema in meo libro. hanc autem
rationem pro mea agnosco: Vnio cum vero Christi cor-
pore, quæ corporis manducationem in Eucharistia con-
sequitur, spiritualis est, & tantum spiritualis: ergo man-
ducatio quoque veri corporis Christi tantum spiritualis
est, non corporalis. Antecedens antè probatum est. ra-
tio consecutionis est; quia qualis vnio, talis manducatio
atque cibus. propterea Sanctus in Eucharistia panis cor-
poreo modo nobiscum coniungitur: quia corporeus in
se cibus est: & corporeo modo manducatur.

Aliud igitur est, de Sacramenti, aliud de veri & cruci-
fixi corporis vnione & manducatione loqui. nemo negat,
Christum corporeis rebus ad spirituales effectus vti: sic-
ut etiam nemo spirituales duntaxat in Eucharistia
manducationem affirmat: sed ipsum Christi corpus spi-
ritualiter duntaxat, palato mentis fidelis, manducari di-
cimus: quia spirituali duntaxat nexu nobiscum copulatur.

Quare nihil ad rem quod de salute & iustificatione ho-
minum imperitè simul & intempestiuè nobis hinc oppo-
nis: qui corporeis rebus spirituales effectum nunquam
denegauimus. nihil item quod de Baptismo concludis.
nos enim non ita concludimus. hoc autem sequitur, re-
generatio & ablutio à peccatis spiritualis est: igitur ablu-
tio quæ fit ipsomet sanguine Christi, spiritualis est. En,
miserrime Gregori, quò te deducat hydra tua septiceps.
reuoca te: camquæ maturè desere, ni plagarum illius par-
ticeps esse velis.

In Iohan.
homilia 45.

Neque verò videre possum, quid vel nobis obsint, vel
vobis prosint illa Chrysoftomi verba, quibus Christum in
Eucha-

Eucharistia videri, tangi, & ita quidem, vt illius carni-
 dentes infigantur, docet. num consequens esse putas, ve-
 ram illius carnem sub nudis panis accidentibus reipsa la-
 titare? quin immò tu ipse vanissimæ consecutionis ratio-
 nem nobis suppeditas. non enim aliter id carni siue cor-
 pori Christi competit, quàm ratione rei externæ, quæ
 verè & in se tangitur atque videtur. Quod si reipsa sub
 nudis accidentibus vera Christi caro latitaret; vtique
 quicquid dicas, verè & in se quoque vna cum accidenti-
 bus tangeretur: sicut panis substantia verè & in se tangi-
 tur & absimitur. Dicitur autem ipsamet caro tangi,
 quia Sacramentum illius, sanctus panis, tangitur: eoque
 Sacramentalis, vt dicebamus, locutio est: qua rei tribui-
 tur quod signo competit: idque rectè: ob eam quæ inter
 rem & signum est, coniunctionem. Ineptissimè verò
 falsissimèque Chrysostomus loqueretur: si corpus Christi
 idcirco tangi diceret: quod sub illa re, quæ tangitur, reipsa
 subfit. Et si enim reipsa aliquis sub tentorio, verbi gratia,
 subfit: nisi tamen ipsemet tangatur: verè tangi dici non
 potest: vt vt tentorium tangatur. Quare nimis crassus
 es, Gregori, si non percipis, quàm te lethaliter hæc Chry-
 sostomi verba vulnerent: quibus luce meridiana clarius
 docet, se de hoc magno Sacramento Sacramentaliter lo-
 qui, & nihil minus, quàm hæreticam illam vestram præ-
 sentiam, significare.

Quod de contradictione respondes, ostendit, quàm
 gnarus sis legū contradictionis. negas, contradictionem
 involui, si idem Christi corpus, in se consideratum, mo-
 do corporeo simul à nobis discessisse, & in cælum assum-
 tum esse, & nobiscum mansisse dicatur. Cedo legem,
 quam hic requiris, contradictionis. Discessit, inquis,
 Christus non secundum illa loca, in quibus nobiscum est
 in Sacramento, sed secundum alia, in quibus antea ver-

fatus est visibiliter. Sed quando tandem nobis probabis, verum hominis corpus in pluribus locis esse? quando itidem, illud crasso vel potius nimium subtili illo vestro modo in Sacramento esse? quando denique illud aliis in locis aspectabile, in alijs non aspectabile esse? immò verum hominis corpus aspectabile non esse? hæc, si monstrâris: concedam tibi hanc contradictionis legem.

Quamuis ne hîc quidem Iesuiticas tuas auriculas tegere potueris. Alia lex est secundum idem: alia ad idem, deest lex secundum idem, eoque contradictio non est, si idem eodèq; modo acceptum, de eodem affirmetur & negetur: sed secundum aliam & aliam illius partem, aut conditionem: vt si Christus καὶ ἄλλο καὶ ἄλλο vbiq; & non vbiq; esse dicatur. Quòd si ad duo diuersa, quæ extra subiectum sunt, cuiusmodi commentitia tua loca sunt, respiciatur: non lex secundum idem, sed altera, ad idem, desideratur. Hæc itaque lex desideraretur, si τὸ πᾶν λαχῆ demonstrari posset: quod quia tum cum veræ carnis natura, tum cum oraculis cælestibus pugnat, nequam desideratur: & quia hæc, præterquam aliam adferre nullam potes, non desideratur, nulla plane desideratur, sed integra contradictio manet. Sed deest cõditio ὡσαύτως. hoc enim fortè dicere voluisti: et si nō potuisti. In illis enim locis, inquis, in quibus nobiscum est ratione Sacramenti, abesse & adesse citra contradictionem dici potest: quia alio modo adest, modo scilicet inuisibili, alio abest, modo visibili. Hæc quoque lex à contradictione te vindicabit, vbi duplicem hunc veri corporis veræque carnis humanæ modum è Scripturis demonstrâris. Quid autem secundo capite effeceris, ex secundo illo capite liquet.

Num verò quia præter præstigias nihil habes, quod dicas, idcirco quòd nos solidè respondemus, præstigiæ sunt? an tibi hoc nihil est, quòd discessurus Christus veri sui corporis

poris Sacramētum nobis reliquit : an magnum hoc Sacramentum cum absentis Imperatoris legibus comparabis ? nihilne illud , quod scripsi , veram & pro nobis traditam Christi carnem à nobis in Eucharistia verè & reipsa manducari , nobiscum verè & reipsa coniungi ? estne hoc Christum absentem , an potius intimè præsentem , statuere ? cur id malitiosè præterijsti ? non itaque Deitatis solum , sed etiam verè carnis veram præsentiam in Eucharistia confitemur : quæ vera Christi caro , quæ pro nobis tradita est , verè præsens est , & à nobis verè manducatur : sed quâ tradita est , vt ex Institutionis verbis antè conuicimus.

Superest quartum & extremum sexti argumēti membrum : quod tertio simile pronunciaui : quia verum nostrum commodum atq; solatium non in Cyclopica illa carnis manducatione , quæ pijs cum impijs communis statuitur , consistit : sed in illa , quæ facit , vt Christus in me maneat , & ego in eo.

Hic iterum iste vociferatur , fundamentum Christianæ religionis euerti , metuebat enim , id sibi obijci posse : probè sibi conscius , & fundamentum Christianæ religionis conuelli : & totam religionem Christianam in fabulam transmūtari , si vera Christi caro , cuius sceleris isti rei sunt , in phantasma conuertatur.

Sed ita me ratiocinari scribit , *Præsentem habere Christum in Sacramento commune mihi cum quouis impio & scelerato est , ac exitium æternum id adfert , nisi spiritualiter Christus manducetur : ergo non in ea præsentia , sed in hac spirituali manducatione verum commodum & solatium est.*

Hæc quoque ratio sicut ambigua , sic mea non est. Quatuor meis verbis rationes complexus sum : è quibus prima est , Quod Scripturis aduersatur , id non verum , seu vt iste loquitur , summum & spirituale , piorum commodū est atq; solatium : corporea illa carnis Christi sub nudis

speciebus præsentia Scripturis aduersatur: quia pugnat cum verbis Institutionis: vt partim ostendimus: partim ostendemus: ergò verum, summum, spiritualeq; piorum commodum atque solatium non est.

Altera ratio est: Quod mihi, seu pijs, cum impijs & scelerato quouis commune est, id verum & spirituale piorum commodum atque solatium non est: Corporea illa, seu potius, Cyclopica, carnis Christi manducatio pijs cum impio & scelerato quouis communis est: Ergo non verum & spirituale piorum commodum atque solatium. Minor istorum; Maior perspicua est: quia quod ab interitu non vindicat, neque nos hæredes Dei, Christi que co-hæredes efficit, quod non præstat quod pijs cum impijs est commune, id verum piorum commodum atque solatium non est.

Ioh. 6.

Tertia est: Spiritualis manducatio, qua fractum Christi corpus palato cordis recipitur, facit, vt Christus in me maneat, & ego in eo, ab interitu vindicat, &c. Spiritualis igitur hæc manducatio verum commodum est. Antecedens Christi est: ratio consecutionis, quia quod hæc præstat id verum commodum est.

Extrema est, Corporea illa manducatio, si cum spirituali non sit coniuncta, exitij, non salutis, causa est. Summum igitur & spirituale piorum commodum atque solatium non est.

Quid hîc tu, Gregori? ita colligis habere Christum redemptorem, & mediatorem, & pontificem & hostiam, in sanguine suo, commune mihi cum quouis impio & scelerato est, ac exitium æternum affert, nisi quis per fidem legitimam eo beneficio rectè vtatur, vt patet ex Apostolo Paulo: ergo non in Christo ipso redemptore & mediatore & pontifice & hostia, neque in Christi sanguine, sed solum in legitima fide verum commodum atque solatium ost. Hæc tua cauillatio, Gregori, primum cum

cum firmissimis meis rationibus nihil plane commune habet: Deinde, sicut antecedens de te verissimum est: ita de me ceterisque fidelibus est falsissimum. Aliter pij atque fideles, aliter impij fideque destituti, Christum redemptorem, pontificem, hostiam pro peccato, habent: immo verò soli fideles eum redemptorem habent, pontificem, hostiam: de quibus etiam solis Apostolus, quo abuteris, loquitur. Consecutio nihilo melior est antecedente. Si enim maximè verum sit antecedens, Christum redemptorem, pontificem, hostiam habere, generaliter scilicet habendi vocabulo sumto, sicut alia generalis, alia specialis Dei præsentia est, commune pijs cum impijs esse: nequaquam tamen efficitur, commodum in sola fide consistere. Efficitur, ita Christum habere, summum spiritualeque piorū commodum atque solatium non esse.

Quod de Deo, Sole, Mundo, garris, ostendit te cæcitate percussum, breui cetera, cum Bariesu, fratre tuo, nimirè resipiscas, experturum. *Si hæc vestra inquis argumenti forma valet, Deum quoque & Solem & orbem ipsum afferre nobis aliquod commodum deberetis negare: quòd hæc pijs cum impijs communia sint. Sed estne tibi idem, Gregori, aliquod commodum afferre & summum spiritualeque commodum afferre? Idémnetibi est, quod pijs cum impio quouis commune est, id summum spiritualeque piorum commodum atque solatium non est: & quod pijs cum impio quouis commune est, id nullum planè commodum adfert? Quam egregiè verò libro primo manducationem tuam demonstraris, ex ijs abundè liquet, quibus Achillem tuum, septimum illius libri sophisma, abste prouocati, profligauimus.*

Argumentum VII.

EXtremam istius ἐνόχλησιν ipsiusmet verbis proposui. Et tamen Planus iste, nescio quam aliam causam ad-

fert, cur illam non sicut ceteras hinc repetat. Eam, vt verbosio- rem, sic obscurio- rem, ita contraxi: Patres communi consensione docent, Christum verbis illis, *hoc est corpus &c.* non figuram, sed rem ipsam planè, corpus suum & sanguinem sub pane & vino demonstra- sse: intolerabilis igitur impudentia simul & insania est, communi huic sanctorum Patrum sententiæ non assentiri. negavi antecedens, antiquos scilicet Patres, seu Patres, communi consensione, docere, Christum vel sub pane & vino, vel sub nudis illius speciebus, quorum illud Filiæ, hoc matri placet, corpus suum demonstra- sse; idque, vt figuram nullo modo demonstrarit.

Antecedens Gregorius iste septem ratiunculis confirmare nitebatur: quarum prima à Damasceni, Theophylactique petita fuit autoritate. Respondi, etsi recentiores sint isti duo Patres, horumque duorum Patrum sententia non sit communis omnium, etiam antiquissimorum, Patrum sententia, me tamen ne istos quidem in hac causa, quod quidem ad caput rei attinet, iudices reformidare.

Quid iste? Calvinistas recentiores esse scribit. ô ridiculum caput. quid si vetustiores sint? certè doctrina nostra, ob quam sectario nomine à Sectarijs & hæreticis nominamur, tantò duobus istis Patribus antiquior est, quantò qui prior omnibus est, ex cuius ore doctrinam nostram hausimus, illis est antiquior. Calvinista, inquit, apud omnes in vniuerso orbe pessimè audiunt: hæretici palà proclamati sunt. Quasi verò alia nostra, quam Christi & Apostolorum, fors sit: qui eodem à Sacerdotibus & Pontificibus modo excepti sunt olim, quo nos à vobis hodie tractamur.

Sed de Damasceno & Theophylacto videamus. Quid in illorum Scriptis inuenisti? *clarissima* inquis *testimonia pro Christi presentia in Eucharistia.* Sed quis nostram Christi præsentiam in Eucharistia in dubium vnquam vocauit?

Crassam & corpoream illam vestram veræ carnis sub tantillo pane, vel tantilla panis specie præsentiam negamus.

Cedò nunc Damasceni testimonia; quæ præsentiam istam confirmant. Nam de Theophylacto post viderimus. Ita Damascenum loquētem introducis. *Nec verò panis & vinum corporis Christi figura sunt (absit enim hoc) verum ipsummet Domini corpus diuinitate affectum: quippe cum ipsemet Dominus dixerit, hoc est, non corporis signum, sed corpus, nec sanguinis signum, sed sanguis. Et iterum, Si ipsemet Deus verbum ex immaculatis sanctæ ac semper virginis sanguinibus carnem sibi ipsi sine sanguine condidit: quid tandem afferri potest, quin ex pane corpus suum, & vino & aqua sanguinem suum efficere queat? Dixit antiquitus, producat terra herbam viuentem: atque ea etiamnum, orto imbri, fætus suos producit, diuino præcepto impulsæ ac roborata. Dixit Deus, hoc est corpus meum, & hic sanguis meus, & hoc facite in meam commemorationem: atque omnipotenti Dei præcepto, donec ipse veniat hoc efficitur. (his enim verbis donec veniat usus est): ac pluuia huic noua segeti per consecrationem existit Sancti Spiritus vis inumbrans. Quemadmodum enim quicquid Deus fecit, id sancti Spiritus opera fecit: eodem modo nunc quoque Spiritus operatio ea que naturam superant efficit, quæque nisi sola fide capi & intelligi nequeunt. Quomodo mihi fiet istud? aiebat sancta virgo. respondet Gabriel, Spiritus Sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi. Tu quoque nunc queris, quomodo panis fiat corpus Christi, & vinum aquæ coniunctum sanguis Christi fiat. Tibi respondeo, Spiritus Sanctus superueniet ea que efficit, quæ orationis facultatem ac mentis intelligentiam excedunt. panis porrò & vinum ob eam causam adhibentur, quia Deo nota est humana imbecillitas: quippe quæ ut plurimum ea que usu & consuetudine minimè trita sunt, auersatur.*

Hic primū, ad posterius testimoniū quod attinet, mala fide Damascenū citas. quædā enim de mis: quædam addis: quædam

quædam immutas. Demis illa, *si volens &c. factus est homo &c.*: addis illa *quid tandem afferrî potest*: item illa *ob eam causam*: immutas & peruertis, id quod maioris est momenti, cum pro eo quod Damascenus dicit *non poterit panem corpus suum facere & vinum ac aquam sanguinem*: hæc obtrudis *quin ex pane corpus suum & vino & aqua sanguinem suum efficere queat*? cum pro hoc est *sanguis, hic est sanguis*: pro inuocatione, consecrationem dicis.

Deinde quid hæc ad antecedentis tui confirmationem? panem & vinum figuram siue typum corporis & sanguinis esse negat; ipsum Domini corpus *τησρωμένον* esse contendit: quod Dominus ipse dixerit hoc est corpus, non autem typus corporis. quis hæc negat? quis dicit, panem ita typum corporis esse, vt non ipsum quoq; Christi corpus sit? hæc verò duo, vt panis typus seu antitypon, simulque verum Christi corpus sit, simul consistere posse, ne tu quidem diffiteris.

Fatemur ergò, panem Christi corpus esse, idque Spiritus Sancti virtute fieri: fatemur, id captum nostrum exuperare. panem & vinum adhiberi propter imbecillitatem nostram, concedimus: vt per vsitata & quæ secundum naturam sunt, in ijs quæ supra naturam sunt, collocemur: sed negamus, inde consequi, Christum sub pane & vino corpus & sanguinem suum demonstrasse, sub pane & vino vero suo corpore absolutè, quâ corpus est, corporeo modo præsentem esse. Hoc ergo tibi demonstrandum erat: & dein, ad typum seu figuram quod attinet, Patres omnes à figuræ, signi, typi, antitypi, nomine abhorruisse.

Sed inquis, *potuitne Damascenus clarius dicere, Christum sub specie panis & vini suum corpus & sanguinem demonstrauisse, quam cum toties repetit, vt audiimus, Christum non dixisse, hoc est figura, sed hoc est corpus meum, & hic est, non*
figura

figura, sed sanguis meus? Immò verò potuitne clarius dicere, corpus Christi neq; sub pane, neq; sub panis specie, esse, quā cū dicit, panē esse corpus Christi: disparatorū prædicationem apertè contra vos statuens, & vagabundum illud vestrum indiuiduum in Mundum Democriti relegans? ac quoties quæso repetit illud *non figura*: cū id semel duntaxat de pane & vino proferat? Quòd si millies id repeteret: nihil tamen pro te faceret: cū ipsemet fateri cogaris, Damascenum non omnem prorsus inficiari figuram.

Panis ergò Damasceno verum Christi corpus est, non inanis & nuda figura: sed non est illi corpus *ἁσφαδῶς*: quippe in quo duo agnoscit: panem substantia: & coniunctam illi Deitatem. nam si nudam panis speciem constitueret: falsum esset, quod dicit, sicut carbo simplex lignum non est, sed lignum vnitum igni, eoq; lignum & ignis simul, & lignum substantia, non externa duntaxat specie: sic & eodem planè modo panis *τῆς κοινωρίας* non simplex panis est, sed vnitus Deitati. Sicut ergò non simplicem panem sed talem agnoscit, qui Deitatis adiūctione diuinus, Christi que corpus sit effectus: Ita verum panem, qui naturā panis sit, agnoscit: quo tum figura conceditur: tum omnis vniuersè corporea sub elementis præsentia exterminatur.

Concedis deinde, ceteros & antiquiores Patres figuræ, signi, &c. nomina vsurpare: quòd res externa & spectabilis, figura sit corporis & sanguinis Christi: sed non signum nudum, aut figura nuda: sed quæ rem ipsam contineat: atque hoc sensu ab ipso quoq; Damasceno signum & figuram admitti. Verissima itaque mea responsio est, Damascenum ita figuram negare; vt non omnem tamen plane figuram inficietur. inanem, vt dixi, nudamque figuram, inficiatur: quam nos quoque pernegamus: qui libenter concedimus, externum signum rem internam

continere: sed in verbo, vt ipsum quoque verbum eam continet, non autem vt saccus auenam. quare falsum illud est, & Damasceno aduersarium, quod ais, de re contenta verè & propriè dictum esse, *hoc est corpus meum*: cum de pane, Damasceno teste, id dicatur.

Con. Mar.
lib. 4.

Quamuis satis mirari non possum, te figuram concedere: cum omnes promiscuè figuras, vt inanes & rem nõ continentes. extremè auersemini: illudque Tertulliani *hoc est corpus meum, id est, figura corporis mei* ita miserabiliter dilanietis, vt verba illa *id est, figura corporis mei*, non ad attributum, sed subiectum referenda esse contendatis; quod quàm verum sit iudicare potest is, qui non ex animali ridente rudens factus est. Quod addis, Patres nonnunquam panem & vinum figuram corporis & sanguinis ante consecrationem appellare, id sicut nihil prorsus ad rem facit: sic abs te probari non potest. Ex Basilio enim contrarium, quàm putauit Damascenus, ostendi potest.

Ita liquet, quantopere Transubstantiatoribus Damascenus faucat: qui & figuram, ipsismet testibus, admittit: & naturam panis incolumem manere, de què vero pane verum Christi corpus enunciari scribit: quibus omnis, vt dicebam, corporea & hæretica sub elementis presentia è porticu Solomonis eliminatur. Atque hanc Damasceni sententiam esse, pluribus, iisque firmissimis, ex Damasceno petitis argumētis comprobari potest: è quibus aliquot priori Scripto attuli: quæ miserabiliter sanè Gregorius iste oppugnat.

Primum autem ita cõtra nos sophisticatur: *Si illud, quod Christus pronominiibus illis hoc & hic in manibus suis presens demonstrauit, non est tantum figura corporis & sanguinis Christi, sed verè & propriè ipsum corpus & sanguis Christi, manifestum est, non esse id substantiam panis & vini, sed solum substantiam corporis & sanguinis Christi. at ex Damasceni senten-*

tia, quod Christus illis pronominibus demonstravit, non est tantum figura, sed verè & propriè ipsum corpus & sanguis: igitur ex Damasceni sententia manifestum est, id non esse substantiam panis & vini, sed solum substantiam corporis & sanguinis Christi. Nego minorem. est quidem illud, quod pronomine hoc demonstratur, verè, Christi corpus: Sed ostende tu, illud etiam propriè Christi corpus esse. vbi hoc in Damasceno reperisti? Ostende, Gregori, si firmam esse vis minorem, Damascenum dicere, id quod pronomine hoc demonstratur, non tantum verè, sed etiam propriè Christi corpus esse. aliud est verè quid esse, aliud propriè. fasces imperium verè sunt: ast non propriè. Et cur tu vocem istam propriè in minoris confirmatione cum altera illa verè non coniunxisti, sicut in argumento eas coniunxisti? Nonne suspectum te causamque tuam reddis? Nihil itaq; tuum istud telum me lædit: sed firma mea stat interpretatio. Audiamus nunc cetera:

Primum meum argumentum, quo monstravi, Damascenum non solum non amicum *μὴ φίλος*, sed capitalem etiam illius hostem esse, ex illis Damasceni verbis petiui, quibus geminum in Eucharistia cibum statuit; eò quòd nos gemini sumus: quorum altero, qui panis ille vita est, qui de cœlo descendit, Dominus noster Iesus Christus, Deus & homo, animus & interior homo nutriatur: altero, qui Sanctus panis & sanctum vinum est, corpus & homo exterior: non secus ac in Baptismo corpus aquâ tangitur: gratia verò Spiritus & sanguine Christi anima lauatur & irrigatur. Quæ quæso capitalior sententia dici ab vlllo vnquam iudice contra *μὴ φίλος* potuit? Dominus Iesus, siue caro verbi, de sententia Damasceni, interioris hominis alimentum est, non exterioris. vbi ergo corporea corporis Christi manducatio? vbi corporea sub elementis, qualiscunque tandem statuatur, præsentia?

Quid ad hæc Gregorius? nihil planè. Rogo lectorem, per suam ipsius salutem, vt saltem hoc ex Damasceni verbis ductum argumentum cum Gregorij respõsione conferat. intelliget primo aspectu, cum malam causam defendere: nihil que planè quod respondeat, habere. Geminum cibum in Eucharistia remanere scribit, et si panis substantia explodatur, corpus Christi, & panis accidentia. Atqui vis argumenti, quòd iste optimè vidit, sed fraudulenter omisit, non in eo potissimùm consistit, quòd geminus in Eucharistia cibus sit: sed quòd alter, externus cibus, qui sanctus panis est, ad exteriorem, alter, internus & spiritualis, qui Iesus Christus siue caro & corpus Christi est, ad interiorem hominem attineat: quia eadem Eucharistiæ, ad rem præsentem quod attinet, & Baptismi ratio est: & quia geminus iste cibus, gemino homini destinatus, & geminus est, eo quòd homo geminus est.

Sed neque de gemino cibo quod dicat habet. nego, & nuda panis & vini accidentia nutricandi vim habere. hîc iste, inficiari tantummodò me scribit, non autem probare. quæso te, Gregori, vtri probatio incumbit, negatine, an affirmanti? Non id nunc ago: vt te tuamque Synagogam accusem. quod sine Scripturis, sine teste, sine ratione, dicis, id verum esse nego. nego, mera panis accidentia vim habere, qua corpora nostra nutriantur: id que nego: quòd cum Philosophia pugnet: quòd sine Scripturis, sine omni Patrum autoritate, sine ratione, à vobis affirmetur. Si Scripturam adferre non potes, saltem vnum ex Patribus, etiam recentissimis, adfer, qui id vnquam ausus fuerit affirmare.

Sed è Scriptura, inquis, mysterium istud habemus. Cedò Scripturam. *Ex Scriptura inquis habemus, non esse in Eucharistia substantiam panis: ergo & hoc. Petis principium: id que tum, quòd falsum falso, tum quòd alterum altero,*

altero, instar circuli, confirmas. nam transubstantiationem neganti, eò quod alter, corporis cibus, depereat, respondes, accidentia nutricandi vim habere: hoc verò neganti, transubstantiationem occinis.

Sed antecedens nobis demonstra. hoc, inquis, libro Secundo, capite Secundo, demonstrauius. Videamus demonstrationem. Hæc illa tua demonstratio est: *Quicquid substantia continebatur sub speciebus panis & vini, finita prolatione illorum Christi verborum, & quicquid nunc etiam ibi continetur, quando à Sacerdote prolata sunt eadem verba, id totum verè & propriè tunc fuit & nunc etiam est corpus & sanguis Christi: sed nihil substantia panis, & similiter, nihil substantia vini tunc fuit, aut nunc est verè & propriè corpus aut sanguis Christi, cum finitur illa prolatio verborum: ergo nihil substantia panis & vini continebatur tunc, aut nunc continetur sub speciebus panis & vini.* lib. 2. c. 2. p. 84. Falsissima maior est. Tres enim illæ, quas ponis, theses, te nihil planè iuuant. prima est, enunciationem illam *hoc est corpus meum*, verificari propriè (sic enim loqueris) in vltimo instanti prolationis: sicut oportet omnes alias enunciationes tunc maximè veras esse. Si tunc maximè vera est enunciatio: igitur & antè vera est. quare subiectum non aliud in fine denotat, quàm in principio.

Altera tua thesis est, veram hanc esse enunciationem, pro eo, puta vltimo, instanti, non figuratè, sed omnino propriè. nugæ, Gregori. proba quod dicis. Suprà, inquis, satis id à nobis probatum est. vbi Gregori? libro primo. quo capite? nullo. Quid enim de vltimo tuo instanti, de quo primo, secundo, tertio, libro garris, sentiendum sit, c. 9. l. 2. l. 4. id vere supra intellexisti.

Postrema tua thesis est, ea que sicut firmissima, sic planissima, pronominis Demonstratui *hoc* ea vis est, vt si ad rem aliquam applicetur, quæ secundum conditionem su-

am non soleat aliam aliquam substantiam diuersam à sua continere, sicut continet dolium aut marsupium, demonstrat omnino totum, quicquid est substantiæ sub illis externis accidentibus rei, quæ sensu percipiuntur, demonstrat, inquis, id totum, saltem sub ratione substantiæ communi & indiuidua vagè, per ordinem ad accidentia illa, quæ sentiuntur. Hæc tua thesis, hæc tua verba sunt, Gregori. De vago tuo indiuiduo, & an pronomen *hoc* generis & illius quod commune est, nota sit, satis antè dictū. Concedo, totam substantiam, quæ sub accidentibus panis erat, pronomine *hoc* demonstratam esse: sed nego, corporis Christi substantiam sub illis fuisse. hoc, hoc, Gregori, tibi demonstrandum est: quod hæc tua thesis nequaquam præstat. falsa itaque tua maior est: falsum itidem antecedens. Quod si maxime verum antecedens esset: nõdum tamen sequeretur, accidentia nutricandi vim habere. De experientia prorsus expertus loqueris: dignus qui nudis pascaris accidentibus.

Ad alterum meum argumentum, quod iste quidem alterum constituit, nihil præter commentitiam illam vim accidentium. responsionem itaque nullam meretur.

Tertium argumentum ita proponit. *In Baptismo secundum Damascenum, non est necessaria conuersio substantiæ aquæ: ergo neque in hoc Sacramento conuertitur substantia panis.* Hoc verò meum argumentum non est. Collegi ex illis Damasceni verbis, quibus de analogia, quæ inter Eucharistiam & Baptismum est, præcipit, & quibus docet, sicut aqua regenerationis lauacrum, adiuncta gratiâ Spiritus, facta est, ita panem & vinum adiuncta Deitate, corpus & sanguinem Domini facta esse, collegi inquam, ex istis, si Damasceno credendum sit, non magis substantiæ panis conuersionem necessariam esse, vt panis corpus Christi fiat, quàm aquæ Baptismi substantialis conuersione necessaria sit,

ria fit, vt lauacrum fiat regenerationis. Hæc enim mea
 verba sunt, *Non magis igitur, si Damasceno credimus. substam. p. 22. a.*
tiæ panis conuersio necessaria est, &c.

Hoc ergo meum argumentum est: Et aqua Baptismi,
 & panis Eucharistiæ, eadem ratione, adiunctione scilicet
 gratiæ & Deitatis, de sententia Damasceni, immutantur,
 illa in lauacrum regenerationis, hic in corpus Christi: nõ
 magis igitur, si Damasceno credimus, substantiæ panis
 conuersio necessaria est, vt panis in Christi corpus immu-
 tetur, Christi que corpus fiat, quàm aquæ Baptismi sub-
 stantialis conuersio necessaria est, vt lauacrum fiat regene-
 rationis.

Quid iste? *nihil valet*, inquit, *consequentia*: id quod
 verum est de illius argumento. Sed nega tu, Gre-
 gori, mei, non tui, argumenti, si audes, consecutionem.
 Quare, quæ subijcis, ea nihil ad rem. negas, aquæ conuer-
 sionem è Scripturis haberi. nonne accedente verbo im-
 mutatur, & fit quod non erat? nõne lauacrum fit rege-
 nationis? nõne naturâ mutatur: cum naturâ suâ cor-
 pus duntaxat tangat: quæ tamen hîc etiam cor præter na-
 turam suam abluit? nõne conuersionem illius apertè
 Damascenus, non secus atq; Eucharistiæ, & quidem ean-
 dem, statuit, cum ita loquitur: *Et quemadmodum in Bapti. lib. 4. ca. 14.*
fmo, quia mos est hominibus, aqua lauari, & oleo ungi, coniun-
xit cum oleo & aqua gratiam Spiritus, & fecit illud lauacrum
regenerationis: ita quia mos est hominibus panem edere, &c?
 idem vtrobiq; facere, *ποιεῖν*, Damascenus agnoscit. Quid
 ergò superest aliud, quàm vt aquam quoq; Baptismi trās-
 substantietis? sed nusquam Christus de aqua Baptismi di-
 xit *hoc est corpus meum, vel sanguis meus*. Quid igitur illud est
 quod per Ananiam Paulo dixit *Surge, Baptizare, & ablue pec. Act. 22.*
cata tua? at qui sol? sanguis Iesu Christi mūdatur & abluit nos *1. Ioh. 1.*
 à peccatis. quid hoc aliud est dicere, quàm aquâ Baptismi
 sanguini-

sanguinem esse Christi? Quod ablutio peccatorum est id sanguis Christi est, quia solus Christi sanguis hæc ablutio est: aqua Baptismi ablutio peccatorum est: ergo Christi sanguis. quasi verò in vno duntaxat Sacramento signatæ rei nomen signo tribuatur. Augustinū cōsule: & sine mora concede, quod sine mora te concessurum polliceris.

ad Bonifa.

Quartum meum argumentum Gregorius hoc adfert: *Secundum Damascenum cum pane Deitas coniungitur: ergo incolumis & salua panis substantia est: cum coniungi nequeant nisi qua actus sunt.* Agnosco argumentum. an verò quartum sit: & quàm misere Gregorius iste verba mea dilaniet, inuertat, peruertat, intelliget qui prius meum Scriptum cū istius Scripto compararit. Respondet inficiatione consequentiæ. atqui probationem consequentiæ ipsemet memorauit. non ergò consequentiā negare, sed illius confirmationem debuit refutare: quod etiã solum conatur.

Diuinitatem cum pane coniungi, seu vt loqui maluit, vniri, dupliciter intelligi posse scribit. altero modo *secundum agendi virtutem: quatenus videlicet illum in corpus Christi mirabiliter conuertit: sicut dicimus ignem, verbi gratia, vniri cum ligno, vt illud in ignem transmutet: altero modo Sacramentaliter, quatenus videlicet coniuncta est hypostaticè corpori Christi, quod pani Eucharistico subest, ex quo fit, vt Eucharistia sit cibus viuificus: ac de vtroque modo Damasceni sententiam verè accipi posse.*

Vterque modus commentitijs est, & contra mentem Damasceni. Priori enim res illa, cui secundum agendi virtutem aliquid adiungitur, non manet, sed planè tandem consumitur: vt liquet ex igne & ligno, quod locum non habet in Sacramento. Deinde Damascenus non aliud Deitatis adiunctionem, aliud & posterius panis conuersionem, sed deitatis adiunctionem ipsa met conuersionem esse docet: quia sicut adiunctio gratiæ conuersio Baptismi

Baptismi est: sic adiunctio Deitatis conuersio panis Eucharistici. *Coniunxit inquit illis suam Deitatem, & fecit ea corpus & sanguinem suum*, hoc est, coniungendo Deitatem, in corpus & sanguinem ea commutauit. Contrà se res habet in istius coniunctione. aliud coniunctio est: aliud ἐνέγεια, quæ coniunctionem agentis & patientis comitatur.

Alter modus nihilo melior est. per Deitatem enim, vt de voce *Sacramentaliter* nihil dicam, non corpus, quod Deitati hypostaticè vnitum est, Damascenus intelligit: Sed Deitatem ipsam: quæ quia cum corpore Christi, quod ex Maria sumtum est, verè & hypostaticè coniuncta est, idcirco pani iuncta, panem quoq; Christi corpus facit. Hæc Damasceni mens est. Sed esto, per Deitatem corpus intelligendum esse: quòd Deitati hypostaticè sit vnitum: & sensum esse, corpus Christi cum pane coniungi. num igitur inficias iueris, panem incolumem remanere, cum coniungi non possint, nisi quæ actu sunt? *Iuxta posteriorem inquis vnionis modum, actu quidem manet panis Eucharisticus. Si actu manet: ergo naturã suam & substantiam nõ amittit. Sed vocatur inquis à Damasceno panis, quia panis videtur. & c. nugæ.* hoc enim foramen iam antè tibi obstructum est. Liquet hinc, quid de Thomæ corruptela sit sentiendum.

Vrsi deinde Thomisticam verborum Damasceni deprauationẽ, hisce verbis, *Quòd si verum est, quod Thomas scribit, immutationem seu conuersionem elementorum, Deitatis adiunctione, posterius quippiam, eiusq; consecrarium esse;* 75. a. 2. quando ergò cum pane Deitas coniungitur? quæ verba qua fide Gregorius iste referat, nemo non videt. respondet autem, id illo tempore fieri, quo prolatio verborum consecrationis durat: per quæ, tanquam per instrumenta, diuinitas conuersionem panis efficit. Atqui diuinitas non coniungenda, vel dum coniungitur, sed iam coniuncta,

de sententia Thomæ, conuersionem efficit. Si ergo totò illo tempore, quo consecrationis verba pronunciantur, Deitatis fit coniunctio: consequitur, eam illo tempore conuersionem non operari: sed vi verborum illorum, vt rectè scripsi, Deitatem duntaxat cum pane coniungi: quæ deinde panis substantia exploditur: quod quo pacto cum operatorio vestro verbo consentiat, vos ipsi videritis. Neque te iuuat quod dicis, non hanc verborum illorum vim esse *vt Deitatem cum pane ad operandam conuersionem cõiungant, sed vt per illa tanquam per instrumenta quadam mirabiliter Deitas conuersionem panis in corpus Christi efficiat.* quæstio enim est, quid illud sit, quo cum pane Deitas coniungatur: cùm coniuncta demum conuersionem operetur. fatetur enim Thomas, vtrumque eorum quæ coniunguntur actu esse: ideoque Deitatis cum pane coniunctionem conuersionem non esse: sed Deitatem hoc est, interprete Thoma, diuinam virtutem, pani & vino iunctam esse, *vt non remaneant in hoc Sacramento, sed vt faciat inde Christus corpus & sanguinem suum.* quid igitur illud est, quo cõiungitur? quanquam videre non possum, cur illis verbis coniungi Deitatem neges: cùm modo fassus sis, eam illo tempore, quo illa verba pronunciantur, coniungi. Sed nihil nouum aut insolens, si idem affirmes & neges. Aliud est, Gregori, deitatem consecrationis verbis, velut instrumento, vti: quod libenter concedo, quanquam vestra vobis cõsecrationis verba nõ cõcedo: aliud, Deitatẽ cū pane cõiungi; & idcirco cõiungi, vt cõiuncta corpus inde Christi efficiat. Ita simul quoq; scire poteris, Gregori, Thomã posteriorem tuum coniunctionis modum non agnouisse.

Quinto loco carbonis illud simile profers, & carbonẽ lignum esse negas. Quid igitur est? num simplex ignis? sursum ergò feretur. nõne lignum à Damasceno dicitur? *simplex inquit lignum nõ est.* lignum igitur est. Sed lignum, inquis, vocatur *propter æquales vel easdem dimensiones, qua*

*remanet in carbone. quasi verò corpore deperunte dimē-
sio illius superstes maneat, sine qua corpus corpus nō est.
Quemadmodum ergò lignum ignitum, naturâ lignum
est: ita panis, cui adiuncta Deitas est, naturâ panis est, de
sententia Damasceni.*

Sed, Damascenus, inquis, discrimen assignans, quod
inter vnionem panis cum corpore Christi deificato est, &
vnionem Deitatis cum ipso corpore Christi, naturam pa-
nis deperire docet: quia diuinitatem & corpus Christi du-
as naturas, panem autem & corpus Christi vnâ duntax-
at naturam esse docet. Cedo discrimen istud in Dama-
sceno. Ita Damascenus: *Carbo vero simplex lignum non est:
sed vnitum igni: sic & panis communicationis non simplex pa-
nis est: sed vnitus Deitati: Deitati verò vnitum corpus vna na-
tura non est: sed vna quidem corporis, alia verò que illi vnita
est Deitatis. qua propter vtrumq; non vna natura est, sed dua.
pane & vino Melchisedech Abrahamum excepit &c. Vbi hîc
tuum illud discrimen? vbi mentio vnionis hypostaticæ?
per corpus enim vnitum Deitati non illud duntaxat cor-
pus Damascenus intelligit, quod ex Maria Christus as-
sumsit: sed corpus generatim acceptum, quodcunque
tandem illud sit, siue panis, siue corpus Christi. nam si
Christi duntaxat corpus intelligeret: descriptione aliqua
vsus fuisset: sicut ante ea vsus est, cum dixit *corpus verè Dei-
tati vnitum est corpus illud, quod ex sancta virgine est.* non
igitur inter hypostaticam, & Sacramentalem, siue Dei-
tatis cum pane coniunctionem, illis verbis discriminat:
sed panis & Deitatis vnionem explicans, docet, et si panis
vnitus est Deitati: eū tamen sic ei vnitū esse: vt hac vnione
è duobus vna natura nō fiat, sed vt vtrūq; naturā suam sal-
uam & incolumē cōseruet: eò quòd omne, quod cū Dei-
tate coniungitur, corpus diuersam ab ea naturam obti-
neat. quid capitalius dici contra μετῴαν potuit?*

Hinc est, quod hic panis, vt paulò pòst subijcit, corporibus & substantiæ nostræ, sicut quoduis alimentum, adijcitur: quod non fieret, si natura & substantia panis non esset. accidentia enim, colorem, odorem, saporem, ter & quater concoqui, in chylum & sanguinẽ conuerti, dicere, hominis est suprà quàm dici potest insanissimi.

Nihilo verius est, quod Damascenum affirmasse scribis, panem secundum naturã & substantiam ipsum Christi corpus esse. Vbi enim id vnquam affirmavit? panem Christi corpus esse affirmavit: quæ disparatorum est attributio: cum transubstantiatione tantum commune habens, quantum tenebræ habent cum luce.

Quare nec illis verbis vllam inuichere transubstantiationem voluit, cùm ita locutus est, *non minus autem rectè hoc quoque dici potest, quod, sicut naturaliter panis per cibum, vinum & aqua per potum, in corpus & sanguinem edentis atque bibentis immutantur, & aliud, quam prius erant, corpus sunt: ita panis ille propositionis, & tum vinum, tum aqua, Sancti Spiritus inuocatione & aduentu, supra naturam, in corpus & sanguinem Christi immutantur: suntq; non duo, sed vnum idemq;* nec enim his verbis docere voluit, naturam panis in corpus Christi eodem planè modo conuerti, quo in edentis corpus alimentum conuertitur: sed modum, quo panis corpus fit, quem tamen *ἀνεξαρτέσιον* esse dicit, *Ser. Catec.* aliquo, eoque satis crasso, exemplo, ex Nysseno, adumbrans ait, sicut alimentum in illius quod alitur corpus verè commutatur: ita panem in Christi corpus verè commutari: sed hyperphysicè, virtute Spiritus Sancti. quid hoc aduersum nos, qui conuersionem concedimus? vbi naturalis hic & substantialis conuersio? sed eandem panis Eucharistici conuersionem statuit, quæ alimenti est. ergo accidentia quoque panis pereunt, sicut alimenti pereunt accidentia. ergò panis, materia corporis Christi est. sicut ali-

alimentum materia sanguinis est & carnis. Damascenum
 verò non eandem Eucharistici panis & alimenti mutatio-
 nem his verbis statuere velle, satis ex Nysseno, ex quo ista *Ser. Catec.*
 petita sunt, liquet: qui docet, sicut panis, quo Christi
 corpus alebatur, corpori adiectus eiusdem diuinæ digni-
 tatis particeps fiebat, quam corpus ab inhabitante Verbo
 habebat: ita panem Eucharistiæ in diuinam virtutē trans-
 ire, & Christi corpus fieri: non quod comestus & cibus effe-
 ctus eò progrediatur, ut verbi corpus fiat: sed quod statim in
 corpus per verbum immutetur, iuxta illud quod dictum est à
 Verbo, hoc est corpus meum. Alia igitur alimenti, alia panis
 Eucharistici conuersio est & immutatio.

Extremorum verborum sunt q̄, non duo, sed vnum idemq̄
 sensus est, panem & vinum, aqua permistum, non duo di-
 uersa, sed vnum idemq̄ Christi corpus esse. in corpus e-
 nim & sanguinem Christi, hyperphysicè immutantur:
 suntq̄ non duo Christi corpora, sed vnum idemq̄:
 quod iterum ex Nysseno confirmatur, qui scribit, vnum
 idemq̄ corpus, & hoc integrum permanens, esse, quod
 multis fidelium millibus in toto terrarum orbe distribui-
 tur. alioquin panis etiam & corporis, sacramenti & rei,
 Sacramentalem vnionem libenter concedimus. Quod si
 tibi, Gregori, panis & corpus non duo, sed vnum sunt,
 qua fronte geminum in Eucharistia cibum remanere
 concessisti?

Sexti argumenti solutio vanissima est: quia vanissimus
 panis ille commentitius.

Post hæc obiectionibus respondi: quas meas responsio-
 nes iste velut argumenta percenset. respondi, Damasce-
 num, cum panem typum esse negat, non omnem vniuer-
 se typum aut figuram excludere: idq̄ tum ex eo patere,
 quòd extremo capite ἀντίτυπον agnoscit: tum ex eo, quòd
 contra illos disputat, qui nihil præter figuram & virtutem

Job. 6.

quandam carnis, quos Paschasius etiam oppugnauit, in hoc tremendo mysterio dispensari docebant: tum ex eo; quòd, vt probet panem ipsum Christi corpus esse, illa Seruatoris verba *nisi manducaueritis carnem filij hominis*, quæ de spirituali manducatione loquuntur, arcessit: tum denique ex eo, quòd non dicit, in vel sub pane panisue specie corpus Christi esse, sed ipsum panem Christi corpus esse.

Ad primum iste, panem ob vim cum primis nutricantem à virtute corporis Christi esse: futurorum panem & vinum antitypa esse. Quocunque modo antitypa sint, satis mihi est, ea antitypa esse: quo responsionis meæ veritas comprobatur, Damascenum non omnem vniuersè typum profligasse.

Ad alterum quod attinet, assentitur: sed nos eiusdem generis esse calumniatur: quod absens duntaxat corpus, eoque nihil nisi virtutem quandam & gratiam Spiritualem in hoc mysterio dispensari doceamus: quod nobis in mentem nunquam venit: vt ex antecedente disputatione liquet. Sicut neque Damasceno in mentem vnquam venit docere, panem Eucharistiæ secundum substantialem naturam aliud nihil esse, quàm ipsum Christi corpus.

cap. 4.
cap. 6.

De tertio ait, se libro primo docuisse, verba illa Seruatoris apud Iohannem ad Sacramentalem etiam, quæ scilicet ore corporis fiat, manducationem attinere. Sed falsum est quod dicit: cum aliud nihil Patrum autoritate probarit, quàm illa Christi verba ad Eucharistiam quoque pertinere: quod nos quidem nunquam inficias inimus.

Ad extremum iterum suum illum coccysum, quòd panis secundum substantiam Christi corpus sit: qui quæ verè ex ore Damasceni profectus esse dicatur, nemo non videt. Quare maneat, Damascenum in hac doctrina, quod quidem ad caput rei attinet, non dissidere ab antiquis Patribus: et si prioribus illis temporibus planior res fuit: quæ, sicut cetera omnes, indies magis ac magis est implicata.

Reliquum est, vt ad Theophylactū veniamus. sed antequam illius verba disceptemus, en *ἀντίδοπον* pro illa tua P. 212
 Helena: quam tuas istas mearum rationum cauillationes, veluti pedissequas dominam, præcedere voluisti. Sic ex & cum Damasceno ratiocinor: Omne corpus, vnitum Deitati, diuersam à Deitate naturam obtinet: panis Eucharisticus corpus est vnitum Deitati: diuersam igitur à Deitate naturam obtinet: & ex cōsequēti naturâ & substātia sua panis, nō Christi corpus, est. Vtraq; propositio Damasceni est. quare & quod efficitur. Maiorem autem falsam esse probabis: vbi hæc duo demonstrabis; alterum, illa Damasceni verba, *Deitati verò vnitum corpus &c.* ad Christi duntaxat corpus, quod è virgine sumptum est, attinere: alterum, non esse necesse, vt quæ coniunguntur, actu sint; quod pleno ore Thomas affirmavit. nam si quæ coniunguntur actu sunt: actu verò res est ob formam & naturam suam: consequitur necessariò, omne corpus, quod cum alio coniungitur & coniunctum est, naturam suam, eamque ab alterius natura diuersam, retinere, & coniunctione illa nequaquam amittere. 3.p.5.q.73.
a. 2.

Item, Damascenus, & omnes vniuersè Patres, geminum in Eucharistia cibum, & gemini cibi geminum effectum agnoscunt: quorum alter animi, alter corporis est nutritio: quare tum Damascenus, tum omnes vniuersè Patres naturam panis saluam & incolumem remanere docent. ratio consecutionis est, quòd sola accidentia vim nutritiandi non habeant. Hic murus aheneus esto, Gregori, hic Rhodus, hic salta. Si monstrare firmis rationibus potes, mera nudaque panis & vini accidentia vim habere nutritiandi, quartò cōcoqui, in chylū & sanguinē immutari, substātiæ corporū apponi: fatebor, te subtili quoq; tuo Doctore subtiliorē esse. Hic respōsū exposco. aut solide respōde: aut calūniari desine. Interim Patres omnes, etiam
 Theo-

Theophylactus, mei sint: sicut antè valdè liberaliter, in alia causa, Tertullianum, Philosophos in super, Aristotelem, Commentatorem, mihi concessisti.

Sed paucis quoque Theophylactum audiamus. Quid Theophylactus? Negat panem Eucharisticum antitypon, & tantum antitypon, corporis Christi esse. panem ipsum Christi corpus esse ait: in corp^o immutari *ἡ μετασχηματισθῆναι* docet: carnem ob imbecillitatem nostram videri negat: Speciem seu formam, *τὸ εἶδος*, panis & vini seruari ait: in *virtutem autè carnis & sanguinis μετασχηματισθῆναι*: ac demum *ita loquitur non enim dixit, hoc antitypon est, sed hoc meum corpus est. inexplicabili enim operatione transmutatur, μεταποιεῖται, et si panis videatur. Cum enim infirmi simus, & cruidam carnem edere non sustineamus, imprimis hominis carnem, idcirco panis quidem à nobis cernitur, reuera autem caro est.*

Hæc illa sunt, ob quæ isti Theophylactum ad sua castra trahunt. Sed facilè illis eripitur. Negat, panem tantum antitypon esse. fatetur ergò, panem antitypon esse: eodem scilicet sensu, quo Damascenus & antiqui Patres: quibus contradiceret: si panem sanctificatum antitypum esse prorsus inficiaretur. ait, panem ipsum Christi corpus & carnem esse. disparatorum igitur agnoscit attributionem: quia tantum abest, vt secundum substantiam eum Christi corpus esse dicat: vt pronomine *hoc* panē, etiā post sanctificationem, demonstrari scribat. Sic enim in *Matth. 14.* *τὸ ἐστὶ τὸ σῶμά μου τῆτο, ὃ νῦν λαμβάνετε. ἔ γάρ αὐτῶν πῶ τῆ κυριακῆ σῶμα ἐστὶν ὁ ἄρτος.* Hoc, inquit, meum corpus est. quod est illud *hoc*? hoc, quod accipitis. quid illud est? panis, & quidem verus panis: quia panis non est antitypus corporis Domini. Quid clarius, quàm pronomine *hoc*, etiam peracta sanctificatione, Theophylacto panem denotari? hoc, quod accipitis, corpus Christi est: quia panis non antitypus, sed corpus est. Cur illud sequitur?

tur? quia panis illud *hoc* est, quod accipitis. Nec est, cur nobis Gregorius accidentarium & commentitium illum suum panem hîc apponat: nisi prius vim nutricantem in accidentibus nobis demonstret: & vel in Theophylacto ostendat, cum meris accidentibus nutricantem tribuere virtutem. Quare firma mea consecutio est: Theophylacto de vero pane (aliud enim non agnouit) Christi corpus dicitur, & pronomine *hoc* verus panis, etiam peracta sanctificatione, denotatur: manet ergo, de sententia Theophylacti, substantia panis.

Cur verò tu, Gregori, consequentiam negas? nōne, si de vero pane, vt antè quoque scripsi, verum Christi corpus prædicatur, panis reuera manet? & quam tu negatæ consequentiæ rationem adfers? *Contrarium* inquis *sequitur*. qui hoc? *Si enim* inquis *hic panis est ipsum corpus Domini, & non tantum figura corporis Domini, vt Theophylactus testatur: igitur secundum substantiam suam quidem non est panis: panis enim non est corpus Christi.* Quis autè sanus vnquã hãc tuam tibi concedet consequentiam? quis item illud *panis non est corpus Christi?* nōne Theophylactus id pleno ore affirmavit, cum dixit, *hoc quod accipitis, id quod panis est, corpus Christi est, non autitypus corporis?* nōne petra Christus erat? & panis Eucharisticus corpus Christi non fuerit?

p. 23.

Sequitur conuersio, quam tribus vocibus Theophylactus exprimit: voce *μεταβολῆς* & τῆ *μεταβάλλεσθαι*: voce *μεταποιήσεως* & τῆ *μεταποιεῖσθαι*: voce *μετασχημάσεως* & τῆ *μετασχηματῆσθαι*. quid hinc? nulla certè substantialis conuersio: quia in virtutem duntaxat carnis & sanguinis, non autem in substantias eorum, panem & vinum immutari scribit: quia Christum quoque manducatum in fideles *μετασχηματῆσθαι* docet. Sed negat, carnem ob imbecillitatem nostrã videri. speciem & formam panis conseruari ait. Sed qua consequentiæ necessitate *μετῶσα* hinc efficitur? per spe-

in Marc.

c. 14.

in Ioh. c. 6.

in Joh. tr.
26. Amb.
de inition.
cap. 9. de
conf. d. 2.
In Marc.
14.

ciem & τὸ εἶδος panis & vini, verum terræ fructum, ad hanc speciem siue formam redactum, cum Augustino & ceteris Patribus intelligit, non nuda panis accidentia: quia panem, non secundum substantiam, sed secundum virtutem tantum, in virtutem tantum carnis, conuerti docet: immò verò speciem istam, quam Philanthropos ille seruat, in virtutem carnis conuerti ait. Transubstantiantur ne species vestra, Gregori? nihil igitur hæc Theophylacti species ad vos. Hoc cum ita sit, cumque Philanthropos ille, qui nostræ se nouit accommodare infirmitati, nō carnes, humanas præsertim, quas naturaliter auersamur, apponere, sed τὸ εἶδος panis & vini, vsitatum terræ fructū, voluerit conseruare, vt vsitato rerum effectu, de vitæ æternæ effectu erudiremur, itaque supra naturam collocaremur: mirū non est, si panis panis, nō caro, esse videatur: tamen si caro quoq; sit, & in virtutem carnis immutatus.

In Matt.
26.
in Marc.
6. 14.

Quare nec illa Theophylacti verba, quæ primo aspectu duriora videntur, quicquam nos lædunt, cum ita loquitur: *Cum enim infirmi simus, & crudam carnem edere non sustineamus, imprimis hominis carnem: idcirco panis quidem a nobis cernitur, reuera autem caro est.* His enim verbis aliud nihil vult, quàm quod etiam illis vult, cum ait, *Cum enim panem quidem & vinum assueuerimus: sanguinem verò propositum carnemq; videntes non ferremus, sed auersaremur: idcirco sese nobis attemperans humanissimus ille, speciem quidem panis & vini seruat: in virtutem autem carnis & sanguinis eam conuertit, μετὰ σωξείω.* Per speciem, vt dictum est, verum & essentialem panem intelligit: quia speciem, quam ob imbecillitatem nostram seruari scribit, in virtutem carnis immutari docet. non igitur hic horum verborum sensus est, quod substantia panis in substantiam carnis conuersa, externa species ob imbecillitatem nostram seruetur, ne carnem, quæ ἁγιωδὴς sub specie sit, videamus: sed quòd, cum

cum omnino caro Christi, nisi extorres ex regno cælorum esse velimus, nobis sit manducanda, crudam verò carnem & sanguinem, in primis humanum, si apponerentur, exhorresceremus: idcirco Deus cōsuetis & vsitatis vti voluit, speciem panis & vini, hoc est, panem & vinum seruare, & ad hoc mysterium adhibere: sed non simplicem panem, & simplex vinum, sed in carnem & virtutem carnis immutata; vt per vsitata, & quæ secundum naturam sunt, in ijs, quæ supra naturam sunt, collocaremur, & ex cōfucto rerum effectu disceremus, spectabilibus Sacramentis æternæ vitæ effectum inesse. Hoc est speciem seruare.

Quapropter idem illorum in Matthæum verborum sensus est. Arcana Spiritus operatione panis & vinum immutatur, ac licet panis, puta, simplex, cernatur: reuera tamē simplex panis non est, sed panis immutatus, & caro Verbi effectus. Cum enim omnino Verbi caro nobis sit manducanda: crudam verò carnem, in primis hominis, naturaliter exhorrescamus: idcirco panis quidem videtur, reuera autem caro est, hoc est, interprete Theophylacto, idcirco sese nobis attemperans ille Philanthropos, speciem quidem panis & vini seruat, & ad hoc mysterium adhibet: ast non nudam, sed in virtutem carnis immutatam. illud igitur panis quidem cernitur, idem est cum eo, quod quidem panis & vini seruat: illud autem caro est reuera, τὸν δὲ idem cum isto in virtutem autem carnis conuertit.

In Marc

14

In cap. 6.

Atque hanc Theophylacti mentem esse, Theophylactumque nec μετὰ τὴν, nec vllam corpoream sub elementis præsentiam inuehere voluisse, perspicuè liquet ex illis, quæ in Iohannem scripta reliquit. Sic ibi inter cetera: Cum enim corporei alimenti continenter meminissent, & in medium manna protulissent, monstrans illis, illa omnia typos & umbram fuisse, hac autem, quæ modo ab ipso dicuntur, veritatem esse, huius causa hæc dicit, &

spiritualis alimenti meminit. & mox: Quis enim carnalis cum sit, spiritualement cibum suscipere potest, & panem qui de calo descendit, atque carnem quæ comeditur? & iterum: Vide autem insipientiam. debebant enim interrogare, & quæ ignorabant discere: illi verò resiliunt, & nihil spiritualiter excipiunt: sed omnia iuxta id quod præferunt. nam quia carnem audierant, putabant, quod se carnis & sanguinis deuoratores fieri cogeret: nos verò, qui spiritualiter intelligimus, nequaquam carnis sumus deuoratores, &c. & sic passim docet, carnem scilicet & corpus Domini, quæ promiscuè usurpat, non corporeum, sed spiritualement cibum esse, à spirituali, non carnali, manducari: eoque Spiritus & interioris hominis, non carnis & exterioris, cibum esse: mente, non ventre, contingi. Neque solum hoc, sed illud etiam, carnem, siue corpus & sanguinem Christi talem cibum ac potum esse, qui nunquam intereat, sed qui omnes, qui illius participes fiunt, ad vitam æternam alat & foueat, æternam eorum famem atque sitim restinguendo: qui denique faciat, vt omnes, qui eum edunt, in Domino maneat, & Dominus in illis. non enim nudi hominis inquit sed Dei, & diuinum efficere potis caro est: quæ comeditur, quippe Deitati coniuncta. hæc enim verè cibus est: eò quòd non ad exiguum tempus durat, vt fluxus iste cibus. sed vitam æternam procurat, & quæ sequuntur. Et mox: Hinc mysterium communionis discimus. nam qui carnem & sanguinem Domini manducat & bibit, is in ipso Domino manet, & Dominus in eo. Absolutè pronunciat, quicumque Domini carnem manducat, non qui hoc, vel illo modo, dignè, vel indignè, sed quicumque Domini carnem manducat, eum in Domino manere, semperque mansurum: quia caro Domini, de sententia Theophylacti, talis cibus est, qui ad vitam æternam, non ad mortem & interitum, nutrit. Manent ne verò omnes in Domino, qui, vestra opinione, Gregori, carnem

carnem Domini manducant? Et te non pudet, Theophylactum, vt *μετ' αἰσίας* patronum, traducere?

Sed inquis, nihil aliud his sententijs vult Theophylactus, quã quod spiritualiter quidem non manducatur corpus ipsum Christi, nisi à Spirituali: itemque minimè corpus Christi sic manducari quomodo carnes aliæ ad nutrimentum corporis manducantur, quæ scilicet lacerantur in propria specie &c. Nihilominus tamen verè ipsum corpus Christi sumitur sub aliena specie in sacramento, vt si suscipiens dignus sit, pascatur eius animus à Christo spiritualiter, sine vlla corporis Christi corruptuone &c.

Immò verò, Gregori, aliud longè vult Theophylactus. primò enim geminam ipsius corporis & carnis Christi, in se consideratæ, manducationem non agnouit: sed vnicū, eumque Spiritualem, & tantū Spiritualem, cibū eam esse docet: deinde simpliciter & absolutè sine conditione dignitatis, pleno ore ex Domino pronunciat, quicumque carnem Domini manducat, eum in Domino manere: propterea quòd caro Domini talis cibus sit, quo omnes qui illius participes fiunt, ad æternam vitam nutriantur: denique per speciem non vestram illam & alienam speciem, sed verum terræ fructum, intelligit: vt ex illius verbis abundè demonstrari. Manet ergo Theophylactus quocumque meus: & cum eo omnes, qui retrò fuerunt, Patres Orthodoxi. Atque hæc de prima antecedentis ratione.

Sequuntur ceteræ: quas breuiter percurri: quia responsionem nullam merebantur. Sed queritur iste, me nullū argumentum ex illis fideliter retulisse. Sanè nullum argumentum retuli: quia nullum argumentum inter illa reperi. confutari autem fideliter & solidè futilissimas istius nugæ. Sed & hæc isti larua detrahatur.

Conatus est septimi & postremi argumenti antecedēs, Patres scilicet communi consensione docere, Christum verbis illis *hoc est corpus*, non figuram, sed rem ipsam, cor-

pus suum & sanguinem, sub pane & vino demonstrasse, septem ratiunculis confirmare. Prima expedita est: altera sequitur, cuius summa huc redit: Patres fide huic mysterio concilians magnam orationis contentionem & vim argumentorum adhibent, ut liquet ex Emisseno, Cyrillo Hierosolymitano, Chrysostomo, Ambrosio, Damasceno, Augustino. Quid sequitur Gregori? num illud, Christum, eorum sententia, corpus & sanguinem sub pane & vino demonstrasse, quod probandum tibi erat? an crassa vestra praesentia & conuersio? neutrum sequitur. non igitur argumentum hoc est, sed paralogismus ineptissimus & inutilissimus.

Miratus autem sum impudentiam istorum, quod eos non pudet, Augustinum in perditae suae causae patrocinium aduocare: quo vix hostem habent magis capitalem. Nam si aliud nihil scripsisset, hoc vnum ad hydram istam planè conficiendam sufficeret, quod manducare carnem filij hominis, figuratam locutionem esse docet: idque nefacinus, homicidio crudelius, committatur.

Sed negat iste Gregorius, hunc Augustini locum quicquam nobis patrocinari: idque libro primo se conuicisse iactat. videamus quid conuicerit. Observationes siue regulas septem ibi praescribit: quibus omnia Patrum testimonia se eludere posse putat: è quibus altera haec est *Qua- docunque Patres videntur aliquid ipso modo dicendi detrabere de veritate & proprietate praesentiae, aut etiam sumtionis corporis & sanguinis Christi in hoc Sacramento: id totum non ad ipsam praesentiam aut sumtionem referri debet, sed ad modum sumtionis vel praesentiae: nempe ut intelligamus, non esse hic aut sumi corpus & sanguinem Christi naturali & ordinario modo, quem alioqui verbum est aut manducatur aut bibitur significat: sed alio planè extraordinario & miraculoso: qui sanè*

Homil. 5. de Pasch. Catech. mystag. 4. homil. 83. in Matth. De ijs qui init. cap. 9. lib. 4. cap. 14. in Ioh. tract. 27.

De doct. Chr. cap. 15. & 16.

cap. 10.

p. 70.

sanè si ad vsitatum significandi modum istorum verborum esse, manducare, bibere spectemus, non nisi metaphoricè & improprie per ipsa verba significatur.

Quid verò, Gregori, si quis hasce tuas obseruationes & theses tibi neget? quí illas probabis? Quod ad secundam istam attinet, concedo, Patres de veritate tum præsentia, tum sumptionis, illius scilicet præsentia & sumptionis, qua corpus Christi præsens est & sumitur, nihil de trahere velle, sed tropum atque figuram in modo præsentia sumptionisque, vel potius in modo, quo panis Christi corpus est & à nobis manducatur, collocare: tropum tamen & figuram veram atque realem, non quæ in cogitatione duntaxat & comparatione consistat, siue, vt tu loqueris, qui sanè si ad vsitatum significandi modum istorum verborum esse, manducare, bibere spectemus, non nisi metaphoricè & improprie per ista verba significatur. Hoc enim

quod dico vel illa Augustini verba quæ modò disceptamus, satis demonstrant. Sic enim scribit. *Nisi manducaveritis carnem filij hominis, & sanguinem biberitis, non habebitis vitam in vobis. facinus vel flagitium videtur iubere. figura est ergo, præcipiens, passioni Domini esse communicandū, & suauius atque utiliter recondendum in memoria, quod pro nobis caro eius crucifixa & vulnerata sit.* Non, inquit, sanè si ad vsitatum huius vocabuli manducare modum spectemus, figura est: sed figura est absolutè: manducareque carnem Christi figurata locutio: quod alioquin facinus iuberetur: cum crudelius sit humanam carnem edere quam perimere. Si igitur in illis Christi verbis figura est, ne facinus committatur, quæ nam quæso illa figura est, Augustine, & quis ille manducandi modus? Si, inquit, passioni cõmunicetur, & suauius atq; utiliter in memoria recondatur, & pro nobis caro eius crucifixa sit & vulnerata:

quod.

de doct. Ch.
lib. 3. ca. 16.

quod quid aliud est, quàm carnem Christi non corporis sed cordis fidelis palato manducari? vbi hîc illius manducationis mentio, quæ sub aliena specie fit, ore corporis? num quod ore corporis suscipitur & absimitur, vt ut subtili modo absumatur, impropriè & metaphoricè cõditur? Si igitur sicut verbum *manducare*, sic etiam verbum *est*, vt fatetur iste, metaphoricè & improprie, eoq; verè figuratè & impropriè, vt de verbo manducare ex Augustino conuicimus, accipitur: efficitur, panem seu id quod pronomine *hoc* demonstratur, non propriè, sed impropriè & figuratè, Christi corpus esse: quod quo pacto cum crassa illa præsentia consistat, viderit prouidus iste Gregorius.

*lib. 2. cont.
aduers. le-
gis c. 9.*

Quare nec illud istum quicquam iuuat quod Augustinus alicubi scribit, carnem & sanguinem Christi fidelis corde & ore suscipi. Præterquam enim quòd Augustinus ibi de vtriusque hominis, exterioris & interioris, cibo loquitur: quorum alter, qui Christi corpus est, ab interiore, corde fideli, alter, qui sanctus panis est, ab exteriori, ore percipitur: etiam hinc perspicuum est, eum ipsius carnis manducationem non ori, sed cordi duntaxat fidelis, tribuisse: quia panis & quod pronomine *hoc* demonstratur, non propriè sed impropriè Christi corpus est.

Tertiam antecedentis rationem Gregorius hisce verbis proposuit. *Neque sanè Patres in ijs & alijs locis vsque adeò mirabile mysteriũ hoc esse censuissent, nisi pro certo habuissent corporis & sanguinis Christi præsentiam.* Ad hoc nihil ego seorsum: tum quia præsentiam corporis Christi non inficiamus: tum quia cum antecedente cauillatione coheret & ruit: tum quia de huius mysterij admirabilitate satis antè dictum est: tum denique quod ad antecedentis confirmationem nihil planè facit.

Quarta ratio nihilo melior est. Patres, inquit iste, elegantissi-

gantissimis quibusdam annotationibus & amplificationibus, argutisque locutionibus in hoc mysterio commendando vtuntur, vt liquet ex Augustino & Chrysofomo: ergo corpus & sanguinē Christi re ipsa, non in figura duntaxat & symbolo, hīc adesse statuunt. Sicut antecedens, quod probandum erat, hoc argumento non confirmatur: ita præsētia quidem corporis Christi euincitur, sed nō præsētia corporea. Nam quōd Augustinus Christum *in Psal. 33.* suis sese manibus portasse scribit, nequaquam vult, Christum sub externa illa specie, quam manibus tenuit, *ἑστρωδῶς ἔσρωαλινῶς* latitasse: ita, vt quod ferebat, & quod ferebatur idem quā ad substantiam, corpus fuerit: sed sanctū Christum panem, qui corpus eius erat Sacramentaliter, manibus suis tulisse: quia *quodam modo* Christum seipsum gestasse dicit: sicut panis Christi corpus est *quodam modo*.

Hic iste, callidè me huius interpretationis confutationem dissimulasse dicit. Cedò bellam istam confutationem. Augustinus rem istam, vt suis met manibus aliquis gestetur, rem valdè singularem & arduam esse censet, quæ à mero homine fieri nequeat: ergo de sententia Augustini, Christus corpus suum reuera portauit, & non solum sui corporis signum. ratio consecutionis, quia signum & imaginem sui quilibet homo sine difficultate ferre potest. Concedo totum. verè corpus suum gestauit: quia Sacramentum corporis seu panem sanctum, qui verè Christi corpus est, verè gestauit. Sed nōne quilibet, inquires, homo signum & imaginem sui manibus gestare potest? sed nemo, præter Christum, sui corporis Sacramentum. Alia Sacramenti, alia communis signi ratio est. Communis enim imago res ipsa non est: neque rem ipsam offert & exhibet: Sacramentū autem corporis, corpus & *νοῦν ὡς ἰα* corporis est, illud que singulis & cunctis offert & exhibet: et si non omnes id recipiant, manibus & ore quo recipiuntur, destituti.

Quare neque tua te iuuat deprauatio, qua illud Augustini quodammodo, quo seipsum interpretatur, deprauare conaris. Absolutè, inquis, ait, Christum se portasse. Sed mox interpretationem subiicit, Christum non simpliciter & quouis, sed quodam duntaxat modo se gestasse: quod nunquam certè fecisset: si Christum seipsum corpore suum verum & substantiale, quâ tale est, manibus tulisse credidisset. Sed seipsum quodam modo portasse dicit: quod non in propria, sed aliena specie, se portarit. nugæ, Gregori. ad ipsum corpus, non ad velum quod attingit, Christum seipsum quodam modo gestasse dicit. Sicut enim & quia panis Christi corpus est quodam modo: sic & idcirco etiam seipsum quodam modo gestauit: quia sanctum panem manibus gestauit.

de consecr.

d. 2.

in Matt.

hom. 83.

hom. 2. ad

popul. An

tiach.

In Iohan.

hom. 45.

Sed cur tu, Gregori, callidè dissimulasti, quod ex vestra glossa de pane scripsi, eū Christi corpus esse quodammodo?

De Chrysostomo satis antè responsum. alit nos Christus vera sua carne: proprio nos cruore pascit: carnem, non melotem, nobis dimisit. Sed hinc nequaquam sequitur, veram illius carnem verumque sanguinem ore corporis sumi. Quod Christum videri, tangi, carnique illius dentes infigi, scribit, id Sacramentaliter scribit: quia Sacramentum carnis videtur, tangitur, dentibus atteritur: & Sacramentum non absentis, sed præsentis, Christi, eo quidè modo præsentis, quo se præsentè fore pollicitus est. Atq; hinc demum verè Sacramentaliter loquitur, qui vel rei non è signo & Sacramento tribuit, vel quod in signo & Sacramento fit, rei signatæ: quia Sacramentum ipsa res est cuius Sacramentum est: ille verò nequaquam, qui rem tangi dicit, eò quòd velum & integumentum illius tangitur. Nam si maximè sub panis accidentibus Christi corpus suâ substantiâ latitaret: neq; Sacramentalis tamè neq; vera locutio esset, si ipsum met corpus tangi, lacerarique diceretur, eò quòd accidentia

ria illa tangerentur: sicut in rei veritate res illa non tangitur, aut laceratur, cuius integumentum dumtaxat tangitur aut laceratur. Vt ergò non solum Sacramentaliter, sed etiam verè, ipsum Christi corpus tangi, dentibus atteri, lacerari è dicatur, non satis est, vt panis accidentibus intimè coniunctū sit, sicut coniuncta suis accidentibus ea substantia esse solet, quæ dentibus laceratur, sed vt id, quod laceratur, ipsum Christi corpus sit: quod cum de nudis accidentibus dici non possit, falsum est, Christi corpus tangi, lacerari; eò quòd panis accidentia tanguntur, lacerantur. Nonne verò si sic intimè panis accidentibus coniunctum est Christi corpus, sicut illis coniuncta est substantia panis, re ipsa & in se laceratur, sicut panis substantia in se laceratur non afficitur, inquires, panis accidentibus. Sed cur non afficitur? aut quis credat, illud non lacerari & frangi, si locū substantiæ panis, quæ lacerari solet, tenet? De epistola ad Cæsarium Monachum capite sequenti.

ad argum.

4.
*hom. 83. in
Matth. ad
Hedub. q. a*

Quinta antecedentis ratio fuit, Patres, veluti Chrysostomus & Hieronymus, affirmant, Christum in postrema Coena edisse in Sacramento suum corpus, & bibisse suum sanguinem: ergò sub specie re ipsa & corporeo modo præsentia suat corpus & sanguis Iesu Christi. Ratio consecutionis, quia per corpus non gratia, quæ de nouo Christo accesserit, intelligi potest, sed ipsum Christi corpus. Vanum antecedens est: vana consecutio: vana consecutionis ratio. Conuiuam Christum fuisse, ex poculo bibisse, primum id fecisse, quod discipuli fecerunt, Hieronymus & Chrysostomus scribunt: suū verò corpus & sanguinem Christum in Sacramento edisse & bibisse, id non scribunt. Sed demus antecedēs: Vana tamē consecutio est: quia per corpus quod comedit, non ipsummet Christi corpus, quippe quod ad mensam accubebat, sed Sacramentum corporis, panis sanctus, intelligitur: qui Christi corpus

est quodammodo. Sicut enim se gestauit quodammodo: ita quoque se comedit quodammodo. Quemadmodum ergo manducando & bibendo nouam gratiam non est consecutus: ita quoque suum ipsius essentialia corpus ore corporis nequaquam manducauit: sed sanctum duntaxat panem, illius Sacramentum. Quanta enim quæso crudelitas & immanitas fuerit, humanam, & quidem suam ipsius carnem ore corporis deuorare? Contrarium ergo sequitur, essentialia Christi corpus sub elemento nequaquam latitare: quod alioquin immanissimum facinus Christus commisisset: tantò ceteris crudelius & immanius, quantò suam ipsius carnem ore deuorare crudelius est & immanius quàm alterius hominis carnem.

homil. 83.
in Matt.

Sed ex fine, inquis, ob quem Patres Christum id fecisse dicunt, liquet, Christum suum ipsius corpus ore comedisse. Cedo finem. Chrysostomus, inquis, ita scribit, *ne turbarentur discipuli, ipse primus suum sanguinem bibit.* Vbi uero hæc uerba in Chrysostomo? Si vir bonus es, hæc in Chrysostomo uerba monstrato. Ita Chrysostomus: *Ipsæ quoque bibit ex eo, ex poculo, ne auditis uerbis illis, dicerent, cur ergo sanguinem bibimus & carnem edimus? ac ideo turbarentur: siquidem & cum antè de his uerba fecerat, multi solum propter uerba offensi sunt. ne tunc igitur etiam id accideret, ipse primus hoc fecit: ut animo tranquillo ad mysteriorum communicationem eos prouocaret.* Vbi hinc mentio sanguinis, quod suum ipsius sanguinẽ biberit? Sed discipuli sanguinẽ biberunt: quare & Christus. Sacramentaliter, Gregori, non essentialiter. falsum tamen nihilo secius, Chrysostomum ita ut inquis, scribere, *ipse primus suum sanguinem bibit.* Sed tamen, inquis, manet, Christum hoc sine edisse & bibisse, ne discipuli turbarentur. Ast hinc non efficitur, Christum *ἑσθιὼς καὶ ποτιζομὲνός* sub eo, quod edit & bibit, latuisse. Verum, inquis, si Christus signum duntaxat sui corporis

poris & sanguinis à discipulis sumi voluit, timendum nō erat, ne sumendo turbarentur, ni primus Christus sumeret. Vnde verò id nosti? quia signum corporis & sanguinis accipere, res, inquis, ardua non est. qui sic? an eiusmodi signum, quod rei nomine honoratur, & res ipsa, crucifixum Christi corpus est, accipere, res exigua tibi est? mitto, quod potiores cur id Christus fecerit fines & causæ sunt: de quibus priori Scripto.

Sexta ratio, qua suum antecedens iste confirmare nitebatur, hæc fuit. *Iam verò cum affirmant Patres, Christum se in pane & vino incruentè sacrificauisse, certè vane atq; futiliter id affirmant, si non ipsum victimam fuisse, qua tunc præsens in pane & vino sacrificaretur, existimauerunt.* Antecedens falsum est. In Eucharistia seipsum obtulisse & offerri Christum Patres dicunt, non in pane: quia panis Eucharisticus, qui Christi corpus est, oblatus est & offertur: vt in primis perspicuum est ex Irenæo. *At nos inquis modum* lib. 4. c. 34. *illum Sacramentalem, quo Patres asserunt, Christum se patri obtulisse, talem esse probamus, vt reuera Christus se in ipso Sacramento existentem obtulerit.* Quo verò quæso modo probatis, Christum corporeo modo in Sacramento præsentem esse? num id te probasse putas, si dicas, victimam & sacrificium rem aliquam præsentem esse debere? num sanctus panis, qui offertur & Christi corpus est, absens est? Semel Christus mortuus est: semel mactatus, fractus, oblatus: non moritur, non frangitur, non mactatur, non offertur, amplius in sese. memoriam & recordationem semel in cruce peracti sacrificij, teste Chrysothomo, operamur. ad Heb. hom. 17. nihilo secius Christi corpus frangi, offerri, rectè dicitur: quia panis, qui frangitur, offertur, Christi corpus est: eodem planè modo, quo incruentum hoc sacrificium, illud cruentum est.

Septima & postrema antecedentis illius ratio fuit: Pa-

tres Christum in Eucharistia, vel Eucharistiam, adorari iubent: præsentē itaque Christum in Eucharistia esse sentiunt. Falsum est antecedens, Patres velle, ipsam Eucharistiam, seu panem Eucharisticum, adorandum esse. quoniam enim id quæso modo vellent, aut dicerent, cum idololatris ista post Lateranense demū concilium, quod tute factis, coeperit? alioquin, vt millies diximus, præsentissimū Christū in Eucharistia agnoscimus. quin in pane quoq; præsentē fateri non reformidamus, eo sc. modo, quo in verbo præsens est: quia panis sanctus nō aliter cōtinet quod cōtinet, quā vi verbi, & quā ipse quoq; verbum quoddam est.

lib. 1. cap. 6. pag. 49. Sed Augustini, Ambrosij, Chrysostomi, Cyrilli Hierosolymitani, quibus ego quintū, Theodoritum, adiccerim, antecedens illud tuū te confirmasse dicis. Videamus quid confirmāris. Sic Augustinus *Contemptum solum nō vult cibum ille, sicut manna fastidium. inde enim & Apostolus indignè dicit acceptum ab eis, qui non discernebant à ceteris cibis veneratione singulariter debita.* Item, *Caro Christi ex terra est & nemo eam manducat, nisi prius adoret.* Idem Ambrosius quod enim ex Augustino in 21. psal. citas, id nihil prorsus ad rem. Quid hinc, Gregori? num effici putas, Eucharistiam, hoc est, ipsummet panem, ob Christi corpus ibi latitans, de sententia horum duorum Patrum, adorandum esse? nihil minus. aliud veneratio, qua sanctus ille cibus sumendus est, & quæ huic cibo singulariter debetur, aliud adoratio est: aliud, adorare priusquam manduces: aliud, ipsummet panem adorare. Quare nihil tua te iuuat obseruatio. Augustinus enim sanctum hunc cibum indignè acceptum ab illis cum Apostolo dicit, qui cibum hunc à ceteris cibis non discriminarunt, idq; veneratione singulariter debita: per quam aliud nihil intelligit, quā quod cum reuerentia, & alia longè ratione, ad hunc cibū accedendum sit, quā ad cibum

communem. Quid verò Chrysoftomus? minus etiam, quam Ambrosius & Augustinus: Magos & barbaros Christi corpus in præsepi adorasse dicit. Quid hoc ad panis Eucharistici adorationem? Quid quod non ad adorandum, sed ad reuerentiam & pietatem illorum exemplo nos adhortatur? Quod se ex quodam audiuisse scribit, qui hoc ipsum ex alio habebat, altare, tremendi illius mysterij tempore, angelorū multitudine, vestes fulgentes indutorū, & capita veluti milites regi, inclinātiū, circūfufum fuisse: id quoq; nihil minus quā panis adorationē euincit. Christus enim est, qui hoc magnū Sacramētum cōficit & distribuit: ipse cibus, cōuiuia, & hospes: cui quid mirum si omne genu flectatur? Quid deniq; Cyrillus Hierosolymitanus? Quid Nazianzenus? *accede inquit ille ad calicē sanguinis illius pronus, adorationis in modū: hic autē ad altare cū fide procumbit, eum qui super illud colitur obtestans.* hoc cōtine est panem Eucharisticum vel arcanū in eo corpus adorare? Sed Theodoritus symbola adorari scribit. sed quomodo? num quod in illis substantia corporis Christi latitet, & in locum substantiæ panis successerit? quo ergo modo ibidem negat mystica symbola propriam & priorem naturā atq; substantiam amittere? de sapientissimo tuo pharmaco paulò post. Cum ergo nō substantialiter corpus & sanguis Christi sint: corporibus quidē ad symbola cōuersis adorabant: mente verò nō ad externa Symbola, sed ad ipsum Christi corpus sursum cōuersa: quo tum mysticis symbolis, tum etiā clara præconis voce *sursum corda*, vocabantur. hoc verò quid ad panis adorationem? Quā bellè itaq; Patrum autoritatibus demonstraris, corpus Christi in Eucharistia adorari, eò quod sub aspectabili specie essentialiter præsens sit, ex his liquere potest. Quod scribis, nos, dicere, Christū à veteri Ecclesia in symbolis adoratū fuisse, adorariue solitū, id ego nūquā dixi, in mysterijs & hoc tremēdo myste-

*in 1. Cor.
Hom. 24.*

*lib. 6. de
Sacerd.*

*Myst. 5.
orat. de So-
ror. Georg.*

Dialog. 2.

myfterio adoratum eſſe dixi & dico: Sed mente non ad ſymbolū, ſed ad ipſum Chriſti corpus ſurſum, conuerſa. Sed etiam in quauis cœna vulgari hoc pacto adoratur. Sed non eodem fine, nec eandem ob cauſam: quòd corpora noſtra pauerit, non autem, quòd corpus & animam fracto ſuo corpore ab interitu vindicarit.

Ac quia obiter quoque mentionem feci execrandi illius *βδελύγματος*, fulgentium illarum ædicularum, ad quas iſti proſtrati adorāt, quærit iſte, vnde norim, veterem Eccleſiam ad eas non adoraffe. Vnde verò id noſſem, Gregori? nōnne ex eo, quòd eas non habebat? Sed aſſeruati ſolitum eſt olim hoc Sacramentum. Sed non in eiufmodi, in choro templi, ad idololatricam adorationem conſtructis, ædiculis. Num verò quia aſſeruatum eſt & deſpectui non habitum, in eo loco vbi aſſeruatum eſt, adoratum eſt? qua id ratione efficitur? Vbicunque Sacramentum eſt, ibi, de ſententia Patrum, Chriſtus eſt adorandus, & ab illis adoratus: Sacramentum olim aſſeruatum fuit: ergo ibi, vbi aſſeruabatur, adorandum & adoratum. Vel homonymiæ ſophiſma, vel falſa maior eſt. vera eſt, ſi Sacramentum in ea pro toto illo tremendo myſterio, pro tota Euchariftia, in qua vetus Eccleſia adorabat, non autem pro externo ſigno, quod fit in minore, ſumatur: vt ſenſus ſit, vbicunque Euchariftia celebratur, ibi Chriſtum adorandum, & adoratum ab Eccleſia veteri fuiſſe. Sic autem argumentum quatuor terminis conſtat. Quod ſi vox Sacramēti in maiori quoque pro externo ſigno ſumitur, falſa eſt: quia non in ſigno, ſed in Euchariftia, non aliquid in ſigno, ſed Chriſtum ſurſum adorabat. Quem ad modum ergo non ſub dio aſſeruabatur: ita non in ædiculis ad ſummum altare fictis, aſſeruabatur: & ſicut verum eſt, aſſeruatum fuiſſe: ita falſum eſt, vbi aſſeruatum eſt, etiam adoratum eſſe. An igitur adoratio illa veſtra hæretica ſit
nec

necne, iudicent quibus datum est iudicare. Calvinum nunquam adoravi: qui melius, quàm vos novi, solū Deum adorandum esse. De Augustino & Theodoro sat dictum. Neuter Christi corpus sub nudis speciebus substantia constituit: vt vel ex illis ipsis Augustini verbis perspicuum est, quibus ait, Dominum negasse, id, quod videtur, corpus manducandum esse: Sacramentum commendatum esse, quod spiritualiter sit intelligendū: quod aliud nihil est, quàm corpus Christi, non vt corpus, sed vt traditum corpus, in Eucharistia manducari, non corporeum, sed Spiritualem cibum, Spiritus, non corporis ore manducandum esse: eoq̄ue sub elemento nec esse, nec adorari.

Ad extremum queribundus iste Gregorius, qui victoriam in impudentia & improbis querimonijs posuit, iterum queritur, responsionem suam neque confutatam esse, nec vt intelligi possit commemoratam. forsan metuit, vt scriptum suum vsquam inueniatur. Sed quæ quæso illa tua responsio est, Gregori? Hoc nobis argumentum affinxisti: *Ipsè Christus se mundum hunc relinquere testatus est, negauit q̄ fore, vt nobiscum ipsum presentem in Sacramento haberemus.* Hoc posterius nostrum non est. hoc autem ex habitu Christi & ceteris id generis concludimus, eum vero suo corpore, iam in cælo, non in terra, vel terrestribus elementis, esse. Quid tu? ordinario, inquis, modo, hoc est, aspectabiliter & extra Sacramentum in Mundo non est. Sed nec vlllo corporeo modo in Mundo vel elementis est. *κοινωνία* vero suo corpore in Eucharistia præsto est: quæ, Augustino teste, vera præsentia causa est. *De verbo nonne satis his tua responsio profligata est? Cur verò tu Dom. serm. nihil ad hæc? nihil præter errores inculcas. Simpliciter, inquis, Mundum se relicturum dixit: etsi Mundum simpliciter non reliquit.* Ecquis præter te id vnquam dixit?

corporeo se modo Mundum relicturum dixit, & reliquit.
Tu, si potes, contrarium ostende. de ceteris non laboro,
& sat priori Scripto responsum.

An tu verò nescis, quid de Cameracensi illo Cardina-
le, Petro de Alliaco, scripserim, & cur scripserim? admo-
ue tua perspicilla: & vtrumque videbis. scripsi, cum ex
μελίσσια σωσσία nobis genuisse: quæ deinde *πανταχούσσια* no-
bis peperit: vt vtraque, *σωσσία* & *πανταχούσσια* vestra *μελίσ-
σας* suboles sit atque progenies. qua itaque fronte scribis,
eum præsentia Christi in Sacramento, & *μελίσσας* auto-
rem, à me constitui? Inspiciatur Scriptum meum, verba
plana sunt. Apparet liquidò, vanissimum esse quicquid
ad causæ suæ præsidium Gregorius iste conquirit. Super-
est, vt argumenta nostra vindicemus.

CAPVT QVINTVM.

*Argumenta illa vindicans, quæ pro vera Christi in Eucharis-
tia præsentia, contra idololatricam præsen-
tiam allata sunt.*

Christum vero suo corpore neque sub pane & vino
neque sub eorum speciebus, corporeo modo esse, &
nihiloscilicet verum & fractum Christi corpus, non virtu-
tem duntaxat corporis, in tremendo Cœnæ mysterio, ve-
rè percipi, quinque firmissimis argumentis demonstra-
ui: quorum primum, ex verbis Institutionis ductum,
hoc erat. *Si de vero pane verum Christi corpus predicatur
(Sanguinis & vini eadem ratio) actum est de transsubstanti-
atione & consubstantiatione: sed verum prius: verum igitur
& posterius.*

Minorem Gregorius inficiatur: causam assignans, quod
in pane illo, quem Christus in manus sumfit, hæc quinq;
confi-

considerari possint: singularis & indiuidua substantiæ panis ratio, hoc est, quòd res & substantia sit singularis: ratio speciei, communis natura panis: ratio generis, quòd corpus sit, & quidem corpus non viuum: communis substantiæ ratio, quòd non solum corpus seu corpora, sed absolutè, substantia sit: ratio denique substantiæ vagæ, qua substantia illa, quæ panis accidentibus continebatur, promiscue modo panis, modo verum Christi corpus esse potuit. Cum ergo tot modis considerari panis possit: non est, inquit, necesse, vt Christus pronomine *hoc* id quod in manus sumsit, secundum quamlibet illius rationem, demonstrarit: sed satis est, vt illud demonstrarit, secundum rationem aliquam, quæ & ipsa substantialis esset, & ad sensum pateret. *hanc autem rationem*, inquit iterum iste, *qua id demonstrauit, esse dicimus, non rationem aliquam propriam panis, sed rationem substantiæ, tum communem, tum etiam indiuiduam vagè &c.*

Quæ verò ista negantiæ ratio? fallum est, inquit iste, Christum corpus suum de pane prædicasse. quî sic? quia nos, inquit, rationem illam, qua Christus id quod in manus sumsit demonstrauit, non rationem aliquam propriam panis esse dicimus, sed rationem substantiæ, eãq; tum cõmunem, tũ indiuiduam vagè: eò quod pluribus rationibus considerari quod demonstratum est potest. num verò tibi satis est dicere *nos dicimus*? quibus rationibus quòd dicitis demonstratis? Concedo, panem Eucharisticum, & rem quamuis singularem, pluribus considerari rationibus posse: sed nego, vagũ illud, quod comminiscimini, indiuiduum vel in pane Eucharistico, vel vlla alia re, locũ habere. causas præcedenti capite audiisti. Ac tamen si pluribus rationibus considerari res indiuidua & singularis potest: actu tamen singularis est & indiuidua, non communis & vniuersalis: & cùm pronomine *hoc* de-

monstratur, vt talis & actu est, demonstratur: nisi fortè κατὰ χεῖρας pronomen illud vsurpetur. an qui de te pronunciat, hic est, qui cum Fortunato infeliciter disputauit, substantiam absolutè demonstrat? putas ne quenquã sanæ mentis hominem tibi concessurum, Christum, cum de pane, quem ex mensa sumserat, pronunciauit *hoc est corpus*, pronomine *hoc* substantiam communiter acceptã, etiam vt canis substantia est, demonstrasse? & quo quæsomodo communis ista substantia ad sensum, vt tu loqueris, patet, sensuque percipitur? nõne generalis considerandi ratio, & quicquid vniuersale est, quã tale est, in mente duntaxat est?

Nec te iuuat quod dicis, *non ita iam loquor de indiuiduo* vagè: siquidem aio, *rem illam omnino, quæ continebatur in præsentia sensibus accideribus panis, fuisse à Christo monstratam.* Res illa, Gregori, singularis fuit & indiuidua: non communis: multò minus communissima. Ast inquis *singularis & indiuidua fuit: vt tamen indifferenter potuerit esse tum panis, sicut initio Christi verborum fuit, tum etiam corpus Christi, sicut fuit in fine.* Sed vnde probas, rem illam naturã & substantiã aliud initio, aliud in fine pronunciationis fuisse? si maximè verum id esset: res tamen singularis in vtroque termino fuisset, nõ communis. nõne vero quod initio enunciationis subiectum est, etiam in fine subiectum est? num qui de te loquens dicit, *hic est vir bonus*, initio quidem enunciationis te, in fine verò alium intelligit: itaque non te, quod dicere velle videbatur, sed alium, virum bonum dicit? nõne ergo si initio enunciationis pronomine *hoc* verus panis demonstratus est, etiam in fine est demonstratus? & tu negabis, de vero pane verum Christi corpus enunciari? profer si potes, enunciata: quorum subiecta aliud initio enunciationis significant, aliud in fine.

Et si verò vanissima sunt quæ adfers : non tamen te pudet, quid enim impudentiam puderet ? scribere, clarissima institutionis verba, quibus minorem probavi, vanissimo tuo indiuiduo & tenebrosissimæ interpretationi suffragari. De herba, inquis, quæ in alieno horto nascitur, dicere solemus, hoc, seu hæc herba in meo quoque horto nascitur: ergò pronomem *hoc* non semper rem singularē & indiuiduam, vt talis est, sed sub ratione communi, significat. Concedo: sed id fit: cum vel pronomine *hoc* abutimur, & non rem ipsam, sed aliquid simile & eiusdem generis, siue speciei, demonstramus: vel nomen speciei aut generis ei adijcimus. num verò tale Christi enunciatum est? hiccine illius sensus, hoc, id est, eiusdem speciei panis meum corpus est? vbi verò in illo enunciato, hoc in meo quoque horto nascitur, vestrum indiuiduum? num subiectum aliud initio, aliud in fine est enunciationis?

Vere inquis & propriis loquitur, qui ostendens corpus aliquod, dicit, hoc corpus conuenit essentialiter, in genere quodam, cum angelo, nempe in genere substantiæ: & tamen illo pronomine hoc non demonstrat corpus secundum propriam rationem, sed secundum communem rationem substantiæ, qua duntaxat est eiusdem generis cum angelo.

Sed quis vnquam sanæ mentis id tibi concedet? Si enim de certo corpore dicit, hoc corpus: omninò corpus & indiuiduum illud demonstrat: etsi modum & rationem explicet, qua illi cum angelo conuenit. Sed quid hoc ad vagum tuum indiuiduum? vbi alia & alia subiecti natura?

Non magis Aaronis virga tibi patrocinaur. De virga, inquis, illa, cum in colubrum conuertenda esset, dicere Moses potuit, hoc erit coluber. quid tum? ergò pronomine *hoc* non virgam secundum propriam rationem demonstrasset, sed solùm secundum rationem communem substantiæ, in manu Aaronis contentam. qui sic?

quia nunquam virga, vt virga, futura fuit coluber. sed virga vt virga, in colubrum convertenda fuit: vt quod ante actu virga erat, postea coluber actu esset: sicut ex aqua actu, vinum actu factum est Cana. Quare si de aqua, nondum commutata, Christus dixisset, hoc erit vinum, verissimum dixisset: & pronomine *hoc* aquam, hydrijs illis contentam, demonstrasset. Quod si de conuersa iam aqua dixisset, hoc vinum est, verum quoque dixisset: & pronomine *hoc* id, quod hydrijs continebatur, demonstrasset. Si verò de aqua nondum conuersa dixisset *hoc*, & simul cum verbis conuersionem perfecisset, ludificatus fuisset: quod quia neque fecit, neque facere voluit, nec quicquam eiusmodi dixit, nihil etiam hoc tuum somnium causæ vestrae patrocinatur.

Cùm ergò videret sollicitus iste Gregorius, periclitanti suæ interpretationi hoc pacto non succurri, alia via illi conatur subuenire. Ex modo, inquit, loquendi, quo Christus vsus est, interpretatio illa confirmatur. Ecquis verò, Gregori, ille modus est? Christus, inquis, non dixit, *hic panis*, sed *hoc*. ergone sequitur, non panem, vt panem, sed communem quandam panem cum Christi corpore substantiam demonstratam esse? qua id verò consecutione? nego pronomine *hoc* communem substantiam demonstrari: vel, vt omnem tuis cauillationibus ansam præcidam, nego, pronomine istis *hic, hæc, hoc*, ita communem substantiam demonstrari, quæ diuersissimis diuersorum generum & specierum rebus simul competat. contrarium, si potes, demonstra.

Sed inquis, *Si Christus corpus suum verum verè ac propriè de illa re prædicauit, quæ accepit, & distribuit discipulis, minime panem,*

panem, ut panem, sed ut substantiam sub accidentibus panis contentam demonstravit illo pronomine hoc: sed verum prius: verum igitur & posterius, &c. Falsissima minor est. eam neque probasti, neque probabis in æternum. aliud est, verum & proprium Christi corpus, non figuram aut signum, de pane dici: aliud illud proprie de pane, qui pronomine hoc demonstratus est, dicitur: sicut aliud est, singula enunciati verba, in se considerata, propria esse, aliud enunciationem propriam esse. quàm verò tibi Damascenus faueat, dictum est antè. Quare firmissima stat mea minor, Christum de verò pane, quem ex mensa sustulerat, verum suum corpus enunciasse: quæ istius modi Sophistarum obstrepitaculis, cuiusmodi Gregorius attulit, non solum non labefactatur, sed magis magisque confirmatur.

Eandem minorem illis Lucae verbis *hoc poculum* cap. 22.
nouum Testamentum est, & illis Apostoli panis quem 1. Cor. 10.
frangimus, nonne xovwvia corporis Christi est? confir-
 mauit. Quid verò Gregorius? ut ostendat, præsidium suæ causæ in impudentia consistere, negat, de vero pane *xovwvia* corporis prædicari. nonne verò qui dicit, panis, quem frangimus, qui verus panis est, *xovwvia* corporis est, de pane corporis *xovwvia* enunciat? quid quæso est apertissima inficiari, si hoc non est? *explicat inquis his verbis Apostolus, cuiusmodi sit ille panis, quem sumimus: ac indicat, eiusmodi esse, ut secundum substantiam quidem suam aliud non sit quam corpus Christi, sub accidentibus fracti panis: ac proinde ipso corpore Christi nos communicare, cum de eiusmodi pane participamus.*

Sed vnde quod dicitis probas? commentitius
 iste tu.

iste tuus panis est: commentitia tua *κοινωνία*. Apostolus *κοινωνίαν* corporis de illo pane enunciat, qui à communi usu ad sacrum transfertur: qui sanctificatur: qui non aliorum accidentium ratione habita, sed in se & quâ ad substantiam, verè frangitur: ergò de vero & terreno pane *κοινωνίαν* corporis enunciat. ratio consecutionis, quia panis ille, qui à communi usu ad sacrum transfertur, qui sanctificatur, qui verè & in se frangitur, nō ipsum Christi corpus est, cui hæc non competunt, sed verus panis, verus terræ fructus. Antecedens probatur. Apostolus enim per fractionem non fractionem *κατὰ δοκίμιον*, sed veram, intelligit, qua vera corporis in cruce fractio repræsentatur: quæ non repræsentaretur, si accidentia duntaxat frangerentur. Sicut enim accidentarius iste panis, vt post dicemus,

Argum. 4.

Marcioniticum nobis corpus efficit: sic accidentaria ista fractio Marcioniticam, & quæ in opinione duntaxat consistit, corporis fractionem. Ac sicut de poculo differens, benedictionis & sanctificationis vocabulo vtitur: sic, etiam de pane loquens fractionis voce contentus sit, simul tamen eâ sanctificationem quoque complectitur, qua panis ad sanctum hunc usum accommodatur: quod non nisi de vero terræ fructu accipi potest.

κοινωνίαν verò corporis Christi, & *κοινωνῆς* corporis Christi esse, seu *κοινωνίαν* cum Christi corpore habere, non esse, substantiâ Christi corpus esse, & sub accidentibus essentialiter latitans Christi corpus participare, hinc perspicuum est. Quicumque *κοινωνίαν* cum Christi corpore habet, illi vnum cum Christo corpus sunt: non omnes manducantes vnum cum Christo corpus sunt: non omnes ergò *κοινωνίαν* cum illius corpore habent. Quare, *κοινωνίαν* cum Christi corpore habere, non est, ipsummet Christi corpus sub accidentibus participare: nec, *κοινωνίαν* corporis Christi esse, est substantiâ Christi corpus esse. Consecrarium
mani-

manifestum est, argumenti propositionibus concessis.

Minor ergo tum in se, tum ex Apostolo, perspicua est.

Etsi enim dicit, omnes vnum eundemque panem parti-

cipare: non tamen omnes, sed aliquos duntaxat, su-

multos, vnum corpus esse dicit. Maior ex eodem liquet.

Confirmaturus enim quod dixit, fractum panem corpo-

ris esse communionem, causam hanc subijcit, quod mul-

ti vnum corpus simus: quasi dicat, panis *κοινωνία* corporis

Christi est: quia medium est: quo multi nostrum vnum

sub capite Christo, corpus sunt & fiunt. Sicut ergo, *κοινω-*

νία corporis Christi esse, est, vnum cum eo corpus effice-

re: ita *κοινωνία* cum Christo habere, est vnum cum eo cor-

puse esse. Quare quicumque *κοινωνία* cum Christi corpore

habent, ij vnum cum eo corpus sunt. Ac quia non simpli-

citer dixit, panem *κοινωνία* esse, quod nos cum Christi

corpore coniungat, sed quod nos in vnum corpus con-

iungat, & vnum, non plura corpora, efficiat: pane Eu-

charistico id declarat. Sicut enim panis, qui nos Christi

κοινωνία facit, vnicus est: ita quoque vnum corpus mysti-

cum multi sunt & fiunt. nec enim de varijs & diuersis, sed

de vno eodemque, inquit, pane omnes accipimus.

Hic verò nobis obstreperit iste Gregorius, vnum hunc

panem non panem naturalem, sed ipsum Christi corpus

esse. nisi enim inquit hic panis vnicus sit ipsum Christi corpus,

quod ubique percipitur vnum & idem: non participaremus

omnes de unico pane, sed de alio atque alio: sicut in alijs atq; alijs

locis ad Eucharistia confectioem alius atque alius panis usur-

patur.

Friuolum est quod obijcis. De Corinthiorum, ad quos

epistolam scripsit, eoque de vnica, non pluribus simul

Ecclesijs, loquitur. In vna verò Ecclesia vnum panem

oblatum, vnus panis fragmenta, idque ad mystici corpo-

ris vnitatem indicandam, omnibus distributa esse, & hunc

Apostolicum ritum vsque ad cataclysmum in Veteri Ecclesia perpetuatum fuisse, quis est qui ignoret? Quamuis etiam diuersi diuersarum Ecclesiarum panes vnicus dici possint, ob vnam eandemque sanctificationem. Idem ex illis liquet, quæ de veteris Testamenti sacrificijs Apostolus subiicit. Si fractus panis idcirco *κοινωνία* corporis Christi est, quia corpus est substantiâ: etiam Veteris Testamenti sacrificia *κοινωνία* altaris erant, quòd substantiâ altare erant: sed falsum consequens: falsum igitur etiam antecedens. Ratio connexi est, quòd sicut nos fractus panis corporis Christi & mensæ Domini participes facit: sic eius sacrificiorum Veteres illos altaris reddebat participes: eoq; sicut sacrificia vel esus eorum altaris erat *κοινωνία*: ita fractus panis corporis Christi mensæq; Domini est *κοινωνία*. falsa ergò tua *κοινωνία* est: falsus & commentitius tuus panis. manet firmum, de vero pane, qui naturâ panis sit, corporis *κοινωνία* enunciari. ac qualis quæso hæc enuntiatio fuerit, panis quem frangimus, hoc est, essenziale Christi corpus, quod sub fracti panis accidentibus est, *κοινωνία* corporis Christi est?

Et quo modo tibi constas, Gregori, qui sola panis accidentia frangi cum tuis Magistris, quamuis de hac questione re bellè inter se consentiant, doces: cum hîc, tui & Dionys. oblitis, scribis, corpus Christi sub accidentibus fracti panis esse? nõnne inter accidentia & panem fractum discriminas? concedis ne tandem, ipsummet panem frangi? & de vero pane *κοινωνία* enunciari negabis?

Poculi eadem ratio. per poculum enim, seu vinum in poculo, verum & essenziale vinum ab Euangelista significatur: quia verus & essentialis vitis fructus: vt id tum Lucas, tum Matthæus, interpretatur, cum subiicit, *dico autem vobis, quòd non amplius bibero ex hoc vitis fructu* &c. Verus igitur & essentialis vitis fructus in poculo erat: de

Lombard.

lib. 4. d. 12.

& Dionys.

Carth.

p. 16.

de vero & essentiali vitis fructu nouū Testamentum, siue sanguis noui Testamenti, quo nouum Testamentum confirmatum est, enunciatur. num verò sub ratione indiuidui vagi, & substantiæ communis, quæ modò vinum, mox sanguis Christi fuit? minimè. nullum tale indiuiduum. nihil tale pronomine hoc demonstratur: quod vnius, non diuersarum simul rerum, nota est. Demonstrat nobis illo tuo herbaceo hoc, vno eodemque pronomine hoc vel hic, panem, seu verum terræ & vitis fructum, & verum corpus, atque sanguinem humanum, diuersissimas diuersissimarum specierum res, demonstrari. hîc, hîc, Gregori, te exerceto.

Eandem meam minorem, secundum Scripturas, Patrum quoque testimonijs comprobauit. Gregorius verò negat, vllum ex ijs asserere, Christum de pane & vino, vt talia sunt, corpus & sanguinè suum enunciaſſe: & addit, *hoc ipſo, quod abſolutè aſſerunt, illum de pane ſuum corpus, aut de vino ſuum ſanguinem, verè prædicatſſe, oportet intelligere, loqui eos de pane & vino, non vt de pane & vino, ſed vt de ſubſtantijs contentis ſub panis & vini accidentibus.*

Ecquæ verò cauiã eſt, cur ſic intelligere oporteat? *aliqui inquis falſa prædicatio eſſet: vt iam probatum eſt. vbi verò id probaſti? cedo probationem. num enunciatum, quod diſparatis conſtat, falſum eſt? num falſum illud, Herodes eſt vulpes? itemque illud, Petra erat Chriſtus? Quin immò, Gregori, cùm Patres abſolutè dicant, Chriſtum de pane & vino corpus & ſanguinem verè quidem, ſed non propriè, enunciaſſe, intelligere nos volunt, eum de vero pane & vino, eoque, quã talia ſunt, Sacramentali enunciatione, corpus & ſanguinem enunciaſſe. Sed forſan a deò conſpicilla tua perlucent, vt quod nos videre non poſſumus, bellum illud veſtrum indiuiduum vagè, in Patribus conſpexeris. Hoc ſi nobis in aliquo*

monstraris: fatebor, eum tecum insanivisse: sin mon-
 stre non potes, fatetor tu, id illis ignotum fuisse: eoq; per
 panem non vestrum illum planetam, sed verum terræ
 fructum, Patres intellexisse. nonne Patres ad vnum om-
 nes fatentur, panem, etiam post sanctificationem, vim
 & effectum suum naturalem retinere, vt corpora nostra
 consueto more nutriat, foueat, augeat? num vllus vs-
 quam id meris accidentibus adscripsit? aut ergo demon-
 stra, nuda panis accidentia vim nutricantem obtinere:
 aut fatetor, Patres per panem nutricantem, verum & es-
 sentialem panem intellexisse.

Quare vana tua tergiuersatio est. *Tertullianus*, inquis,
Cyprianus, & *Cyrillus Alexandrinus*, significant quidem,
 Christum de pane & vino dixisse, quod essent suum corpus &
 sanguis: at non de pane & vino, vt erant determinate panis &
 vinum, sed vt erant illa substantia contenta sub accidentibus
 panis & vini. Quid ergo ceteri, quos citavi, Patres? panem
 scilicet Eucharisticum secundum substantiam quidem suam ali-
 quid non esse, quam corpus Christi &c.

Vanissima hæc tua tergiuersatio est. Primo enim fal-
 sum est, Tertullianum, Cyprianum, Cyrillum Alexan-
 drinum, velle, Christum non de pane & vino, vt talia,
 sed vt communes illæ substantiæ & vaga vestra indiuidua,
 aliud initio, aliud in fine, enunciationis erant, corpus &
 sanguinem suum enunciaffe. falsum, inquam; hoc est,
 dum indiuiduum istud vagum in his Patribus nobis de-
 monstres. Falsum dein est quod dicis, ceteros, quos ci-
 tauit, Patres alio sensu, quam hosce tres, panem, Christi
 corpus dicere. Num qui dicit, panis est corpus Christi, &
 non dicit, Christus panem corpus suum appellauit, diuer-
 sum ab isto dicit? nonne de pane Christi corpus enunciat?
 nonne itaque docet, Christum de pane corpus suum en-
 nunciaffe, & pronomine *hoc* panem demonstrasse? Et
 quan-

quantum quæso illud Origenis, panis iste, quem Deus Verbum *in Matt. 8.*
 corpus suum esse fatetur ab illo Tertulliani, Christus panem *15.*
 corpus suum appellauit, distat? *Contr.*
Mart.
lib. 4.

Denique Patres illi, cum panem Christi corpus dicunt (vini & sanguinis eadem ratio) per panem vel verum & essentialem panem, vel mera panis accidentia, vel ipsum & essentialia Christi corpus, vel Christi corpus & panis accidentia simul, vel denique vagum illud indiuiduum intelligunt: non secundum: non tertium: non quartum: non extremum: ergo primum. non secundum: quia Irenæus, de quo inter ceteros gloriaris, pane illo, quæ Christi corpus dicit, carnis nostræ substantiam nutrirî & augetur scribit: quam vim accidentibus negamus, dum firmis id euiceris argumentis: non tertium: quod essentiali Christi corpore carnis nostræ substantia non nutriatur, non augetur, ex eo non consistat. Eadem causa, cur dici non possit, eos corpus & accidentia simul intellexisse. eadem, cur indiuiduum quoque vagum non intellexerint: quia merum commentum est: & si esset, ex eo tamen carnis nostræ substantia non consisteret, non augetur. Iudicent nunc qui iudicare possunt, contra quem testes produxerim.

Non tamen pudet istos, nobis impingere cuius ipsi rei sunt. huius generis etiam est, quod quædam Patrum testimonia non sine aliqua fraude me recitasse Gregorius iste scribit. Cedo testimonia illa. num verò fraudulenter Ambrosium, num Bedam, num Rabanum, citauimus? omisit, inquis, verba quibus hi Patres in iisdem locis luculenter asserunt, corpus Christi esse. num eorum mihi opus fuit explicatione? nonne satis fuit ad minoris me probationem, citare quibus corpus de pane enuncient? quid vero per panem Patres intelligant, & quo modo panem Christi corpus nuncupent, modo dictum est. Quare nec illa Ra-

de Instit.
Cler. lib. 1.
6. 31.

bani, quæ recitas, vel ad institutum meum minorisque probationem attinebant, vel te tuamque Chimeram quicquam iuuant. Vinum ad sanguinem refertur. ergo non essentialiter, sed relatè, & Sacramentaliter Christi sanguis est. panis & vinum sanctificata in Sacramentum diuini corporis transeunt. ergo non in ipsam diuini corporis substantiam. aliud Sacramentum, aliud res est Sacramenti. Sacramentum verbum & verum elementum est: res Sacramenti corpus & sanguis Iesu Christi. Sacramentum Rabano cibus materialis est, qui extrinsecus, seu vt ipse loquitur, forinsecus corpus nutrit, in partem corporis redigitur: quod neque de solis accidentibus, neque de corpore Christi vero, neque de vtroque simul dici potest. In Sacramento itaque carnem Christi edere, est Sacramentum carnis edere: tantum in Sacramento edere, est, spectata re Sacramenti, merum duntaxat Sacramentum edere. Quid hoc ad monstruosam illam tuam substantiam? Vbi communis illa tua substantia, vagumque tuum indiuiduum, in Rabano? num ignoras, Rabanum à tuis, à Thoma Valdeno, in hæreticorum album relatam esse, qui scribit, Rabanum de Sacramento Ecclesie Romanæ contraria & sensisse & scripsisse? Et tu illi vagum istud vestrum indiuiduum audes impingere? tandemne vides, vter nostrum ab illis, quos citat, prodatur? Stat ergo mea minor immobilis: & cum ea totum primum argumentum, quod ex eo quoque confirmatur, quod quædam ad primum hoc argumentum attinentia in meo libro sequuntur, ad quæ ne γὰρ quidem iste Gregorius.

Argumentum II.

Alterum meum argumentum non huiusmodi, vt iste loquitur, sed hoc erat: Corpus Christi cibus me-

mentis & interioris hominis est, non ventris & exterioris: ergo nec in pane, nec sub illius specie est. negat iste consecutionem, quòd aliud sit mentis & interioris hominis cibum esse, aliud mentis & interioris hominis duntaxat palato suscipi. Sed vnde nobis hoc discrimen, Gregori, probas? mentis & interioris hominis cibum esse, est à mente duntaxat & interiori homine, quem nutrit, suscipi: sicut ventris & exterioris hominis cibum esse, est à ventre duntaxat & exteriori homine, cui reficiendo destinatus est, manducari. Causa est, quòd geminus hic cibus gemino homini, vt ex Damasceno didicisti, destinatus est: & sicut interior homo exteriori oppositus est: ita cibus interioris & exterioris opposita sunt: nec magis interioris hominis cibus ab exteriori comeditur: quàm interior exterior homo fiat. Hæc Patrum sententia est. hæc Patrum, quæ citavi, testimonia conuincunt. quid enim clarius illis Ambrosij verbis, *non ergò corporalis esca sed Spiritualis est?* Sicut mens ad corporeum corporisue cibum accipiendum inepta est: sic os & venter homoque exterior ineptus est ad mentis cibum, qui Spiritualis non corporeus est, apprehendendum.

Vanissimum igitur est quod scribis, corpus Christi mentis cibum appellari, quòd non corpus, sed mentem duntaxat, spiritualiter nutriat & reficiat: etsi à corpore quoque percipiatur. Corpus enim Christi cibus est viuificans: & à quocunque comeditur, id reficit, viuificat, & ad æternam vitam nutrit. Baptismi alia ratio: sicut aliud totum Eucharistiæ Sacramentum, res terrena & cœlestis simul, aliud res Sacramenti, corpus & sanguis Iesu Christi: de quo antè. Sic antecedens intellexi. sic illud à me intelligi, tum ex consecutionis, tum antecedentis, confirmatione intelligere potuisti. Cur ergò consecutionem imperitè negas?

*de ijs qui
myst. inia.
c. 9.*

Sed

Sed inquis, si sic antecedens intelligis, principium petis. quâ sic, Gregori? intelligisne quid sit principium petere? num qui sic ratiocinatur *corpus Christi cibus est mentis, menteque fideliduntaxat editur: ergo sua essentia non est sub specie aspectabili: quòd alioquin ore quoque corporis ederetur*, idem eodem probat, obscurum & incertum obscuro & incerto, & quæ sunt huius generis alia? Sed hoc, inquis, quod sumis, tibi probandum est. Rectè, Gregori. propterea meum antecedens ita contra tuas cauillationes præmuniui: vt immotû & firmissimum adhuc consistat.

Geminam antecedentis rationem attuli: alteram, Christi corpus in cœna manducari, non vt gloriosum iam viuit in cælo: sed vt pro nobis traditum est & mortuum: quam tum Scripturarum, tum Patrum, testimonijs cõprobaui.

Huic (conuitia enim & scommata tua non moror, quibus, si vellem, aut deceret, paria rependere facilè possem) ita vis obstrepere: Qui illud Christi corpus edunt quòd iam est, ij viuum, non mortuum, Christi corpus edunt: Qui verum Eucharistiæ Sacramentum edunt, illud corpus edunt, quòd iam est: ergo viuum, non mortuum. Sophisma est à secundum quid, vt simpliciter. Qui verum Eucharistiæ Sacramentum edunt, illud corpus edunt, quòd iam in cælis gloriosum est, *κατὰ τὴν*, quâ traditum est, & mortuum. quare nulla vis tui consequentis. taceo, quòd non minus indoctè consequens cum consequentia hîc confudisti, quam rationem tuam construxisti. video Logico te præceptore indigere.

Alteram rationem adfers: quæ huc redit: Qui illud Christi corpus in Cœna percipi dicunt, quòd sursum est in cælo, ij viuum Christi corpus percipi dicunt: Caluinus & Fortunatus illud dicunt: ergo & hoc. idem Sophisma. illud ipsum percipi dico: sed non quâ gloriosum iam in cælo

cælo regnat: sed quâ in cruce ignominiose mactatum
 est. nonné disertè scripsi, crucifixum Christi corpus sur- p. 18. b.
 sum accipi? cur verba mea mutilasti? Sic habeto, verum
 huius cælestis epuli conuiuam, simul eodemque momen-
 to, quod sine *πρωταρχεία και πολλαρχεία* fit, in tribus locis
 esse: in terra, seu loco illo, in quo memoria mactati agni
 peragitur: ad crucem Hierosolymis: in cælo, vbi verè ma-
 ctatus ille agnus apponitur, & ab ipsomet summo Ponti-
 fice distribuitur: in terra, seu loco illo, in quo cœna cele-
 bratur, oculis & ore corporis: ad crucem oculis fidei: in
 cælo ore mentis fidelis. Sed hoc tibi fabulâ videtur,
 Gregori. quid mirum? cùm discipuli quoque mortem
 Domini pro fabula putarint. res ita, vt dixi, habet.

Sed blasphemia, inquis, est, putare, Christi corpus, vt
 mortuum, non vt iam viuum est, edi. Blasphemus ergò
 Christus. blasphemus Euangelista. blasphemus Aposto-
 lus. blasphema antiquitas orthodoxa. Ita Christus, Euan-
 gelista, Apostolus, *hoc est illud meum corpus, quod pro vobis*
traditur aut frangitur: hoc facite in mei recordationem. Quid
 clarius illis verbis, *hoc est illud meum corpus?* (hæc enim
 Græcorum verborum vis est) *τὸ ἐστὶν ἐστὶ τὸ σῶμα, τὸ ὑπὲρ*
ὑμῶν κλάμενον. Cùm ad mensam accumberet Dominus, 1. Cor. 10.
 pridie passionis, discipulos de hoc magno mysterio in-
 struens, ait, panem, quem in manus sumserat, & fractum
 discipulis dederat, non communem panem, sed corpus
 suum esse: idque nō vt ad mensam accumbat, sed vt fran-
 gitur, vel frangetur, & iâ iam in mortem tradetur. Quare
 si discipuli in prima Cœna Christi corpus non nisi vt pas-
 sum ederunt: quòd ante passionem, vt mox planius intel-
 liges, ineptum fuerit ad comedendum: quantò magis
 nos illud hodie, passione præterita, vt passum, & rem præ-
 teritam, edimus? Idem ex illis, quæ subiiciuntur, *hoc fa-*
cite in mei recordationem liquet. His enim verbis nequa-

quam vult Christus, illud corpus, quod aliquando mortuum est, manducandū esse, sed quā iam in cælis est gloriolum: sed modum docet, quod tum nobis, tum discipulis sit manducandum, recordando scilicet mortem & fractionem illius, & idcirco quā mortuum & fractum est pro nobis. Confirmat id Apostolus, cum causam subiicit, cur in recordationem Christi edendum sit & bibendum: quia, inquit, *quotiescunque panem hunc ederitis, & poculum hoc biberitis, mortem Domini annuntiatis, &c.* hoc est, quia Sacramentum hoc, Sacramentum passionis est & mortui Christi: in quo mortuum & exsangue Christi corpus, perennis illa victima, nobis cum repræsentatur, tum offertur. Quid autem illud, quod seorsum panem Dominus porrexit, seorsum vinum? quod panem non integrum, sed fractum, vinum non absolutè, sed fustum, & quidem in mortem iam iam iturus, porrexit? nonne seorsum carnem suam, seorsum sanguinem, carnem fractam & mactatam, sanguinem effusum, & quasi de latere profluentem, eum, inquam, sanguinem, qui sub cruce dissipatus est, bibi voluit & manducari? Gemina tua species, & coniunctio ἀχώριστος nodum hunc non soluunt. Solidè responde, rationibus è Scripturis allatis. quæ adfers vanissima sunt: & sicut tuam concomitantiam probare non potes: ita quid per se primò sit, non intelligis. Quàm ergò doctrinam nostram hæc euertat interpretatio: quàm cum Institutione, cum huius Sacramenti natura, pugnet, ex his perspicuum est. Videamus, quantum opere Patribus aduersetur.

Pauperem Christum, & humilitatis corpus, in ecena manducari tradit Augustinus: quod Nissenus comprobabat, cum scribit, Christum, cum discipulis suis corpus suum edendum præbuit, apertè ipso facto, demonstratè, perfectam & absolutam factam esse immolationem: quòd

epist. 120.
ad Honor.
c. 27. orat.
1. de resur.
Christi.

quòd animatum victimæ corpus ad edendum idoneum non esset. *cuilibet enim*, inquit, *hoc perspicuum est, oue vesci hominem non posse: nisi manducationem præcesserit mactatio.* Quid clarius, quàm Nissenum hic docere, Christi corpus, vt mactatum, & in ara crucis immolatum, à discipulis manducatum esse, & à nobis hodie quoque manducari? Quid tu, Gregori? Secundum representationem quandam, inquis, mortuum se obtulit: re ipsa autem viuum, non mortuum. Immò verò non offertur agnus, nisi mortuus & mactatus: sicut non editur, nisi manducationem præcesserit mactatio. Sicut enim postridie, in ara crucis, Sacerdos simul & agnus, Christus mactatum sese obtulit: ita pridie, in Cœna, iniquum Pilati iudicium anticipans (respondet enim archetypo typus) mactatum se obtulit, non viuum. Quare cùm in representatione quadam, temet iudice, hæc consistat oblatio, quæ est, quòd modo quodam, in typo, & representatione Sacramentali, sese obtulerit: nihil me ferit, quòd de incruenta subiicis oblatione. tu potius disce, quæ nam illa quædam representatio sit, quam adhuc ignorasti: nec temerè quæ diuersissima sunt confunde, Augustinum cum Nisseno.

Neque verò pauperem Christum, & humilitatis corpus, edere idem est quod Christum, qui olim pauper fuit, edere, & humilitatem illius imitari. num humilitatis corpus edere idem tibi est quod humilitatem imitari?

Sed inquis, Si maximè vellet Augustinus, Christum non edi, vt iam in cœlo regnat, sed vt fuit in terra pauper & humilis: nequaquam tamen sequeretur, eum mortuum edi, non viuum. *an enim*, inquis, *Christus vt pauper & humilis non vivebat?* Semperne verò, Gregori? num, cùm in extremo paupertatis & humilitatis gradu

esset, cum in ara crucis afflaretur, vivebat? de hac humilitate & paupertate Augustinum loquentem accipe: & intelliges mecum, necessariò consequi, eum mortuum edi: si pauper & humilis manducatur.

in Leuit. lib. 1. c. 2. Sed paucis Hesygium, velut Interpretem Nysseni, & Augustini audiamus. Sic & Christi crux inquit Hesygius, fortis quidem tantum fuit, ut omnem creaturam subiiceret crucifixo: carnem autem eius QVAE AD COMEDENDUM INEPTA ERAT ANTE PASSIONEM (quis enim comedere cupiebat carnem Dei?) aptam cibo post passionem fecit. si enim non fuisset crucifixus: sacrificium corporis eius minime comederemus. & mox modum manducationis subiicit, comedimus autem nunc cibum, sumentes eius memoriam passionis. Si caro Christi ante passionem inepta fuit ad edendum, & passione cibo apta facta est, ergò non aliter, quàm quàm passa & in cibum facta est, editur: non aliter eam discipuli in prima Coena comederunt: non aliter nos eam comedimus: quia nisi crucifixus esset, eam non comederemus: quam comedimus, cum memoriam passionis sumimus. Quod cum ita sit, cumque ut res praeterita, fidelique memoria, Christi caro manducetur: tu ipse sententiam profer, an alio quàm fidelis mentis palato apprehendatur. I nunc, & Patres omnes tuos esse impudenter gloriare. Quis eorum vnquam mortuum Christi corpus in Coena manducari negavit? Nonné Sacramentum hoc, Sacramentum passionis omnes appellant? Quasi verò quod Hesygius, Nyssenus, norunt, ceteros fugerit: & quasi nescierint, sicut agnus paschatis non nisi mortuus & assus edebatur: ita hunc verum veri paschatis agnum, non nisi mortuum, & in cruce, ceu sartagine, assum manducari: ut sua typo veritas constet.

Alteram antecedentis rationem attuli, quòd tum Scripturae, tum Patres vnanimi consensu, doceant, crucifixam

fixam Christi carnem escam esse spiritualem, quæ fidei, non corporis, ore suscipiatur. Atq; è Scripturis quidem sex rationes attuli; tres ex sexto Iohannis: tres ex Aposto-
 lo. Quid tu ad illas Gregori? *Nihil, inquis, adfers, quo* 1. Cor. 12.
1. Cor. 12.
1. Cor. 10.

probes, corpus Christi sola fide, & non ore etiam corporis edi.
 Immò plura, quàm velles. Christus enim modum manducationis, quo panis ille cœlestis, quem mox suam carnem, & quidem traditam carnem, esse dicit, explicans, fidei, non corporis, ore eum manducari docet. Sed inquis, Christus non soli fidei, sed etiam manducationi suæ carnis in hoc Sacramento, famis & sitis restinctionem adscribit. ast etiam illa, quæ in hoc Sacramento est veræ carnis manducatio, ore fidei fit, non ore corporis: vt tum ex illis, quæ modo dicta sunt, liquet: tū quòd Sacramentum ipsa Christi caro non est, sed elementum verbum annexum habens, quod in alimentum corporis, teste Rabano, convertitur.

Eodem modo, cùm Christus quæ de carnis atque sanguinis sui manducatione & potatione dixit, spiritualiter accipit vult, quòd de Spirituali & fidei, nō corporea & oris corporis manducatione & potatione, prolata sint, Sacramentalem quidem manducationem non excludit: Sed hinc non efficitur, ipsammet crucifixam Christi carnem ore corporis edi: cùm aliud sit Sacramentum carnis edere, aliud carnem ipsam. de Instit.
Cler. lib. 2.
cap. 31.

Tertia quoque mea ratio firma est. Caro Christi non prodest quicquam, ita scilicet manducata, vt putarunt Capernaitæ: qui in summa putarunt, eam aliorum ciborum more, ore corporis, eoque crasso & corporeo modo, manducandam esse: quia crasso corporeoque modo editur quicquid ore corporis editur: vt vt spiritualiter editur falsò dicatur. Quàm procul itaque vester in Sacramento manducandi modus à Capernaitarum modo dissitus sit

vos videritis. Quin vos crassis illis Capernaitis crassiores estis, qui vnum eundemque manducandi modum corporeum, ac vt ita dicam, oralem simul & spiritua-lem esse vultis: quod verum erit, vbi os corporis Spiritus erit.

Ad Apostolum quod attinet, vtrum nostrum illis verbis vulneret *non discernens corpus Domini*, sat dictum in antecedentibus. Sed quam nobis Spiritus refectioem adfers? existimasne, Spiritum, in illis Apostoli verbis & *1. Cor. 12. omnes in vnum Spiritum potauimus*, animum nostrum significare?

De vno & eodem Spiritu in toto illo contextu sermo est. Vnus idemque Spiritus est, qui diuersissima dona distribuit. in hoc Spiritu, & huius Spiritus efficacia operationeque nos omnes in vnum corpus baptizati sumus, quicumque scilicet sanguine Christi (de membris enim eiusdem corporis sermo est) per Spiritum Sanctum loti sumus. in hunc Spiritum, seu in hoc Spiritu, huius Spiritus efficacia & operatione, in vnum corpus in Cœna nos omnes edimus & bibimus, qui ipsam Christi carnem & sanguinem, operatione Spiritus Sancti, sine qua non percipiuntur, edimus & bibimus. *1. Cor. 10. Quem ad modum ergo lotio*, quæ ipso Christi sanguine fit, Spiritualis est: ita quoque potatio illius. eadem carnis ratio.

Extrema mea ratio firmissima est. nisi enim, ad rem significatam quod attinet, quæ Christus est, Veteres illi idem prorsus in suis Sacramentis habuerunt, quod hodie nos in nostris habemus, ruit scopus Apostoli: falsum est, eos baptizatos esse: eandem Spiritualem escam edisse, hoc est, baptismi & Eucharistiæ nostræ participes fuisse: falsum, petram Christum

sum fuisse. Quare non nobis tantum, sed illis quo- que reipsa adfuit in eorum Sacramentis. Præteri- tum & futurum veritati non officiant. non enim mi- nus qui tum credebant, crucifixum Christum ede- runt, quam discipuli eum ederunt, quam nos cum edimus: quia idem Christus heri & hodie, & in se- cula.

Ad Patres quod attinet, denuò dico, quòd tu callidè præteristi, Si vnica illa in decretis secunda di- stinctio nobis suppeditaret, eam argumento sufficien- ti fore, Christi corpus, de sententia Patrum, non alio, quam interioris hominis ore contingi. Qua- re sicut in priori huius alterius argumenti ratione, tibi patrocinantur: sic in hac mihi aduersantur. Car- nem Christi in altaris ara Spiritualiter per manus Sa- cerdotum effici scribit Athanasius. quid hîc contra me? immò quid non contra te? In ara altaris caro Christi efficitur: ergò in Sacramento efficitur, vt sub specie sit essentialiter. vana consecutio. quia Spi- ritualiter efficitur, vt Spiritualiter, & Spiritui no- stro seu menti fideli, præsto sit: ad quam præsentiam satis est, si eodem modo in pane sit quo est in ver- bo, vanum ergò tuum consecrarium, de oris mandu- catione.

*de imag
Christi e
vlt.*

Sed *Spiritualiter* inquis *effici dicitur: quia non visi- biliter, sed arcana vi Spiritus ex pane corpus Christi con- scitur.* aliud est *Spiritualiter*, aliud non *spectabili- ter*: quia aër *spectabilis* non est, non tamen *Spiritus*, sed *corpus*: & *Spiritualiter* Athanasio caro Chri- sti effici dicitur, non tantum, quòd *vi Spiritus Sancti* efficiatur: sed quòd *Spiritualis* caro sit, *Spirituali* mo- do, *fidei*, non *ori*, *præsens*: quia per manus quoq; *Sacerdo- tum* *Spiritualiter* efficitur. deinde falsum est, & Christi verbis

Luce. 24.

verbis aduersarium, corpus illius vsquam aliter esse, quàm veri corporis, eoque spectabili, modo, falsissimum, vnum idemque Christi corpus, vno eodemque momento, spectabile simul & non spectabile esse. falsum & placitis vestris repugnans, ex pane Christi corpus confici.

Sed aram & Sacerdotales scilicet manus non habemus. Sanè Iudaicam aram, cuius nullus iam, vmbri antiquatis, vsus est, non habemus: nullas Ieroboamicorum & Balamiticorum Sacerdotum, sanguine contaminatas, manus. habemus autem summi illius Pontificis, cui feruimus, quem vos in membris illius persequimini, dextram: quæ facilè nos contra bestiam tuebitur. habemus aram, qualem Christus habuit: qualem Apostoli, qualem Apostolici viri, & tota orthodoxa, vsque ad Cataclysmū, habuit antiquitas, mensam Domini: quæ ara seu altare dicitur, quod incruentum sacrificium, cruenti recordatio, in eo peragatur.

in 18. cap.
Math.

Non minùs illis Origenis verbis singularis: quibus Verbum, non verbum scriptum, sed *τὸν λόγον*, hoc est, carnem Verbi, seu Verbum caro factum, animorum alimentum esse docet. Opponit enim typico symbolicoque corpori, per quod verum terræ fructum, materialem & substantialem panem, intelligit, Verbum, quod caro factum est, id est, carnem Verbi. illud, quâ ad materiam & naturam, in ventrem & secessum abire docet: hanc in ventrem abire negat. hanc nos sanctificare, sempiternamque nobis vitam procurare ait: illud nos sanctificare negat: idque propterea, quod sicut quod in os ingreditur hominem non polluit: ita quod in os ingreditur hominem non sanctificet. num ergo sanctum Christi corpus vim sanctificandi non habet? Quare vanus mysticus tuus sensus. vanum quod affuis, si maximè panem ipsum Eucharisticū, hoc est, ipsum Christi corpus animorum alimentum

Origenes

Origenes vocaret, nihilominus, vt animus nutriatur, carnem Christi ipso etiam ore sumtum iri. vanum hoc est: quia quod ore sumitur & in os ingreditur, id, Origenes teste, non sanctificat: in ventrem abit: in secessum eiicitur: quod sine blasphemia dici de Christi corpore nequit. Vter itaque nostrum Christianus nec ne sit, vter blasphemus Iudæus, iudicet Ecclesia Christi.

Baptismus è diametro tibi aduersatur. Sicut enim in Baptismo externum elementum ad exteriorè hominem spectat, sanguis Christi ad interiorè: Sic in Cæna Sanctus panis corporis cibus est & ore contingitur, caro Christi palato mentis fidelis. Quod ipsum Cyprianus, Ambrosius, & ad vnum omnes Patres, perspicuè docent. nam quòd dicis, te iam sæpè dixisse, *Christum Spiritualem non corporalem escam idcirco rectè dici, quia non per se nutrit corpus, sed Spiritum, tamen ad hoc ipsum ore etiam corporis in Sacramento sumi*, id equidem fateor: sed quàm verè id dixeris & dicas, ex iis, quæ nos crebrius diximus, perspicuum est. duplex homo, duplex cibus, Gregori. Sacramentum, quâ ad materiale & substantiam, in alimentum hominis conuertitur: in secessum eiicitur. durum illud Ambrosij, *corpus Christi non corporalis esca est, sed Spiritualis*. durum illud Cypriani, *hæc quoties agimus, non dentes ad mordendum acimus, sed fide sincera panem Sanctum frangimus & partimur*. durum illud Augustini, *quid paras dentes ventrem? crede & manducasti*. dentes seu os corporis (per dentes enim totum os corporis intelligunt) ori fidei opponunt. illud ineptum, hoc aptum, & solum aptum, esse docent, ad crucifixam Christi carnem absumentam.

*de ijs qui
init. c. 9.
Serm. de
Cæn.
tractat. 28.
in Ioann.*

Quare quæ adfers, ea nihil ad rem. non negamus, Sacramentalem quoque manducationem, quæ ore corporis fit, vsum suum habere: sed negamus, ore Christi corpus edi: quia in Sacramento, vt vos somnietis, & pars

ipsius Sacramenti, quâ à re Sacramenti distinguitur, non est: cum Sacramentum, Rabano teste, in corporis alimentum & substantiam redigatur: quod tu hîc corpori Christi negas.

Quem ad modum igitur hæc Patrum testimonia, ne latum quidem vnguem, vanissima tua cauillatione mouisti: ita firmissima stant quæ præterea ex Augustino, Hieronymo, Alexandrino Clemente, ceterisque citavi. falsum enim est, quod scribis, Spiritualiter Christi verba accipere, aliud nihil esse, quàm non cum Capernaitis existimare, Dominû particulas de suo corpore præcisurum. Quicumque corporeo modo carnem illius percipi putat, is verba illius Spiritualiter non accipit: siue per partes illud edi, siue totum simul deglutiri, quod crudelius est, putet. falsum dein est, Augustinum, cum ait *non hoc corpus quod videtis, manducatur estis*, aspectabilem duntaxat modum exclusisse. falsum, corpus Christi, geminum τὸ ὑπάραχεν modum habere; spectabilem & non spectabilem. falsum, modum illum manducationis, qui ore corporis fit, Spiritualem, non corporeum esse. Sed vera tua interpretatio erit, vbi nobis in Augustino illam tui Gratiani ἀεσθήενν ostenderis *ipsum, non ipsum: ipsum inuisibiliter: non ipsum visibiliter*. Ita simul Hieronymi Spiritualis caro, & Clementis Spiritualis sanguis, à cauillatione tua vindicatus est.

Et quo, quæso, modo, Gregori, hæc tua Spiritualis carnis interpretatio, cum illa tui Magistri, qui Lombard. lib. 4. d. 8. eam de vnitæte Ecclesiæ exposuit, consentit? Cur boasil. 27. tu nihil ad ea, quæ contrâ attuli? Etiam ne Magistrum iam tuum deseris, vt ante Guitmundum? Quid ad illud Macarij, *In Ecclesia offeruntur panis & vinum, antitypon carnis & sanguinis Christi; sumentesque de visibili*

sibili illo pane, spiritualiter carnem Domini comedunt? Omnia scilicet hæc, si credere fas est, contra nos sunt: nihil contra vos. offerri dicit panem & vinum. rectè. ergò non ipsummet Christi corpus. Quare neque panem suâ substantiâ Christi corpus existimauit: neque panem aspectabilem ob nuda vestra accidentia vocauit: quod ex eo quoque perspicitur, quod discretè panem & carnem Christi opponit: & sicut panis spectabili modo & ore percipitur: ita carnem Domini Spiritualiter, & tantùm Spirituâliter, sumi docet. Quo itaque modo spectabilis panis, essentiâ suâ aliud nihil fuerit, quàm ipsa Domini caro: cùm inter hæc duo tantùm intersit? aliud etiam est Spiritualiter aliud esse, & aliud Spiritualiter edere: & si panis Spiritualiter Christi caro est: etiam Spiritualiter duntaxat in eo manducatur.

Quare non solùm docent Patres, carnem Christi cibum esse Spiritualem: sed modum etiam manducationis explicantes, eam Spiritualiter edi dicunt: vt vniuersissimum illud tuum effugium sit, Spiritualem eam cibum dici, quòd Spiritum per se reficiat: etsi ad hoc ipsum ore quoque corporis sumatur. Spiritualiter enim de sententia Patrum editur & sumitur: quod non est oraliter, vt ut *ἀόρατον* id esse fingatur. Quod cùm ita sit, non laboro, siue quæ ex Bertramo recitauit Isidori verba, Isidori sint, siue Bertrami. Certo certius est, nihil in toto illo Bertrami libro esse, quod hæresi vestræ patrocinetur: etsi pauca quædam prima fronte vobis fauere videntur: quod pluribus docerem, nisi iam antè Bertramum nobis dedissetis.

En ergò pro Bertramo & Isidoro Moguntinum illum Præsulem, *Sacramentum*, inquit, *ore percipitur: virtute Sacramenti interior homo satiatur.* *Sacramentum enim*

Raban. l.
1. de Instit.
Cler. c. 31.

*in alimentum corporis redigitur: virtute autem Sacramenti
æternæ vitæ dignitas adipiscitur.* Duo tantum agnoscit:
Sacramentum: & rem, seu virtutem, Sacramenti: per
quam carnem Verbi intelligit. quia Sacramentum in ali-
mentum & substantiam corporis conuertitur: ex quo au-
gescit & consistit carnis nostræ substantia: quod blasphe-
mum esset de carne Christi affirmare. Manet ergò, car-
nem Christi, de sententia quoque Rabani, ad interiorem
hominem attinere: & sicut Sacramentum, seu res terrena
percepta vocatione Dei, ore corporis absuntur: ita rem
cælestem, carnem Verbi, fidei duntaxat ore contingi.

*de corp. &
sang.*

ad Decod.

Hoc ipsum ceteri etiam illa ætate Episcopi & Abbates,
Fulbertus, Paschasius & alij, tum crediderunt, tum do-
cuerunt. Quid enim clarius illis Paschasij verbis, *Panem
quippe & vini species in exteriori sunt sensu, per quæ corpus &
sanguis Christi* SPIRITVALITER, SVMVNTVR IN
MYSTERIO, *sicque precio salutis nostræ interius sagina-
mur?* Quid item illis Fulberti, *Exere palatum fidei: dilata
fauces spei: viscera caritatis extende: & sume panem vitæ, IN-
TERIORIS HOMINIS ALIMENTVM?* num Spi-
ritualiter sumere, est ore quidem corporis sumere, sed
modo, qui nec aspectu, nec alio vllò sensu, percipiatur?
num modus oris & corporatus Spiritualis est? an non vi-
des, meris vos contradictionibus implicari? Alimentum
interioris hominis Christi corpus est: quod vt à nobis su-
matur, non corporis, sed fidei, palatum est exerendum:
spei, non gutturis, fauces dilatandæ: caritatis, non ven-
tris, viscera extendenda: quia non corporeum aut corpo-
ris, sed Spirituale fidei nutrimentum est: quod idcirco
non sensibus carnis, vt Bertramus loquitur, sed animi fi-
delis contuitu aspicitur, accipitur, comeditur. Et hæc
quoque pro alterius argumenti vindicatione.

*de corp. &
sang.*

Argu.

Argumentum III.

Tertium meum, pro fide Catholica, argumentum, iterum non huiusmodi, sed hoc ipsum, erat: *Impij & fide destituti ipsum Christi corpus non accipiunt: non igitur est sub specie aspectabili.* Negas antecedens. miror, te non id quoque petitionem dicere. Antecedens Scripturarum & Patrum testimonijs confirmaui: quamvis per se & suapte virtute iam ἀμετάλητον consistat. Si enim fidei duntaxat palato crucifixum Christi corpus contingitur, vt adhuc monstratum est: quis non videt, fide destitutos illud accipere non posse? *Quisquis inquit Dominus Iesus, Ioh. 6. carnem meam edit, & sanguinem meum bibit, is in me manet, & ego in eo.* num qui fide vacant, in Christo manent? num Christus in illis?

Sed de fructuosa, inquis, corporis manducatione Christus ibi differit. Sed vnde probas, crucifixum Christi corpus aliter quàm fructuose comedi? num sicut viuus & fructuosus cibus est: sic etiam mortuus est, & exitiosus? quæ te Scripturæ, qui Patres, id docuerunt?

Sacramentaliter, inquis, etiam impii fideque destituti illud comedunt. Ast sacramentaliter & in Sacramento Christi corpus edere, non est ipsum Christi corpus edere: sed Sacramentum duntaxat illius: quod cùm in alimentum corporis conuertatur, in secessum eijciatur: non est essentiâ Christi corpus. Quare nec Augustinus, nec ceteri, quibus abuteris, Patres te quicquam iuuant. panis postquam percepit vocationem Dei, Sacramentum est corporis, eoque corpus Christi, κοινωσία corporis, cibus spiritualis, in se consideratus: & talis omnibus qui accedunt offertur: sed non omnibus spiritualis est & κοινωσία corporis: quia non qualis est & offertur, talis ab omnibus accipitur: eò quòd verbum, in quo verè offertur quod of-

lib. 1. c. 8.
pag. 33. 34.

feritur, fide non apprehendunt. nihil secius non nihil accipiunt qui sine fide manducant: quia cibum Spiritualem, & quod Christi corpus est, accipiunt: licet illis non sit Christi corpus & cibus Spiritualis.

Patrum quoque quæ citavi testimonia nimis sunt evidentia. Vnicum Origenis locum, eumque integrum, huc adscribam: ex cuius simplici recitatione quilibet, etiam simplicissimus, sua sponte facillè intelliget, quid orthodoxa Antiquitas de crucifixæ carnis manducatione senserit: qualem eam cibum, & à quibus hunc cibum edè existimarit.

in e. ap. 15. » Sic Origenes: Dixit autem quispiam, in hunc locum.
Matth. » cum incidens, sicut quod in os ingreditur, hominem non
 » polluit, etsi pollutum à Iudæis existimeretur: ita quod in os
 » ingreditur, hominè non sanctificare, et si à simplicioribus
 » sanctificare credatur, is videlicet qui panis Domini dicitur:
 » estq; nisi fallor oratio nō contemnenda, & ideirò dilucidam
 » requirens expositionè: quæ mihi quidè talis esse videtur.
 » Quem ad modum non cibus, sed edentis cum hæsitantione
 » conscientia, edentem polluit: eò quòd hæsitans, si comedat,
 » iudicatus est: quia non ex fide: & quem ad modum polluto &
 » infideli per se nihil impurum est, sed propter illius immundiciem
 » & infidelitatem: ita quòd verbo Dei precibusq; sanctificatur,
 » id suapte natura non sanctificat ventem. nam si hoc esset: etiam illum sanctificaret
 » qui indignè Domino comedit: nec quisquam ob hanc
 » manducationem infirmus aut æger fuisset, obdormi-
 » uissetve. nam huiusmodi quiddam Paulus demonstrat,
 » cum ait, *propterea multi inter vos infirmi maleque habentes,*
 » *multi itidem qui dormiunt.* Quapropter in pane quoque
 » Domini tunc utilitas est comedenti, cum impolluta mente
 » puraq; conscientia particeps est illius panis. Ita quòd ad
 » manducationem per se attinet, nec quia

quia de pane, qui verbo Dei & precibus sanctificatus
 est, non edimus, aliquo bono defraudamur: nec quia edi-
 mus, aliquo bono abundamus: siquidem defectio-
 nis causa malitia est & peccata, abundantia iustitia recta-
 que facta: vt huiusmodi sit quod apud Paulum hisce
 verbis dicitur, *neque si comederimus abundabimus, ne-*
que si non comederimus minus habebimus. Quod si QVIC-

QVID ingreditur in os id in ventrem abit, & in seces-
 sum eijcitur: etiam ille cibus, qui verbo Dei precibus
 que sanctificatur, secundum id quod habet materia-
 le, in ventrem abit, & in secessum eijcitur: ast secun-
 dum quæ illi accessit vocationem, pro ratione fidei,
 vt utilis fit & efficax, vt perspicax animus fiat, id quod v-
 tile est spectans, nec MATERIA PANIS, sed su-
 per illo dictus sermo est, qui prodest nõ indignè eũ Domi-
 no comedenti. Et hæc quidẽ de typico SYMBOLICO
 que corpore. Ceterum complura quoque dici possent de
 ipso Verbo quod factum est caro, verusque cibus: quem
 qui comederit omninò viuet in æternũ: QVEM NVL-
 LVS MALVS POTEST EDERE. nam si fieri posset
 vt qui malus adhuc perseverat, ederet Verbum, quod ca-
 ro factum est, cum sit Verbũ & panis viuus: nequaquam
 scriptum esset, *Quisquis hunc panem ederit, is viuet in*
æternum.

Non magis hæc clarerẽt, si ipsius Solis radiis scripta ef-
 sent. Negat Origenes, quicquã sanctificandi vim habere
 quod in os ingreditur: cibum Sanctificatũ siue Sacramẽ-
 tum, excepto verbo, in alimentum corporis, cum Raba-
 no, conuerti docet: materiã illius materialemq; panem
 siue naturam panis agnoscit: verbum, non panem pro-
 desse scribit: panem Eucharisticũ, typicum & symbolicũ,
 non essentiale Christi corpus, esse fatetur: symbolico verũ
 & essentiale corpus opponit, carnem Verbi seu Verbum

incar.

incarnatum: hoc corpus à nullo malo edi protestatur: quòd alioquin falsum fuerit, quòd simpliciter scriptum est, Quisquis hunc panem ederit, is viuet in æternum: eò quòd caro Verbi viuus panis sit, non mortuus. Quid tu, Gregori? negabis ne, Origenem de Eucharistico pane loqui? De eodem Tertullianus, de eodem ceteri omnes omnes de spirituali & fructuosa crucifixæ carnis manducatione loquuntur: quia in se non nisi hoc modo manducatur: propter causas crebriùs à me repetitas. Firmum igitur etiam tertium stat argumentum.

Argumentum IV.

Quartum contra *μίσθια* ex Patribus petatum fuit: qui naturam & essentiam panis, peracta sanctificatione, non deperire, sed saluam & incolumem remanere scribunt. Percensui quatuor: qui præ ceteris id disertis & clarissimis verbis testificantur, Ambrosium, Gelasium, Chrysostomum, Theodoritum.

Ad Ambrosium iste, sed alieno loco, ab extremis scilicet meis verbis sibi metuens, eum per solennem & notam creaturam aliud nihil intelligere, quàm manifesta panis & vini accidentia. Vbi verò, Gregori, didicisti, mera rei accidentia creaturam dici? vel vnde probas, Ambrosium mera duntaxat per eam accidentia intellexisse? num qui ita loquitur, *venisti ad altare: vidisti Sacramenta posita super altare: & ipsam quidem miratus es creaturam: tamen creatura solennis est & nota*, de puris accidentibus loquitur? num externa accidentia miramur? an potiùs quòd res ista terrena & creatura nota, æternæ vitæ effectum habeat? nuda verò accidentia ne corpori quidem alendo apta esse crebriùs à nobis dictum est.

Quare non est quod mireris, cur Ambrosium quoque vobis

*de Sacra.
lib. 4. c. 3.
contr. Eutych.
ad Cæsar. Monachum
dialog. 2.
lib. 2. cap.
7. & 3.*

*de Sacra.
lib. 4. c. 3.*

vobis opponamus : qui commentitiam istam accidentium vim prorsus ignorauit. Quod scribit, *probemus igitur, non hoc esse quod natura formauit, sed quod benedictio consecrauit, maioremque vim esse benedictionis, quam natura: quia benedictione etiam ipsa natura mutatur*, id sicut illi auditorum importunitas extorsit : vt velex illis verbis perspicuum est, *fortè dicas, aliud video. quo modo tu mihi asseris, quòd corpus Christi accipiam?* ita vobis nihil planè patrocinarur. nequaquam enim vult, nullo modo esse quod natura formauit : quòd sic etiam accidentia non remanerent : sed vult, non tantum id esse : quippe quod iam in aliud, longè sublimius, sit commutatum. Quod verò substantialis hæc sit commutatio, id nusquam dicit. quin immò contrariū asserit: cùm corpus Christi, peracta quoque ià consecratione, non essentialiter sub specie esse, sed ea significari scribit. Quòd crassis illis conuersionis exemplis, auditorum importunitate coactus, vtitur, id non facit, vt eandem huius mysticæ conuersionis rationem esse doceat: sed à minus ad magis ratiocinatur: vt perspicuum est ex contextu.

Sed naturam benedictione mutari scribit. Ast per naturam non substantiam intelligit: sed ordinem naturæ, seu quod naturâ inest. Sicut enim præter naturæ ordinem virgo generauit: & aquam præter naturam petra vomuit: ita præter naturam & naturæ ordinem sanctificatus panis ad æternam vitam nutrit: & sicut natura maritimum fluctuū est immutata: sic natura quoque panis commutatur. Obseruandum tamen, Eucharisticum panem ita naturâ mutatum, vt nihil seciùs naturaliter quoque corpus nutriat.

Ceteros tres, Chrysostrum, Gelasium, Theodorum, eodem viatico ablegat iste Gregorius. prius tamen negat, vel fragmentum illud contra Nestorium & Euty-

chen Gelasij Papæ esse: vel epistolam illam ad Cæsarium Iohannis Chrysofomi. Sed vnde hoc posterius probas? num quia *μελίσσιον* asseruit? vbi? in homilia ne 83 in Matt. ? scilicet, sicut vagum vestrū indiuiduum ibidem asseruit. Quem ad modum ergò tu idcirco negas, epistolam illam Chrysofomi esse, quòd is *μελίσσιον* asseruerit: sic ego idcirco affirmo, eam Chrysofomi esse, quòd is nobis antidota præparauit ad *μελίσσιον* iugulandam. Sed siue Iohannis Chrysofomi, siue Iohannis Constantinopolitani sit illa epistola: Episcopi Constantinopolitani est, & Doctoris Catholici: qui quæ tunc etiam de conuersione panis tertiū orthodoxæ vetustatis sententia fuerit, perspicuè docet, idem de Gelasio respondeo: quem ego neque Papam neque Episcopum vocaui. Siue Papa, siue Episcopus fuerit: siue Romanus, siue Cæsariensis: orthodoxus fuit & Catholicus, Orthodoxæ & Catholicæ Ecclesiæ, etiā de hoc capite, sententiam exponens.

Qua itaque ratione hosce Patres ablegādos existimas, Gregori? *Naturam*, inquis, & *substantiam panis ac vini appellarunt proprietates panis & vini: idq; maximè ob facultatem, quæ in illis est eadem efficiendi, quæ vinum & panis efficere poterant.* Scilicet commentitiam istam vestram panis vim, substantiam illi dixerint. Vbi didicisti, proprietatem & accidens idem esse quod substantiam? nū tu quoque cælum inferno misces? Sed *huiusmodi*, inquis. *proprietates rerum quasi quedam natura & substantiæ illarum sunt externa.* huiusmodi, Gregori, nugæ non quasi, sed verè, delirorum deliria sunt. quis tibi credat accidens substantiam ab vilo sano dici? Quòd si substantiam in hisce Patribus proprietatem naturalem interpretaris: cur non naturam sic apud Ambrosium accipis? quasi verò id cauteriatæ conscientiæ signum non esset. Sed nihil proficis atramento tuo. captus es clarissimis illis Patrum retribus
quæ:

quæ attramento tuo obscurari nullo modo possunt. *Manent*, inquit Theodoritus, *symbola mystica in priori* SVB-
 STANTIA & forma & specie. Et formam externam & internam, substantiam, remanere scribit. & te non pudet, substantiam externam, formam & proprietates interpretari? Idem ceteri disertè tradunt. Concedunt enim panem immutari: sed non quâ ad substantiam: quòd alioquin *τρέψις καὶ σύγχυσις* consequerentur.

Quare nihil ad rem quæ adfers. In diuinam substantiam symbola transeunt: sed ita, vt natura & substantia eorum incolumis permaneat. gratia illis adiicitur: sed essentia non abiicitur. de adoratione suprâ dictum.

Quòd addis, horum Patrum instituto satis fuisse, si panis accidentia remanere dicerent, falsissimum est, & hæreticum. nam si hoc illis satis fuisset: etiam satis esset, si extrinsecus & externa forma homo Christus esset: etsi intrinsecus, & quâ ad substantiam, in diuinam transiisset essentiam. figura veritatis figura est: & qua parte veritatis figura est, ea veritati respondeat necesse est.

Demonstrant Patres, corpus Christi, post assumptionem & resurrectionem, gloria quidem affectum esse: sed priorem nihilo secius essentiam & naturam retinuisse, ex eo, quòd panis etiam Eucharisticus priorem tum formam, tum essentiam retinet: etsi ad sublimiorem euehitur dignitatem. In eo itaque Patribus figura consistit & similitudo, quòd sicut Eucharisticus panis, post uocationē Dei, verus & essentialis panis manet: ita corpus Christi post resurrectionē verum & essentialis corpus sit & maneat, speciem, formam, circumscriptionem, ac vt vno verbo cum Theodorito dicam, essentiam veri corporis retinens. Quod cum ita sit, cumque in hoc figura Patribus consistat: quem ad modum illi rectè concludunt, verus & essentialis etiam post benedictionem panis est, ergo

verum & essentialiale post resurrectionem quoque corpus: ita nos ἀνάπαλιον apodicticè efficitur, Verum & essentialiale post resurrectionem quoque Christi corpus est, ergò panis etiam Eucharisticus, qui typus & figura Christi corporis est, & quidem hac parte illius figura est, verus & essentialis panis est, etiam post benedictionem. Ad hoc responde, Gregori. hîc murus aheneus esto.

Quare nihil ad rem, quòd vnū & alterum, antequam infelicissimum hoc bellum excitaretur, minus rectè de hac rescriptis, nihil, quòd Theodoritum erroris notatum esse, dicis. Commune hoc omnium Patrum argumentum est. à sexcentis & triginta Patribus Theodoritus ex omni parte Catholicus & Orthodoxus receptus est Chalcedone: sicut nemo vnquã id in eo culpauit: ob quod iam dudum à vobis est condemnatus. Quam ob rem illius hac de re sententia totius orthodoxæ vetustatis sententia est: nec aliter audiendus Theodoritus, quàm si omnes illi sexcenti & triginta Patres, Romæ iam coacti, vbi tunc non essent, sententiam dicerent.

pag. 108

Quod de Philosophis nugaris, planè nugatorium. vbi enim accidens substantiam dicunt *de naturis rerum* inquis suos libros quandoque inscribunt: *in quibus tamè propriè agunt de rerum operationibus & proprietatibus.* disce, Doctor infelix, à Magistro Fortunato: quamuis vobis minimè Fortunato: qui ad Chimeram vestram iugulandam inter alios etiam est excitatus. Siue à natura rei, siue ab affectione vel principio nomē liber habeat: semper de natura, h. e. subiecto agitur: quia tota tractatio illius est cuius affectiones & principia considerantur. Sed hac de re Cōmentarios nostros tū in Physica, tū in Posteriora, consulere poteris.

Manet omnibus modis firmissimū, Eucharistici panis conuersionem non in substantia, sed adiectione gratiæ, consistere: eandē huius panis, & corporis Domini, rationem

nem esse: & sicut corpus Domini, humanaque Christi natura, post resurrectionem, non in alienam essentiam conuersa est, sed in priori tum forma, tum natura atque essentia, permanfit, etsi gloria affecta caelestem statum est consecuta: ita panem Sanctum, pristinā suā, tum formam, tum essentiam, retinere: tamen si ad longè nobiliorē euectus sit dignitatem. non in amittendo, sed in acquirendo hæc posita est conuersio: quia non conuertitur, vt minus, sed vt plus sit, quàm erat: acquirens quod non erat, nec amittens quod erat: vt perspicuum est ex archetypo.

Argumentum V.

AD extremum negaui, & nego, Christum verbis illis *hoc est illud meum corpus &c. hoc est ille meus sanguis &c.* consecrassè. Consecrauit, dum manu panem teneret: verba verò illa tum demùm protulit, posteaquàm iam, testibus Euangelistis & Apostolo, panem discipulis distribuerat: immò, quod amplius est, postquàm iam panem comederant: vt disertè scribit Marcus.

cap. 14.

Negas, vel Apostolum, vel vllū ex Euangelistis, id testificari: contrarium Matthæum, Lucam & Paulum, asserere dicis, *nempè Christum illa verba dixisse, non postquam panem & vinum dedisset, sed tum, cum ipse acciperet in manus, & gratias ageret, & discipulis porrigeret: quo ipso tempore Eucharistiam per ea verba consecrauit.* Videamus, utri nostrū astipulentur. Ita Matthæum Gregorius *cap. 28.* iste citat, *accipiens calicem, gratias egit, & dedit illis, dicens, hic est enim sanguis meus.* Ast Matthæus ita de poculo, & accepto poculo, actisque gratijs, illis dedit, *dicens, bibite ex eo omnes. hoc enim est sanguis ille Noui Testamenti.* num præsens illud bibens in quo proram & puppim collocas, cum illis verbis, *hoc enim est sanguis,*

C. 22.
1. Cor. 11.

proximè cohæret? cur illa verba *bibite ex eo omnes*, mali-
tiose præteriisti? nonné quòd causæ diffidis? nihil ergò
pro te Matthæus. Sed Lucas & Apostolus præsentis par-
ticipio proximè illa verba, *hoc est illud meum corpus*, *hoc po-
culum nouum Testamentum est in meo sanguine*, subijciunt: il-
le quidem vtraque; hic verò posteriora. quid tum? num
idcirco illa verba consecrationis verba sunt? nihil minus.
eadem vtriusque verbi, dixit, & dicens, *εἶπε καὶ λέγων*,
præteriti, & præsentis, ratio est: & præsens idem quod præ-
teritum valet: quia quo sensu de pane Matthæus & Apo-
stolus præteritum vsurpant: eodem de poculo vsurpant
præsens. vnde Marcus vtriusque præteritum vsurpauit:
sicut Lucas præsens, sensu prorsus eodem. dein Euange-
listæ, verba Christi potius innuunt, quàm referunt: ideo-
que non sequitur, Christum illis verbis, *dedit eis*, continen-
ter illa subeicisse, *dicens, hoc est corpus*: præsertim cū Mat-
thæus, Marcus, Apostolus illa media percenscant *accipite,
edite*. Sed esto, verba eo planè ordine & modo à Chri-
sto prolata esse, quo à Luca referuntur. quid ibi pro te?
immò quid non contra te?

Primò sumsit panem de mensa: dein illi benedixit, seu
gratias egit: quæ gratiarum actio cum benedictione siue
Sanctificatione coniuncta fuit: tum panem fregit: tan-
dem distribuit: & post distributum, eoque iam acceptum
panem, vel certè inter distribuendum, dum eum iam dis-
tribueret, dixit, *hoc est illud meum corpus*.

Iudicet pius lector, in quibus tandem verbis consecra-
tio consistat. Consuetudinem sanè video: sed veritatem
non ignoro. exurge igitur veritas: & quasi de patientia
erumpe. ipsa Scripturas tuas interpretare: quas consue-
tudo non nouit. Si enim nosset: nunquam esset.

Certo certius est, verba illa, *hoc est illud corpus &c.* in
prima Coena consecrationis verba non fuisse. Primò e-
nim

nim Christus de mensa susceptum panem non tum demum, postea quã eum frangeret, distribueret, vel potiùs, fregerat, distribuerat, sed antequam tum distribueret, tum frangeret, consecrauit: sicut nec apud Pontificios, nec vsquam, inter distribuendum demum consecratur.

Deinde si illis demum verbis, quæ, vt Lucae verba præ se ferre videntur, distribuens protulit, consecrauit, quid sibi vult illud, quod fractionem antecedit, *εὐλογήσας* seu *εὐχαριστήσας*? nonne vnica illa voce solennè illam & prolixam gratiarum actionem siue benedictionem, quæ cum laude Dei Patris & primitiarum oblatione coniūcta fuit, innuunt Euangelista? nonne Scotus & Innocentius Tertius id fatentur?

Confirmant sententiam nostram Apostolus & Euangelista Marcus: quorum vterque testatur, quòd panis Christi corpus sit & illius *κοινωνία*, id panis, solenni illa benedictione accedere, & effectum esse benedictionis. idcirco Marcus ait, Christum illa verba, *hoc est sanguis*, tum demum subiecisse, posteaquam ex poculo bibissent: quia verbo *εὐλογήσας* benedictio confecta fuit: & Apostolus *1. Cor. 10.* poculum benedictionis, cui benedicimus, nonne *κοινωνία sanguinis Christi est*? in benedictione illa, quæ participio *εὐλογήσας* innuitur, consecrationem statuit, & *κοινωνίαν* siue sanguinem Christi esse, illius benedictionis effectum esse, docet.

Quare nihil te iuuat tuũ, *dicens, gratias agens* (quamuis ineptè vocem *εὐχαριστήσας* in præsentì referas: quam eandem ex Matthæo & Luca in præterito retulisti) quia non simul & semel in manus panem sumsit, discipulis porrexit: propter ea quòd non simul sumsit, porrexit: sed post absolutam demum prolixam illam benedictionè & gratiarum actionem, primitiarum oblationè, & fractionem.

Et quando tandem, Gregori, noui Testamenti nouam obla-

oblationem Christus docuit? num inter distribuendum? num communis panis, an Eucharistia iam factus, Mundi fabricatori offerebatur? num post vel ante fractionem offerebatur? nihil, inquā, te id iuuat: quia post benedictionem demum, oblationem, & fractionem, distribuit: eoque non eodem tempore accepit & porrexit. nihil irem tuum illud ὕστερον πρῶτον apud Marcum. eo ordine Marcus recitat, quo Christus Coenam celebrauit.

Primò omnium de mensa panem sustulit: sublatum sanctificauit, & Sacramentum corporis sui fecit: quæ Sanctificatio siue benedictio prolixa fuit, cum laude Dei Patris, vt dicebamus, oblationeque primitiarum, coniuncta: qua absoluta, panem fregit: fractum discipulis dedit: quem illi acceptum, vt iubebantur, comederunt. Postea prolixa, vt liquet ex Iohanne, concionem ad discipulos habuit, antequam hymno Coenam, vt solebat, concluderet, & obuiam hosti prodiret: in qua pluribus discipulis de huius mysterij fine & vsu, de sua morte, præcepit: quod illis verbis Euangelistæ referunt, & secundum eos Apostolus, *hoc est corpus illud meum, quod traditur: hoc sanguis ille meus, &c. hoc facite in mei recordationem.* Quapropter eundem ordinem omnes tres Euangelistæ & Apostolus retinent.

Ita se rem habere, liquet etiam ex peruetusta illa, quæ Apostolicam extimplò secuta est, Ecclesia: quæ panem & vinum similiter solenni illa benedictione sanctificabat. Ita Iustinus, *Dein ei, qui fratribus præest, adfertur panis, aqua poculum & vini: quibus ille acceptis, laudem & gloriam rerum vniuersarum Patri per nomen Filij & Spiritus Sancti offert, & gratiarum actionem pro eo quod nos hisce donis suis dignatus sit, prolixè exsequitur. posteaquam verò præsidens gratiarum actionem perfecit, & populus vniuersus appreciatione læta eam approbavit: qui apud nos vocantur Diaconi atque Mi-*

847. 13. 14.

85. 16. 17.

In Apol.

nistris

ministri distribuunt unicuique presentium, ut participet gratiarum actione sanctificatum panem & vinum: & ad absentes inde perferant. postea demùm, velut solennis huius benedictionis effectum, subiungit: *non enim ut communem panem, nec ut communem potum, hæc sumimus &c. sed gratiarum actione sanctificatum alimentum incarnati illius Iesu carnem & sanguinem esse edocti sumus.* audin' sanctificationem distributionem tempore antecedere? Ita Christus: sic Apostoli: sic Ecclesia prisca consecrauit.

Sequentibus ætatibus, cum solenni illa gratiarum actione verba quoque Christi coniungi cœperunt: vnde factum, ut Chrysostomus, Ambrosius, totam sanctificationem, ob auditorum importunitatem, Christi verbis assignarint, non illis tantùm *hoc est corpus &c.* sed illis omnibus *accipite, bibite ex eo omnes. hoc est enim sanguis &c.* ut liquet ex Ambrosio.

de Sacram.
lib. 4. cap. 5.

Tandem verò, tenebris conduplicatis, illa sola Christi verba, *hoc est enim corpus meum*, pro consecrationis verbis habita sunt: quod quàm tum primæ institutioni, tum veteris Ecclesiæ, etiam postremæ, quæ in Cataclysmum ferè incidit, consuetudini consentaneum sit, partim ex ijs liquet, quæ dicta sunt, partim quòd Damascenus etiam cum Cyrillo Hierosolymitano consecrationem non in quatuor aut quinque verbis ponit, sed in prolixa illa Trinitatis & Spiritus Sancti invocatione.

lib. 4. c. 14.
myst. i. c. 3

Quare nihil te Ambrosij seculum iuuat: nihil quæ secura sunt. Sanctificandi vim illis verbis adscriperunt *hoc est corpus &c.* Sed initio sic non erat. deinde non tantùm illis eam adscriperunt: sed ceteris etiam *accipite, edite, bibite ex eo omnes.*

Quamuis ne horum quidem verba, ex conscientia infirmitate, bona fide recitare audeas: ut perspicuum est ex illis, quæ citas, tum Ambrosij, tum Cypriani, seu potius Ruffini verbis. Eadem fide Tertullianum citas. Sic enim

de ijs qui
myst. init. c.
9. serm. de
Cæna.

doctr. Mart.
lib. 4. sub si-
nem.

Tertullianus *acceptum panem & distributum discipulis cor-
pus suum illum fecit, hoc est corpus meum dicendo, id est, figu-
ra corporis mei.* non ergò de sanctificatione loquitur: quia
de pane iam distributo, quod verbum tu callidè & ex con-
scientiæ infirmitate præteriisti, loquitur. hunc panem,
inquit, iam distributū, Christus corpus suum fecit, id est,
corpus suum esse docuit. quare nobiscum censuit Tertul-
lianus, verba illa *hoc est corpus* post distributum demum
panem à Christo esse pronunciata.

Serm. Ca-
rech.

Non magis pudica fronte Nissenum producis. Sic
nim tibi loqui cogitur, *non quia comeditur panis corpus Chri-
sti evadit: sed statim per verbum in corpus mutatur, & à ver-
bo quidem hoc, hoc est corpus meum.* At Nissenus ita loqui-
tur, *& hic itidem panis, ut inquit Apostolus, sanctificatur per
verbum Dei, & precationem: non quòd manducatus & in ci-
bū factus eò progrediatur, ut verbi corpus fiat, sed statim in cor-
pus per verbum immutatur, iuxta id quod dictum est à Verbo,
hoc est illud meum corpus.* Per verbum ergò, quo panis im-
mutatur & sanctificatur, non illud seu illa verba intelli-
git *hoc est corpus*, sed precationem, h. e. prolixam illam
gratiarum actionem. hac gratiarum actione panem in
corpus Verbi seu Christi commutari probat, quòd Verbum
seu Christus ipse dixerit, sanctificatum illum panem cru-
cifixum suum corpus esse. putasne quinquam tam stu-
pidum esse, qui crimen falsi in tuis verbis non depre-
hendat? à quo enim vel à quibus illa tua verba & à
verbo quidem hoc pendent? ità ne Grammatices peritus es?
& te non pudet, falsi crimen alijs impingere?

Quod denique Origenem quoque tibi patronum ad-
vocas, in eo tui similis es. hoc enim ibi & nihil aliud Ori-
genes, *non hæreas, inquit, in sanguine carnis: sed discere potius
sanguinem in λόγῳ, & audi ipsum tibi dicentem, quia hoc san-
guis meus est, qui pro vobis effundetur in remissionem peccato-
rum*

rum. Vbi, quibusvé docet, Christum verbis illis, hoc est corpus, consecrassé?

Quare, Gregori, vel gloriam Deo da, & dum hodie nuncupatur, Christo dicenti, *hoc est illud meum corpus, hoc est ille meus sanguis*, crede: vel solidè, solidis & firmis rationibus, sine cauillationibus, calumnijs, conuitijs, responde: vel certè cum impia tua, & Christiano homine indigna, faceffe criminatione.

FINIS.

Errata.

In Epistola dedic. facie. 1. lin. 30. varijs. fac. 6. lin. 24. detestandum. Pag. 8. lin. 28. fecisset, p. 9. l. 29. contrarie p. 11. l. 6. ἀποδοῦν p. 44. l. 7. scribit p. 66. in marg. pro illis verbis (in vigil. Pasch.) lege (in illa verba, Ecce quàm bonum.) p. 117. l. 6. & 13. ederit p. 123. l. 8. est p. 134. in marg. Don. p. 148. l. 6. etiamsi p. 189. l. 6. ipsummet p. 191. l. 25. percipitur. 211. l. 5. formam externam.

OCN 43125442

CAPUT QUINTUM

Vbi dicitur de locis Christianis et de his qui
 in locis illis habitant. Et dicitur de
 locis illis et de his qui in locis illis
 habitant. Et dicitur de locis illis et
 de his qui in locis illis habitant.

FINIS

Finis

Et dicitur de locis illis et de his qui
 in locis illis habitant. Et dicitur de
 locis illis et de his qui in locis illis
 habitant. Et dicitur de locis illis et
 de his qui in locis illis habitant.

